

148 OLDALON, BŐSÉGES NYÁRI FESZTIVÁLKÍNÁLATTAL, VÁLTOZATLAN ÁRON

GRAMOFON  
GRAMOFON

# GRAMOFON

Klasszikus és Jazz  
2007. NYÁR



HIVATALOS  
ZSÚRITAG

## JANDÓ JENŐ

EMÓCIÓ ÉS STRUKTÚRA

2007. NYÁR

DOSSZIÉ

### INTERNETES ZENELETÖLTÉS

James Jolly, a Gramophone  
főszerkesztőjének előszavával

Együttműködésben az eMusic.com-mal Nº 1 Site for Independent Music



eMUSIC.

### CHRISTOPH VON DOHNÁNYI

Lépést tartani a korrall

### UNGARISCHER AKZENT

Magyarok a Schleswig-Holstein  
Zenei Fesztiválon

### JOHN SCOFIELD

Medeskiékkal Budapesten

### ÉSZAKI PEZSGÉS

Finnországi jazzkörkép

### PALYA BEA

Új lemezek francia kiadónál

KALEIDOSZKÓP



ZEMPLÉNI  
FESZTIVÁL

2007

PROGRAMOK, ESEMÉNYEK

XII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109



9 771416 110003 07002

Ára:

Ft 750

€ 3,-

GRAMOFON • 2007. NYÁR



# A BMC Records Ú J D O N S Á G A I



BMC CD 128

**Schola Hungarica**

Vezényel: **Szendrei Janka és Dobszay László**

Szent Mihály- és Szent Márton-napi polifonikus vesperások



BMC CD 129 (dupla CD)

**Kurtág 80**

**Kurtág György, Kurtág Márta, Keller Quartet, ifj. Kurtág György Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, vezényel: Kocsis Zoltán**  
Válogatás a budapesti Kurtág 80 fesztivál előadásaiából, valamint **Kurtág György és Márta** bécsi búcsúkoncertje



BMC CD 132

**Tóth Viktor**  
**Hamid Drake / Szandai Mátyás / Kovács Ferenc**

Climbing with mountains



BMC CD 134

**Vékony Ildikó**

With mallets and strings  
J.S. Bach, C.Ph.E. Bach, Jeney Zoltán és Kondor Ádám darabjai cimbalomra



James Jolly

GRAMOFON

# A letöltés szabadsága



1996-ban alapított folyóiratunk, a Gramofon hat éve a cannes-i Midem Classical Awards (MCA) nemzetközi díjkiosztó zsűritagja. Tavaly úgy döntöttünk, hogy felkérjük zsűritagjainkat: írjanak zenei publicisztikákat lapunk 3. oldalára. Megtisztelő, hogy ezúttal a világ legnagyobb példányszámú klasszikus zenei magazinja, a brit-amerikai The Gramophone főszerkesztője, James Jolly vállalta a felkérést.



Minden új technológia egy álom beteljesülését jelenti. Az ember szeretett volna gyorsan eljutni egyik országból a másikba, hát feltalálta a repülőgépet. Kommunikálni akart nagy távolságokból, feltalálta a telefont, a rádiót, az internetet. Manapság pedig a technológiai fejlődés csaknem megelőzi az álmainkat. Egy évtizeddel ezelőtt, az internet bölcsőjénél az emberek már arról ábrándoztak, milyen jó lenne, ha akár mozifilmet vagy zenét is el lehetne érni a számítógépen.

Aztán ez az álom is valóra vált. Az új digitális korszak ma már a klasszikus zene rajongói számára is minden eddiginél több lehetőséget kínál, hogy hozzájussanak kedves műveikhez. Hovatovább, ha valaki hajnali háromkor arra ébred, hogy meg akarja hallgatni Brahms Német rekviemjét, nem kell öt perc, és máris saját székében hallgathatja. Zene bárhol, bármikor – az új lehetőségeknek még csak a hajnalát éljük, de a jövő még ennél is izgalmasabb. Sok zenerajongó számára egyetlen összetevőn áll vagy bukik az internetes zene sorsa: ez pedig a hangminőség. Miért csiszolják a tökéletességig a hangstúdiók a felvételt – így az érvelés –, ha a gyors hozzáférhetőség kedvéért a kiadók tömörítik, és ezzel rontják a hangzást. Miért kell a kiadványt tájékoztató jegyzetekkel kiegészíteni, ha ezekre fittyet hány a terjesztés merőben új módszere?

Egyik probléma megoldása sem várat magára sokáig: az Apple által kínált zenék bitsűrűségénél (a bitsűrűség a digitális adat tömörítettségének mértéke) számos szolgáltató ajánl jobb minőséget. A brit Linn Records portáljáról tömörítetlen, CD-minőségű zenei fájlok vásárolhatók. A Chandos internetes zeneboltja, a theclassicalshop.net a zenekedvelők egyik virtuális zárandokhelyévé válik, ahol saját katalógusa mellett más független kiadók (pl. LSO Live, Nimbus, SDG, Guild, CRD) kínálatát is egyre gazdagodó portfóliójába foglalja. A zenék nagyobb bitsűrűségű állományokban is hozzáférhetők, és a felvételek kísérőjegyzetei – virtuális borítósövegek – is letölthetők. Persze ne becsüljük le az Apple online áruházának, az iTunes-nak a jelentőségét se: az internetes zenepiac vezetője a legnagyobb elérhető katalógussal rendelkezik, amelynek zenéi hétpecsétetes kóddal kapcsolódnak az Apple saját fejlesztésű lejátszójához, az iPodhoz. A versenyben a második az eMusic.com, amelynek az iTunes-hoz képest merőben eltérő üzleti modellje másolásvédettség nélkül kínálja a zenéket, így azok a letöltés után bármilyen lejátszón meghallgathatók, sőt akár másolhatók is. A fix összegű kredit megvásárlása havonta meghatározott mennyiségű zene elérését teszi lehetővé, az ajánlatot a szabadság és az alacsony ár kettőse miatt találja olyan vonzóknak a felhasználók tömege. A Naxos hangsúlyos jelenlétének eredménye, hogy mára kevés olyan kompozíció maradt a zenetörténetből, amelynek felvétele ne lenne elérhető az eMusic-nál. De nem kell megijedni, a CD nem fog eltűnni egyik napról a másikra. A zene azonban egyre inkább hozzáférhető lesz a számítógép és a mobiltelefon virtuális boltjaiban, sőt a kínálatban megjelennek olyan felvételek is, amelyek CD-n már egyáltalán nem. Olyan patinás kiadók, mint a Deutsche Grammophon vagy a Decca nem kisebb társulatok koncertfelvételeit árulják az infosztrádan, mint a Los Angeles-i és a New York-i Filharmonikusok vagy a Lipcsei Gewandhaus Zenekara. A vonzó jövőkép, amelyet ez a jelenség élénk tár, betölti a felvett és a közvetített zene közötti űrt, és hitelesen idézi az élő produkció adta élmény örömteli izgalmát. Egy álom, amelyet valaha már álmodhattunk – és most egyszerűen csak valóra válik.

GRAMOPHON

A szerző a  
Gramophone  
főszerkesztője

[www.gramophone.co.uk](http://www.gramophone.co.uk)



### DOSSZIÉ

#### Zene a monitor előtt

Küszöbön az internetes tartalomletöltés forradalma **6**

### KALEIDOSZKÓP

#### ZEMPLÉNI FESZTIVÁL

##### A hely szelleme

Dr. László Géza és Turjányi Miklós köszöntője **12**

##### Hollerung Gábor az ideai műsorkínálatról

**13**

##### Zempléni öröme

Interjú Rolla Jánossal **14**

##### Kamara- és jazzkoncert-ajánlók

**16**

##### Évfordulós programok

**18**

### CÍMLAPON

#### JANDÓ JENŐ

Életútinterjú a hetvenes években indult, meghatározó pianistageneráció tagjával, a legtöbb lemezt készítő magyar művésszel **20**

### KLASSZIKUS

#### A zenepalota centenáriuma

100 éves a Zeneakadémia Liszt Ferenc téri épülete **24**

#### Zenekari körkép

**28**

#### Emléknap Strém Kálmán tiszteletére

**40**

#### Az örök fagottos

Oromszegi Ottó **42**

#### Nyári klasszikus zenei fesztivál-körkép

**44**

#### CHRISTOPH VON DOHNÁNYI

Kezdeményező kedv, fiatalos frissesség **48**

#### Mértékadó zeneműkiadók – 2. rész

Schott Music Mainz **52**

#### Ungarischer Akzent – Hangsúly a magyar zenén

Hazánk a Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál díszvendége **54**

#### A zene független képviselői – 3. rész

**58**

#### KRITIKA

**62**

### ZENÉS SZÍNHÁZ

#### „A művészet meghal az egoizmustól”

Beszélgetés a Karnyóné címszerepét alakító Bátorfi Évával **80**

#### Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

**82**

#### Az előjáték előjátéka

Fischer Ádám beszél új Wagner-produkciójáról **84**

#### Nyári operafesztiválok

**86**

#### Opera a szomszédban

A Grazi Operaház **88**

#### KRITIKA

**90**

### JAZZ

#### JOHN SCOFIELD

a Medeski, Martin & Wood szólólistájaként Budapesten **96**

#### Virulóban a finn jazz

**100**

#### A Jazzy és a többiek

Rádiós jazzműsorok a nagy-budapesti éterben **104**

#### In memoriam

Jávori Vilmos **106**

#### Ifjú tehetség

Oláh Dezső **107**

#### KRITIKA

**110**

### VILÁGZENE

#### PIAF ÉS CIGÁNYZENE

Beszélgetés Palya Beával **103**

#### KRITIKA

**128**

### GRAMOFON-HANG

#### Lánc-Reakció

Dés László **136**

#### A teremhez kötött sztereofónia

Ujházy László tanulmánya **139**

#### Az üvegfalon innen és túl

Beszélgetés Matz László zenei rendezővel és **144**

Matz Ádám hangmérnökkel



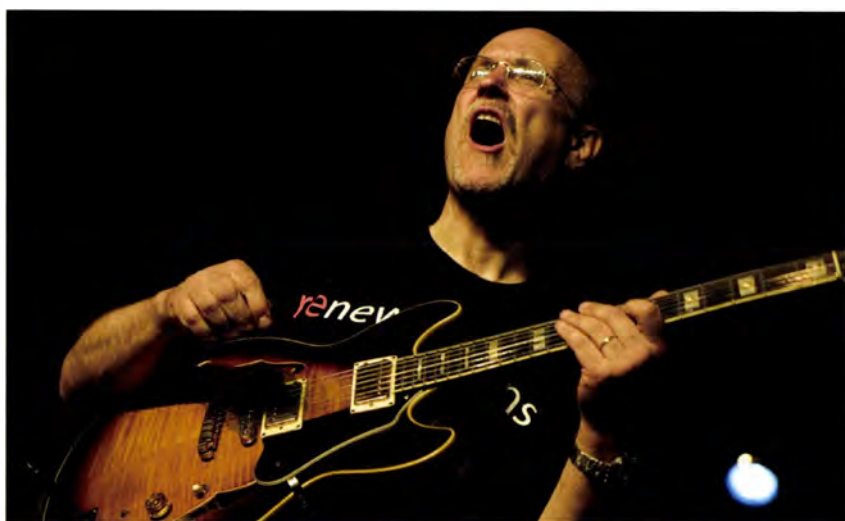
**JANDÓ JENŐ**  
(20. oldal)





## CHRISTOPH VON DOHNÁNYI

*Kezdeményező kedv, fiatalos frissesség*  
(48. oldal)



## JOHN SCOFIELD

*a Medeski, Martin & Wood szölistájaként Budapesten* (96. oldal)



**DÉS LÁSZLÓ**  
*Lánc-Reakció* (136. oldal)

## PALYA BEA

*Piaf és cigányzene*  
(126. oldal)



# GRAMOFON

## Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

**Iványi Margó, Bösze Ádám, Retkes Attila és Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**

Művészeti tanácsadó/tipográfiai terv:

**Práczy István**

A szerkesztőség tagjai:

**Albert Mária** (zenés színház)

**Bércesi Barbara** (jazz, világzene)

**Ujházy László** (Gramofon-Hang)

**Várkonyi Tamás** (klasszikus)

E számunk szerzői:

**Albert Mária, Aradi Péter, Bércesi Barbara, Berlász Melinda, Borí Viktor, Deseő Csaba, Fazekas Gergely, Fittler Katalin, Földy Lilla, Friedrich Károly, Gilányi Gabriella, H. Magyar Kornél, Jan-Erik Holmberg, Katona Márta, Laczkó Krisztián, Lindner András, Lőrincz Judit, Márton Attila, Máté J. György, Molnár Szabolcs, Ókovács Szilveszter, Pallai Péter, Pál Eszter, Párniczky András, Pödör Bálint, Pödör Eszter, Retkes Attila, Réfi Zsuzsanna, Szalay Olga, Szále László, Szigeti Péter, Turi Gábor, Ujházy László, Várkonyi Tamás, Veres Bálint, Zay Balázs, Zipernovszky Kornél**

Címlapfotó: **Figuli Judit**

**A szerkesztőség címe:**

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: [info@gramofon.hu](mailto:info@gramofon.hu)

Honlap: [www.gramofon.hu](http://www.gramofon.hu)

Kiadja a **Klasszikus és Jazz Lap-, Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.**

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**

Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

**Publicitas Art-Media Kft.**

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: [www.publicitas.hu](http://www.publicitas.hu)

Megjelenik évszakként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

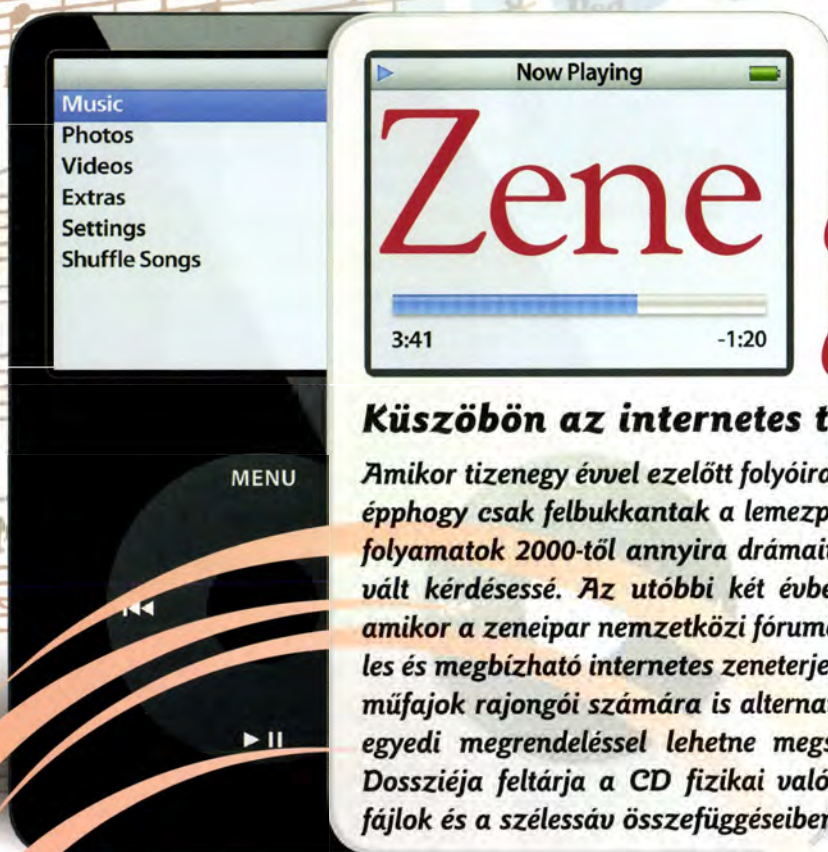
faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

**nka**  
Nemzeti Kulturális Alap





# Zene a monitor előtt

## Küszöbön az internetes tartalomletöltés forradalma

*Amikor tizenegy évvel ezelőtt folyóiratunk, a Gramofon először megjelent, még épphogy csak felbukkantak a lemezpiac betegségének első tünetei. A gyorsuló folyamatok 2000-től annyira drámaivá váltak, hogy az egész zeneipar jövője vált kérdésessé. Az utóbbi két évben a viharfelhők végre oszlani kezdtek, amikor a zeneipar nemzetközi fórumán, a MIDEM-en megjelentek az első, hiteles és megbízható internetes zeneterjesztő cégek. Ma már az értéktérítő zenei műfajok rajongói számára is alternatíva a letöltés, ha a keresett felvételt csak egyedi megrendeléssel lehetne megszerezni a sarki boltban. A Gramofon Dossziéja feltárja a CD fizikai valóságához szokott közönség előtt a zenei fájlok és a szélessáv összefüggéseiben rejlő lehetőségeket.*

◆ H. Magyar Kornél

Paradox módon, ami a kilencvenes évek végén a saját súlya alatt megroggyant zeneipart végveszélybe sodorta, most épp az tűnik a legesélyesebbnek arra, hogy végre hosszú távon is új lehetőségeket nyisson a felgyógyulásra. Ez pedig nem más, mint az internet. Alighogy felocsúdtak ugyanis a hanglemezkiadók abból a csapásból, amelyet a CD illegális másolásának tömeges elterjedése okozott a számukra, a hamarosan megjelenő internetes fájlcsereklők már a kegyelemdőfással fenyegettek. Nem csoda hát, hogy sajátos Dávid–Góliát párbajnak lehetett tanúja a világ, amikor huszonevés koruk legelőjén járó amerikai egyetemistákat multinacionális lemezkiadók ügyvédjei idéztek bíróságra illegális tartalommegosztás és szellemi tulajdon illegális sokszorosítása vádjával. Ártatlan informatikus hallgatók hobbiprogramozásának indult az egész, akik szerették volna a kampusz médiatermeiből elérni otthoni vagy kollégiumi számítógépükön tárolt dokumentumaikat egy apró köztes alkalmazás segítségével. Alig telt el egy-két év, és az egyetemi közösség

hasznos programját már több tízmillióan használták világszerte, hogy a segítségével egymás között cserélgessék dokumentumaikat, irataikat, rajzaikat – és a gépen tárolt zenéket is. Itt kezdődött az igazi kiadói rémálom. Egy CD-ből egy átlagos vásárló készített mondjuk 5-6 másolatot, ezzel szemben a világhálót használó fájlcsereklő programok, a Napster, a Kazaa, az eMule vagy az eDonkey világszerte tömegesen regisztrált felhasználói között egyszercsak ellenőrizhetetlen mennyiségben másolódtak a zenék – köztük természetesen zeneszerzők, előadók önálló szellemi tulajdonát képező, jogdíjkoztel felvételek is.

A fájlmegosztás-botrány ma már csendesedik: a szoftverek és jogosultságok egy részét bezúzták, másokat – így a Napstert – felvásárolták és a népszerű márkát használva jövedelmező előfizetői csatornát fejlesztettek. És bár a kalózkodás még mindig probléma, könnyen találni ma is illegális forrásokat a neten, mégis lassan kibontakozik a zenei disztribúció új, erős ága, a digitális vásárlás és letöltés időszaka.



## A különbség az otthoni fotel

A törvényesen működő internetes letöltőhelyek túlnyomó része mára elhagyta a fájlmegosztásnak azt a technikáját, amelyet a Napster vezetett be. Egy másik végfelhasználó gépének tartalmában való közvetlen kitorozásából semmi jó nem sült ki: nincs garancia a lemásolt zene minőségét illetően, könnyen okozhat bosszúságot egy töredékes vagy élvezhetetlenné tömörített állomány. Még abban sem lehetett biztos a kalózprogram felhasználója, hogy egyáltalán azt kapja, amit vár, és nem egy áruhába öltöztetett vírust tölt le önként és dalolva, és akár súlyos károkat is okozva saját számítógépében. Ezért a mai szolgáltatók, saját szerverükön, ellenőrzött minőségben tárolják a zenét, könnyen áttekinthető, többféle szempont szerint rendezett formában teszik közzé, letöltés előtt pedig előzetes behallgatási lehetőséget biztosítanak – egy szóval minden olyan módon keresik az interneten vásárlók kegyeit, ahogy azt egy hagyományos lemezboltban megszokhattuk. Persze mindezt ma már sokszor olyan portálok is kínálják, amelyek külsőre mindenképpen megfelelnek a fenti kritériumoknak, üzemeltetői ellen mégis nemzetközi büntetőjogi

perek egész sora van jelenleg is folyamatban. Az internetes zeneértékesítés fejlődése, és a vele táguló, nemzetközi piaci keretek élesen világítanak rá a szerzői és előadói jogi törvények eddig is érzékelt kiskapuira, a jog-



Fotó: Gramofon-archív

Steve Jobs, az Apple főnöke kezében az egyik iPod újdonsággal

harmonizáció hiányára. Míg ugyanis brit és amerikai jogvédő szervezetek támadják azokat a szolgáltatókat, amelyek bizonyíthatóan nem fizetnek a művészeknek az értékesített zene után jogdíjat, azok arra hivatkozva folytatják az üzleti tevékenységet, hogy saját országuk vonatkozó jogszabályainak minden tekintetben megfelelnek.

### Néhány fontosabb hazai és külföldi tartalomszolgáltató összehasonlítása

Szolgáltatás	Dalok.hu	eMusic.com	iTunes.com	Songo.hu	URGE.com	T-Online Zeneáruház
Kínálat	gazdag hazai kortárs, jazz és népzene, rengeteg szerzői kiadás, részletes előadói életrajzok	a független kiadók legnagyobb katalógusa, óriási klasszikus, jazz és világzenei választék	a multi kiadók legnagyobb bázisa, a jelenleg elérhető legteljesebb online zenei választék	három „multi” hazai képviseleteinek és számos magyar kiadónak archívuma és friss kiadványai egyaránt elérhetők	stratégiai együttműködés a nemzetközi zenetévőkkel, 130 féle online rádióadás	három „multi” hazai képviseleteinek és számos magyar kiadónak archívuma és friss kiadványai egyaránt elérhetők
Keresés	előadó, lemezcím, dalcím, hírek	elkülönített klasszikus zenei keresés, szerző, szólista, zenekar, karmester, albumcím, számcím, kiadó	összetett keresés szinte valamennyi paraméter alapján, rengeteg playlist	előadó, album és zeneszám címe, szűrhető műfajok	összetett keresés szinte valamennyi paraméter alapján, rengeteg playlist	előadó, album és zeneszám címe
Fizetés	elvileg emelt díjas SMS-sel is lehet, de jelenleg a bankkártyás fizetés elérhető, szerződött bank kezelőfelületén keresztül	bankkártyával, közvetlenül a szolgáltató kezelőfelületén keresztül	jelenleg Magyarországról elérhetetlen	bankkártya; banki vagy postai átutalás; egyedi zeneszámok esetén emelt díjas SMS	jelenleg Magyarországról elérhetetlen	telefon- és mobil-előfizetéssel a telefonszámlával, egyéb esetben bankkártyás fizetés, szerződött bank kezelőfelületén keresztül
Licenszkód	a letöltés eredetét igazoló „vízjel”	nincs	bizonyos tartalmaknál nincs	van	van	van



Egy legális webáruház a digitális eszközökkel értékesített zenék után ugyanúgy megfizeti a járulékokat, akár „konzervatív” társa, az utcai lemezbolt. A webáruház esetében a különbséget inkább ott kell keresni, hogy a vásárlás sokkal könnyebben, gyorsabban és kényelmesebben – a saját otthoni fotelünkben történhet. A számítógép előtt ülve, a webáruház címét a böngészőbe gépelve akár azonnal bele lehet kukkantani a katalógus kínálatába, legtöbbször különféle szempontok, például szerző, előadó, albumcím vagy tétele cím alapján. A nagyobb, nehezebben áttekinthető kínálatban előre megszerkesztett ajánlatok, úgynevezett playlistek segítik a válogatást.

Az internetes zeneáruházakban a fizetés leggyakrabban szintén digitálisan, bankkártyával történik – ilyenkor a portál gyakran átirányít minket a szerződött bank virtuális kasszájához, fizetésre kialakított interaktív kezelőfelületéhez. A kelet-európai vásárlók sokszor bizalmatlanok a bankkártyával történő internetes vásárlással szemben. Az ő kedvükért néhány, főleg helyi fejlesztésű portál hagyományos postai fizetést is kínál – ám ilyenkor néhány nap várakozásra van szükség a vásárolt tartalom konkrét letöltése előtt, amíg a postán vagy bankfiókban befizetett összeg megjelenik a szolgáltató folyószámláján. Internetes fizetés után a zene azonnal hozzáférhető. Előnyt jelent, ha a zeneáruház telefonszolgáltató is egyben – ilyenkor a vásárlás összege az esedékes telefonszámlára terhelődik. A bankkártya másik kiváltója az SMS-sel való fizetés, olykor előre le is lehet tölteni a zenét, ám az csak akkor válik lejátszhatóvá, ha az emelt díjas SMS-t elküldtük. Cserébe kódszót kapunk, amivel ki lehet bontani a számítógépünkre került tartalmat. Fizetés a mobilszámlával együtt történik.

Az úgynevezett licenckódos védelem miatt sokan fanyalognak, mondván, hogy csak a vásárló dolgát bonyolítja, és csupán a kalózok ellen nem véd, akik pillanat alatt képesek feltörni a ma használatos összes kódszabványt.

Bár a licenckódok fejlesztői – köztük a Microsoft – fennhangon méltatják az úgynevezett DRM (digitális jogkezelő) kód előnyeit, rugalmasságát, mégis magáért beszél, hogy az internetes zenetorta második legnagyobb szeletét az eMusic hasítja ki. Stratégiája szerint a felhasználó korlátozás nélkül rendelkezhet a megvásárolt és letöltött zenével – bármilyen eszközre, bárhova másolhatja, elküldheti barátjának, bármilyen hordozható és asztali lejátszón meghallgathatja, audio CD-re írhatja.

## Zenetorta-szeletek

A zeneletöltés – mint minden nagy innováció – a viszonyok látványos újrendeződésével jár együtt. Az Apple Computer sokadik reneszánszának a titka nem más, mint hogy internetes zeneáruházáé, az iTunesé a piaci szegmens vezető pozíciója világszerte. A 2003 májusában indult divízió működése első hét hónapjában 20 millió zene-számot (tracket) értékesített, darabját 99 centért. Egy átlagos lemez ára az iTunes-nál 15 dollár, ennek a duplájáért egy hónapig korlátlan hozzáférés áll rendelkezésre. Az iTunes hegemoniájának egyik tartópillére impozáns katalógusa. Az éveken át vívódó nagy kiadók szinte kivétel nélkül az iTunes-ba vetették először bizalmukat, aminek eredményeként elképzelhetetlenül gazdag a portál választéka. A másik adu az Apple kezében hordozható lejátszója, az iPod átütő sikere. Az iPod rendkívül vonzó, letisztult vonalú megjelenése sokoldalú felhasználósággal és pofonegyszerű kezelhetőséggel párosul. Szinte valamennyi zenei fájlformátum lejátszható rajta, ami a felvétel hangminőségére vonatkozóan sem elhanyagolható. Az iPod ma már nem csak a tömegzenék vonzásában élők számára érdekes: igazi zenei élményre lelhetnek használatával a jazz, a világzene, sőt a klasszikus zene rajongói is. Az iTunes legutóbb komoly lépésre szánta el magát, amikor szerződést kötött az EMI kiadóval: a brit óriás katalógusának 80 százalékát a hagyományos hang-

hordozókon kívül ezentúl az iTunes virtuális csatornáján keresztül is terjeszti. Ráadásul az iTunes most először döntött úgy, hogy lemond az iPod lejátszót kényszerítő DRM kód alkalmazásáról: a zenék bármilyen lejátszón hallgathatók, és szabadon kezelhetők – a döntéstől az internetes zene nagyobb térnyerését várják.

Az iTunes modelljéhez hasonlóval (internetes zene és hozzákapcsolt hordozható lejátszó eszköz közös értékesítése) számos webáruház működik az Egyesült Államokban. A sorból természetesen nem marad ki a nagy vetélytárs Microsoft sem, amely a minap önálló szolgáltatást is indított URGE néven – szorosan integrálva a kínálatot a Windows médialejátszó programjába.

A szoros verseny eredménye számos kiegészítő szolgáltatás megjelenése is, így az inter-



A letöltőportálok gyakran a számítógépre telepített segédprogramon keresztül, áttekinthető és könnyen kezelhető formában kínálják teljes katalógusukat



neten keresztül személyes igényekhez szabott rádiót is hallgathatunk, a mobiltelefon-gyártók pedig már a vezeték nélküli internet előnyeit kihasználó zenei szolgáltatásokat nyújtanak – személyre szabott internet-rádió, mobil zenevásárlás és -letöltés.



Az mp3-lejátszók méreteikben alul-, kapacitásukban jóval felülmúlják a korábbi hordozható zenei eszközöket

### A háló felszabadít

Magyarországról nézve – ha nem is korlátlanok a lehetőségek – az internetes zeneletöltés elérhető, és már ma kevés olyan zene van, aminek ne lehetne néhány perc keresés után azonnal megvásárolható és hallgatható felvételére lenni. A piacvezető iTunes szolgáltatására ugyan egyelőre nem lehet regisztrálni otthonról, de a Warner, a Sony BMG és az EMI szinte teljes nemzetközi katalógusa elérhető több magyar webáruházból is. Öröndetes, hogy a kínálatban nem csak a back catalogue címlistája található meg – nem kell sokat keresni, és vezető klasszikus zenei szílisták és jazzelőadók legfrissebb sorlemezei is pillanat alatt bekerülhetnek a virtuális bevásárlókosárba.

A magyar kiadók is lelkesen kapnak az interneten bontakozó, új piac lehetőségein. A Hungaroton, a BMC Records, a Hangvető, a Fonó és sok más kisebb label szinte teljes katalógusa eladó letölthető formátumokban is. A magyarországi előadóművészek alacsony költségvetésű, szerzői kiadású lemezeinek nyújt széles megjelenési lehetőséget a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete által működtetett Dalok.hu oldal. A zenei hírszolgáltatással és gazdag zenészadatbázissal kiegészült zeneáruház nem titkolt szándéka, hogy támogassa azokat a zenészeket, akiknek tehetsége nincs arányban szerény anyagi lehetőségeivel.

### Térzene a neten?

A jövő zenepiacával kapcsolatban – bár néhány éve a szakmai elemzők is csak a sötétben tapogatóztak – ma már egészen körülrajzoltak a perspektívák. A tendenciák azt mutatják, hogy a CD-eladás csökkenését nem kompenzálja a letöltésből realizált bevétel. Ebből az is következik, hogy az internet nem váltja fel teljesen a hagyományos hanghordozókat, inkább markáns alternatívát kínál. A befolyást azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az idők

## JOGVÉDŐK A LETÖLTÉSRŐL

**SZÜTS LÁSZLÓ** elnökségi tag, főtanácsadó (MAHASZ)

A MAHASZ-nak abban az esetben is feladata, hogy a kiadói jogokat védje, ha a hangfelvétel már nem fizikai hordozón kerül forgalomba, hanem digitális tartalomként az interneten. Ebben az esetben az minősül kiadónak, aki a hangfelvétel szellemi tulajdonának a birtokosa – nem a hanghordozó típusa a lényeg, hanem maga a felvétel. Egy hangfelvétel értékesítése akkor jogszerű, ha mindhárom jogosulti körrel (szerző, előadó, hangfelvétel előállító) tisztázott a kapcsolat, tehát mindegyiktől megvannak a szükséges hozzájárulások. A MAHASZ az internetes rádiózás és olyan más, csak hallgatható, le nem tölthető zenék esetén jár el közös jogkezelő szervezetként, amikor a végfelhasználó előre szerkesztett tartalmat – például rádióadást – vesz igénybe az interneten, és nem maga dönti el, hogy melyik előadó melyik zenéjét szeretné letölteni. Az utóbbi esetben az internetes letöltőportálnak a felvétel kiadójával közvetlenül kell szerződnie.

**KABAI ESZTER** jogtanácsos (Artisjus)

Jó dolog, ha minél több, jogtisztán működő zenebolt létezik, ezek hozzájárulhatnak a zenei piac dinamikus fejlődéséhez. A felvételek jogát birtokló három érintettel – a szerzővel, az előadóval és a kiadóval – mindenkinek tisztáznia kell a viszonyt, ha a szolgáltatásait magyar végfelhasználó is elérheti, beleértve a nemzetközi dotcom cégeket is. Ez olykor bonyolulttá teheti az adminisztrációt, és ráadásul ennél a pontnál a keretek sincsenek még véglegesen kidolgozva. Ez alakuló, bontakozó, új piac, nem csoda, hogy vannak még nyitott jogi kérdések. Ám aki jogkövetően szeretne internetes zeneboltot működtetni, az a jelenlegi jogszabályok mellett is megteheti.

**GYIMESI LÁSZLÓ** elnök (Előadóművészi Jogvédő Iroda)

Ma a zenész akár saját maga készítheti el lemezét a felvételtől egészen a közzétételig és terjesztésig – ha most kifejezetten az internetes értékesítésben és nem hagyományos hanghordozókban gondolkozunk. Az internet nagy szabadságot kínál a művész számára az egyik oldalon, de könnyebb visszaélni a fejlett lehetőségekkel a másik oldalon. A legalitás irányába mozdulás egyik sarokpontja, hogy a tömegesen terjesztett zenéhez olcsóbban lehessen hozzáférni. Ehhez megint jó eszköz az internet, ahol járulékos költségek – lemez-sokszorosítás, nyomtatás, szállítás, terjesztés – nélkül lehet zenét vásárolni. A másik feladatunk, hogy a fiatalok és általában a közvélemény körében terjesszük a szellemi tulajdon védelmének a fontosságát. Oktató, felvilágosító programokkal kell érthetővé tenni az internet-felhasználók mai és következő generációja számára, hogy a zenelépés ugyanúgy helytelen és elítélendő magatartás, mint például egy kiló kenyér eltulajdonítása a péktől.



## ELŐADÓMŰVÉSZEK A LETÖLTÉSRŐL

## DÉS ANDRÁS ütőhangszeres művész



Amikor megjelentek az első letöltőhelyek, és elterjedt a híre, hogy az internetről bármilyen zenét meg lehet szerezni, én is ráéreztem az ízére: elképesztő mennyiségű zenét mentettem le, annyit, hogy egy jelentős részét a mai napig se tudtam még meghallgatni. Aztán rájöttem, hogy

túlpörgetett a feltároló választék – akkor vettem egy nagy levegőt, és leállítottam magam. Ha megszűnik a zenehallgatás régi szertartása, ha elragad az eszköz varázsa és a letöltés jobban leköt, mint a letöltött zene, az inkább veszteség, mint nyereség. Idővel meg lehet tanulni, hogy ugyanolyan tudatosan használjuk az online zenevásárlást, mint bármilyen más eszközt, ami jobba teszi az életet. Az interneten olyan zenéket keresek, amiket itthon, CD-n nem találok – ezért aztán sikerélmények egész sorozata az internet, amikor nagy kincsekre lel az ember. De alapvetően a keresést ma is a közeli boltban kezdem, és havonta két-három CD-t vásárolok. Szükségem van arra a fizikai kontaktusra, amit a lemez jelent, hogy kézbe vehessem a tokot, átolvassam a borítót. Ezzel méltó körülmények alakulnak ki egy-egy igazán jó zene hallgatásához. De tartozom ezzel a zenész szakmának is, amelyik a szabályozások dacára még mindig ki van szolgáltatva a visszaéléseknek.

## SZABADI VILMOS hegedűművész



A zene vigasztaló szerepét a mai válságos időkben annyira fontosnak érzem, hogy ehhez képest csekély a jelentősége annak, hogy milyen csatornán jut el a hallgatóhoz. Minden eszközt meg kell ragadni,

hogy a kultúrát terjesszük. Ez alól a hordozható lejátszó eszközök sem jelentenek kivételt. Be kell látni, hogy nem azért üresek a komolyzenei koncerttermek, mert drága a jegy, hanem mert olyan ordító propaganda tereli el a közönség figyelmét, amely mellett a zene szavát nem hallani. Ilyen körülmények között előnyös az internet, ahol nagy művészek maradandó felvételeihez is már rendkívül könnyű hozzáférni.

Amit az internet nem tud adni, az a zenehallgatás rítusa, amit a CD megőrzött a bakelit-korszakból. A lemez behelyezése a lejátszóba, a kísérőfüzet kézbevétele olyan szép, mint egy könyv lapozgatása – erről nem akarok leszokni. De amikor Japánban a növendékeimnek a magyar hegedűiskola legfontosabb alakjait mutatom be, akkor a hordozható lejátszót választom, amellyel 2000 CD-nyi zenét szó szerint zsebre vágok. „Nem ismered ezt a darabot? Tessék, itt van nálam, hallgasd meg.” Ez megdöbbentő hatást tesz a növendékekre, és az oktatásban rejlő lehetőségeket még csak most kezdjük felismerni. Híve vagyok egy igényes high end lánc nyújtotta zeneterélménynek a nappalimban. De utazás során, repülőgépen nem tudok hangrendszert magammal cipelni. viszont zenét mindig kell hallgatni – ez a legfontosabb.

szavára felel a New York-i Filharmonikusok menedzsmentje: a minap épp a budapesti fellépésük előtti sajtótájékoztatóján jelentették be, hogy évente négy koncert felvételét a jövőben letölthető formában is értékesítik – az iTunes csatornáján keresztül, de persze CD-n is megjelentetik (lásd lemezkritikánkat a 66. oldalon). Míg az iTunes egyelőre nem elérhető itthon, az eMusic.com éppen nyári számunk megjelenésével egy időben indítja el magyarországi kampányát. Az eMusic terjesztői modelljének lényege az, hogy a független kis kiadók katalógusait gyűjti portfóliójába, és ezzel a zenei ínyencségek egész tárházát kínálja azok számára, akik a rejtett értékek felkutatásában lelik örömüket. A néhány fős, független, alacsony költségvetésű kiadókat amúgy is sokan úgy értékelik, mint a túlélés zálogát a zeneipar számára, szemben a rövidtávon, túlzottan nagy tömegekben gondolkozó, sokszor gazdaságtalanul működő multikkal. A kis kiadóknál kultikus, autonóm művészek egész sorát találni, akiknek művészi koncepciója meghatározza egy-egy label teljes kiadói arculatát. Másrészt a rugalmas kis kiadók a legdinamikusabban képesek kiaknázni az új technológiák adta lehetőségeket – így alighanem új kiadványaikat is a formátumok széles skáláján teszik elérhetővé a sokszavas SACD-lemeztől a hagyományos CD-n át a letöltött zenéig.

A zeneletöltés az internet fejlődésével bizonyára behozza a hangminőségben olykor még tapasztalható lemaradását is az igényes SACD-vel vagy Audio-DVD-vel szemben. A hangjel tömörítésének a mértéke egyre csökkeni fog, és néhány év múlva tömörítetlen, sőt akár sokszavas, térhatású zenei élményt nyújtani képes formátumokban élvezhetjük majd házi hangrendszerünkön azt a felvételt, amelyért néhány perccel korábban még a webbolt képernyőjén fizettünk. Ahogy a zenei DVD-k esetében, az interneten is egyre szorosabb lesz a hang kapcsolata a hozzárendelt képpel. Bár az internetes mozizás egy másik cikk témája, most csak a Nemzeti Filharmonikus Zenekar törekvéseit emeljük ki: a társulat öt másik zenekarral – a Rotterdami, az Oslói Filharmonikusokkal, a Stockholmi Royal Filharmonikusokkal, a Lahti Szimfonikusokkal és a Szentpétervári Mariinszkij Szimfonikus Zenekarral szoros szövetségben szeptembertől közös honlapot indít, amelyről a zenekarok koncertjeinek videófelvelelei érhetőek el magas hangminőséggel. A zárt láncú rendszer kezdetben élő koncertközvetítések nyomán követését teszi lehetővé digitális jel segítségével, amelyet a számítógép küld a kábelből a képernyőre és a hangszórókba. A szolgáltatásra bankkártyával lehet majd előfizetni a Saltarello.com nevű, közös fenntartású portálon keresztül. A közvetítéseket az elképzelések szerint akár az archívumból böngészve újra meg lehetne tekinteni, s az sem kizárt, hogy le is lehet majd tölteni, helyben tárolni vagy DVD-re írni.

Az internet valójában nem sokban különbözik a töltöttől: eszköz, amelynek használata tanulást igényel. De ezután nemcsak könnyebbé, komfortosabbá teheti az életet, hanem a művelődés, a kultúra egyik kiemelt eszköze is lehet.







## A hely szelleme

### 16. Zempléni Fesztivál – augusztus 10–19.



Forrás: AH Zrt.

Az Antenna Hungária (AH) már tizenhat éve folyamatosan a fesztiválsorozat főtárgymogatója.

Az AH társadalmi felelősségvállalásának központi eleme, hogy nagy, nemzeti, vagy akár nemzetközi jelentőségű rendezvények, alkotások létrejötté-

hez nyújtunk segítséget. Ennek a stratégiának hangsúlyos elemét képezi a Zempléni Fesztivál: úgy véljük, hogy ez az eseménysorozat elsősorban az országnak és a régiónak fontos. A rendezvény hiánypótló és értékeremtő, ugyanis egy ilyen program nélkül a régió nem elég erős ahhoz, hogy idegenforgalma fellendüljön, valamint kulturális eseményeinek színvonala tovább fejlődjön.

Ugyanakkor nem könnyű műfaj a fesztiválrendezés, de úgy látom, hogy a Turjányi Miklós és Hollerung Gábor nevével fémjelzett szervezőcsapat az igényességből nem engedő szemléletet alkalmaz, így az idei programkínálat is rendkívül gazdag. A színvonal megtartása mellett ugyanakkor rugalmas, a hely szellemét figyelembe vevő együttműködésre és műsor összeállításra van szükség, ezért fontosnak tartom a helyi szervezők bevonását, valamint azt, hogy támogatóként a helyi vállalkozói szféra növekvő mértékben tudjon hozzájárulni a rendezvény sikeréhez.

Hosszabb-rövidebb időre minden évben elutazom a Zempléni Fesztiválra, s nem tagadom, hogy az évek során megérintett a táj és az apró települések szépsége, különböző történelmi korok és hangulatok szelleme, ezért természetesen idén is ott leszek.

Találkozunk Zemplénben!

*Dr. László Géza,*  
az Antenna Hungária Zrt. vezérigazgatója

#### További információk

a Zempléni Fesztivál megújult honlapján található,  
ezen június 30-ig tart a jegy-elővásárlási akció.

[www.zemplenfestival.hu](http://www.zemplenfestival.hu)



Forrás: Interkultur Kft.

A 16. Zempléni Fesztivál programját igyekeztünk úgy összeállítani, hogy legfőbb jellegzetessége – a sokszínűség – minden látogató számára meg tapasztalható legyen.

Az időtartam újra tíz naposra rövidült, és az események számát is csökkentettük, hogy

az érdeklődők többféle műsoron is részt vehessenek. Úgy érzem, sikerült idén is műfajilag változatos, a társművészeteket szívesen látó rendezvénysorozatot szerkesztenünk, amelyben színházi produkciók, irodalmi est, képzőművészeti és táncművészeti programok tarkítják a megszokottan gazdag zenei kínálatot. Az előző évekhez képest még szorosabbra fűztük a gasztronómia és a zene kapcsolatát; izgalmas produkciók társulnak a vacsorákhoz és borkóstolókhöz, amelyeknek a régió kulináris téren kiemelkedő helyszínei adnak teret. Ilyen program lesz például hivatalos borszállítónk, az Oremus Pincészet szalonjában rendezendő zongorakonzert Ké(s)z kavalkád címmel, de említhetném az Auer Vonósnégyes, az Excanto vagy Szőke Nikoletta és a Jazzclusive együttes borvacsorás fellépéseit is. A kamaraprogramok közül kiemelendő a Musica Historica mádi, illetve az idei Fringe Fesztiválon feltűnt Kosbor világzenei csapat erdőbényei koncertje is. Idén az anyagi nehézségek miatt hagyományos, saját operaprodukciót nem tudunk kiállítani. De a nyitóesten koncertszerűen fölcsendül Kodály Székelyfonója. Vendégünk lesz a Színházművészeti Egyetem végzős növendékeiből alakult Zenés-Színész Műkedvelő Egylet a Merlin Színházban bemutatott Varázsfuvola produkciójával. Külön öröm, hogy a fesztivált alapító Liszt Ferenc Kamarazenekart – egy év kihagyás után – újra a fellépők között üdvözölhetjük.

Reméljük, hogy idén is legalább annyian látogatnak el a Zempléni Fesztivál mintegy félszáz eseményére, mint tavaly, sőt a 14 ezerre becsült látogatói számot talán növelni is tudjuk. Nagyon köszönjük, hogy az Antenna Hungária Zrt. kitart a rendezvény mellett, és biztosítja, hogy a Zempléni Fesztivál a megszokott színvonalon várja a turizmus, a zempléni tájak, a borok és a zene szerelmeseit.

*Turjányi Miklós,*  
a Zempléni Fesztivál igazgatója



# Kiemelkedő évfordulók nyomában

**Kodály Zoltán és a 800 éve született Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére rendezendő hangversenyek mellett idén is számos érdekességet ígér a Zempléni Fesztivál. A rendezvény időtartama valamelyest csökkent, de a kínálat az előző évekéhez hasonlóan széles. A részletekről Hollerung Gábort, a fesztivál művészeti vezetőjét kérdeztük.**

➡ Várkonyi Tamás

Az elmúlt három évben számos visszajelzés érkezett, amely szerint műfajilag gazdag a fesztivál, hiszen oratórium, tánc, szimfonikus- és kamarazenei koncerteket egyaránt kínál, sőt már az esti jazzprogramok is hagyományossá váltak. Ugyanakkor abból a szempontból is sokszínűnek mondható a Zempléni Fesztivál, hogy ma már a helyiek széles rétege érdekelt benne: nemcsak a négy nagyváros (Sárospatak, Sátoraljaújhely, Tokaj és Szerencs), hanem számos kistélepülés is helyet ad eseményeknek.

A fesztiválszervezők igyekeznek elérni, hogy minél hosszabb időre tudjanak a festői régióba vonzani olyan embereket, akik nem csak a kulturális programokkal, hanem a térségben található természeti szépségekkel is szívesen megismerkednek, rövidebb-hosszabb családi kirándulás keretében.

„Az első két évben olyan visszajelzéseket is kaptunk – mondja Hollerung Gábor –, hogy néhány műsor időbeli párhuzamossága miatt többen nem lehettek ott, ahol szerettek volna. Ezért tavaly a fesztivál programját széthúztuk – ami azonban csak részben bizonyult sikeresnek, mert az augusztus 20. utáni időszak vendégköre már inkább a helyiekre korlátozódott, és a fesztivál költségeit is jelentősen megnövelte. Ezért döntöttünk úgy, hogy idén augusztus 20. előtt rendezzük meg a fesztivált, és az eseményeket tíz napra koncentrálnánk.”

Az idei fesztivál programjainak egy része két nevezetes évfordulóhoz kapcsolódik. Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulóján több nagyszabású produkciót is bemutatnak. A nyitókoncerten megszólaló Székelyfönöt a Honvéd Együttes és a Budafoki Dohnányi Zenekar mutatta be márciusban a Budapesti Tavasz Fesztiválon. Az eddig operaelőadásoknak otthont adó Disznókő Szőlőbirtok Traktorgarázsában pedig idén is izgalmas, egészéletes programot terveznek Metamorfózisok címmel. Ennek első részében a Budafoki Dohnányi Zenekar a Hegedős Együttessel közösen mutatja meg a Páva-dallam



Foto: Budafoki Dohnányi Zenekar

alakváltozásait a népzeneben és a műzenében, míg a második részben – a tavalyi nagysikerű Bartók-bemutató mintájára – Zsuráfszky Zoltán és a Budapest Táncegyüttes táncjátékát adják elő, amelynek koreográfiája Kodály híres Páva-variációira készül.

„Árpád-házi Szent Erzsébet születésének 800. évfordulója előtt tisztelgünk több rendhagyó kóruskoncrttel” – folytatja a művészeti vezető. „Egzotikus vendége lesz a fesztiválnak a Taipei Philharmonic Chamber Choir, amely egyszer folklór- és crossover programmal lép fel a Cotton Club Singers és a Budafoki Dohnányi Zenekar közreműködésével. Egy kínai mű mellett megszólaltatják Szentpáli Roland Beatus vir című kompozícióját is, amelyet idén nyáron, a fesztivál előtt Tajpejben is bemutattunk.

A fesztivál kiemelkedő eseményének ígérkezik az a kóruskoncert, amelyen a világhírű és közönségszerető kortárs zeneszerző, Arvo Pärt Te Deuma szólal meg a Szolnoki Bartók Béla Nőiakar, a Honvéd Férfiakar és az észt Pärnu város szimfonikus zenekarának előadásában, az izraeli karmester, Avner Biron vezényletével. (Ez a zenekar játszott a Selmeczi György által rendezett A kékszakállú herceg vára produkcióban is Észországban.) Ugyancsak a Szent Erzsébet-év alkalmából adjuk elő Tolcsvay László Magyar miséjét, de a fesztivál neves fellépői között említhetném az Amadinda Űtőegyüttest vagy a Svetilen Együttest, amely pravoszláv és orosz népzene éneklő kamarakórus, két évvel ezelőtt már óriási sikerrel szerepeltek a fesztiválon.

Szintén szép élményeket tartogat a Pannon Filharmonikusok hangversenye, amely a 2010-es Európa Kulturális Fővárosa programsorozatot hivatott beharangozni a Zempléni Fesztiválon. Továbbá – és ezt nem az udvariasság mondatja velem – a Rolla János vezette Liszt Ferenc Kamarazenekar két hangversenye is kiemelt események ígérkezik, ráadásul a tizenhat éve változatlanul magas színvonalú fesztivál folytonosságát is mutatja.” ■





# Zempléni örömmzene

## Rolla János a négy évtizedes tradíciót megtartva újította meg a Liszt Ferenc Kamarazenekart

**Rolla János, a Liszt Ferenc Kamarazenekar vezetője 1992-ben szeretett bele a Sárospatak környéki tájba, és az együttes örömmel vállalkozott arra a szokatlan, új feladatra, hogy életre hívja és működtesse a Zempléni Művészeti Napokat. A fesztivál egyre hosszabb és színesebb lett, de tucatnyi esztendő eltelte után az alapítók Hollerung Gábornak és csapatának adták át a stafétabotot. A Liszt Ferenc Kamarazenekar rendszeres fellépője maradt a programsorozatnak, idén is két koncerten tapsolhat nekik a közönség. Most még jobban élvezik az itt töltött napokat, hiszen csak a muzsikálásra kell koncentrálniuk, jut idejük arra, hogy más hangversenyeket is meghallgassanak, és találkozzanak muzsikus barátaikkal. Sárospatakra 2007-ben már egy megújult együttes látogat el, amely új tagjaival új utakat keres.**

➔ Réfi Zsuzsanna

**Gramofon:** Milyen érzés az alapító, egykori szervező számára most közreműködőként részt venni a programsorozatban?

**Rolla János:** Nagyon szeretünk részt venni a fesztiválon, sőt, most talán még jobban élvezzük, mint korábban, mert nem kell másra, csak a saját fellépésünkre koncentrálni, és így jut időnk baráti beszélgetésekre is. Az utolsó években már túl sok energiát vitt el a fesztivál működtetése. Amikor négy esztendővel ezelőtt szervezőinkkel, Merényi Juditékkal együtt úgy döntöttünk, abbahagyjuk, azért tettük, mert túlnőttek rajtunk a feladatok. S hiába tettünk meg minden tőlünk telhetőt, nem tudtunk igazán jól lobbizni, elegendő pénzt összegyűjteni. Elfáradtunk.

**G.:** Milyen harcokból lett elégük?

**R. J.:** Örültünk volna, ha jelentősebb állami támogatást kap a programsorozat, fix költségvetéssel, intézményi háttérrel egyszerűbb lett volna a dolgunk. Sajnos a helyi erőkre nem számíthattunk igazán, hiszen ez hátrányos helyzetű régió. Több anyagi segítségre lett volna szükségünk. Nagy lelkesedéssel fogtunk a munkához, évről-évre fejlődött a fesztivál, egyre több lett a program. Tényleg önzetlenül dolgozott az együttes, éveken keresztül még honoráriumot sem vettünk fel. Igyekeztünk megnyerni a fesztiválnak számos nagyszerű muzsikuspártnert, akik szívesen jöttek miattunk. De sosem akartuk kisajátítani a programot. Az uniós csatlakozás után ahhoz, hogy a megfelelő helyére kerüljön a fesztivál, a profi szervezés a leglényegesebb.

**G.:** Mi volt az oka annak, hogy az egyik évben nem szerepeltek?

**R. J.:** Az augusztusi programunkat mindig úgy terveztük, hogy az Zempléné, de abban az évben egyeztetési gondjaink voltak. Természetesen, most is odafigyelünk a fesztiválra. Jó látni, hogy a régió fejlődésében milyen nagy sze-

repet játszott és játszik ez a rendezvény. Bár az első években azért nem volt könnyű dolgunk, hiszen az ott élők egy része úgy vélte, hogy feldőlünk a nyugalmaikat... De nagyon boldoggá tett, amikor nyolc évvel a Zempléni Művészeti Napok indulását követően Sárospatakon díszpolgárrá választottak, majd négy esztendővel ezelőtt az együttes Sárospataktól megkapta a Pro Urbe-díjat.

**G.:** Önök mondják meg, hogy mikor és mit szeretnének játszani, vagy a szervezők felkérését követik?

**R. J.:** Az már – mondhatni – tradíció, hogy mi adjuk a zárókoncertet, idén augusztus 19-én, vasárnap a sárospataki református templomban. A szervezők azt kérték, tartsunk idén egy különleges koncertet. Egy olyan művészt választottunk szólístának Gustav Rivinius személyében, aki eddig még nem vett részt a fesztiválon. A számos díjjal kitüntetett virtuóz csellista elkötelezett kamarazenész, saját triója is van. Kiváló muzsikos, akivel már márciusban a Művészetek Palotájában is volt közös koncertünk. Egyik zenekari tagunk, Rózsa Richárd egy évig növendéke volt. Idén fellépünk Tokajban is, a tavaly újjáépített zsinagógában, ami most kulturális és konferenciaközpont. Érdekes lesz, hiszen ezen a helyszínen még nem játszottunk.

**G.:** Azért addig is van tennivalójuk jócskán, tele a naptáruk külföldi koncertekkel. Ezt az évet japán turnéval kezdték, aztán Spanyolországban, majd Ausztriában szerepeltek, a Zempléni Fesztivál előtt pedig németországi és horvátországi fellépéseik lesznek.

**R. J.:** Így összefoglalva elég soknak tűnik, de az előző esztendőkhöz képest sajnos jócskán csökkent a külföldi fellépéseink száma. Régebben évente legalább három hónapot töltöttünk külföldön, de gyakran előfordult, hogy 120 koncertet adtunk, amelynek csak töredéke volt hazai. Ma egyre kevésbé kelendőek a kamarazenekarok, túl sok van belőlük. Nekünk nagyon sokat jelentett, hogy az olyan



kiváló előadók, mint például Isaac Stern vagy Jean-Pierre Rampal szerettek velünk játszani, és lehetőleg minket hívtak külföldi turnéikra is. Így kissé elkényelmesedtünk a külföldi kapcsolatrendszer építésében... Csak sajnos – hiszen idén már 44 esztendő a Liszt Ferenc Kamarazenekar – ezek a művészek lassan visszavonulóban vannak, vagy végleg elveszítettük őket. Ideje, hogy most a fiatalok előadók felé nyissunk.

**G.:** Mit tudnak tenni azért, hogy növeljék a külföldi koncertjeik számát, hiszen már négy esztendővel ezelőtt is azért váltak meg akkori menedzserüktől, mert az előző évben egyetlen hangversenyt sem hozott?

**R. J.:** Most sajnos hasonló a helyzet, ismét elkészítettünk egy menedzserirodától. De igyekszünk új kapcsolatokat építeni, és más műfajok felé is nyitottak vagyunk. Az elmúlt évek során az együttesünk szépen, fokozatosan kicserélődött. A zenekar több mint a fele fiatal művészekből áll, az egykori, alapító tagok közül már csak egyedül én maradtam. Nem volt könnyű ez az átmeneti időszak, csak fokozatosan válhattunk, és alaposan meg kellett változtatni, hogy kit veszünk fel. Nemcsak a technikáról, a virtuóz játékról van szó, hanem arról is, hogy be kell illeszkedni a csapatba. Fontos az is, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekarra jellemző stílust, hangzást megőrizzük, ezt a fiatalok tradícióként vigyék tovább. Úgy érzem, mindez nagyon jól sikerült, és mostanra már teljesen összecsiszolódt az új társaság.

**G.:** Hogyan tudnak megfelelni a kor újdonság iránti igényének?

**R. J.:** Azt szeretném, ha az együttes abban a szellemben dolgozna tovább, ahogy ezt eddig is tettük. Nagyon jó példának tartom az amerikai Orpheus Kamarazenekart, ahol stílustól,

darabtól függően mindig más a koncertmester, s a zenekari tagok is cserélik egymás között a feladataikat. Így ki tudják használni az együttesben rejlő összes lehetőséget, és képesek állandóan megújulni. Megőrzik a minőséget, mégis olyan, mintha az ember mindig más zenekart hallana. Ez követendő irány, tettünk már erre egy lépést, hiszen az idei szezonban a tagok ötletei alapján kamarazenei sorozatot indítottunk az Óbudai Társaskörben, ahol különböző kamarazenei formációkban lépnek pódiumra a művészeink, kortárs és klasszikus darabokat játszva.

**G.:** Egy négy esztendővel ezelőtti interjújában azt nyilatkozta, hogy már most szeretné látni, nevelni az utódját maga mellett. Tényleg könnyen lemondana arról az első pultról?

**R. J.:** Igyekszem követni Sándor Frigyes példáját. Arra írtam, hogy időben meg kell találnom az utódomat. Nem akarom kisajátítani magamnak az együttest. Időnként azt érzem, velem bármi történhet, nem hagyhatom őket úgy magukra, hogy nem gondoskodtam másik vezetőről. Tizenhat ember jövője függ tőlem. Néha már túl sok a feladat, az állandó próbavezetés, a gyakorlás, a szervezés... Az embernek tudnia kell, hogy meddig szabad színpadra lépnie. Más a dirigálás, és más a hangszeres játék. Itt ugyanis fizikai korlátok is akadnak, nem tud valaki ugyanúgy bánni a hangszerével hatvan esztendősen, mint harminc évesen. Ez olyan feladat, amely nemcsak a muzsikálásról, hanem az együttes vezetéséről is szól. Szeretném segíteni őket később is a háttérből, s olyan örömmel ülök majd a koncertjeiken, ahogy annak idején ült a mi előadásainkon Sándor Frigyes... ■

A Liszt Ferenc Kamarazenekar hivatalos honlapja:  
www.lfkz.hu

Liszt Ferenc Kamarazenekar: megfiatalodott tagság – régi hagyományok

Forrás: www.lfkz.hu

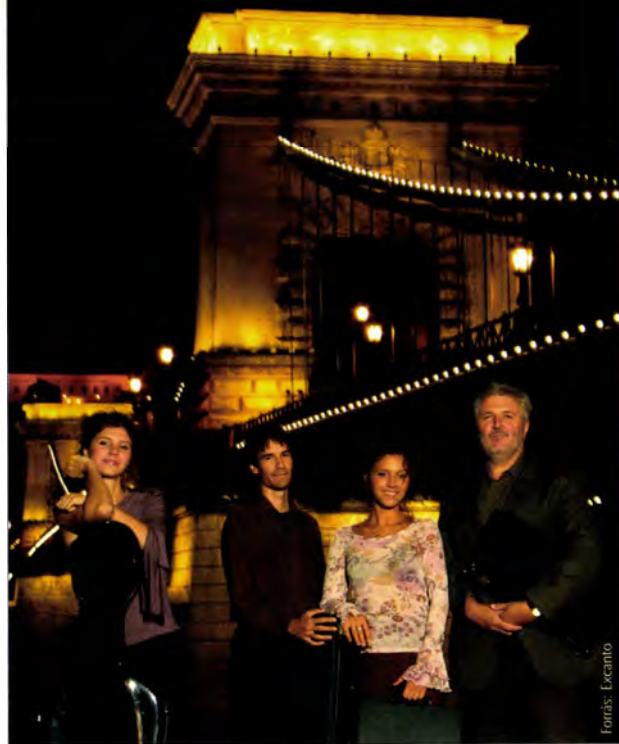




## Élmények az íz–hang hídon

A gasztronómia, a borkóstolás és a zene közötti hídon ezúttal is számos különleges produkcióban több különleges formáció vezet végig a látogatót az idei a Zempléni Fesztiválon. A vacsorával egybekötött koncerteken – vagy, ha tetszik, koncertekkel egybekötött vacsorákon – első osztályú muzsikuskok gondoskodnak a jó hangulatról és a tartalmas szórakozásról, a királyi udvari zenélés szokásait is felelevenítve.

A Kállay Gábor vezette Excanto például a tavalyi fesztivál hivatalos borszállítójánál, a Béres Pincészetben lép fel Erdőbényén. Az 1998-ban alakult együttes vezetője Kállay Gábor, a magyar zenei élet ismert szereplője: elsősorban opera- és koncerténekesként hallhatjuk, de meghatározó alakja a hazai régizenei mozgalomnak is. Több együttes, így a Camerata Hungarica, a Mandel Quartett és az Affetti Musicali énekes–hangszeres szólistája. Az Excanto együttesben két lányával, a csellista Ágival és a furulyás Katival, illetve volt tanítványával, Csáki András gitárművésszel zenél. Elsősorban a reneszánsz és barokk zene gyöngyszemeiből válogatnak, de későbbi korok műveit is nagy szeretettel tűzik műsoraikra.



Forrás: Excanto

Mintegy tízéves fennállásuk alatt felléptek többek között a Budapesti Tavasz Fesztiválon, a Művészetek Völgyében, a gödöllői kastélykoncerteken, valamint két alkalommal Londonban is: a Hungary in Focus és a Docklands Festival keretében. ■

augusztus 18., Béres Pincészet, Erdőbénye  
www.irmus.bke.hu/excanto

## Vacsorához Kosbor dukál

Aki jártas a botanikában, vagy a borok világában, azt nem téveszti meg a cím, mert jól tudja, hogy a koskort se nem eszik, se nem isszák. Az együttes arról az orchideafélék családjába tartozó növényről kölcsönözte a nevét (Orchis Tourn.), amely a Pallas Nagy Lexikona szerint

kosborfű, vitézfű, nőszőfű, agárfű, néhol pedig kökörccsin elnevezéssel is használatos, és mintegy nyolcvan fajtája Ausztrália kivételével az egész földkerekségen terem.

Az 1987-ben alakult Kosbor együttes az idei Fringe Fesztiválon a zsűri szakmai díja mellé nyerte ezt a zempléni fellépést. Hat tagja rendkívül érdekes és szokatlan hangszer-összeállításban játszik: olyan különleges és a korok–tájak szerint hagyományosan nem összeillő, mégis kitűnően harmonizáló instrumentumokon kísérik Horváti Kata énekét, mint a tízhúros mandola, a barokk viola da gamba, a furulyaszerű kaval, vagy a perzsa eredetű dob, a daf. A hattagú együttes, amely folkfesztiválok, költészeti rendezvények állandó szereplője, saját meghatározása szerint a „Wor\*d Music” kategóriájába tartozik, hiszen egyszerre áll közel az énekelt szavakhoz és a világzenéhez. Stílusukat ők maguk így jellemzik: vers-megzenésítéseken alapuló etno-kamarazene, középkori áthallásokkal. Zempléni koncertjükön Az utolsó trubadúr című legutóbbi lemezükről válogatott énekek, valamint az együttes Radnóti Miklós verseire készült legújabb dalai szerepelnek. ■



Forrás: Kosbor

augusztus 18., Református templom, Erdőbénye  
www.kosbor.fv.hu



## Ké(s)z kavalkád



Fotó: Homor Zsuzsanna

A produkció elnevezése három kiváló fiatal zongoraművész bravúrdarabokkal és meglepetésekkel színesített estjét takarja. Főszereplői talán nem is a virtuóz és hallatlanul felkészült előadók, hanem a kezek, amelyekről a hallgató sokszor azt hiheti, hogy önálló és független életet élnek tulajdonosaiktól. Az ötletgazda Balog Zsolt, zongoraművész és csembalista, számos verseny nyertese, aki rendkívül érdekes és eredeti műsort állított össze. A trió másik két tagjával – Cseh Dalmával (a képen balra) és Homor Zsuzsannával – olyan műveket adnak majd elő, amelyek ritkán vagy szinte soha nem szólalnak meg koncertteremben. A borkóstoláshoz felszolgált műsorban ugyanis nemcsak négykezes művek szerepelnek, hanem a zongorás kamarazene műfajnak további vadhajtsái: egy, három, öt és hatkezes alkotások, mind vidám és szórakoztató zenék, apró ínycségek, amelyek még izgalmasabbá és élvezetesebbé teszik a borkóstolás perceit. ■

augusztus 16., Oremus Szalon, Tolcsva

## Tangó pogácsával

A nagyszerű produkciókról, ősbemutatók közreműködőjeként és fontos művek – többek között Weiner Leó vonósnégyeseinek – újra felfedezőjeként is ismert formáció, a Liszt-díjas Auer Vonósnégyes két estén is muzikál a Zempléni Fesztiválon. A mádi Kúria Hotelben rendezendő vacsorán, valamint a teával, pogácsával és borral kísért kamarakonzerten a füzérradványi Károlyi-kastélyban többek között a tangó királya, Astor Piazzolla műveiből válogat a kvartett.

Legtöbbször a könnyedebb fajsúlyú muzsikáról is már az első hangoknál kiderül, hogy komoly technikai és művészi felkészültséget követel meg az előadótól, de az Oláh Vilmos vezette négyes az egyik legfelkészültebb hazai csapat a műfajban. A kamarazene legnemesebb hagyományait folytatják, hiszen a Zeneakadémián, amelynek növendékeiből még 1990-ben alakultak, olyan tanároktól tanulhattak, mint Mihály András, Kurtág György és Devich Sándor. 1991-ben a világhírű Amadeus Quartett egy hónapos mesterkurzusán vettek részt Londonban, 1997-ben pedig a Yehudi Menuhin Nemzetközi Vonósnégyes Versenyen I. díjat, a közönség díját és a legjobb modern mű előadásáért járó díjat nyerték el. ■

augusztus 17., Kúria Hotel, Mád  
augusztus 18., Károlyi-kastély, Füzérradvány

## Hölgykoszorú Zemplénben

Idén a hölgyeké lesz a főszerep a Zempléni Fesztivál jazz-programkínálatában. Az augusztus 11-i nyitó és a 19-i zárókoncerten is kiváló jazzénekesnők egyedi produkcióját élvezheti a publikum – s teheti ezt finom borok társaságában.

Szóke Nikoletta és a Jazzclusive együttes augusztus 11-én a sátoraljaújhelyi Jazz Udvarban minden idők egyik legnagyobb jazzdívája, Ella Fitzgerald emléke előtt tiszteleg a jazznagyszony repertoárját megidézve. Sőt, e rendhagyó estén Ella 1970-es budapesti fellépésének hangulatát is elénk varázsolja a montreux-i versenygyőztes énekesnő és nagyszerű zenekara különböző archív anyagok felhasználásával. Nikolettáról tudható, hogy nagy súlyt helyez a maga és a jazzvilág számára is meghatározó jelentőségű művészek zenei örökségének ápolására. Szolnoki Dóra Jazz Quintette két alkalommal, augusztus 14-én Sárospatakon és 15-én Tokajban is föl-



Fotó: Ritter Doron

lép. A rendkívül tehetséges énekes hölgy megmutatja, hogyan működhet az énekhang valódi instrumentumként, az hogyan veheti át a szaxofon mellett egy másik fúvósszólam szerepét. A modern jazz örökzöldjei mellett saját szerzeményeket is megszólaltat a nem mindennapi felállású zenekar.

Nem egy és nem három, hanem rögtön öt énekes hölgy vállalkozik rá, hogy lehengerelje közönségét a fesztivál zárónapján. A ma már JazzJet néven ismert együttesben Téli Márta, Lakatos Ágnes, Illy Dorka, Kövendi Zsófia és Spielberger Ágnes repíti izgalmasabbnál izgalmasabb tájakra a hallgatót. A különféle jazzdialektusok stílushű felvonultatásában a magyar jazzélet élvonalához tartozó muzikusokból alakult kvintett segíti őket.

S hogy az urakról se feledkezzünk meg: igazi csemege lesz augusztus 10-én a László Attila Quartet, augusztus 12-én a Fekete-Kovács Kornél Quintet, augusztus 18-án pedig Sátoraljaújhelyen a legendás Magyar Jazz Quartet, vagyis Szakcsi Lakatos Béla, Csepregi Gyula, Vasvári Pál és a nemrég elhunyt Jávor Vilmos örökébe lépett Szende Gábor koncertje. ■

Az összeállítást készítette: Bércesi Barbara és Várkonyi Tamás





## Plusz egy évforduló...

### Kodály Zoltán művei a fesztiválon

**Hetvenöt éve, 1932. április 23-án mutatta be a Magyar Állami Operaház Kodály egyfelvonásos daljátékát, a Székelyfonót. Mégpedig kitűnő együttessel: Sergio Failoni vezényelte a premiert, Márkus László rendezte az előadást, a színpadképet Oláh Gusztáv tervezte.**

➤ Albert Mária

A kor legnevesebb magyar operaénekesei léptek színre a „magyar életkép Erdélyből” alcímmel jelölt műben: Basilides Mária, Báthy Anna, Budanovits Mária, Maleczky Oszkár, Palló Imre és Rösler Endre. „A Székelyfonó nem operakíséret, mert csak olyan műhöz foghat-



Fotós: BTF – Hajdú Andras

A Székelyfonó az idei Budapesti Tavasz Fesztiválon már nagy sikert aratott

tam, amelyet ma biztosan meg lehetett csinálni” – reagált a fanyalgásokra a szerző. Kodály mindig azt és akkor tette meg, ami éppen helyénvaló volt. 2007-ben, amikor születésének 125. és halálának 40. évfordulóját ünnepli a világ zenei közléte, magától értetődő gesztus, hogy a Zempléni Fesztiválon is megemlékeznek róla; hogy a sárospataki Rákóczi-vár udvarán, az ünnepi nyitóhangversenyen augusztus 10-én este épp a Székelyfonó hangzik el. Kipróbált csapat kelti életre a szereplőket, a Budapesti Tavasz Fesztiválon az énekesek – Cecilia Lloyd, Kovács Annamária, Megyesi Schwartz Lúcia, Cselóczki Tamás, Massányi Viktor és Konkoly Balázs – már eljátszották Hollerung Gábor vezényletével a darabot. A Novák Ferenc rendezte produkcióban a Kodály-mű teljes zenei anyagát táncos koreográfiák kísérik, amelyek a zenében megjelenő dallamokra, balladákra, játékokra rímelenek.

A Budapest Táncegyüttes tavaly nagy sikert aratott Zempléni. Bartók Béla Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című alkotására Zsuráfszky Zoltán készített tánckölteményt. A koreográfus idén egy Kodály-mű, a Fölszállott a páva – változatok magyar népdalra (röviden: Páva-variációk) táncos feldolgozásához látott hozzá. „Nagyon koncentrált munka folyik, születőben vannak a mozzulatok, ám ezzel párhuzamosan a zene elemzését sem hagytuk abba. Csodálatos és nehéz kompozíció ez, hosszabb, mint a tavalyi Bartók-darabunk” – mondta a koreográfus. Hozzátette: a több mint 30 perces alkotás jelentős része, legalább 20 percnyi anyag igen komor hangulatú. Az, hiszen a XX. századi történelem sötét korszakában, 1939-ben mutatták be az amszterdami Concertgebouw fennállásának ötvenedik évfordulóján. Kodály okkal választotta Ady Endre versét – a költemény és a mélyen gyökerező zenei hagyomány összekapcsolásából rendkívül hatásos mű született. „Azzal kell megküzdenem, hogy a lassú és borús motívumokat miként formáljam lendületes táncná – mondja Zsuráfszky Zoltán –, hiszen a muzsika a magyar nép hányattatásairól ad számot.

Ezeknek a tragikus pillanatoknak talán a balettes gesztusok jobban megfelelnek, de ez a kompozíció mégis csak a népzeneből táplálkozik. Így a balladához kapcsolódó mozzulatvilágból próbálom megközelíteni a muzsika szellemét. A Metamorfózisok címet adjuk a táncjátéknak, hogy kövessük az átváltozásokat, az emberi sorsok alakulását az ünnepélyes, felszabadító fináléig. Kíváncsi vagyok rá, hogyan tudunk alkalmazkodni a számunkra még ismeretlen új helyszínhez, a traktorgarázshoz.”

A zeneszerető, fiatal értelmiségiekből és egyetemi hallgatókból álló 1990-ben alakult debreceni Sol Oriens Kórus az egyetlen amatőr énekegyüttes a fesztiválon. Megalakulásuk után nem

sokkal már versenyeztek, 1993 óta mindenütt nyertek, ahol „ringbe szálltak”. Legutóbb áprilisban, a Művészetek Palotájában rendezett Nemzetközi Kórusversenyen a vegyeskari kategóriában arany első fokozatot szereztek, és megkapták a kötelező művet legjobban előadó kórus különdíját is. (A kötelező mű Kodály Zoltán darabja, a Jézus és a kufárok volt.) A másik különdíj pedig egy meghívás volt a Zempléni Fesztiválra. Az énekkar Kodály-repertoárja (Öregek, Székely keserves, Akik mindig elkésnek, Fölszállott a páva, Túrót eszik a cigány, Esti dal) elég gazdag ahhoz, hogy egy teljes műsort adjanak, és bizonyosan készülnek további kórusművek betanulására is. ■

augusztus 10., Sárospatak, Rákóczi-vár (Székelyfonó)

augusztus 15., Disznókő szőlőbirtok (Metamorfózisok)

augusztus 19., Herceghút, katolikus templom (Sol Oriens Kórus)



# Áldozatok a művészet oltárán

## Szent Erzsébetre is emlékeznek Zemplénben

**Tavaly a 475 éves református kollégiumot ünnepelték, idén pedig a kettős Kodály-évforduló mellett arról is megemlékeznek a Zempléni Fesztivál szervezői, hogy nyolcszáz évvel ezelőtt született Árpád-házi Szent Erzsébet. Az a magyar szent, akinek glóriáját nagyhatalmú zeneművek teszik még fényesebbé.**

➔ Földy Lilla

Keveset tudunk a Rákócziak híres városának koraközépkori történetéről, pedig királynék birtoka volt hajdan „a Sátorhalomtól Tolcsva vizéig” terjedő terület. A pataki erdőspánságra ma egyedül a sárospataki római katolikus Vártemplom tövében található körtemplom alapkövei emlékeztetnek. Az egykori királyi kápolnát és a közvetlen szomszédságában álló királyi udvart I. András és felesége, kijevi Anasztázia építtette a XI. század derekán. Laskai Osvát ferences teológus 1497-es prédikációgyűjteménye szerint itt látta meg a napvilágot Árpád-házi Szent Erzsébet, a Bánk bánból jól ismert II. András és Merániai Gertrúd lánya 1207-ben.

Születésének nyolcszázadik évfordulóját Szent Erzsébet-évvé nyilvánította a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia, a Zempléni Fesztivál pedig napjaink egyik legnépszerűbb kortárs zeneszerzője, Arvo Pärt Te Deumának és Tolcsvay László 1987-ben bemutatott Magyar miséjének előadásával tiszteleg a lányként, asszonyként és özvegyen egyaránt szent életet élt, s mindössze huszonnégy éves korában elhunyt királyi sarj előtt. Szent Erzsébet korának jótékonyági normáját túlszárnyaló szeretettel osztotta szét vagyonát, felkarolta a

szegényeket, ápolt és gyógyította a betegeket. Rendkívül népszerű volt az egyszerű emberek, szerzetesek és uralkodók körében; nem sokkal halála után Európa-szerte kialakult kultusza. Nemcsak Németországban és a Kárpát-medencében, hanem egész Itáliában, Csehországban, Lengyelországban, Spanyolországban, Svájcban, Svédországban, a Németalföldön és Nagy-Britanniában is találunk neki szentelt oltárokat, templomokat, kolostorokat, kórházakat. Személyisége és tettei olyan alkotókat is megihlettek az évszázadok során, mint Giotto, Jan van Eyck, Rubens, de az ő alakját idézi meg Wagner Tannhäuser című operája és Liszt Ferenc oratóriuma, a Szent Erzsébet legendája is.

A sárospataki polgárok és a vár birtokosai híven őrizték kedves szentjük születésének emlékét, hiszen róla neveztek el a várnegyed utcáját, neki szentelték a Franz Eybl oltárképével díszített várkápolnát, szobrával jelölték meg az egykori királyi kápolnát. A néphagyomány pünkösdlőjében őrzött középkori misztériumjátékot felelevenítve évről-évre eljátsszák Sárospatakon a pünkösdi király és királynő, azaz Erzsébet és Lajos történetét. A Szent Erzsébet ereklyéjét őrző vártemplomból indulva minden pünkösdkor körmenetet tartanak. A kultusz ápolásán kívül a közelmúltban alakított Árpád-házi Szent Erzsébet Történelmi Társaság is ösztönzi a szent életének tudományos kutatását.

A Zempléni Fesztivál a Szent Erzsébet-évhez kapcsolódva is felhívja a figyelmet a Budapesttől távol fekvő régió kinccseire. Az eseménysorozat e tekintetben is sokat segített az elmúlt másfél évtized alatt, például az egykor romos műemlékek helyreállításáért is – elég csak a füzéradványi Károlyi-kastély, a mádi zsinagóga felújítására vagy a sárospataki református templom Mooser-orgonájának éppen folyamatban lévő rekonstrukciójára gondolni. ■



Franz Eybl oltárképe a sárospataki várkápolnában

Fotó: Váradi László

### RÓZSACSODA

Erzsébetet (1207–1231) négyéves korában jegyezték el Tübingia leendő örgrófjával. Az ifjú Hermann meghalt, így öccse, a királylány gyermekkori pajtása, Lajos vette feleségül Erzsébetet. Egy alkalommal kenyeret vitt gondozottjainak, amikor sógorával, Henrikkel találkozott. Kérdésére, hogy mit visz kosarában, Erzsébet, tartva attól, hogy esetleg megtilthatják neki a jótékonykodást, így válaszolt: rózsákat. Mikor megmutatta, a kenyerek helyett illatos rózsák voltak kosarában.

Férje, Lajos a nevezetes rózsacsoda után támogatta felesége jótékonyágát, de 1227-ben meghalt. Lajos öccsei, Henrik Ráspe és Konrád igen keményen bántak Erzsébettel. A 20 éves özvegyet megfosztották a vagyona kezelésének jogától és férje birtokainak jövedelmétől. Marburgba költözött és Assisi Ferenc harmadrendjének tagja lett (Mint sok évvel később Liszt Ferenc.) Haláláig a szegényeket és betegeket segítve élt. IX. Gergely pápa 1235-ben avatta szenté.



# Emóció & struktúra

**Beszélgetés Jandó Jenő  
zongoraművésszel**

*A hetvenes évek elején indult nagy magyar zongorista-generáció tagja, a standard klasszikus repertoár egyik legkiválóbb előadója.*

*A legtöbb lemezfelvételt készítő zongoraművészek közé tartozik, aki szólistaként, kamaramuzsikusként és a Zeneakadémia tanáraként a magyar zenei élet egyik meghatározó szereplője.*

◆ Aradi Péter





**Gramofon:** Az interneten fellelhető életrajzaiban három változatot találtam arról, hogy mikor kezdett zongorázni: öt-, hat-, illetve hétéves korában. Melyik igaz?

**Jandó Jenő:** Édesanyám úgy emlékszik, előbb tudtam tisztán énekelni, mint beszélni. Ő zongorista volt, ezért állt otthon egy pianínó, amely ma is a birtokomban van – ezen szívesen pötyögtettem az általam ismert gyermekdalokat. Édesanyám kipróbálta, el tudom-e játszani ugyanazt a dalt más billentyűről kezdve. Tudtam. Azt hiszem, „hivatalosan” hatévesen kezdtem tanulni, de már előtte is zongoráztam.

**G.:** Az édesanyja tanította?

**J. J.:** Ez általában nem szokott működni, úgyhogy az ő zongoratanárnőjénél, Weininger Margit néninél kezdtem a zongoratanulást.

**G.:** Gondolom, ez még szülővárosában. Pécsen történt...

**J. J.:** Hogyne. A szüleim, és az egyik öcsém ma is ott élnek. Büszke vagyok rá, hogy csaknem minden évben meghívnak oda koncertezni. Tizenhat éves koromig laktam ott, akkor felvettek a Zeneakadémiára, azóta Budapesten élek, de a pécsi gyökereimet soha nem felejtetem el.

**G.:** Édesapja szintén muzikus: karnagy.

**J. J.:** Igen, és most is aktív, egy kis kamarakórust vezet, pedig jövőre lesz nyolcvanéves, de ragyogó szellemi és fizikai állapotban van.

**G.:** Kezdetől fogva nyilvánvaló volt, hogy zongorista lesz önből?

**J. J.:** Szinte természetes módon jött, hiszen picit gyerekkorom óta vonzódtam a hangszerhez, érdekelt, és ki tudtam fejezni magam rajta.

**G.:** Soha föl sem merült más lehetőség?

**J. J.:** Amikor az általános iskola elvégzése után középiskolát kellett választani, úgy gondoltam, talán nem is a Művészeti Gimnáziumba kellene mennem, hanem a Széchenyi-be, amely elektrotechnikusai szakképzettséget is ad. Annyira érdekelték – és érdekelnek ma is – a műszaki dolgok (a fizika, az elektronika, a csillagászat...), hogy ilyen pályát is el tudtam volna képzelni magamnak. Édesapám azonban hallani sem akart erről – így aztán eldőlt a kérdés.

**G.:** Műszaki érdeklődése sem egyedülálló a családban, hiszen, ha jól tudom, három öccse közül a legidősebb gépészmérnök...

**J. J.:** Így van. A másik öcsém, Péter, festőművész, Miki, a legfiatalabb, filozófus volt – sajnos ő már meghalt. Művészetkedvelő társaság vagyunk, mindnyájan szeretjük a zenét, a képzőművészetet. Édesapám amatőr festő is, nagyon szép pécsi életképeket festett. Sajátos kombinációja ez nálunk az egzakt tudományok és a művészetek



Kadosa, Liszt, Jandó – zeneakadémiai óra a hetvenes években

iránti érdeklődésnek. Bár azt mondják, a matematika és a zene szorosan összefügg az ember agyában. Nagyon szerettem a reál tárgyakat is. Tudjuk, hogy Bartók imádta a természetet, gyűjtötte a bogarakat, lepkéket, és szabadidejében egyik kedvenc foglalatossága volt, hogy matematikai feladatokat oldott meg.

**G.:** Nyilván mindkét terület bizonyos fajta analitikus gondolkodást igényel, hogy például képes legyen az ember átlátni a struktúrákat.

**J. J.:** Nem elég érzelmileg feltöltődve játszani, hanem valóban a struktúrák mélyére kell hatolni. Itt van mondjuk a Goldberg-variációk, amelyet két éve vettem lemezre. Amellett, hogy csodálatos zene, lenyűgözően tökéletes konstrukció.

**G.:** Ellenkező oldalról közelítve, különböző zenei versenyek zsűritagjaként azt is többször elmondta, hogy a mai fiatal muzikusokban gyakran megvan a technikai perfekció, ám interpretációjuk sokszor üres, mert hiányzik belőle az érzelem...

**J. J.:** Ehhez a pályához fantázia is kell, nem elég a perfekt technika, az csak az alap. Természetesen maximálisan tiszteletben kell tartani a szerző instrukcióit, vagyis a kottát – ha ezen túl valaki még egyéni is tud lenni, művésznek nevezzük. Vannak „előadóművészek”, akik megerősokolják a remekműveket, hogy olyat csináljanak, amit – nyilván nem véletlenül – még soha senki. Szomorú, hogy a közönség imádja ezeket a vadhatásokat.

**G.:** Az viszont szerintem öröndetes, ha valaki egy nagyon ismert műben is képes meglátni olyasmit, amit mások addig



*nem, s ezáltal túllép a megszontosodott előadói hagyományon, és új megvilágításba helyezi a művet.*

**J. J.:** Persze. Ehhez nem is kell nagyon erőlködni, csak tisztességesen és alázatosan el kell olvasni a kottát. Ha az ember elővesz egy h-moll szonátát vagy egy Appassionata szonátát, mindig talál benne valamit, amit még soha nem vett észre. Ez a gyönyörű benne.

**G.:** Olyan művek esetében is megteszi ezt, amelyeket nagyon gyakran játszik? Képes úgy kézbe venni őket, mintha először látná? Háttérbe szorítva a rutint?

**J. J.:** A rutin mindent megöl. Természetesen álmomból felkeltve is el tudok játszani rengeteg darabot kotta nélkül – mégis mindig előveszem a kottát. A kotta kimeríthetetlen kincsesbánya.

**G.:** A koncerteken mindig kotta nélkül játszik?

**J. J.:** Sajnos tőlünk, zongoristáktól elvárják, hogy mindent kívülről játsszunk, jöllehet a mi repertoárunk a leg-

**J. J.:** Feltétlenül. Bár én szerencsés alkat vagyok, mert a koncert előtt nagy bennem a druk, de amint elkezdődik, megnyugszom, és élvezem, hogy zongorázom. Ez nagy adomány, mert sok kollégáról hallottam, akinél ez éppen fordítva működik.

**G.:** *Feltételezem, hogy ezt befolyásolja az is, milyen partnerekkel lép fel az ember.*

**J. J.:** A jó muzsikusi partner feldob, új és új ötleteket ad. Bár soha nem szoktam kiszámíthatatlan lenni, ugyanazt a darabot nem tudom kétszer ugyanúgy eljátszani. Talán kicsit gyerekes dolog, de én mindig rácsodálkozom egy-egy szép fordulatra, ám igyekszem úgy prezentálni, hogy a partner számára kiszámítható legyen.

**G.:** *Igen terjedelmes diszkográfiát mondhat magáénak. A koncertezés vagy a lemezkészítés áll közelebb önhöz?*

**J. J.:** Azt hiszem, elsősorban koncertzongorista vagyok. Lemezkészítéskor is megpróbálom a koncert „levegőjét”

bevinni a stúdióba, nem törekszem steril felvételre. Ilyenkor az a menet, hogy egyszer eljátszom a darabot, meghallgatjuk a zenei rendezővel, dolgozunk rajta, részletekben újra föl vesszük, hogy minden meglegyen, s amikor ő azt mondja, hogy már összevágható, akkor újra eljátszom, úgy, mintha koncerten, közönség előtt zongoráznék. Érdekes módon az esetek 95 százalékában ezt az utolsó, inspirált „koncertelőadást” használjuk: ha becsúszik valami hiba, azt a korábbi részletekből könnyen ki lehet javítani, viszont meghatározó jelentőségű az élő folyamat rögzítése.

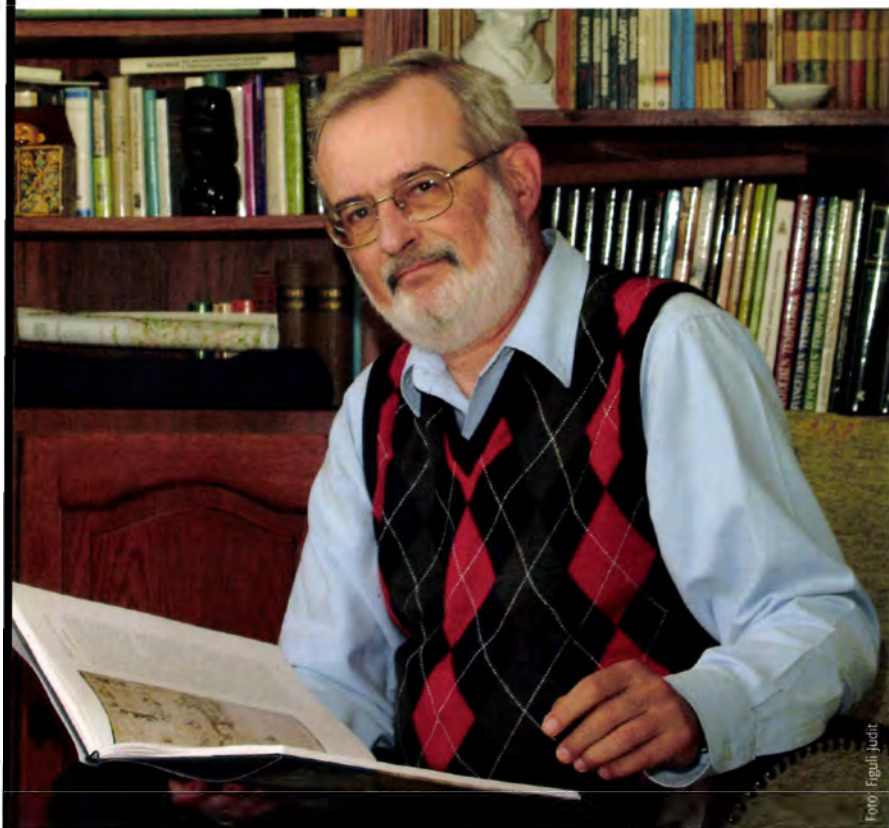
**G.:** *Hasonló módszert igényel talán a gyakorlás is: az ember előbb a nehéz, problematikus részeket gyakorolja, s csak azután játssza végig a darabot.*

**J. J.:** A gyakorlás műhelymunka, ahol technikai és zenei problémákat kell megoldani. Itt is rendkívül fontos szem előtt tartani a zenei folyamatot, hogy az honnan hová tart.

**G.:** *Van meghatározott napirendje? Hogy naponta mikor, hány órát gyakorol?*

**J. J.:** Elég rendetlen és rapszodikus ember vagyok, bár ez többnyire nem látszik rajtam. Akkor gyakorolok, amikor kedvem van hozzá – vagy ha muszáj, mert koncertre készülök. De igyekszem mindig inspiráltan és koncentráltan gyakorolni. Leginkább délelőtt, amikor még friss vagyok.

**G.:** *Önben soha nem támadt föl az a gondolat, hogy – sok pályatársához hasonlóan – dirigáljon?*



Fotó: Fügüli Judit

„Talán valamit megértettem a zeneszerző-zsenikből”

nagyobb. Pedig az ember nem gép; bármikor jöhet egy memóriazavar, de olyankor többnyire működésbe lép a kéz mechanikus emlékezete, s az kisegít. Richter az utolsó időszakában már kirakta a kottát, Bartók mindig kottából játszott – még a saját műveit is.

**G.:** *Ez nyilván némi biztonságot ad, és csökkenti a stresszt, a lámpalázat.*





**J. J.:** Én gyerekkorom óta kamarazenélek, és ez számomra mindig nagy kielégülést jelent, de ennyi nekem elég a társas zenélésből. Márpedig a dirigálás 60-80-100 ember társas zenélésének irányítása, amihez nem vagyok kellően vezető típus.

**G.:** *A gyerekkori kamarazenélés otthoni házimuzsikálással kezdődött?*

**J. J.:** Persze, sokat négykezesztünk. Ez szép, intim műfaj, mindmáig nagyon szeretem, a kézzongorás játékot viszont kevésbé, mert ott a távolság miatt rendkívül nehéz a tökéletes összjáték. De más hangszerekkel mindenféle felállásban szívesen játszom.

**G.:** *Vannak négykezeshez állandó partnerei? Én az utóbbi évekből nem emlékszem négykezes koncertjére...*

**J. J.:** Koncerten valóban nem nagyon négykezeseztem, de készítettem lemezt Prunyi Ilonával, illetve Kollár Zsuzsával, aki növendékem volt, így teljesen egy nyelvet beszélünk.

**G.:** *Gondolom gyerekkori barátjával, a szintén pécsi Ligeti Andrással is nagy összhangban tud dolgozni.*

**J. J.:** Persze. Ő kiváló hegedűs volt, kora ifjúságunktól egyfolytában kamarazenéltünk, végigjátszottuk az egész irodalmat. Mihály Andrásnál is, akire egyre inkább úgy emlékszem, mint akitől Nemes Katalin és Kadosa Pál mellett a legtöbbet tanultam. Ha Ligeti Bandi vezényletével valamilyen versenyművet játszom, az is olyan, mintha kamaráznánk. Ha bármi eszembe jut – mondjuk

egy kis agogika vagy dinamikai váltás –, ő azonnal veszi a lapot. Szinte olyan, mintha a testvérem lenne. Legalább negyven éve zenélünk együtt, egy kis fejmozdulatból is értjük egymást.

**G.:** *Említette a tanárokat. Maga is régóta tanít, hiszen a főiskola után rögtön Kadosa és Nemes Katalin tanársegédje lett. A saját növendékeinek is azt adja tovább, amit tőlük tanult?*

**J. J.:** Természetesen. Nemes Katalin igazi művésznő volt, akitől elsősorban emocionálisan kaptam nagyon sokat, Kadosa tanár úr pedig maga volt a precizitás, a tisztesség – és a jó kottaolvasás, hiszen zeneszerző volt, és „mellesleg” kiváló zongorista. Igyekszem mindkét vonalat továbbvinni, megtalálni a tanításban is a struktúra és az emóció összhangját. Én azt szeretem, ha szép hangon, színesen, fantáziadúsán zongorázik valaki, de betartja a játékszabályokat.

**G.:** *Olvastam olyan kritikát, amely épp a fantáziát hiányolta a játékból. Mennyire érdeklik a kritikák?*

**J. J.:** Elolvasom a kritikákat, és a kompetens kritikus véleményét megfontolom. De a jó – nem feltétlenül pozitív! – kritikát a családban kapom meg. Feleségem, Takács Tamara, kiváló zenész, akivel már harminc-egynéhány évet töltöttünk el egymás mellett, és zenei gondolkodásunk is nagyon hasonló. Ő a legjobb kritikusom. Amit mond, az mindig talál. Az ő ítéletében teljesen megbízom.

**G.:** *Hogyan élte meg, hogy egy rendkívüli tehetségű zongorista-generáció tagjaként indult el a pályán?*

**J. J.:** Ez fenomenális három osztály volt: Lantos Pista és Falvai Sanyi egy évvel fölöttem jártak, velem együtt Ránki Dedi és Kocsis Zoli, egyel alattunk Rohmann Imi és Schiff Andris. Hihetetlen verseny volt, de mindannyian jóban voltunk, mindegyikünk más egyéniség, és egyfolytában a zenében éltünk. Ez az, amit manapság kicsit hiányolok: hogy a fiatalabb nemzedékeknek – néhány kivételtől eltekintve – valahogy nem annyira szívügyük a zene. Mi minden hangversenyen ott voltunk a Zeneakadémián, egymás koncertjeit is meghallgattuk. Engem nem zavart, hogy a hetvenes-nyolcvanas években a Zolit és a Dedit favorizálták – megérdemelték, nagyszerűek voltak. Azt gondoltam, engem azért nem favorizálnak annyira, mert nem tudok annyit. És ez további munkára sarkallt. A mai napig nagyon jó barátok vagyunk. Nagyon örülök, ha szép és jó produkciót hallok tőlük – akár mint zongoristától, akár mint karmestertől.

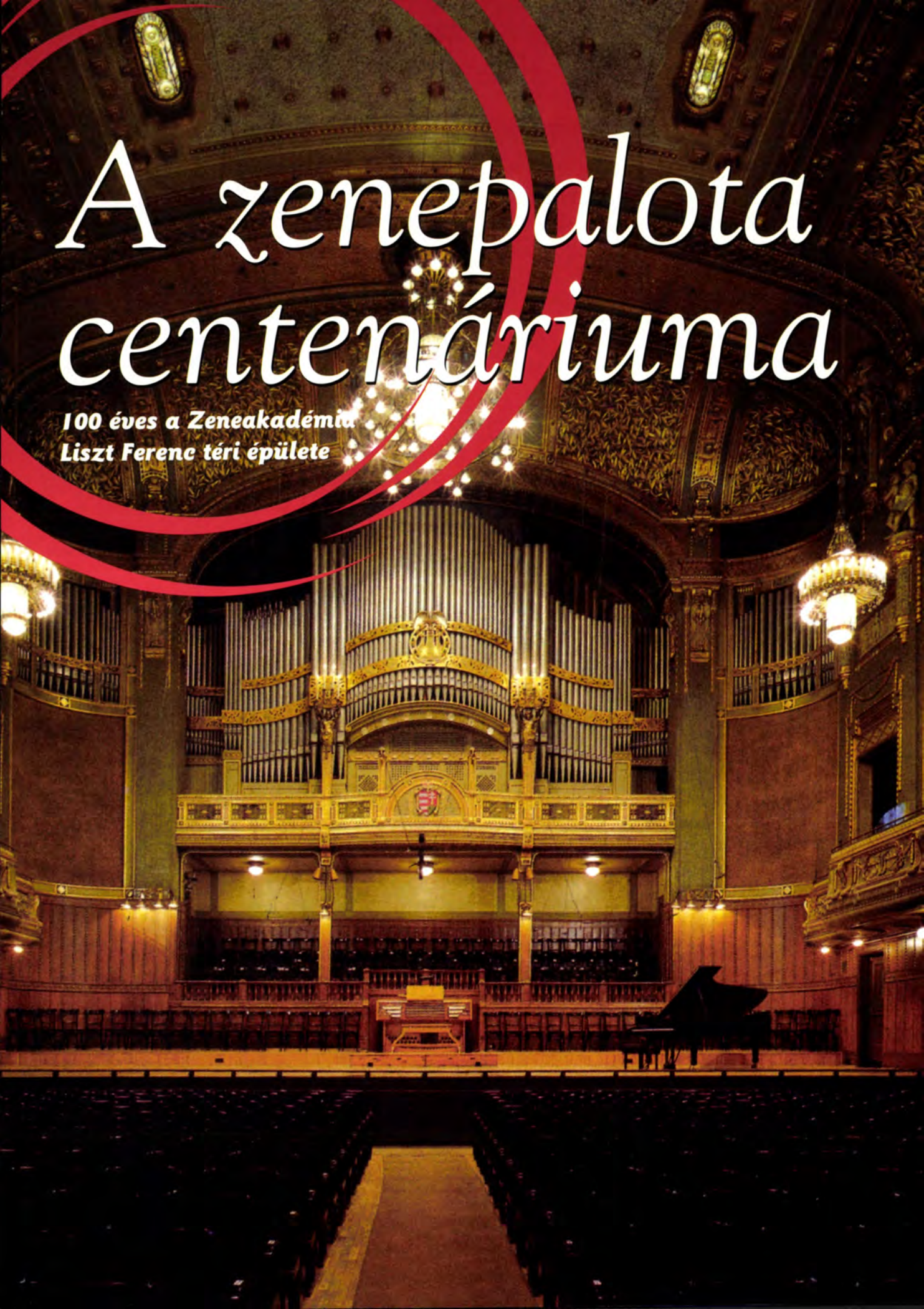
**G.:** *Abban a muzsikuskörben, amelyben mozog, egyáltalán nem érez irigységet vagy féltékenységet?*

**J. J.:** Engem ez egyszerűen nem érdekel. Én a nagy mesterekkel társalkodom. Szerencsés ember vagyok: talán valamit megértettem a zeneszerző-zsenikből. ■



# A zenepalota centenárium

100 éves a Zeneakadémia  
Liszt Ferenc téri épülete





**„A nemzet bőkezősége tehát fényes palotát emelt a magyar zene kultuszának, olyant, aminőnek talán alig akad párja a kontinensen. Ha a zenepalota külső alakjának és művészi hatásának összhangja a később Liszt Ferenc térnek nevezett Gyár utcában nem is érvényesülhetett oly tökéletesen, mintha szabadabb, szélesebb térben állana, az építmény minden ízében új, friss szellemet és arisztokratikus ízlést tükröz vissza.” Sereghy Elemér, a Zeneakadémia egykori könyvtárosa írta ezeket a sorokat az intézmény fennállásának ötvenéves jubileumán. A zeneművészeti egyetem ma már 132. évébe lépett, az otthonául szolgáló zenepalota hivatalos megnyitójára azonban éppen száz évvel ezelőtt, 1907. május 12-én került sor.**

◆ Fazekas Gergely



Amikor 1901 októberében nyilvánosságra került, hogy a Király, Gyár és Kemnitzer utca által határolt telekre fogják építeni a Magyar Királyi Zeneakadémia új épületét, a terveket nem fogadta osztatlan lelkesedés, pedig az intézmény akkorra már a második otthonát is kinötte. 1873-tól az egykori Hal téren már fogadott tanítványokat Liszt Ferenc. Az öt tanárt és harminckilenc növendéket foglalkoztató, Liszt Ferenc vezette „ős-Zeneakadémia” 1875 őszén nyílt meg hivatalosan. (Az Irányi utca 1. szám alatt ma emléktábla jelzi az Erzsébet-híd építésekor lebontott ház helyét.) 1879-ben az intézmény átköltözött a Sugár (ma Andrassy) útra. Néhány éven belül a növendékek száma megduplázódott, új tanszakokat alapítottak. Liszt 1886-ban bekövetkezett halálakor már mintegy százan tanultak a Sugár úti épületben – ahol ráadásul a Színészeti Iskolának is el kellett férnie, mivel a két intézmény 1893-ig nem vált külön egymástól.

Az új, modern viszonyoknak és a gyarapodó növendéklétszámnak megfelelő épület terve már az 1880-as évek végétől foglalkoztatta az intézmény vezetőit és a minisztériumot, s két lelkes építész, Korb Flóris és Giergl Kálmán,

saját költségen több tervet is készített. A művészetekkel kapcsolatos nagyszabású elképzelések már a századfordulón is gyakran sülyedtek el a politikai csetepaték mocsarában, így az új zenepalotát illető első tanácskozásokat követően majd' tíz évet kellett várni, hogy az elképzelés költségvetési tétellé váljon, és Wlassics Gyula vallás és közoktatási miniszter megbízza a Korb–Giergl kettőst az épület végleges terveinek kidolgozásával.

### „Nem gummi, elaszticum”

A nyilvánosság 1901-ben értesülhetett arról, hogy kiválasztották a telket, ahol néhány éven belül az új művészeti palota megépül. A Vállalkozók lapja című hetilapban olvasói levélben a főszerkesztő, Komor Marcell (a Városi, ma Erkel Színház tervezője) tiltakozott Ezey álneven, amiért nem írtak ki tervpályázatot. „Nem tudom, ki a szerencsés »megbízott«, de lelkem teljes erejével tiltakozom ellene, hogy az ily természetű tervező megbízásokat kéz alatt adják ki az előkelő vezetéknevekhez ragaszkodó Pistáknak, s egyéb nevű pajtrásoknak! Nem szabad, hogy e filigrán, zsenge teremtetést (a nemzeti művészetet) durva dorongütésekkel nyomorékká verjék. Tiltakozom pedig az egész magyar építész karnak s a magyar építőművészetnek a nevében.”

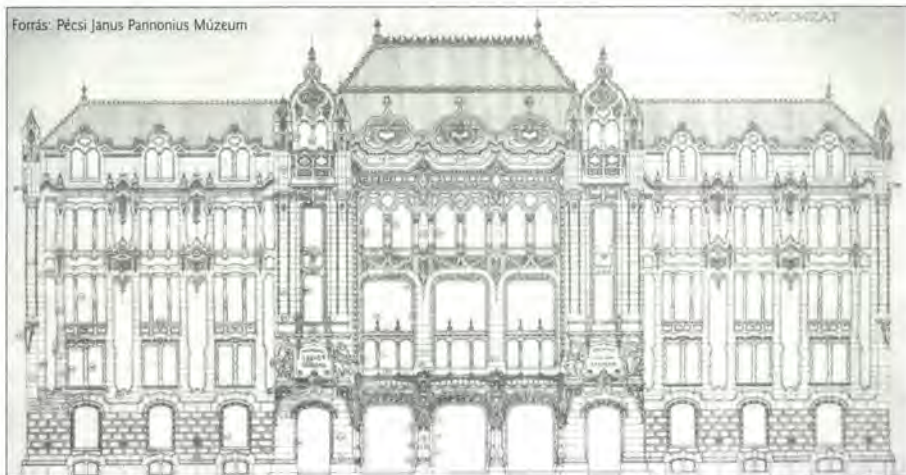
A tervek szerint az új palotában ismét egy helyre került volna a zenei és a színházi oktatás, ám az ötlet nem kis felháborodást keltett zenei körökben. 1902 júliusában a Zenevilág című lap hasábjain jelent meg egy tiltakozó írás, amely a két intézmény összeköltöztetéséből fakadó helyszűkére hívta fel a figyelmet. „A háztelek nem gummi, elaszticum, melyet ki lehessen nyújtani és egy köbdecziméterbe sem fér több egy liter víznél, akármit csinál is az ember, szóval ez a terv nem sikerülhet.” A zene szentélyének tisztaságát is féltette az erkölcstelen színházi világtól. „Az egész fővárosban per longum et latum [széltében-hosszában] ismeretes dolog, hogy a színi-akadémiában a növendékekkel szemben tanúsított bánásmód a legjobb akarat mellett sem jellemezhető azzal az epitheton ornanssal [állandó kísérő jelzővel], hogy »szalonképes«”. Az erkölcsrendészeti megjegyzés talán kevesebbet nyomott a latban, mint az, hogy a telekre felhúzható épület valóban nem volt elég nagy a társbérlet számára.



Az új zeneakadémiai épület rendkívüli lehetőségeket is kínált a zeneélet számára. 1902 tavaszán a zenei szakemberek azt javasolták, hogy kapjon benne helyet egy új, nagy méretű hangversenyterem. „A helyzet most Budapesten az – írja a Zenevilág az év májusában –, hogy hangversenytermet a város nem épít, mert az a saját nagy

tést irányító miniszteri biztos feladatait, a versenytárgyalások elbírálásnak módját, a vállalkozók és alvállalkozók kötelezettségeit, az építés menetét, a határidőket és az esetleges kötbérek összegét. Külön pont szólt arról, hogy „a vállalkozó kötelezi magát, hogy az építkezéshez és berendezéshez a magyar állam területén termelt, előállított,

gyártott anyagokat és tárgyakat fogja felhasználni, s csakis azon anyagokat, felszerelési és berendezési tárgyakat szerzi be külföldről, melyek a magyar állam területén egyáltalában nem termeltetnek, elő nem állítanak”. Az építés során olyan neves művészek és cégek működtek közre, mint a díszüvegezés elvégzésére kiírt meghívásos pályázatot megnyert Róth Miksa, vagy a majolika munkálatokra egyedülként felkért Zsolnay gyár. Tervezői és kivitelezői szempontból a Zeneakadémia legjelentősebb értéke az épület



Forrás: Pécsi Janus Pannoniusz Múzeum  
Korb Flóris és Giergl Kálmán saját költségén készített tervrajzainak egyike

termének, a Vigadónak, bármily rossz is, lenne káros versenytársa. A főváros összes műértő közönsége élénk vágyódással néz tervben lévő hangversenytermünk elkészülése elé, mely végre lehetővé tenné számára a nagy zenekari alkotások régóta hasztalan várt zavartalan élvezetét. Az értekezlet melegen óhajtáná, hogy a főváros sajnosan nélkülözött zenei műélvezetre minden tekintetben alkalmas hangversenyterme megalkotásának dicsősége zeneakadémiánk palotájának megépítéséhez fűződjék.”

### Díszüveg és majolika

Az 1904 augusztusában kezdődő, három évig tartó építési munkálatok általános feltételeit a Budapesti Közlöny Árléjtési Hirdetményeiben közzétek, részletezve az épí-

szerkezete. A 25 méter hosszú, 23 méter széles és 16 méter magas nagyterem vasbeton építménye, különösen pedig a 17 méter széles, 7 méter szabad kiülésű (vagyis pillérekkel nem alátámasztott) középerkély az átadás idején komoly szenzációt keltett. Pedig a terem végül nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket: befogadóképessége alatta maradt a Vigadónak, és a színpadon sem érezték magukat igazán kényelmesen a korszak hatalmas szimfonikus apparátust igénylő művei. Végül – kényszerűségből és a nagyszerű akusztikának köszönhetően – a terem a következő majd' száz év egyetlen valódi magyarországi koncerttermévé vált, pedig az eredeti tervek szerint kizárólag az oktatás céljait szolgálta volna (így például kezdetben a karmesteri pulpitus benyúlt a nézőtér felé, és mellette mindkét oldalon székek álltak a színpadra merőlegesen, hogy a karmester-hallgatók közelről nézhessék és vizsgálhassák mestereik és a meghívott dirigensek technikáját).

### Zenemanók barlangja

Nem fogadta osztatlan lelkesedés az épület túldíszített-ségét sem. Gerő Ödön építészet-kritikus az épület megnyitója után néhány héttel a következőket írta a Pesti Naplóban: „Az előcsarnok hosszan elnyúló, összelapított térség. Szinte úgy hat, mint valami bűbájos akna. Zenemanók földalatti szépséges barlangja. Oszlopai, falai, felületei tündökölnek, száz nemes anyag reflexje tarkállik rajtuk. Csak éppen a tér, csak éppen a felületek és vonalak egymást hordozásának ritmusa nem szólal meg ebben a csarnokban. Ha végigmegyünk rajta, azt konstatálhatjuk, hogy nagy, s ha végignézek rajta, csakis azt látom,

Körösfői-Kriesch Aladár freskója az első emeletet díszíti





„A nagyterem lombdíszes boltjából” aláereszkedő csillárok egyike

hogyan díszes. A hangverseny terem egyik részlete érdekesen vet világot az építőművészet tériszonyára. A nagyterem lombdíszes boltjával maga valamelyes térhatást kelthetne, de a művészek hamarosan a bolt válla magasságában két széles, köralakú, lapos, alacsony hengerformájú csillárt helyeztek el, s velük a teret kettévágták. Valahogy ne csalhassa a tekintetet a magasba. Talán azért sem, hogy díszítés száz részletének hatása fölé ne kerekedhessen a tér.” Összességében azonban az épület elnyerte az intézmény növendékeinek, tanárainak és a koncertlátogató budapesti közönség tetszését. „A zeneakadémia új palotája – írta Moravcsik Géza titkár az intézmény 1906/1907-es évkönyvében – minden való vagy képzelt stílusbeli fogyatékosága mellett is fővárosunk egyik legelőkelőbb és legértékesebb építészeti alkotása, amely egyúttal a zeneakadémiának vele szemben emelt igényeit is kielégíti s ennek további kedvező fejlődését biztosítja. Egy kiváló mű létrejötté idején keletkező hangulatok és vélemények tartamukra és jelentőségükre nézve tisztavirág-életűek; a művészi alkotás azonban fennmarad s nyugodtan várja egy későbbi kornak higgadt tárgyilagosságában leszűrődött ítéletét.”

### A zeneművészet élvezete

Az épület sok mindent megélt: ösbemutatók és legendás koncertek helyszínéül nemcsak a zenetörténetnek volt fontos szerepelője, de az irodalom- és a politikatörténet számára is meghatározó térnek bizonyult. Az épület megnyitását követő évben megalakult legendás folyóirat, a Nyugat tartotta itt rendszeres irodalmi matinéit (ezek közül talán a leghíresebb az 1916. március 26-i, hangfelvételen is rögzített Babits-fellépés), 1945-ben pedig még tartott az ostrom Budán, amikor a háborút néhány ablak betörésétől eltekintve szerencsésen átvészelt fűtetlen épületben már megkezdődtek az első keretlegénypercek, majd néhány hónappal később a háborús bűnösök népbírósági eljárása. A száz év során természetesen sokat változott az épület. Miként az Gábor Ágnes és Szirányi Gábor Zeneakadémiáról szóló könyvéből kiderül, a 300 hallgatóra tervezett zenepalotát az intézmény már az 1930-as évek közepére kinőtte, s ez számos átalakítást tett szükségessé. A harmadik emeleti szolgálati lakásokból tantermek lettek, az épület két belső udvarát beépítették (ezt a nagyterem

szellőzése sínylette meg), a Király utcai fronton a portásfülkét átjárhatóvá tették, a női öltözőből iroda lett, a hangolótermet a műszaki személyzet számára építették át, a férfiöltözőt – Róth Miksa talán legszebb ablakával – művészszobává alakították, a földszinti portásfülkét megszüntették, helyére büfé került. Az 1970-es évek közepén beépítették a tetőteret, ami újabb tantermekkel gyarapította az épületet, mára azonban elengedhetetlené vált a teljes felújítás a XXI. századi viszonyoknak megfelelően. Az elképzelések szerint erre a 2008/2009-es tanévtől kezdődően kerülhet sor a Nemzeti Fejlesztési Terv részeként az idén száz éves épület így a 2011/2012-es tanévre nyerheti el új arcát.

1907. május 12-én, a megnyitó ünnepségen Apponyi Albert kultuszminiszter mondta az avató beszédet. Apponyi ezer szóval kötődött az intézményhez, képviselői szűzbeszédét éppen a Zeneakadémia felállítását szorgalmazandó mondta el 1873-ban, bő három évtizeddel a nagy álom megvalósulása előtt. Beszédének zárszava – bár nem mentes közhelyektől – nemcsak megfontolandó, de arra is rávilágít, hogy az elmúlt száz évben nem sok minden változott: „Mi a zeneművészetnek a leg-



Róth Miksa Dávid királyt ábrázoló üveglablak a művészszobában

magasabb fokra való emelésére megteremtettük az első intézetet. Most tovább kell haladnunk a megkezdett úton. Arra kérem önöket, kísérjék figyelemmel az intézet fejlődését. Bár válságos gazdasági és szociális életünk, mégis arra kell törekednünk, hogy ebben a hazában a zenésznemzedék feltalálhassa megélhetését. Legyünk rajta tehát mindannyian, hogy az intézet minél szélesebb alapon részesítse az egész ország közönségét a zeneművészet élvezetében.”



# Keringők a Hősök terén

**Már másfél évtizedes hagyomány, hogy a Budapesti Búcsú keretében a Budapesti Fesztiválzenekar (BFZ) ingyenes szabadtéri koncerten látja vendégül a főváros lakóit-polgárait. Az idei hangversenyre a Hősök terén július elsején, vasárnap este hét órakor kerül sor. A karmester, Fischer Iván a zeneirodalom legszebb keringőiből állítja össze az egyórás koncert műsorát.**

→ Albert Mária



Forrás: BFZ

Az is hagyomány, hogy a könnyed nyáresti hangulathoz és a helyszínhez, a Városligethez alkalmazkodva az évad programjainál populárisabb műsort ad a Budapesti Fesztiválzenekar – mondta el Körner Tamás az együttes igazgatója. A keringő persze akkor igazán élvezetes, ha nemcsak hallgatni lehet – tette hozzá, és ezzel kapcsolatban valamiféle meglepetéssel is készülnek. A Budapest Bank által támogatott programot egyébként a Duna Televízió élőben közvetíti. A koncert maradéktalan élvezetéről a legmodernebb, delay rendszerű hangosítás és óriás videokivetítő gondoskodik. A közönség, főként azok, akik időben érkeznek, papírszékeket kaphatnak, amelyeken ülve hallgathatják a népszerű zeneszámokat, és amelyeket koncert után hazavihetnek.

## A TAVALYI TÁMOGATÁSOK

A kulturális tárca 135 millió forinttal egészítette ki a BFZ 2006-os fellépéseinek támogatását: így a költségvetési törvény által 2006-ra meghatározott 210 milliós állami támogatás 345 millió forintra nőtt. Az erről kötött közhasznú szerződésben a Budapesti Fesztiválzenekar vállalta, hogy évadonként 48 – nagyzenekari, kamarazenei, gyerek- és oktatási célú – koncertet ad Budapesten, és legalább öt fellépéssel rendszeresen jelen lesz a vidéki hangversenyéletben is. A magyar kultúra népszerűsítése érdekében az együttes legalább 30 koncertet ad külföldön. Marschall Miklós kuratóriumi elnök szerint a zenekar Európában egyedülállóan maga állja működési költségeinek felét jegybevételekből, a külföldi turnék és lemezfelvételek bevételeiből, valamint a magántámogatók klubja segítségével. A zenekar működését a főváros 2006-ban 440 millió forinttal támogatta. Soros György tavaly bejelentette, hogy évi 100 ezer dollárral, azaz 20 millió forinttal támogatja az együttest, ha a zenekar ehhez magántámogatóktól 2006-ban kétszer ennyit, 2007-ben háromszor ennyit szerez.

A népszerűség nem jelenti, hogy engednének a színvonalból, csak nagyon közkedvelt műveket adnak elő. Játsszotak Ravel-estet a Boleróval, megszólaltatták Csajkovszkij IV. szimfóniáját, Dvořák IX. szimfóniáját, és muzsikáltak nemzetközi hírű cigányzenészekkel együtt – a kirekesztés ellen.

A következő évad, amelynek műsorfüzetét már megjelentették és ismertették, az eddiginél is szilárdabb finansziális alapokon nyugszik, mivel májusban hármas megállapodást írt alá Hiller István oktatási és kulturális miniszter, Demszky Gábor, Budapest főpolgármestere és Fischer Iván, a BFZ zeneigazgatója. Ezzel végre megvalósult egy régi álom – állítja Körner Tamás. Három, a terheket azonos mértékben hordozó lábra állítják a zenekar finanszírozását, így ebben a konstrukcióban az együttes működtetéséhez szükséges feltételek garantáltak 2007-ben. Egyenlő – egyharmad – arányban osztozik a terheken a szaktárca, a főváros és a zenekart működtető alapítvány. A szerződés aláírásával mindhárom fél azt vállalja, hogy 450-450-450 millió forintot ad a költségekhez. Az igazgató szerint az alapítvány szigorú kötelezettséget vállalt arra, hogy legalább 450 millió forintot teremtsen elő a magánszféra bevonásával. Ebben a summába foglaltatik az az összeg is, egy korábbi közlés szerint körülbelül 20 millió forint, amelyet Soros György azzal a feltétellel ígért meg, hogy a zenekar ennek legalább háromszorosát szerzi meg szponzoroktól. Körner szerint ez a legkorszerűbb struktúra; a BFZ nem várja az államtól vagy a fővárostól azt, hogy tartsa el, hanem a mögötte álló alapítvány tudomásul veszi, hogy komoly munkát kell végeznie a pénz előteremtése érdekében. Ez mindenkinek előnyös és roppant példamutató – véli az igazgató.

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:  
[www.bfz.hu](http://www.bfz.hu)





**Művészetek  
Palotája**  
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

[www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)

# Hazafelé - népzenei fesztivál

Fesztivál Színház  
19.30

2007. június 28.

**Zerkula János (Románia)  
Kerekes Band**

Fesztivál Színház  
19.30

2007. június 29.

**Berecz András  
„Sinka-ének”**

Bartók Béla  
Nemzeti Hangversenyterem  
19.30

2007. június 30.

**Muzsikás és barátai**



Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.  
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.  
ISO 9001:2000



**Művészetek  
Palotája**  
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

[www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)

# Regisztrálj! Karosi Bálint orgonaestje

**2007. június 28., 19.30**  
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem



Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.  
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.  
ISO 9001:2000





# Koncertek James Bonddal

## A Nemzeti Filharmonikus Zenekar az UNICEF kötelékében

**A következő évadban is a megszokott változatos műsorokkal lép közönség elé a Nemzeti Filharmonikus Zenekar (NFZ), noha romló anyagi helyzete csökkentette mozgásterét. A 2007/2008-as évadban számos érdekes koncerttel várják közönségüket, s ezen a nyáron is folytatják hangversenysorozatukat a Beethoven-zarándokhelyen, Martonvásáron.**

➤ Várkonyi Tamás

Némi aggodalomra ad okot, hogy kiemelt kulturális intézményként az NFZ évi állami támogatása idén nominálisan is alacsonyabb valamivel, mint 2001-ben volt – tudtuk meg Kovács Gézától, a zenekar főigazgatójától. Ez azt jelenti, hogy kevesebb vendégművészt tudnak meghívni, a hangszerparkot kevésbé tudják gondozni-megújítani, a műsorok összeállításakor is takarékosabban kell eljárniuk. A következő évad azonban, híven és méltóképpen a tíz éve megújult együtteshez, gazdag: népszerű műveket, fiataloknak szóló koncerteket és ínyenceknek való zene-műveket egyaránt tartalmaz.

A nemzeti alapintézmények között számon tartott együttes más kérdés megoldására is vár. Biztos, hogy a közhasznú társasági formának meg kell szűnnie, de még nem tudják, hogy 2008 januárjától költségvetési intézményként vagy nonprofit gazdasági társaságként működnek-e tovább.

Az évad kiemelkedő hangversenyének ígérkezik a Budapest Bábszínházzal közösen adandó két est karácsonykor, amelyeken Csajkovszkij balettzenéje, A diótörő hangzik

### KOCSIS ZOLTÁN BETHOVENRŐL

„A zenekar csaknem ötven éve minden nyáron muzsikál Martonvásáron, ezek a koncertek tehát több évtizedes hagyományt folytatnak. Azonban ennél sokkal többről van szó. Előadói szempontból egy szimfonikus együttes számára Beethoven mindig kihívást jelent. Érdekes módon egy ennyire impulzív zeneszerző kívánja meg leginkább az arany középuthoz ragaszkodást. A Beethoven-művek előadásakor úgy kell szélsőségesnek lenni, hogy a klasszicista jelleg mindvégig érezhető maradjon. Különös, de a klasszicizmus fogalmába a beethoveni »őrültségek« nemhogy beleférnek, de egyenesen helyük van benne. Általában német zenetudósok, generalmusikdirektorok oldják meg úgy a kérdést, hogy a végsőig klasszicizálják Beethovent, és megfosztják alapkarakterétől. Ez azonban körülbelül olyan, mintha Bartók műveinek tolmácsolásánál nem lennének tekintettel azok népzenei gyökereire. Sajnos Beethoven olykor »kimegy a divatból«, de muzsikája annyira sokrétű, oly sokféle árnyalata van, hogy mindig mindenki érezheti: ez a zene róla szól.”

el, eredeti formában, húzások nélkül. Jövő februárban mindkét bérletükben megszólaltatják Mahler VIII. szimfóniáját, április 5-én, a zenekar fennállásának 85. évfordulóján pedig Brahms magyar tánci és a XX. századi magyar zeneszerzés jellegzetes alkotásai közül válogatnak majd.

Az UNICEF jószolgálati nagyköveteként az NFZ a következő évadban két jótékonyági hangversenyt is ad a világszervezet javára, amelyen a hetvenes-nyolcvanas évek James Bondja, Sir Roger Moore lép fel narrátorként Saint-Saëns Az állatok farsangja című alkotásában. Folytatódnak a Bartók Új Sorozat felvételei a Hungarotonnál, nyáron pedig a Szombathelyi Bartók Fesztiválon játsszák Peskó Zoltán vezényletével Bartók, Sztravinszkij, Eötvös és Jeney műveit. Kocsis Zoltán együttese természetesen idén is – ugyancsak júliusban – három Beethoven-hangversenyt ad az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézet Parkjában Martonvásáron Kovács János, Alpaslan Ertüngalp és Kocsis Zoltán vezényletével. ■

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:  
www.filharmonikusok.hu



Fotó: Nemzeti Filharmonikusok Kht.

Majd' ötven éve rendeznek koncerteket a martonvásári hársak alatt





**Művészetek  
Palotája**  
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

[www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)

# New Orleans Swingfesztivál

**NEW ORLEANS**

Fesztivál Színház  
19.30

2007. augusztus 24.

**Hot Jazz Band**  
(Magyarország)

**Jakub Safr  
és a Shaffer's Riffers**  
(Csehország)

Fesztivál Színház  
19.30

2007. augusztus 25.

**Jazz Steps**  
(Magyarország)

**Milano Jazz Gang**  
(Olaszország)

Fesztivál Színház  
19.30

2007. május 26.

**The Scott Hamilton Quartet**  
(USA)



Jegyek kaphatók a Műpa jegypénztárában (tel.: 555-3300),  
a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban,  
valamint az ismert jegypénztárakban.  
A Műpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.  
ISO 9001:2000

Médiatámogató:







Forrás: Miskolci Szimfonikus Zenekar

## Igazgatóváltás Miskolcon

### Sir László nyugalomba vonul

**Ritka, hogy egy művészeti intézmény élén valaki huszonhat évet töltsön el az igazgatói székben. Sir László több mint negyedszázad után vonul nyugalomba – a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatója az elért eredményekről, a kudarcokról és utóda, Szabó Péter feladatairól beszélt a Gramofonnak.**

❖ Várkonyi Tamás

„Amikor 1981-ben igazgató lettem, még más anyagi, személyi és strukturális feltételekkel működött a zenekar” – mondja Sir László. „Az akkoriban kizárólag az Országos Filharmónia által rendezett koncerteken közreműködő együttes ma már önálló koncertszervező »ügynökség« is. Eredménynek tartom, hogy a zenekar soha nem került szembe a fenntartását veszélyeztető mértékű anyagi nehézségekkel. Szívet melengető érzés, hogy egy vidéki városban idén is kétezer bérlettulajdonost tarthatunk számon. Sikerenek könyvelem el az állandó jó munkahangulatot, és nem utolsó sorban azt, hogy tavaly szeptemberben önálló játszóhelyet foglalhatott el a zenekar. Az új, főként hangversenyteremként szolgáló Művészetek Háza néhány hónap alatt Miskolc egyik fontos kulturális központjává vált.”

#### BARÁTOK ÉS KOLLÉGÁK SIR LÁSZLÓRÓL

„Sir László érdeme, hogy a Miskolci Szimfonikusok működését intézményi alapokra helyezte, valamint az is, hogy a Kovács László vezette zenekar Kelet-Magyarország első számú zenei együttesévé vált.”

(Gonda Ferenc, a Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. ügyvezető igazgatója)

„Bár végzettségét tekintve nem muzsikus, kitűnően vezette a zenekart szakmailag és emberileg egyaránt. Sokat köszönhet neki az együttes azért is, hogy a jó munkához szükséges nyugodt légkört mindig megteremtette.”

(N. Füzes Mária, a zenekar alapító tagja, második koncertmester)

„Számomra Sir László a becsületesség és a megbízhatóság példája.”

(Baross Gábor, a Györi Filharmonikus Zenekar igazgatója)

„A zenekar élén együtt eltöltött huszonöt év alatt remekül tudtunk együtt dolgozni, mert mindketten éreztük a határt, hogy meddig nyúlhatunk át a másik térfelére – anélkül, hogy erről bármikor beszéltünk volna.”

(Kovács László, a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője)

Sir László kudarcként éli meg, hogy együttese nem tudott eljutni Európa legjelentősebb koncerttermeibe, így az új igazgató egyik fő feladata lehet, hogy lépéseket tegyen a zenekar nemzetközi megismertetése érdekében. „Összességében örömmel gondolok vissza a huszonhat évre, mert a zenekaron belül nem voltak konfliktusok” – folytatja a leköszönő igazgató. „A kilencvenes évek közepén ugyan át kellett vészelnünk néhány, az anyagiak miatt fejfájást okozó esztendő – nem tagadom, akkoriban az elégedetlenség hangjait is lehetett hallani a társulatban –, ezek a körülmények kihatottak a munkahangulatra is. Ebből a helyzetből azonban kilábalunk, bár ma is szembe kell néznünk pénzügyi gondokkal, ezt a fajta nyomást nem érzem.”

A nyugalomba vonult igazgató szerint az is utódjára vár, hogy minél jobban kiaknázza az idén negyvennégy éves zenekarnál jelentkező generációváltásban rejlő lehetőségeket, és hatékonyan kihasználja a szabad kapacitásokat, vagyis, hogy friss lendületet adjon az együttesnek. „Bár az utóbbi időben miskolci koncertjeink száma nőtt, ezzel arányosan egyre kevesebbszer léptünk fel a megye egyéb városaiban. Aktívabb jelenlétre kell törekednünk a régióban, és nem ennyire a megyeszékhelyre koncentrálni” – mondja Sir László, aki az együttes fővárosi jelenlétével elégedett: idén hétszer is felléptek Budapesten, mindig meghívásra. Sir László azt is elárulja, hogy négy évtizedes pályafutása után pihenésre vágyik. „Pár hónap biztosan azzal fog eltelni, hogy fokozatosan kienged a bennem lévő és a munkámmal együtt járó feszültség. Remélem, hogy később talállok a város kulturális életében olyan feladatokat, amelyek nem járnak napi kötöttséggel, de amelyekben az évtizedek alatt megszerzett tapasztalataim hasznosíthatók.”

(A zenekar új igazgatójával következő, szeptember elején megjelenő számunkban ismerkedhetnek meg olvasóink.)

A Miskolci Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:  
www.mso.hu





# BUDAPESTI MAHLER ÜNNEP

Művészeti vezető  
**FISCHER IVÁN**  
Rezidens zenekar  
**BUDAPESTI  
FESZTIVÁLZENEKAR**

Helyszín  
**MŰVÉSZETEK PALOTÁJA**  
Bartók Béla  
Nemzeti Hangversenyterem,  
Fesztivál Színház

Szervezők  
Budapesti Fesztiválzenekar  
Művészetek Palotája  
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem  
Magyar Gustav Mahler Társaság  
Magyar Rádió Bartók Adó

Szeptember 9-én 15.30, 11-én és 13-án 19.45  
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Mahler: Halotti ünnep  
Richard Strauss: Zenekari dalok  
Mahler: IV.(G-dúr) szimfónia

közreműködik: Miah Persson (szoprán)  
vezényel: Fischer Iván

Szeptember 12-én 19.45  
Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

Vajda János: Az öt kenyérről - opera-novella  
Viktor Ullmann: Atlantisz császára  
egyfelvonásos opera

rendező: Lukács Andor  
vezényel: Fischer Iván

Szeptember 16-án 19.30  
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Thomas Hampson dalestje  
műsor: Mahler- és Liszt-dalok  
közreműködik: Wolfram Rieger (zongora)

Szeptember 9 - október 1  
Művészetek Palotája

„Az első Mahler-lemezek” - kiállítás



**Művészetek  
Palotája  
Budapest**

A Művészetek Palotája szakmai támogatója  
a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

#### TÁMOGATÓK

Budapest Fővárosi Közgyűlése -  
Kereskedelmi és Turisztikai Bizottság

Oktatási és Kulturális Minisztérium

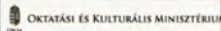
Nemzeti Kulturális Alap

Szerencsejáték Zrt.

Oszták Kulturális Fórum Budapest

#### KIEMELT EGYÉNI TÁMOGATÓ:

Suzanne von Liebig



Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán  
(Alkotás u. 39/c. • Telefon 489-4330),  
a Művészetek Palotája jegypénztárában,  
az ismert jegyirodáknak és interneten ([www.bfz.hu](http://www.bfz.hu)).



# Csoda mesterfogásokkal

**A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar leköszönt zeneigazgatója, a Kossuth-díjas, Liszt-díjas, kétszeres Bartók–Pásztory-díjas Ligeti András tizenegy évadot töltött el a zenekar élén, s ez idő alatt az együttes a magyar szimfonikus zenekarok élvonalába került. Azt azonban kevesen tudják, hogy a hegedülés és a tanítás is fontos szerepet tölt be Ligeti pályáján. Érdekes, hogy a zenekar élén egy másik kiváló hegedűművész, Keller András követi.**

➔ Várkonyi Tamás

Ligeti Andrásnak kisgyermekkorától a vezénylés volt az álma. Zenetanár édesapja Pécsen és Szekszárdon vezetett kórusokat, de karmesteri ambíciókat is dédelgetett. Ligeti András így két-három éves korában már kottát olvasott és írt, és hallgatta édesapját növendékeivel kamarazenélni. A Zeneakadémián már párhuzamosan végezte a hegedű- és a karmester szakot, utána pedig tanította is a hangszert.

„Nem arra van szükségem, hogy a közönség előtt Bartók, Beethoven, Sibelius, Brahms hegedűversenyeit, vagy Bach és Bartók szólószonátáit adjam elő, amely műveket korábban többször játszottam – mondja Ligeti András –, hanem megpróbálom hegedűs tevékenységemet a karmesteri munkámhoz hangolni.” Ligeti hangszeresként működött közre Kurtág György Eszka emlékjaj, Négy dal Pilinszky János verseire és A megboldogult R. V. Truszoza üzenetei című kompozícióinak az ősbemutatóján. De vajon hogyan hat hegedűs énje a karmesteri munkára?

„Egészen biztos, hogy hallani a zenekar hangzásán, hogy a karmester hegedűs előéletű vagy zongorista. Utóbbiak talán összetettebben hallják a partitúrát, mint egy vonós, aki öntudatlanul is jobban odafigyel a vonósok hangzására. Egy hozzám hasonló múltú, kezdő karmester rendszerint vonós szemlélettel igyekszik jól szerepelni a zenekar előtt, és a fúvósokat, ütőseket nem nagyon meri instruálni. De ez idővel elmúlik – el kell, hogy múljon –, hiszen egy Tavaszi áldozatot nem lehet csak a vonóskarra alapozni” – folytatja a zeneigazgató, akinek kétklaki léte máig tart. Noha hegedűsként nem vesz részt a hazai koncertéletben, Taiwanban például, ahol három éve a Tajpeji Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója, rendszeresen fellép Mozart, Vivaldi és Bach versenyműveinek szólistájaként. „Nagy büszkesége tajpeji működésemnek – és egyik európai zenekart sem akarom megbántani –, hogy a legjobb Bartók Concerto-előadásom Tajpejhez fűződik. Sosem

játszották a darabot, de talán éppen ezért lehetett tiszta lappal elkezdni a tanulást. Hihetetlen fogékonyak, és nagyon jól ráéreztek a bartóki zene ízére.”

Ligeti András szerint a karmesteri szakmát igenis lehet tanítani. Mióta Lukács Ervin nyugdíjba ment, Ligeti András és Gál Tamás vezeti a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem karmestereképző szakát. „Szerencsésnek mondhatom magam – folytatja –, mert Karl Österreicher-nél tanultam Bécsben, majd Abbado mellett dolgoztam, így ütés-technikai szempontból elképesztően magas kultúrájú karmestereket figyelhettem testközelből. Alapfeltétel, hogy egy dirigens mozdulatai világosak, értelmesebbek és kifejezőek legyenek, hiszen ma, amikor egy-két próba után

legtöbbször már a hangverseny következik, nehéz boldogulnia annak, aki nem ismeri ennek a nemzetközi KRESZ-nek a szabályait. A karmesterség manuális része tehát nagyon fontos, noha messze nem olyan nehéz, mint a legegyszerűbb hangszereken akár csak közepszerűen játszani.”

A másik legfontosabb eleme ennek a szakmának az anyagismeret; a partitúra pontos és mély ismerete. Azonban a legnehezebb éppen azt a módszert elsajátítani, miként lehet megtanulni a partitúrát. „Nekem Igor Markevics mutatta meg még diákkoromban

egy weimari kurzuson, hogyan lehet analitikus módon elsajátítani egy művet, és mindezt rögtön összekötni a karmesteri tevékenységgel – emlékszik Ligeti András. – Ha valaki ráérezett a hatékony tanulási mechanizmusra, akkor már nem okoz nehézséget számára komoly repertoárt kialakítani. Én is ezt próbálom továbbadni a növendékeimnek. Mert igaz, hogy a karmesterség csoda, de ennek a szakmának is megvannak a mesterfogásai.”



Forrás: Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

„Megpróbálom hegedűs tevékenységemet összehangolni a karmesterséggel”



# MESTERBÉRLET

2007–2008

Zeneakadémia Nagyterem

2007. december 22. 19.30 óra

*Karácsonyi koncert*

## Tokody Ilona és Vigh Andrea

ének-hárfa estje

Donizetti, Bellini, Debussy, Verdi, Puccini ...



2008. január 18. 19.30 óra

## Vásáry Tamás – A zongorán túl

Chopin művei



2008. március 8. 19.30 óra

*Francia est*

## Szabadi Vilmos és Gulyás Márta

hegedű-zongora estje

Franck: A-dúr szonáta, Debussy–Heifetz: Egy faun délutánja, Gyermekkuckó,

Milhaud–Heifetz: Brasiliana, Debussy: Szonáta,

Debussy–Jacques Roque: La plus que lente, Holdfény, Ravel: Koncertfantázia



Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában – tel.: 342-0179

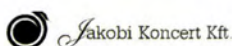
### AJÁNDÉK CD A BÉRLETVÁSÁRLÓKNAK:

Aki 2 bérletet vásárol, Tokody Ilona–Vigh Andrea vagy Szabadi Vilmos–Vigh Andrea felvételét kapja ajándékba.

A hangversenysorozat főszponzora:



Magyar Villamos Művek Zrt.



Médiaszponzor:

**NÉPSZABADSÁG**  
A tájékozottság magabiztossá tesz.





SAVARIA

Szimfonikus Zenekar  
Symphony Orchestra

## Nyitás a közönség felé

### A Savaria Szimfonikus Zenekar újdonságai

**Megújult névvel és arculattal folytatja működését Szombathely szimfonikus zenekara. Ezek a változások azonban csak külső jelei a művészi megújulásnak, és bizonyára hosszabb folyamat kezdetét jelentik az együttes életében. Alpaslan Ertüngeralp művészeti vezetőt kértük meg, hogy vázolja, miben áll ez a megújulás.**

◆ Várkonyi Tamás

Az elmúlt évadot Ertüngeralp és csapata az előző vezetőktől örökölte, a következő koncertidény műsorát és szerkezetét azonban már ők alakíthatták ki. Az 1987 óta Magyarországon élő török–görög származású karmester olyan műsorokat állított össze a már Savaria Szimfonikus Zenekar névre keresztelt együttes élén, amelyek változatosak, s amelyekbe ritkán játszott műveket is szerkesztettek. Egyszerre több generációnak nyújtanak élvezetes és tartalmas szórakozást, ugyanakkor nem igényelnek a mostaninál nagyobb létszámú zenekart. Két bérletet hirdettek meg: a Szimfónia-bérlet 12 hangversenyt tartalmaz, a Líra-bérlet pedig négy színpadi, illetve oratorikus alkotást. A koncertműsorok alapján minden koncertlátogató meggyőződhet majd arról, hogy nemcsak Szombathely, hanem a magyar zenei élet palettája is újabb színnel gazdagodik.

Kiemelkedőnek ígérkezik a Művészetek Palotájában rendezendő hangversenyük is, amelyen a világhírű BBC Singers lesz a közreműködő. A brit kapcsolatnál maradván, ugyancsak Budapesten adnak koncertet a 150 éve született brit zeneszerző, Edward Elgar tiszteletére. A zenekar Richard Strauss-esten játssza majd a német zeneszerző szimfonikus költeményeit, illetve zenekari dalait Molnár András közreműködésével. Borogyin-műveknek szentelt hangversenyük mellett megszólaltatják majd Rimszkij-



Ertüngeralp tavaly ősz óta vezeti az együttest

Korszkov II. („Antar”) szimfóniáját is, Szkrjabin-estjükön pedig a nagy hangmisztikus zongoraverzenyt és II. szimfóniáját. A Líra-bérlet keretében tűzik műsorra Verdi Rigolettóját koncertszerű előadásban, Wagner Tannhäusernek III. felvonását a Magyar Állami Operaház szólistáinak közreműködésével, de hallhatjuk majd Rossini Stabat materét, valamint Dvořák A szellem menyasszonya című drámai kantátáját is. „Mint minden zenekar, mi is nyitunk a közönség felé, és bővíteni kívánjuk híveink számát – mondja Ertüngeralp Alpaslan –, s mint Ausztriához közel fekvő város, szeretnénk az osztrák közönséget is

elcsábítani. Ennek szellemében adjuk elő Szilveszterkor Johann Strauss operettremekét, A denevért előbb magyarul, másnap pedig németül.”

„A zenekar fenntartója Szombathely és Vas megye; ők biztosítják az együttes működéséhez szükséges forrásokat, a fennmaradó hiányt azonban minden évben nekünk kell pótolni” – folytatja a művészeti vezető. „Egy-egy koncerthez sikerült megnyernünk szponzorokat, de kiemelten fontos partnereket jelentenek számunkra a külképviseletek és a kulturális intézetek. Utóbbiakkal nagyon jó kapcsolatot sikerült kiépíteni, három évre előre ígérték támogatásukat.” Ertüngeralp Alpaslan meggyőződése, hogy előbb meg kell egy produkciót tervezni, és csak azután keresni hozzá pénzügyi forrásokat. Az Európa-szerte rendszeresen, de legtöbbször Olaszországban fellépő dirigens elmondja azt is, hogy teljes egészében felújítják Szombathely koncerthelyszínét, a Bartók-termet. Földalatti kamaraterem, új hang- és fénytechnika, stúdió, klímaberendezés, öltözők, gyakorlóhelyiségek állnak majd a művészileg is megújuló zenekar rendelkezésére. Reményeik szerint már az évadnyitó Paganiniana című hangversenyüket is ott rendezhetik meg. ■

### NEMZETKÖZI MENEDZSMENTNÉL A MŰVÉSZETI VEZETŐ

Alpaslan Ertüngeralp nemrég írt alá hosszabb távú szerződést azal a menedzserirodával, aki többek közt Muti, Maazel és Mehta fellépéseit is koordinálja Európában. A magyarul folyékonyan és akcentus nélkül beszélő, török–görög származású dirigens edzői szerepet is szán magának: fontos célja, hogy együttese jól tudja beosztani az energiáit, s ha kell, még a legjobb teljesítményt is képes legyén fokozni.

A Savaria Szimfonikus Zenekar megújult honlapja:

[www.savaria-symphony.hu](http://www.savaria-symphony.hu)





Keresse új bérleteinket  
június 11-től a jegyirodánkban

Jelen vagyunk.



## Mozgalmas nyár

### A Budafoki Dohnányi Zenekar fesztiválokra készül

**A szimfonikus zenekarok nagy része megpihen a mozgalmas évad után. A Budafoki Dohnányi Zenekarnak (BDZ) azonban erre nem lesz sok ideje, mert július közepétől augusztus végéig számos meghívásnak kell eleget tennie. Hollerung Gábor együttese többek között a világhírű hegedűművész és karmester, Shlomo Mintz fesztiválján muzikál majd Svájcban.**

⇒ Várkonyi Tamás

A zenekar számára csupán a nyár első fele jelent csekély pihenést és lazítást, a nyár második felében már több hazai és külföldi felkérés vár rájuk. Amellett, hogy egy nagyszabású budapesti produkció közreműködői lesznek, a Székelyfonót adják elő terveik szerint háromszor: Egerben, Gyulán és a Zempléni Fesztiválon, július közepétől augusztus végéig folyamatosan dolgozik a zenekar. Az augusztusban megrendezendő Zempléni Fesztivál után, amelynek programjában jelentős részt vállalt az együttes, Svájcba utaznak, hogy a Sion Valais Nemzetközi Hegedűversenyen és Fesztiválon lépjenek fel Shlomo Mintz meghívására.

A világhírű hegedűművész és karmester 2005 decemberében, a Művészetek Palotájában muzikált az együttesrel, és rendkívül elégedett volt. Annyira, hogy a BDZ idén mint rezidens együttes vesz részt a svájci rendezvényen; néhány koncertet Mintz dirigál, de a zenekar művészeti vezetője, Hollerung Gábor is vezényel majd. Mint a XXII. kerület zenekara, a BDZ lép fel a Budafoki Borfesztivál megnyitóján is, az október elsejei nyitóhangversenyyel pedig számukra is megkezdődik az új évad.

Az együttes 2008-ban ünnepli hivatásossá válásának 15. évfordulóját, amelyet rendkívüli esttel tesznek emlékeztetéssé a Symphonia Hungarorum sorozat keretében a Művészetek Palotájában. Ezen a hangversenyen hangzik el

ősbemutatóként az együttes egyik oszlopos tagjának, Pánczél Tamásnak a zongoraversenye Oravec György tolmácsolásában. „Az ünnepi koncert második részében újabb Mahler-szimfóniát hódítunk meg: eddig megszólaltattuk már az első és a másodikat, most pedig az ötödik kerül sorra, ami komoly erőpróbát jelent egy zenekar számára” – nyilatkozta Hollerung Gábor. A zeneigazgató azt is elmondta, hogy terveznek egy ráadást is, amelynek előadására a zenekar régi muzikusait is visszahívják. A művészeti vezető emlékeztetett arra, hogy a Dohnányi Zenekarban egykor több olyan zenész muzikált, akik ma már a magyar zenei élet két vezető zenekarában töltenek be fontos pozíciót.

Az együttes egyebek között arról is nevezetes, hogy a repertoárján az átlagosnál több oratórium szerepel. Ennek egyszerű oka, hogy Hollerung Gábor huszonhét éve vezeti a Budapesti Akadémiai Kórustársaságot, amely elsőrangú megszólaltatója a nagyszabású műveknek. Másrészt: Hollerung a Honvéd Férfikarnak is művészeti vezetője,

így szinte természetes, hogy az elmúlt időben a zenekar állandó partnerévé vált ez a két énekkar. A zeneigazgató ugyanakkor sajnálja, hogy az idén a megszokottnál kevesebb oratórius művet szólaltathatnak meg, mert – mint mondta – a megszorító intézkedések hatására működőképességük határára kerültek. A nehéz körülmények ellenére a következő évadban ismét előrukkolnak egy olyan produkcióval, amellyel – a



Fotó: Művészetek Palotája – Pólyg Zoltán

A BDZ Szakcsi Lakatos Bélával is feszegette a műfaji határokat

tőlük megszokott ötletességgel és lelkesedéssel – műfaji határokat feszegetnek. A Barokk Christmas Session elnevezésű decemberi koncertre élvonalbeli magyar jazzmuzikusokat kértek fel, hogy barokk művek és oratóriumrészletek alapján komponáljanak, vagy rögtönözzenek. A különleges koncerten olyan muzikusok lesznek a közreműködők, mint Szakcsi Lakatos Béla, Vukán György, Binder Károly, vagy Fekete-Kovács Kornél. Másik nagy vállalkozásuk, hogy a Budapest Táncszínházzal és a Honvéd Férfikarral közösen előadják Honegger nagyszabású oratóriumát; a Johanna a máglyán szcenírozott formában hangzik majd el, úgy, ahogy a szerző megálmodta. Reményeik szerint ezt a hangversenyt is a jövő évad emlékezetes pillanatai között tartja majd számon a közönség.

A Budafoki Dohnányi Zenekar hivatalos honlapja:  
www.bdz.hu





A Nemzeti Filharmonikusok  
Beethoven-estjei

MARTONVÁSÁR 2007

július 14. — július 21. — július 28.

*Beethoven Evenings with the  
Hungarian National Philharmonic  
at Martonvásár*

*July 14 — July 21 — July 28*

Honlap / Website: [www.filharmonikusok.hu](http://www.filharmonikusok.hu)  
Információ / Information: 411-6651



BEETHOVEN



# A hangversenyrendezés művésze

## Emléknap Strém Kálmán tiszteletére

**A másfél évvel ezelőtt elhunyt zeneszociológus és hangversenyrendező, Strém Kálmán munkássága előtt több koncerttel tisztelegtek az idén. Május végén szülővárosában, Nagykanizsán avattak emléktáblát. A szervezők szándéka szerint mostantól minden év május 29-én Strém Kálmán emléknapot tartanak a városban.**

◆ Réfi Zsuzsanna

Strém a magyar zenei élet meghatározó egyénisége volt, és iránymutató kezdeményezőként tevékenykedett, ám életművét nem őrzik lemezek vagy zeneművek, így „alkotásai” – koncerteken és fesztiválokon szerzett sok-sok maradandó élmény formájában – csupán a művészek és a közönség emlékezetében élnek. Mint a Magyar Haydn Társaság elnökségi tagja, Gerő Katalin elmondta, ezért kívánja a Magyar Haydn Társaság és a Kanizsai Klasszikusok Kulturális Közhasznú Egyesület megteremteni azt a hagyományt, hogy május 29-e ezentúl – egy-egy kiemelkedő hangversennyel – Strém Kálmán Emléknap legyen Nagykanizsán. A méltó megemlékezést garantálja, hogy a legkiválóbb művészek örömmel jelezték, játszanak az emlékkoncerten, de a szervezők későbbi tervei között egy majdani szoborállítás is szerepel.

A nagykanizsai emléktáblán a hangversenyrendező mosolygós portréja – Gerő Katalin alkotása – látható, amelyről a következő szakvéleményt adta a Képző- és



Fotó: Gerő Katalin

Iparművészeti Lektorátus: „A nem klasszikus traktálású dombormű modelljének plasztikája bátor és gazdag, a portré gondosan követi a fotókon látható személy karakterét, az arc kifejező és elevenséget sugárzó.”

„Azért ilyen ez a dombormű – mondja alkotója –, mert a Kálmánról talált képek mind mosolygósan ábrázolják őt, és én is úgy emlékszem rá, ahogyan kedves mosollyal fogadja a közönséget a Zeneakadémián, vagy a Fertőd–Eszterházi kastélyban. Így ült irodájában is, ahol a folytonos telefoncsörgés zajában is volt mindenkire egy jó szava. Emberi tartása, szakmai és emberi tisztessége, jóindulata, segítőkészsége, kifinomult ízlése, rendkívüli széles műveltsége, lényeglátása példaértékű. Számára mindenekelőtt a muzsika, a kultúra szeretete és szolgálata létezett.” Gerő

Katalin úgy véli, hogy Strém Kálmán annak a jelmondatnak a szellemében élt, miszerint „Légy becsületes, és segítsd a fiatal tehetségeket!”

Strém Kálmán 1934. május 29-én született Nagykanizsán. Tizen-

nyolc évesen, 1952-ben lett az Országos Filharmónia előadója, ahol 1978-ig dolgozott. Vidéki hangversenyeket szervezett, és az ifjúsági koncertek hálózatát az ő elgondolásai szerint alakították ki. A munka mellett végezte el 1960–64 között az Eötvös Loránt Tudományegyetemet, először magyar–történelem-, majd a szociológia szakon. Sokat publikált a Muzsika című folyóiratban, amelynek 1975–91 között rovatvezetője volt. Ebben az időszakban, pontosan 1977-ben született meg könyv alakban is kiadott első nagy tanulmánya Hol vannak a magyar vonósok? címmel. A Filharmóniától akkor vált meg, amikor felkérték a Magyar Zeneművészeti Szövetség ügyvezető titkárnak. Négy évig dolgozott itt, majd

### PÁLYAKÉP

1982-től 1991-ig a Művészeti Alap zenei szakosztályának igazgatói posztját töltötte be. Eközben már foglalkoztatták a zenei élet hűbavágó kérdései; ekkor írta az Ifjúsági hangversenyek hatása (1982) és a Vitairat a zenei művelődésről (1988) című munkáit. Ezt követően kérte fel Soproni József, a Zeneakadémia rektora – Kroó György kezdeményezésére – a menedzserképző szak megszervezésére és elindítására. A kilencvenes évek elején egy kulturális utazási iroda ügyvezetője volt, majd megalakította saját hangversenyrendező cégét, a Strém Koncert Kft-t. Ebben a minőségében szervezte meg a magyar zenei élet két kiemelkedő eseményét, a Fertőd–Eszterházi nyári fesztiválokat, valamint a kortárs zenét előtérbe helyező Földvári Napokat.



# Pannon

www.pfz.hu

## 2008 – tavasz

# Filharmonikusok

a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

**Koncertsorozat** 2008. tavaszán pénteki napokon

2008. január 25. péntek, 19.30h

**Satie:** Gymnopédies, no.1., no.3.

**Brahms:** D-dúr hegedűverseny op. 77

**Franck:** d-moll szimfónia

Közreműködik: **Massimo Quarta** – hegedű

Vezényel: **Hamar Zsolt**



2008. február 29. péntek, 19.30h

**Mendelssohn:** Hebridák – nyitány

**R. Strauss:** Esz-dúr kürtverseny, no.2.

**Schubert:** („Nagy”) C-dúr szimfónia D944, 8.

Közreműködik: **Radovan Vlatković** – kürt

Vezényel: **Leopold Hager**

2008. április 11. péntek, 19.30h

**Rimszkij-Korszakov:** Nagy orosz húsvét

**Carl Nielsen:** Fuvolaverseny

**Stravinsky:** Petruska (1911)

Közreműködik: **Seres Dóra** – fuvola

Vezényel: **Hamar Zsolt**



2008. május 16. péntek, 19.30h

**Wolfgang Rihm:** Ländler 13 vonósra

**Beethoven:** G-dúr zongoraverseny, op. 58

**Schumann:** 4., d-moll szimfónia, op. 120

Közreműködik: **Alexander Lonquich** – zongora

Vezényel: **Alexander Lonquich**

Bérleteink 2007. május 21-től kaphatók az ismert jegypénztárakban vagy megrendelhetők interneten a [www.jegyelado.hu](http://www.jegyelado.hu) weboldalon.



CONCERT  
&  
MEDIA



Pannon Filharmonikusok

7621 Pécs, Király u. 19.

Tel.: +(36)72/510-114, Fax: +(36)72/213-513

info@pfz.hu • www.pfz.hu

*Humana*

*Harmonia*



# Az örök fagottos

## Oromszegi Ottó és bársonyos hangú hangszere

**Egy vízivárosi bérház harmadik emeletén él egy úr, Oromszegi Ottó, aki rajong a fagottért. Annyira, hogy több évtizede kutatja történetét, fáradozik etüdanyagának gazdagításán, sőt, szobrot is állíttatott a bársonyos hangú hangszereknek.**

→ Várkonyi Tamás

„Emlékszem, egy villamosmegállóban kezdődött 1962-ben... Akkor éreztem először úgy, hogy tennem kell valamit a fagott ügyéért; a hiányzó etüdanyag pótlásáért, a hangszer történetének feldolgozásáért. Mindjárt le is írtam néhány zenei gondolatot; azóta mintegy 150 etüdot és előadási darabot komponáltam, amelyeket jó néhány zeneiskolában tanítanak, és több hazai, il-

letve külföldi kiadó meg is jelentette. A fagott története is nagyon érdekelt, s az elmúlt évtizedekben több neves kutatónál megfordultam Európában” – mondja Oromszegi Ottó. Járt például a fagottkutatás XX. századi atyjánál, Lindesay Langwillnél Skóciában, Prágában pedig az ottani Nemzeti Múzeum híres hangszergyűjteményébe egy héten keresztül minden nap bement. „Leírta” a hangszereket, vagyis minden jellemzőjüket lejegyezte a hangterjedelemtől a csőátmérőn keresztül a hangszínig. „Előfordult, hogy akkora volt egy bombard (ez a fagott egyik őse, sokszor nevezik pommernek is), hogy csak úgy tudtam megfújni, ha felmáztam egy létrára, a billentyűit pedig lekötöttem. 327 centiméter hosszú volt! Ilyen grossbass bombardból alig néhány létezik a világon, de a soproni Liszt Ferenc Múzeumban is – szó szerint – leporoltam egyet” – emlékezik Oromszegi, akinek eddig mintegy százötven cikke jelent meg különféle folyóiratokban, és aki több nemzetközi fúvós-, illetve hangszerész-kutató társaságnak is tagja. Levezetett Will Jansen neves holland kutatóval is, aki huszonkét szer említ meg alapművében Oromszegi Ottó nevét. Még a hatvanas években, amikor a Nemzeti Múzeum hangszer-tárában törzsvendégnek számított, kérte meg Szabolcsi Bence, hogy egyik csütörtöki óráján mutassa meg a zene-történész-hallgatóknak: lehetett-e lóháton játszani görbekürtön?

„Rájöttem – folytatja Oromszegi –, hogy az úgynevezett Kort Instrumentek (rövid hangszerek) azért lettek rövidebbek, mert a hosszú reneszánsz hangszereket közel kellett hozni az ember testéhez. Így alakult ki a fagott végső alakja is, s állapotodott meg a mai

130 centiméter körüli hosszúnál”. Oromszegi Ottó, aki néhány éve vonult nyugalomba a budafoki Nádasy Kálmán Művészeti Iskolából, ahol mintegy két évtizedig tanított. Most hetvenhét éves, de lankadatlan kedvvel dolgozik: 2003-ban látott napvilá-



### BRONZBA ÖNTÖTT TISZTELET

Oromszegi Ottónak annyira megtetszettek Madarassy István ötvös-szobrász munkái, hogy felkérte, mintázza meg az „örök fagottost”. A fagottos alma matere iránti hálából 2002-ben a Zeneakadémiának ajándékozta ezt a szobrot, amely az intézmény harmadik emeleti előcsarnokában áll, terebélyes filodendronokkal övezve. (Ez a szobor látható könyve borítóján is.) És már készül az oboista, valamint a fuvolás szobra is – hogy trióvá kiegészülve hirdessék a fagott és a fafúvós hangszerek nagyszerűségét.

got életművének az összefoglalása, amely eddig az egyetlen megjelent magyar könyv a fagott históriájáról. A szerző szerint munkája abban is különleges, hogy a hangszer fejlődés-történetének leírásához a dialektikát hívta segítségül.



Forrás: Oromszegi Ottó archívuma

Éz a grossbass bombard 327 centiméteres volt...



- Színház
- Kiállítás
- Irodalom
- Zene
- Film
- Koncert
- Tánc
- Balett
- Konferencia

A Hungarofest Nemzeti Rendezvényszervező Közhasznú Társaság a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma alapításában 2000. óta önállóan és a kulturális szféra meghatározó intézményeivel, szervezeteivel együttműködve rendez országos, és határon kívüli kulturális rendezvényeket, melyek műfaja és stílusa széles palettán mozog.

A Hungarofest Kht. nevéhez fűződnek mind a nagyobb horderejű nemzeti rendezvények, mind a nagy nemzetközi évadok. Célunk a színvonalas szórakoztatás. Szeretnénk a kultúrát minél szélesebb körben „fogyaszthatóvá” tenni. Rendezvényeink között szerepelnek könnyű- és komolyzenei koncertek, színházi előadások, filmvetítések, táncelőadások, és összetett programok.

Magyarország külföldi bemutatkozásait szolgáló kulturális rendezvénysorozatot rendszerint a Hungarofest Kht. szervezi.

További információ:

[www.hungarofest.hu](http://www.hungarofest.hu)



HUNGAROFEST

HUNGAROFEST  
Nemzeti Rendezvényszervező Kht.

[www.hungarofest.hu](http://www.hungarofest.hu)  
H-1072 Budapest, Rákóczi út 20.  
Tel.: (36-1) 266-2669  
Fax: (36-1) 266-5972



## „Főtámogatónk: a közönség”

### A Filharmónia Budapest Kht. nyári fesztiváljai

**Malcolm Bilson, Markus Stockhausen, Peskó Zoltán, Kim Kashkashian – csak néhány név a neves fellépők sorából, akik a Filharmónia Budapest Kht. által rendezett koncerteken muzsikálnak a következő hónapokban. Számos izgalmas hangversennyel, mesterkurzussal, valamint nemzetközi zenei versennyel várják az érdeklődőket. Igric György, az intézmény igazgatója azonban nemcsak a fesztiválok sokszínűségéről, hanem a Filharmónia Budapest Kht. nehéz anyagi helyzetéről is beszélt.**

◆ Réfi Zsuzsanna

„Idén tulajdonosunktól, az Oktatási és Kulturális Minisztériumtól 27 millió forinttal kevesebb támogatást kaptunk – kezd bele a történetbe Igric György –, s így a rendelkezésünkre álló 100 millió forint jóformán csak a működési költségekre, az irodák fenntartására, a bérekre elég. A hazai fesztiválok túlnyomó többségét az adott önkormányzatok költségvetéséből finanszírozzák, a mi programsorozatainknál pedig tulajdonképpen a kulturális tárca a házigazda. Ha pedig a minisztériumi tulajdonú fesztiválokra a tárca nem ad pénzt, akkor nem tudjuk ezeket működtetni. Ráadásul azt is tudja mindenki, hogy a komolyzenei koncertek mindenütt a világon veszteségesek, nem működnek külső források nélkül. A szponzorbarát adórendszer hiánya miatt azonban mecénásokra alig számíthatunk.”

Nem csoda, hogy a hangverseny- és fesztiválrendező rendezvényiroda igazgatója aggódik a jövő miatt, hiszen egyedülálló módon már eddig is az állami támogatásuk kétszeresét teremtették elő bevételeikből. Ennél többre

azonban nem képesek. Amikor tavaly átvették a Soproni Zenei Napok sorozatát, a Nemzetközi Bartók Szemináriumot és Fesztivált, valamint a Budapesti Nemzetközi Zenei Versenyt, nem gondolták, hogy ezekre a rendezvényekre a következő esztendőben már nem kapnak támogatást a tárcától. „Tavaly még megmentett bennünket a Bartók-év, hiszen az évfordulóra létrejött keretből támogatást kaptunk a szombathelyi fesztivál és a verseny megrendezéséhez. Idén azonban nem tudjuk, hogyan fogjuk a programjainkat finanszírozni. Annyira kilátástalan a helyzet, hogy a Budapesti Régi Zenei Fórum sorozatát már le is mondtuk” – mondja az igazgató.

Már tavaly is egy időben rendezték meg a soproni és a fővárosi fesztivált, a művészek mindkét helyszínen felléptek, így jelentősen csökkenthették a költségeket. Idén azonban már erre sincs pénz. Azért döntöttek emellett, hogy a soproni programot tartják meg, mert a város önkormányzata még szűkös büdzséjéből is igyekszik támogatni a fesztivált. A Filharmónia Budapest Kht. munkatársai közben minde-

nütt próbálnak új forrásokra lelni.

„A helyi önkormányzatok szívesen segítenének, sok helyen tartják fontosnak, támogatásra méltónak a programjainkat. Sajnos, azonban nincs miből... A szombathelyi fesztivált tavaly például szponzor is támogatta, de idén már nem számíthatunk rá. A város és a megye önkormányzata igyekszik segíteni, s mivel ebben a városban az új zene hangsúlyosan jelen van, valahogy megpróbáljuk megőrizni a sorozatot. A harmadik nagy rendezvényünk, a Szigeti-Hubay Nemzetközi Hegedűverseny költségvetéséből is egyelőre még tízmillió forint hiányzik, csak a díjakra van egymillió forint igérvényünk. Mivel azonban a megmérettetést már egy esztendővel ezelőtt meghirdettük, nem mondhatjuk le.” Valamennyire a jegy- és a mesterkurzus bevételek is számítanak, hiszen jelentkezőből, érdeklődőből akad jócskán. Már csak azért is, mert a programok művészi rangját



Marcus Stockhausen színes programmal érkezik nyáron Szombathelyre



a Filharmónia Budapest Kht. igyekszik megőrizni, sőt, ha van rá mód, még inkább emelni.

### Furulya, lant, trombita

A programok pedig valóban figyelemre méltók. A Régi Zenei Napok programja június 23-tól június 30-ig tart Sopronban, és már a nyitóesten egy különleges együttes, a Visegrad Baroque Orchestra lép pódiumra, amelyben a Visegrádi Négyek muzikusai játszanak. A világhírű fortepianista, Malcolm Bilson „Kottaolvasás és azután...” címmel tart előadást, s koncertet is ad a fertődi Esterházy-kastélyban. A Wiener Akademie a nagyszerű brit kontratenor, Robin Blaze közreműködésével muzikál majd, szintén izgalmas hangversenynek ígérkezik Anneke Boeke és Davidovics Igor furulya-lant estje. Aki pedig kurzust látogatna szívesen, azt Malcolm Bilson mellett Anneke Boeke, Halmai Katalin és Széll Rita is várja. A szombathelyi Nemzetközi Bartók Szemináriumra és Fesztiválra szintén neves fellépők érkeznek 2007. július 7. és 19. között. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar Peskó Zoltánnal koncertezik, s a művészek között találjuk a szintén világhírű Kim Kashkashian brácsaművészt és Keith Tippett zongoraművészt is.

„Kiemelkedő vendégünk Markus Stockhausen, akit mint trombitaművészt, zeneszerzőt mutatunk be, de emellett improvizációs kurzust, valamint jogafoglalkozásokat is tart. Az újdonságok közé tartozik, hogy esténként fesztivál klubot rendezünk, közös jazz-zenélésekkel, amelybe mindenki bekapcsolódhat, akinek kedve van hozzá. Színes és sűrű program várja tehát az érdeklődőket reggeltől egészen éjszakáig” – teszi hozzá az igazgató.

Igric György és csapata törekszik új helyszínre is találni. Tavaly például remekül sikerült a kirándulással egybekötött kőszegi és sárvári koncert. Szeretnének ugyanis a szombathelyi fesztivál keretében más településeket is megmutatni; idén is lesz hangverseny Sárváron, valamint Kodály-koncert a jáki templomban. A rendezők tervei között az is szerepel, hogy szoros kapcsolatot alakítsanak ki a Lockenhausi Fesztivállal. A határhoz közeli, burgenlandi városban Gidon Kremer neve fémjelzi a sorozatot. Az osztrák fél szívesen fogadta az együttműködés ötletét, és az iroda a következő évben szeretne onnan is produkciót hozni, míg a soproni programokat egy csehországi fesztivállal kötnék össze.

A 42. Nemzetközi Zenei Versenyt idén még biztosan megrendezik. A Szigeti József-Hubay Jenő Nemzetközi Hegedűverseny szeptember 3-tól 14-ig tart majd, nyitóhangversenyén két korábbi verseny győztese, Kokas Katalin és Nagy Péter muzikál. „A füzeteinken eddig az szerepelt, hogy a főtámogatónk a kulturális tárca. Most először a jelek szerint a jegybevétel lesz a legnagyobb bevételi forrásunk, ami azt is jelenti, hogy főtámogatónk: a közönség.” ■

A Filharmónia Budapest Kht. hivatalos honlapja:  
[www.filharmoniabp.hu](http://www.filharmoniabp.hu)

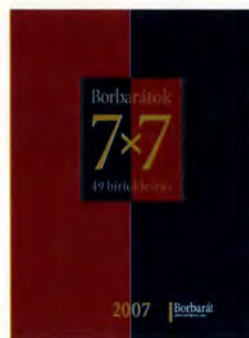


## Könyvpremier és borbemutató

Budapest, Festetics Palota  
 2007. június 9., 12 órától

Kóstolja meg

Magyarország legkülönlegesebb borait!



A belépő korlátlan fogyasztásra jogosít, valamint a könyvvel is megajándékozunk.

A belépő a helyszínen megvásárolva 10.000 Ft, elővételben jelentős kedvezményrel kapható!

Részletek és további információ:

[www.borbarat.com](http://www.borbarat.com)



## Zukerman és csapata

A Budapesti Zsidó Hitközség tíz évvel ezelőtt indította útjára a Zsidó Nyári Fesztivált, amelynek célja a zsidó kultúra bemutatása minél szélesebb skálán. Világstárokat és ifjú, felfedezésre váró tehetségeket egyaránt láthatunk-hallhatunk az augusztus 25-től szeptember 3-ig tartó időszakban. Az idén kilencnapos rendezvénysorozat központja a csodálatos Dohány utcai zsinagóga, de mára Budapest legszebb világi helyszínei is bekapcsolódtak a rendezvénysorozatba. A fesztivál késő nyáron a kulturális szezon végét hivatott felpeszíteni, a programot nézve ez megint sikerülhet. Kiállítások, filmbemutatók, színházi előadások s nem utolsósorban zenei produkciók sora színesíti a kínálatot. A fesztivál rendezői az utolsó pillanatra tartogatták a puskaport, a szeptember 3-i zárókoncerten lép fel ugyanis a rendezvény talán leghíresebb komolyzenei sztárja, Pinchas Zukerman, aki ezúttal Zukerman Chamberplayers nevű, huszonéves pályatársaiból álló kvintettjét is magával hozza.

A felújított Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában augusztus 25-én különleges hangversenyen vehetünk részt. A nem túl ismert barokk zeneszerző, Benedetto Marcello „Estro poetico armonico” című zsolnárgyűjteménye csendül fel – autentikus héber intonációkkal – a Németh Pál vezette Savaria Barokk Zenekar és kiváló szólisták előadásában.



Forrás: Gramofonarchív

Pinchas Zukerman ezúttal egy kvintettel érkezik

Szintén ezen a helyszínen tartanak szeptember 2-án Kodály Zoltán–Gruber Emma emlékkoncertet, s a fesztivál kiemelkedő produkciójának ígérkezik a Dohány utcai zsinagógában augusztus 30-án rendezendő koncert is, amelyen Mendelssohn Éliás című oratóriuma hangzik el. ■

**augusztus 25–szeptember 3.**  
www.zsidonyarifesztival.hu

## Kicsi, de erős

A Balaton-felvidék egyik festői településén harmadik éve rendezzi meg Gémesi Géza zeneszerző–karmester a családi hangulatáról és magas szakmai színvonaláról ismert Rondino Fesztivált, amelyeken nemcsak a jelentős kortárs zeneszerzők – Jeney Zoltán, Sály László, Vidovszky László, Dukay Barnabás – jelennek meg személyesen, hanem felolvasások keretében a közelben nyaraló-alkotó írók, képzőművészek is. A programban a mai zene a klasszikus szerzőkivel elegyedik párbeszédbe: idén a tervek szerint például Stravinskyhoz kapcsolódva szólalnak meg Szóllósy András, Jeney, Sály és Horváth Balázs kompozíciói, valamint – magyarországi bemutatóként – Pierre Boulez egyik műve a Budapesti–Hegyvidéki Kamarazenekar Rondino Együttese közreműködésével. ■

**augusztus 1–5., Hegymagas**  
www.hegymagas.hu

## A Zongora ünnepe Keleten

A tizedik Tiszadobi Zongorafesztivál nem kisebb művész meghívásával ünnepel, mint Nikolai Lugansky. Az 1972-ben született zongoraművész huszonkét évesen megnyerte a X. Moszkvai Csajkovszkij Versenyt, s ezzel berobbant a zenei életbe. A briliáns Rahmanyinov-előadóként is számon tartott művész azóta több lemezt készített, és számos alkalommal lépett fel világhírű zenekarokkal, karmesterekkel. Tanára, a legendás Tatyjana Nyikolajeva nem sokkal halála előtt a következőnek nevezte a nagy orosz zongorista iskola képviselői – Neuhaus, Gilelsz és Richter – után.

A Zongora ünnepe keleten címen 1998-ban alapított, és azóta a Henry Ford-díjjal is jutalmazott fesztivál valóban ünnep, hiszen a hangszer irodalmának legjelesebb magyar művelőit is felvonultatja. Hallhatjuk majd magát az alapítót, Hauser Adrienne-t, de a rangos névsorában Bogányi Gergely, Csalog Gábor, Kemenes András és Kocsis Zoltán neve is olvasható. ■

**augusztus 4–8., Tiszadob**  
www.tiszadob-piano-festival.com



Forrás: Gramofonarchív



## Joseph Haydn arcai

**A Magyar Haydn Társaság már évek óta azzal az ars poeticával rendezi meg fesztiváljait Eszterházában, hogy az ott született Haydn-műveken keresztül a legjobb magyar, illetve világhírű előadók tolmácsolásában ismerhesse meg a közönség Joseph Haydn arcait.**

A Budapesti Vonósok Haydn Fesztiválja és az Orfeo Zenekar augusztusi szimfóniasorozata után a nyár végén nyílik meg a tizedik Haydn Eszterházi fesztivál, amelyet a 2006 tavaszán alakult, a Hungarofest Kht. részeként működő Haydn–Eszterháza 2009 Programiroda rendez. A programirodát vezető Malina János, aki a Magyar Haydn Társaság elnöke is, az ismert magyar fesztiválszakemberrel, Klenjánszky Tamással együtt nemrég felkérést kapott, hogy vegyen részt a 2009-es Haydn-évről alkotandó kormányhatározat előkészítésében, a koncepció létrehozásában. (A programok a zeneszerző halálának két év múlva esedékes 200. évfordulójához kapcsolódnak majd.) A programiroda 2009-es Haydn-évet előkészítő kezdeményezései, kulturális fejlesztései túlmutatnak a Haydn-évfordulón, amennyiben új sorozatokat, évről-évre visszatérő rendezvényeket honosítanak meg, s az eddigi fesztiválokhoz újabb rendezvényeket társítanak. Ennek első lépéseként rendezték meg idén májusban először a Fischer Ádám vezette Osztrák–Magyar Haydn Zenekar pünkösdi hangversenyét, amelyek 2008-tól már többnapos, a zenekar nevével fémjelzett fesztivállá bővülnek Fertődön.

Rossz hír, hogy az eszterházi operaház korhű újraépítése nem lehetséges a 2007–2013 közötti uniós költségvetési



Forrás: Magyar Haydn Társaság

időszakban megnyíló brüsszeli kohéziós forrásokból. A Malina János által felvázolt koncepció alapján azonban egyértelmű, hogy a Haydn–Eszterháza 2009 programiroda és a Műemlékek Állami Gondoksága mindent megtesz azért, hogy a zenebarát ne érezze, az anyagi tényezők mennyire behatárolják a lehetőségeket. Így a marionettszínház tavaly megkezdett kutatásai folytatódnak, s az elképzelések szerint a következő években új műfajokkal (például korhű mintára létrehozott marionettopera-előadások, historikus táncprodukciók) gazdagodik az eszterházi rendezvények sora, s számos világhírű előadó lép majd fel. ■

**Haydn Eszterházi: augusztus 25–szeptember 2.**

**Haydn Fesztivál: július 6–15.**

[www.haydn-eszterhaza.hu](http://www.haydn-eszterhaza.hu) [www.haydneum.hu](http://www.haydneum.hu)

## Időívek Szent Márton hegyén

A Pannonhalmi Bencés Főapátság Kulturális és Turisztikai Igazgatósága, művészekkel karöltve eredeti fesztiváltervvel állt elő az ezredfordulón. Ennek szellemében minden évben egy kortárs és egy, ma már klasszikus zeneszerzőre összpontosít a 2005 óta megrendezett Arcus Temporum (Időívek) fesztivál. 2005-ben Haydn és Gubajdulina, tavaly pedig Mozart és az olasz Sciarrino művészetét állították középpontba, s hívták meg a legkiválóbb magyar előadókat, valamint az adott kortárs zeneszerző nemzetközileg is elismert tolmácsolóit.

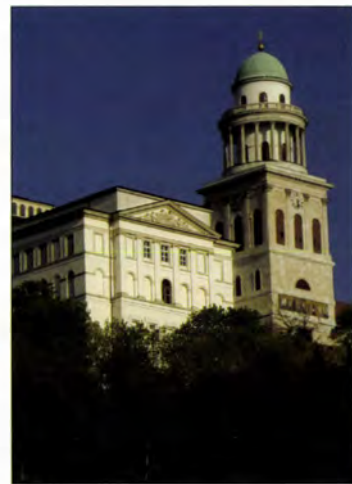
A fesztivál vendége 2007-ben a valamikori „keleti blokk” zeneszerzésének egyik óriása, az idehaza még csak kevesek által ismert, ám külföldön szép karriert befutott Valentyin Szilvesztrov lesz. Az ukrán komponista (nevezik avantgárd romantikusnak is) lírai, nosztalgikus muzsikát ír, amely a

XIX. század zenéjét különleges szűrőkön át visszhangozza. Így szinte magától értetődő módon merült fel a fesztivál zenei igazgatójában, Keller Andrásban a hetvenéves zeneszerző évszázadokon átívelő szembesítése Franz Schubert életművével. Külön öröm, hogy az ősbemutatókkal készülő Kyeve Kamarakórus mellett a Schubert és Szilvesztrov tolmácsolójaként egyaránt magas árfolyamon jegyzett Alexei Ljubimov is elfogadta Pannonhalmára a meghívást. ■

**augusztus 24–26.,**

**Pannonhalma**

[www.arcustemporum.hu](http://www.arcustemporum.hu)



Forrás: Arcus Temporum

**Az összeállítást készítette: Várkonyi Tamás**



# „Nagyszerű lehet a jövő”

**Christoph von Dohnányi zenéről,  
zenélésről, családról**



Nagyapja, a legendás Dohnányi Ernő nem tudott mit kezdeni korának zenéjével: a zseniális zongoraművész szellemileg-lelkileg a XIX. században élt, számára Bartók és Webern mintha rébuszokban beszélt volna. Unokája azonban lépést tart a korról. A hetvennyolc éves Christoph von Dohnányi rendkívüli kezdeményező kedvvel megáldott karmester, aki fiatalos frissességgel és nyitottsággal állítja össze minden egyes koncertműsorát. Határozott elképzelései vannak arról is, milyen új koncerttípust szeretne meghonosítani Hamburgban, ahol néhány éve elvállalta az Észak-Német Rádió Zenekarának vezetését.



**Gramofon:** Biztosan sokszor elmondta már, de a Gramofon olvasóinak még nem: milyen embernek ismerte a nagyapját?

**Christoph von Dohnányi:** A nagyapám különleges egyéniség volt. Megviselte, hogy a háború után el kellett hagynia Magyarországot, Európát. Amikor viszont muzsikált, teljesen megváltozott; minden körülményt kizárt, belefeledkezett a játékba. Ahol ő volt, ott volt a zene. Tanulhattam nála az Egyesült Államokban, amikor a Floridai Állami Egyetemen tanított Tallahasseeben. Bámulatos meggyőző erővel zongorázott – még akkor is, ha nem mindig a leírt hangokat játszotta. Sokszor beszélgettem vele a zenéről. Nem szerette az általa németnek nevezett előadói stílust; ma is emlékszem, milyen hangsúllyal mondta: „Van ez a német zongorista... Wilhelm Kempff...”

**G.:** Mi volt a legfontosabb, amit a nagyapjától tanult?

**C. v. D.:** Három dolgot: megteremteni a zenélésben az integritást, megvetni a show-biznist és a tisztelni a nagy zeneműveket.

**G.:** Milyen a kapcsolata a magyar kultúrával?

**C. v. D.:** Édesapám Dohnányi Ernő első házasságából született Berlinben. Dohnányi 1915-ben visszament Magyarországra. A szülők elváltak, ő német anyanyelvű édesanyjával és egy évvel fiatalabb húgával Németországban maradt. Én is Berlinben születtem, 1929-ben. Mivel nem beszélem a nyelvet, a magyar kultúrával – például az irodalommal – sajnos nem különösebben szoros a kapcsolat. Ebben szerepet játszik az is, hogy – Goethe vagy Heine egyes műveinek angol fordításaiából okulva – eredeti nyelven szeretem csak olvasni a könyveket. Nagyszerű fordítások léteznek, a könyvek úgy mégsem nyújtják azt az élményt, mint eredetiben. Intellektuális karmesterek tartanak, pedig ez nem igaz. Nem vagyok annyira művelt, hogy például beszélni tudjak a magyar irodalomról, úgyhogy óvatosnak kell lennem.

Ugyanakkor – mivel az önök országa rendkívül produktív e téren – számos magyar muzikusbarátom volt, és van ma is. 1953-ban Solti György vett maga mellé a frankfurti operaházba, Fricsay Ferenc pedig – a Bayerische Staatsoper igazgatójaként – másodkarmesteri és korrepetitori állást kínált föl Münchenben. Én azonban inkább egy kisebb városba szerettem volna menni, ahol én határozhattam meg, mit és hogyan teszek. Így költöztem huszonzét évesen Lübeckbe, ahol az NSZK legfiatalabb zeneigazgatójaként dolgoztam. (Ebben a városban vezényelem idén júliusban, a Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál nyitó hangversenyét is.) Anda Gézával szintén jó viszonyban voltunk, és Schiff Andrásához is baráti szálak fűznek. Kevesen tudják, hogy Doráti Antalnak is rokona vagyok: az ő édesanyja, Kunwald Margit testvére volt a nagymamámnak, Kunwald Elzának.

**G.:** Az ön családjában politikusok és muzikusok egyaránt megtalálhatók. Kezdetben ön is a politika felé vette az irányt. Miért döntött később mégis a zene mellett?

**C. v. D.:** Ötévesen kezdtem zenélni, viszont tízéves koromban kitört a háború, ami miatt nem tudtam folytatni tanulmányaimat. Éppen az az időszak maradt ki, amikor az ember a legfogékonyabb: nem volt alkalmam négykezeszni, ismerkedni a zeneirodalommal. Ezért döntöttem úgy, hogy jogot tanulok. (Utólag vettem csak észre, hogy több karmester is, például Hans von Bülow vagy Karl Böhm is jogi diplomát szerzett.) Tizenkilenc évesen azonban beiratkoztam a Münchener Zeneművészeti Főiskolára, ahol szép elismerést kaptam: a Richard Strauss-díjat. Ennek a sikernek is szerepe volt abban, hogy végérvényesen a zenei pályára mellett döntöttem, és kiutaztam nagyapámhoz Floridába.

**G.:** Érdekes, hogy míg nagyapját konzervatív szemléletűnek tartották, ön nyitott személyiség, aki újszerű műsor-összeállításaival is érdemeket szerzett.

**C. v. D.:** Nagyapám nem kedvelte korának zenéjét, ezt tudták róla. Nem tudott mit kezdeni például az új bécsi iskola zenéjével, én azonban már másik világban nőttem fel. A háború utáni Németországban előtérbe került a kortárs zene, így szinte beleszóppentem ebbe a környezetbe.

**G.:** Legutóbbi budapesti koncertjén Ligeti, Mendelssohn és Mahler műveit vezényelte. Hogyan állítja össze műsorait, mi a kapocs például a Budapesten megszólaltatott kompozíciók között?

**C. v. D.:** Műsoraimat – álljanak azok a látszólag legkevésbé összeillő művekből – a minőség köti össze. A Budapesten játszott koncertünk darabjait az tette koherenssé, hogy mindegyik mű kapcsolódik valamennyire Hamburghoz. Egy héttel magyarországi fellépésünk után – a műsort két másik zeneszerző műveivel kiegészítve – hangversenyztünk New Yorkban, ahol bemutattuk a talán már

Christoph von Dohnányi Vadim Repinnel próbál



Fotók: Felvégő András



2009-re elkészülő koncerttermünk, az Elbphilharmonie terveit és a hozzá tartozó kulturális projekteket. Mendelssohn és Brahms Hamburgban született, Ligeti és Schnittke is ott élt egy időben, Mahler pedig a hamburgi operaház zeneigazgatója volt budapesti éveit után. Az Elbphilharmonie Hamburg új modern negyedében, a Hafencity nevű részben épül, s meghatározza majd a negyed arculatát. Jóval nagyobb befogadóképességű hely lesz, mint a mostani koncertterem, így olyan, nagyobb apparátust igénylő darabokat is műsorra tudok majd tűzni, mint Stockhausen Gruppen vagy Spiegel című kompozíciói. A koncertterem házigazdája az általam vezetett Észak-Német Rádió Szimfonikus Zenekara lesz.

**G.:** Rendkívüli sikereket ért el a Clevelandi Zenekar zeneigazgatójaként. Miért hagyta ott az amerikai együttest?

**C. v. D.:** Részben érzelmi okokból tértem vissza Hamburgba, ahol 1977 és 1984 között az Operaház művészeti vezetője lehettem. A fantasztikus amerikai zenekar élén eltöltött húsz év alatt sokat tanultam, és nagy tapasztalatot szereztem. Viszont egyre inkább haza akartam térni; a családom is Hamburgban él, bátyám, Klaus polgármester volt ott 1981 és 1988 között.

**G.:** Sokat hallani arról, hogy a közönség lassan kiöregszik. és nincs utánpótlás. Hogyan látja a szimfonikus zenekarok jövőjét?

**C. v. D.:** Közhely, hogy nagy változásnak vagyunk tanúi. A média és a rohamléptekben fejlődő technika kihat a zenehallgatásra is. A BBC Glasgow például végzett egy kísérletet, és az általam vezényelt Beethoven-ciklus egyik

## HÍRESSÉGEK ÉS HŐSÖK

Dohnányi Ernő és Elisabeth Kunwald zongoraművésznő házasságából született Christoph von Dohnányi ügyvéd édesapja, Hans von Dohnányi, aki szülei válása után Berlinben maradt édesanyjával és húgával. Házassága után az „á” betűről levette az ékezetet, de Christoph von Dohnányi visszatért a név magyaros írásmódjához. Hans és sógora, Dietrich Bonhoeffer, evangélikus lelkész-teológus egy Hitler elleni összeesküvésben vállaltak vezető szerepet, ezért – alig egy hónappal az európai háború vége előtt – mindkettőjüket kivégezték. Christoph bátyja, Klaus von Dohnányi Hamburg szociáldemokrata polgármestere volt 1981 és 1988 között, Justus nevű fia pedig filmszínész és rendező.

hangversenyét ingyenesen is letölthetővé tette: majdnem másfél millióan töltötték le azt a koncertet. Ugyanakkor a hagyományos zenélést más közelítés váltja fel: amikor Los Angelesben jártam, meghívtam ottani koncertemre egyik jó barátomat, Esa-Pekka Salonent, aki az ottani zenekar zeneigazgatója. Ő azonban azt válaszolta: „Ne haragudj, de akkor nem érek rá, mert az egyik Mac Store-ba megyek, hogy megmutassam az érdeklődőknek, miként kell számítógéppel komponálni.” Mindezzel csak azt szeretném érzékeltetni, hogy nagyon gyorsan változnak az idők. Csak olyan mértékben szabad visszatekintenünk, és megtartanunk a hagyományt, amennyire az a jövőt szolgálja. Nyitott szemmel és nyitott füllel kell járnunk. Nagyszerű lehet a jövő, de lépést kell tartanunk a korrallal, és mindig új ötletekkel kell előállnunk. ■





# BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

## Hallgasson Ránk!



Budafoki  
Dohnányi  
Zenekar

## Bérletvásárlás 2007-08

UNIVERSITAS  
VOX HUMANA  
A MEGÉRTHETŐ ZENE  
BUDAFOKI HANGVERSENYESTÉK  
A ZENE TITKAI

Bérletek az alábbi jegyirodáknban válthatók:

**Zeneakadémia jegypénztára**  
1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 8.  
Tel.: (1) 342-0179

**Rózsavölgyi jegyiroda**  
1052 Budapest, Szervita tér 5.  
Tel.: (1) 266-8337

**Nagymező Jegyiroda**  
1065 Budapest, Nagymező u. 19.  
Tel.: (1) 302-3841

**Ticket Express**  
1024 Budapest, Lövőház u. 2-6.  
(Mammut I. üzletház)  
Tel.: (1) 345-8134

1061 Budapest, Andrásy út 18.  
Tel.: (1) 312-0000

1066 Budapest, Jókai u. 40. (MCD)  
Tel.: (1) 353-0692

[www.bdz.hu](http://www.bdz.hu)

A hangversenyeket és a zenekar tevékenységét támogatják: Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata, Oktatási és Kulturális Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap, Fővárosi Önkormányzat Zenei Alapja  
Médiatámogatók: Pester Lloyd, Gramofon • Foto: Nagy Károly Zsolt

[www.rolandee.hu](http://www.rolandee.hu)

## ep 880

Digitális zongora

- 88-billentyű, súlyozott kalapács-mechanika,
- 5-féle Roland minőségű hangszín csoport: zongora, elektromos zongora, csembaló, orgona, vonós; összesen 15 hangszín variáció,
- Új, 2 x 10 cm-es szélessávú hangszóró rendszer, amely a teljesen természetes hangzást képes reprodukálni, hála a gondosan tervezett hangszóró elhelyezésnek, a Bass Reflex rendszernek és a basszuskiemelőnek,
- Vonzó jellemzők az otthoni használathoz: Twin Piano mód, 2 db fejhallgató aljzat, 2 pedál aljzat, metronóm, 2-sávú felvevő dal archiválási lehetőséggel, 66 belső dal, panel lezárás, stb.



## Roland

Képviselet: Roland East Europe Kft. 2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83.  
Tel.: 06 (23) 338-041 | [info@rolandee.hu](mailto:info@rolandee.hu)

Márkabelt: Roland ZeneGALÉRIA 1137 Budapest, Radnóti u. 9.  
Tel.: 06 (1) 239-9756 | [zenegaleria@rolandee.hu](mailto:zenegaleria@rolandee.hu) | [www.zenegaleria.hu](http://www.zenegaleria.hu)



## Schott Music Mainz

**Ha Schott, akkor Beethoven és Wagner, Stravinsky és Ligeti. Illetve ma már sokkal több ennél. Az 1770-ben, Mainzban alapított zeneműkiadó jó ideje már korántsem csak zeneszerzők műveit gondozza. Helyesebb ezért a „kis zenei konzern” elnevezéssel illetni, hiszen nyomdát és lemezkiadókat is magában foglal.**

➔ Lindner András/Mainz

„Tíz önálló fiókvállalatunk működik külföldön, és dolgozik saját nyomdánk és két lemezkiadónk is, a Wergo, illetve az Intuition. Ezek a kortárs zene terjesztésén túl a jazz és a progresszív pop propagálását végzik. Operákat, zenekari és kamarazenei műveket, zenepedagógiai kompozíciókat is kiadunk, s ezek mellett zenei könyveink széles kínálata is bővíti a kínálatot. Nyolc szakfolyóiratunk, köztük a még 1834-ben Robert Schumann által alapított, és azóta megjelenő Neue Zeitschrift für Musik segíti az eligazodást a zene világában” – informálja a Gramofont Christiane Krautscheid a mainzi központ koncert, opera és média részlegének nemzetközi promóciós főnöke. A Schott katalógusa mintegy 31 ezer tételt foglal magában, így a mintegy 250 alkalmazottat foglalkoztató Schott Music ma vitán felül az első a zeneműkiadók között Európában. Folyamatosan tűnnek fel azonban új komponisták a kiadó kötelékében, miközben a cég vezetése arra is figyelmet fordít, hogy a világ szinte minden pontján jelen legyenek: az Egyesült Államok-beli és a japán „kirendeltség” mellett már megvetették a lábukat Kínában, és fióknyitást terveznek Oroszországban is.

Az állandó külföldi jelenlétre már a XIX. század első évtizedeiben is gondot fordítottak a cégalapító Bernhard

Schott fiai, Johann Andreas és Johann Josef. Irodát nyitottak Antwerpenben, Párizsban és Londonban, hamarosan Rotterdamban, sőt a távoli Sydneyben is alapítottak egy Schott művek terjesztését szolgáló kisebb fiókot.

Bernhard Schottot kiváló muzsikusként, a Hofkapelle zenekar nagyszerű klarinétművészeinek ismerte kora, de ő ugyanakkor – és ez a kiadó alapítása szempontjából talán lényegesebb – jó képességű rézmetsző és hangjegymetsző is volt, aki már fiatalon igyekezett mesterségbeli tudását Németországban és Párizsban tökéletesíteni. Hogy egyben hangszer virtuózának is számított, csak előnyére vált, mert így pontosan tudta, milyen kottákra, partitúrákra vágyanak a muzsikuskok, és ezeket igyekezett kiváló minőségben gyorsan el is készíteni.

Elsősorban kedvelt operák zongorakivonatát és feldolgozásait, valamint hangszeres és vokális darabok összegyűjtött kötetét adta ki, ezeket leginkább házi muzsikálás céljaira vásárolták. Kiválóan dolgozhatott, ugyanis a mainzi választófejedelemtől már 1780-ban megkapta kottáira az úgynevezett „privilegium exclusivum”-ot, a jogi védelmet. Sajátos szerzői jogvédelem volt ez akkoriban. Azt jelentette, hogy egyetlen más hangjegymetsző sem másolhatta le Bernhard Schott akkurátusan, nagy műgonddal gyártott, majd szép csomagolásban tált „hangjegyfuzeteit”. A világon elsőként a Schott alkalmazta – már 1799-től – a litográfiai eljárást a kottanyomatásban. Tulajdonképpen ez teremtette meg az alapot a cég meggazdagodásához, valamint ahhoz, hogy 1792-ben megépülhessen a kiadó központjaul szolgáló – és máig álló – szép ház a mainzi Weihergartenben.

Már az indulástól kezdve fontos volt a családi vállalkozás számára, hogy a kor jelentősebb zeneszerzőit képviselje. Beethoven is több kései művét bízta a Schottra, így például a IX. szimfónia, a Missa Solemnis és az op.127-es, illetve op.131-es vonósnégyesek kiadását. Bár Adam, Auber, Donizetti és Rossini is a mainziaknál jelentette meg több kompozícióját, mégsem ők – és nem is Beethoven –, hanem Wagner volt az, akinek népszerűsítésébe már Bernhard Schott unokája, Franz Schott révén a kiadó komoly energiákat és összegeket investált, mert leginkább ettől remélték saját hírnevük erősödését. Az elképzelt helyesnek bizonyult, a Wagnerbe fektetett bizalom busán megtérült – summázza elődei szerencsés üzletpolitikai döntéseit Bernhard Pfau, a Schott Music koncert, opera és



Eötvös Pétert (balra) 2001 óta köti szerződés a Schotthoz





A kiadó elegáns székháza a mainzi Weihergartenben

média részlegének főnöke. Minthogy Franz Schottnak nem született gyermeke, 1874-ben a család bevette a kiadó vezetésébe Ludwig Strecker titkos tanácsost, akinek két fia – Ludwig és Willi – aztán, már az első világháborút követően át is vette a Schott irányítását. Őket igazi barátság fűzte Stravinskyhez, akinek számos művét – köztük

A tűzmadár című balettet – is megjelentették. Hamarosan Paul Hindemith is a Schott kötelékbe tartozott, majd Carl Orff is rájuk bízta magát csakúgy, mint Tippett, Korngold, Hartmann, Bernd Alois Zimmermann, Henze és Penderecki.

Külön történet Ligeti és a Schott kapcsolata. Ligetit ugyanis a kezdeti Universal-évek után a Peters kiadó képviselte. A hatvanas években egy konfliktus után a komponista kereste meg a Schottot: „Nem mi csábítottuk el a Peterstől. Ilyesmit soha nem teszünk” – magyarázza Bernhard Pfau. Azért eshetett éppen a mainziakra Ligeti választása, mert olyan zeneműkiadót keresett, amelynek nagyobb színpadi művek kiadásában is volt már tapasztalata. Ekkoriban már körvonalazódott a zeneszerző fejében a (Le) Grand Macabre opera gondolata. Az együttműködés gyümölcsöző maradt, Ligeti ragaszkodott a Schotthoz. Bár élete utolsó éveiben már keveset komponált, kisebb zongoradarabjait is megjelentette a mainzi kiadó, így kiadatlan jelentősebb mű nem maradt asztalfiókban – nyugtat meg a Schott vezető munkatársa. Még hozzáteszi: „Ligeti művei egy évvel a halála után is fesztiválok kedvelt darabjai, ráadásul fogynak a kottái is; a legtöbb zongoraetűdjeinek három kötetét keresik.”

A személyes kapcsolatok ápolása változatlanul fontos – állítja Bernhard Pfau, nem véletlen, hogy Mainzban ma is gyakran rendeznek esti összejöveteleket, ahová a kiadó „házi komponistái” is hivatalosak. Különös figyelmet fordítanak a grandiózus összkiadások megjelentetésére is. A bécsi Universallal közösen készülő Schönberg összkiadás, illetve a várhatóan ugyancsak egy-két éven belül elkészülő Wagner összkiadás mellett már készül a Schumann és a Weber Gesamtausgabe. A tervek között szerepel a jelenleg még nehezen induló Csajkovszkij és Muszorgszkij összkiadás megjelentetése is. ■

## A WAGNER-TEREM

A Schott Music mainzi központjának fő vonzereje a Wagner-Saal. Ebben a régi pompájában fennmaradt díszes teremben olvasott fel először részleteket 1863-ban Richard Wagner A nürnbergi mesterdalnokokhoz írt szövegkönyvéből Franz Schottnak és a kiadó munkatársainak. A Wagner-termet manapság kizárólag ünnepi alkalmak céljaira használják, itt írják alá például a Schott exkluzív szerződéseit.



A Schott Music hivatalos honlapja:  
[www.schott-music.com](http://www.schott-music.com)



## Hangsúly a magyar zenén

### Magyarország a díszvendége a Schleswig-Holstein Zenei Fesztiválnak

**Valóságos zenei tűzijátékkal veszi kezdetét július közepén a nagy múltú és világsztárokat felvontató Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál, amelynek díszvendége idén Magyarország. Ez a rendezvény is az Ungarischer Akzent (Magyar Hangsúly) elnevezésű németországi magyar kulturális évad része, amelyet az Oktatási és Kulturális Minisztérium számos német intézménnyel együtt rendez szinte minden művészeti ágban.**

→ Várkonyi Tamás

A német évad rendhagyó módon két jól elkülöníthető szakaszra oszlik: az első 2006 márciusától decemberig tartott, a második 2007 májusától novemberig, a berlini Collegium Hungaricum átadásáig tart. A másfél esztendőnyi időszakot egyrészt a magyar intézet új épületének felépítése, másrészt a 2007-ben esedékes német EU-elnökség is indokolta, amelynek köszönhetően még komolyabb figyelemre számíthat az Ungarischer Akzent újabb szakasza. Az eddig eltelt periódusban csaknem ötszáz magyar művész lépett a német közönség elé a kétszázhusz program során hetven német városban. Ezekhez a kulturális rendezvényekhez csatlakozott a múlt ős két leghangsúlyosabb eseménye: az 1956-os programsorozat, valamint a Magyarországot reflektorfénybe állító Essener Lichtwochen összművészeti fesztivál is.

A németországi magyar kulturális évad 2007-es második szakaszában is folytatódik a magyar kulturális élet bemu-

tatása és megismertetése, ugyanakkor hosszú távú kétoldalú képzési, kutatási és együttműködési csereprogramokat is indítanak. Az évad és céljainak szimbóluma a berlini Collegium Hungaricum új épülete, amely 2007 őszére épül fel, és amely a rendezvénysorozat önmagán túlmutató kezdeményezéseit is kifejezi Németország fővárosában (lásd keretes írásunkat).

Az évad annyiban kísérlet is, hogy egy-egy rendezvényhez kapcsolódóan most próbálnak ki először új, többforrású kulturális finanszírozási formákat. Ennek az új modellnek a lényege, hogy az Oktatási és Kulturális Minisztérium nem egyedüli költségviselője az évadnak, hanem inkább katalizátora; a programokat közösen alakították ki magyar és német kulturális intézményekkel, így a költségek is megoszlanak, a programok részben szponzori hozzájárulásból valósulnak meg. Az eddigi koncepció folyamatossága mellett az évad a 2007-es szakaszban regionális koncentrációra is törekszik, amelynek mottója „Ungarn – Fünf Positionen”, azaz Magyarország – öt pozíció. Az ötös szám megjelenése Pécsre, az „öt templom városára” is utal, hiszen Pécs – Isztambul mellett – a Ruhr-vidéken fekvő Essennel lesz Európa Kulturális Fővárosa 2010-ben.

#### Öt pozíció – öt téma

Baden-Württemberg tartományban például Kultúra és innováció – kreatív Magyarország címmel rendeznek magyar kulturális és tudományos programokat júniusban és júliusban, amelyeknek középpontjában a Kempelen – A történelem mellékszereplője című kiállítás áll. Zenei vonatkozású eseménye lesz a magát A zene városaként aposztrofáló, s a világnak többek közt a Hohner-szájharmonikát adó Trossingen zeneművészeti főiskolájában rendezendő hangverseny, amellyel Veress Sándor zeneszerző születésének 100. évfordulójára emlékeznek.

A tübingiai magyar kulturális események mottója: Szentek és Boldogok – érzékeny Magyarország. Tematikája a szociális érzékenységet, a női sorsokat és szerepeket, valamint a vallásokat járja körül a Thüringiában élt, s 800 éve született Szent Erzsébet alakjához kapcsolódóan. Az Elisabeth von Thüringen – Eine europäische Heilige (Thüringiai Erzsébet – egy európai szent) című kiállítás







Fotók: Ungariscsi Akzent Programiroda

Júliustól szeptemberig 146 koncertet rendeznek az észak-német tartományban

mellett több tübingiai városban kortárs képzőművészeti, zenei és irodalmi műsor várja július elejétől a magyar kultúrát megismerni vágyó közönséget.

Az Észak-Rajna–Vesztfália tartományban rendezendő programok kialakítását az Európa Kulturális Fővárosa előkészítő éveinek keretében Pécs 2010 – Ruhr 2010 együttműködés erősítése határozza meg. Ezeknek a főbb helyszínei az Essenben megnyíló Original Festival, a Kemnade International Festival és a Klassik Festival Ruhr lesznek. Az utóbbi keretében több magyar tematikájú hangversenyt is rendeznek szeptember első hetében: Fassang László Magyarországon is megismert kamarapartnerével, Vincent Lê Quang szaxofonművész közreműködésével lép fel. Király Csaba orgonaestje után Pavlovits Dávid gitárművész ad koncertet az Arcadio Vonósnégyessel, szeptember 7-én pedig Sebestyén Márta (ének) és

Szamosi Szabolcs (orgona) közös hangversenyét hallhatja a közönség Musica Sacra Hungariae (Magyarország egyházi zenéje) címmel. Ennek különleges műsorában Tinóditól Kodályig szerepelnek művek.

A berlini magyar program az Új színek – új kontúrok címet viseli. A német főváros magyar rendezvényeinek két hangsúlyos zenei eseménye a Kodály-évforduló tiszteletére tartandó Magyar életképek című hangverseny a Berlieni Filharmónia Kamaratermében, valamint a Danubia Szimfonikus Zenekar koncertje a young.euro.classic fesztivál keretében, Héja Domonkos vezényletével a berlini Konzerthausban.

### Hallható Magyarország

A németországi magyar kulturális évad legfontosabb zenei eseménysorozata azonban a nagy múltú, nagyszabású s idén is számos világnagyságot felvonultató Schleswig-Holstein Musik Festival kereteibe illeszkedik. A fesztivál díszvendége idén Magyarország, amely a Hagyomány és modernitás – hallható Magyarország (Hörbar Ungarn) mottóval állította össze sokszínű programját. A Schleswig-Holstein Musik Festival hét héten keresztül – 2007. július 14-től szeptember 2-ig – 146 koncerten, 43 helyszínen (a professzionális hangversenyteremtől a kastélyokon át az ipari épületig) mutatja be a magyar zenét, a magyar zenei kultúra sajátosságait a cigányzenétől a klezmeren át a fiatal kortárs zeneszerzők műveinig. A rendezvénysorozat a világhírű magyar előadóművészek mellett szóhoz juttatja a fiatal tehetségeket is.

A száznegyven oldalas műsorfüzetben olyan neveket találunk a fellépők között – kezdjük a külföldiekkel –, mint

A világhírű művészek mesterkurzusai ugrásszerű fejlődést jelenthetnek a fesztiválon részt vevő sok száz fiatal számára





## BOKRÉTAÜNNEP BERLINBEN

Május elején Hiller István oktatási és kulturális miniszter részvételével tartották az ősre felépülő Collegium Hungaricum épületének bokrétaünnepét. Az 1924-ben alapított berlini magyar kulturális intézet így hatvanhárom év után visszatér történelmi helyére, Berlin szívébe, a Humboldt Egyetem és a Gorkij Színház mögötti Dorotheenstrasse 12. szám alá. A második világháborúban a Collegium Hungaricum épülete megsemmisült, és csak 1973-ban újult meg Kelet-Berlinben A Magyar Kultúra Háza (Haus der ungarischen Kultur) névvel. A Magyar Köztársaság 1997-ben kapta vissza a telket, amelyen a régi Collegium Hungaricum állt, és készítette el az újjáépítéssel kapcsolatos első terveket. Időközben olyan koncepció született, amely egyszerre felel meg a történelmi hagyományoknak, illetve az új követelményeknek. A Magyar Köztársaság 2003-ban írt ki erre vonatkozóan nyílt pályázatot, amelyet a Schweger Assoziierte Gesamtplanung GmbH nyert meg, így az általa javasolt tervek alapján egy tiszta vonalú, funkcionális megfelelő épület jöhet létre. Az épület egyrészt a Bauhaus építészeti iskola és a Moholy-Nagy László nevével fémjelzett „klasszikus modernekre”, illetve a Magyarország és Németország közötti régi kapcsolatokra utal.

Az új épület novemberi felavatását egyhetes nemzetközi ösztöndíjas fesztivál teszi majd emlékezetessé. Az ott rendezendő produkciók a tervek szerint újító jellegűekkel, magas művészi színvonalakkal nemcsak megelőlegezik az új Collegium Hungaricum jövődőlétét, hanem fel is hívják a berlini közönség figyelmét a megújult arculatú magyar kulturális központra.



A berlini Collegium Hungaricum látványterve

Christoph von Dohnányi (ő Bartók és Bruckner műveit vezényli a nyitóhangversenyen), Grace Bumbry, aki hetvenedik születésnapján ad áriaestet, Ian Bostridge, Renée Fleming, Sandrine Piau és Thomas Hampson. Hangszeres művészek közül kiemelendő Pierre-Laurent Aimard, Lang Lang, Alfred Brendel, Janine Jansen, Christoph Eschenbach, Martin Haselböck, de ott lesz Bobby McFerrin, a King's Singers és a Huelgas Ensemble is. Továbbá olyan híres külföldi karmesterek lépnek fel, mint René Jacobs, James Levine (utóbbi A kékszakállú herceg várát vezényli majd a Bostoni Szimfonikusok élén), Justus Franz és napjaink felfedezettje, Gustavo Dudamel, aki a Venezuelai Simon Bolivar Ifjúsági Zenekart dirigálja majd.

Eközben Brahms és a cigányzene címmel ad izgalmasnak ígérkező koncertet a Budapesti Fesztiválzenekar Fischer Iván vezényletével, Lendvay József és Lendvay „Csócsi” József (hegedű) – fiú és apa – valamint Ökrös Oszkár (cimbalom) közreműködésével. Egy másik koncerten Fischer Iván a Schleswig-Holstein Festival zenekara élén vezényli majd Beethoven VI. szimfóniáját és A fából faragott királyi című Bartók-táncjátékot, míg Kocsis Zoltán a fesztivál kamarazenekarával adja elő Mozart és Haydn műveit. Eötvös Péter saját műveit dirigálja, az Orfeo zenekar és a Purcell Kórus Vashegyi György vezényletével a Győri katedrálishoz fűződő alkotásokat szólaltat meg, Fischer Ádám pedig az Osztrák–Magyar Haydn Zenekarral koncertezik.

Fellép Schiff András, a Ránki–Kluczon házaspár, a Takács Quartet, Perényi Miklós Várjon Dénessel zenél majd (Várjon Dénes szólóesten is fellép), a Keller Vónósnégyes improzans programot játszik két egymást

követő napon, Bogányi Gergely pedig Kelemen Barnabással kamarázik. Magyarországot képviseli Adorján András, a Festetics Vonósnégyes, Boldoczki Gábor, Csalog Gábor, az UMZE Kamaragyüttes, az Amadinda Űtőgyüttes és a Trio Lignum, a Szent Efrém Férfikar és a Magyar Rádió Gyermekkara. A klasszikus zenén kívüli műfajokat mutatja be a Budapest Klezmer Band, a Besh o droM, a Muzsikás Együttes Sebestyén Márta közreműködésével, a Sebő Együttes, valamint Roby Lakatos.

### Mesterek és tanítványok

A fesztivál pedagógiai szempontból is jelentős: a Salzaui kastélyban a még Leonard Bernstein által alapított nemzetközi ifjúsági zenekarban fiatal művészek jelentős karmesterekkel – idén Christoph Eschenbach, Fischer Iván, Kocsis Zoltán és Thomas Hengelbrock vezetésével – dolgozhatnak együtt. A rendezvények ideje alatt minden évben fiatal művészek százai vesznek részt mesterkurzusokon, amelyeket idén olyan muzsikusok tartanak, mint Adorján András, Hamari Júlia, a King's Singers, Midori, Perényi Miklós, Irwin Gage, Rados Ferenc és Grace Bumbry. ■

**Az Ungarischer Akzent hivatalos honlapja:**

[www.akzent.hu](http://www.akzent.hu)

**A berlini Collegium Hungaricum hivatalos honlapja:**

[www.hungaricum.de](http://www.hungaricum.de)

**A Schleswig-Holstein Musik Festival hivatalos honlapja:**

[www.shmf.de](http://www.shmf.de)







## A zene független képviselői – 3. rész

**Független kiadókat bemutató sorozatunkban ezúttal virtuális európai körutazás keretében keressük fel a lemezcégeket, és kukkantunk be kulisszáik mögé, szemezgetünk katalógusaikból. Van köztük olasz, spanyol, brit, francia, de ami közös bennük: mindegyiknek sikerült valami csak órá jellemzőt találni, s különlegességekkel gazdagítani a lemezpiac kínálatát.**

◆ Várkonyi Tamás

A most sorra kerülő cégek közül mindenképpen megkülönböztetett figyelemmel kell adóznunk a müncheni

### Orfeo International

kiadónak, amely szisztematikus repertoárépítéssel elérte, hogy ma már nemcsak a jól, hanem a zeneirodalom kevésbé ismert alkotásai is megtalálhatók katalógusában. Különlegessége, hogy felvételeinek nagy része nem stúdióban, hanem operaelőadáson vagy koncerten készült, továbbá az is, hogy több, ma már világsztár muzsikusz az

Orfeo színeiben indult, és szerezte első lemeziskerét. Kiadványai, amelyeknek jelentős része Orfeo d'Or felirattal, piros borítóval jelenik meg, legendás előadásokat kínálnak a Bajor Állami Operából, a Bayreuthi Ünnepi Játékokról vagy a Bécsi Staatsoperből, de legnagyobb számban a Salzburgi Ünnepi Játékokról. Utóbbiak között találunk Furtwängler-vezényelte Don Giovannit 1953-ból és Varázsfuvolát 1949-ből. A Széll György által dirigált Mozart-operák mellett Karl Böhm felvételei is itt sorakoznak, számunkra az igazi kuriózumokat azonban a legendás hegedűművész, primárius és karmester, Végh Sándor lemezei jelentik.

A ritkaságnak számító felvételek közül összesen nyolc olyan található, amelyet az 1997-ben elhunyt muzsikusz mint karmester jegyez: Haydn- és Mozart-szimfóniák, Bach négy zenekari szvitje, köztük az egyik utolsó koncert felvétele 1996-ból. Nemsokára megjelenik az Orfeo első DVD kiadványa; ezen egy 1991-es Mozart-évben rendezett, s szintén Végh Sándor által dirigált koncert látható-hallható majd. Bartók Béla Zene húros, ütős hangszerekre és

cselesztára című művét is Végh Sándor és az akkor még Camerata Academica Salzburg néven működött együttes előadásában kínálja az Orfeo. A német kiadó katalógusában azonban a Végh Vonósnyégyes kuriózumnak számító felvételei is hozzáférhetőek: a két lemez közül az egyikken egy 1951-ben és egy 1956-ban készült felvételt hallhatunk Kodály, Haydn és Csajkovszkij vonósnyégyeseiből, míg a másik egy 1968-ban rendezett koncertfelvétel Bartók III. vonósnyégyeséből és Schubert G-dúr vonósnyégyeséből.

A Bayerische Staatsopernek szentelt sorozatban találjuk a három éve elhunyt kiváló dirigens, Carlos Kleiber felvéte-

leit Beethoven szimfóniáiból, Hans Knappertsbusch által vezényelt Bruckner-szimfóniákat az ötvenes évekből, valamint A walkür első felvonását Solti György egyik korai felvételeként 1947-ből.

A kiadó katalógusában Dietrich Fischer-Dieskau neve fordul elő a legtöbbször; a számos dal- és árialemez között a Liederabend elnevezésű sorozatban adták ki a XX. század egyik legnagyobb előadóművészeinek salzburgi dalestjeit az 1956 és 1965 közötti időszakból.

De említhetnénk Schiff András és Peter Schreier lemezét, amelyen Schumann-dalok hallhatók,

vagy Furtwängler 1949-től 1954-ig rendezett salzburgi zenekari hangversenyeit a Bécsi Filharmonikus Zenekarral.

Természetesen nagyoperákat is kínál az Orfeo, és olyan csemegéket is, mint például Solti György legendás 1964-es koncertjének felvétele, amelyen Mahler I. szimfóniája, valamint Bartók III. zongoraversenye szerepel Fischer Annie közreműködésével. Ha képzeletben párszáz kilométerrel észak-nyugatra utazunk (hajóra is ülünk!), megismerhetjük a brit

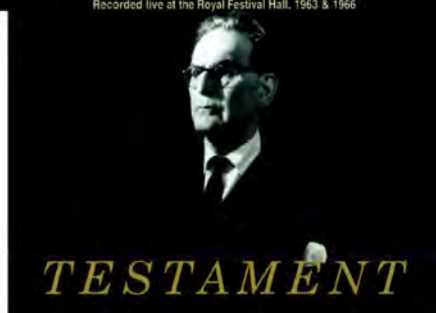


Bach, Haydn, Mozart, Bartók műveit vezényli Végh Sándor az Orfeo lemezein



Testament

kiadót, amely szintén archív felvételek közreadásával vívott ki magának elismerést, s amelyet egy egykori klarinétos, Stewart Brown alapított 1990-ben. Brown arra vállalkozott, hogy az EMI archív felvételeit – kezdve az 1950-es évek legjobbjaiival – kiadja CD-n, feljavított hangminőségben. Ma már azonban több kiadótól vesz át felvételeket; ha az előadókat nézzük, legnagyobb számban a legendás zongorista, Solomon képviselteti magát, akinek előadásában Beethoven összes zongoraversenyét, számos szonátáját, valamint Brahms, Grieg, Schumann, Csajkovszij és Szkrjabin zongoraversenyeit is megtaláljuk itt. Szintén jelentős és különleges a kiadó Toscanini-kínálata, ebben ugyanis korábban publikálatlan HMV-felvételek is akadnak a harmincas évek második feléből. Különlegességnek számítanak azok a DVD-k is, amelyeken az olasz maestro 1948 és 1952 között készített tíz televíziós koncertje látható-hallható az NBC archívumából – természetesen szintén digitalizálva, kiváló minőségben. A kiadó gondozásában megjelent két másik DVD-n az Amadeus Quartet játssza Schubert és Britten vonósnégyeseit. Szintén több felvétellel képviselteti magát Anda Géza, valamint David Ojsztrah és Yehudi Menuhin is.



Richard Strauss zenekari műveit a zeneszerző közeli barátja és zenéjének avatott tolmácsolója, Clemens Krauss vezényeltével kínálja a Testament. Alban Berg lírai hegedűversenyét pedig, amely Gustav Mahler lányának halálára, „Egy angyal emlékére” született, Anton Webern vezényletével hallható, zenetörténeti történeti ritkaságként. És ha már a historikus előadásoknál tartunk, meg kell említenünk a XX. század első felének egyik legjelesebb vonósnégyesének, a Bartók és más zeneszerzők műveit

bemutató Pro Arte Quartet bejátszását Haydn vonósnégyeseiből.

S természetesen a Testament katalógusából sem hiányozhatnak az operák: Wagner tetralógiája, A nibelung gyűrűje Joseph Keilberth vezényletével hallható, Mozart

Don Giovanni-ja Beethoven Fidelioja, illetve szimfóniái mellett Otto Klemperer neve olvasható.

A német és brit kiadók után következők egy Párizsban található francia lemez cég, amely az

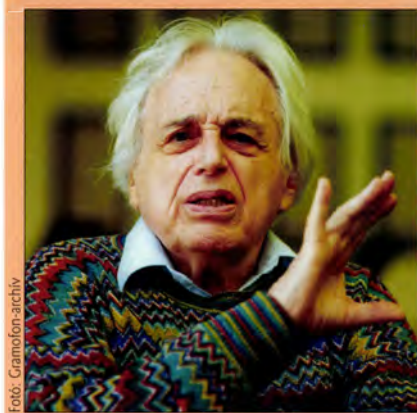


Fotó: Gramofon-archív

A képen látható szemüveges Ockeghem műveiből az ASV készített 500 év múltán gazdag válogatást

Az **ASV** (Academy Sound & Vision) a Sanctuary Classics csoport része, és ASV Platinum, valamint ASV Gold néven jelenteti meg lemezeit. Az ASV a közismert művektől a csak nála megtalálható ritkaságokig kínál felvételeket olyan művészek előadásában, mint a Lindsays vonósnégyes, Felicity Lott szoprán, Graham Johnson neves zongorista, vagy Nagy-Britannia egyik vezető klarinétosa, Emma Johnson. Az ASV egyik rendkívül érdekes sorozata a Gaudeamus, amelyben rengeteg régizene található. Nagyszabású és az érdeklődő zenebarát igényeit szem előtt tartó összeállítás az ötlemezes Ockeghem Collection. Szintén a Clerks Group előadásában hallhatók emlékdarabok In memoria címmel, de említhetnénk Lassus, Caldara, Biber, Alessandro Scarlatti, Pierre de la Rue, Josquin, Marin Marais műveit – vagy akár a Byrd Editiont, amelynek már a kilencedik lemeze jelent meg a Cardinal's Musick együttessel. Azonban a Sanctuary Classics több zenekar saját kiadványát is forgalmazza: ilyen például az egykor Barbirolli-vezette Hallé Zenekar, amely Mark Elder vezényletével többek között Sosztakovics, Debussy, Elgar, Strauss és Dvořák népszerű műveit vette fel. S ilyen a számos világhírű karmester keze által formált Chamber Orchestra of Europe saját kiadója, a COE, amely több kompozíció mellett Mozart versenyműveit, szerenádjait, szimfóniáit játszott lemezeire.





Fotó: Gramofon-archív

Aki valamelyest is érdeklődik napjaink és a XX. század zenéje iránt, lehetetlen, hogy nem botlott bele a **Wergo** kiadóba, amely a kortárs zene egyik – ha nem a – legnevesebb lemezkiadója napjainkban. A Wergo 1970 óta a Schott mainzi kiadó része, ahol nagyszerűen kiegészíti egymást a könyv-, kotta- és lemezkiadás. Nono, Cage, Henze, Hindemith és Penderecki életművének jelentősebb darbjai

hallgathatók- és ismerhetők meg a világ legjobb kortárszenei specialistáinak előadásában. Külön kell szólni a Ligeti György életművének jelentős szeletét bemutató lemezokről, amelyeken a Grand Macabre című opera, a Kammerkonzert, a két vonósnégyes, a Requiem és más nevezetes kompozíciók – az Atmosphères, a Ramifications, a Lux aeterna – hallhatók. Ugyanakkor a kiadó sokoldalúságáról sokat elárul, hogy katalógusában megtalálható a XX. századi szórakoztatózene egyik első darabja, Ernst Fischer Az Alpktól délre című alkotása is.



### Arion

nevet viseli, s mintegy fél évszázaddal ezelőtt kezdte meg működését. Elsősorban a francia régizenei repertoárt kínálja, azon belül is inkább a nagyközönség által kevésbé ismert, kiadatlan műveket. Szép felvételeket találunk például Händel Jephtha, Semele vagy Rameau Les paladins című operáiból, s a barokk színpadi művek mellett ízléses régizenei válogatást is talál az érdeklődő. Charpentier alkotásainak

nagy részét az Ensemble Arianna értő tolmácsolásában hallhatjuk, s érdekes lemez jelent meg az opera műfaj hajnalán működött barokk zeneszerző, Giulio Caccini madrigáljaiból is. Az Arion jóvoltából ismerhetjük meg a XVIII. század egyik különleges egyéniségének, Joseph Boulogne zeneszerzőnek és bajvívó bajnoknak kifinomult ízlésről tanúskodó hegedűversenyeit és más műveit. A hivatalosan Le Chevalier de Saint-George néven

alkotó zeneszerző egy Karib-szigeteki rabszolganő és egy francia nemes félvér gyermeke, s egyben a felvilágosodás korának egyik izgalmas személyisége. A francia zene újabb kori vonulatát egy többször bizonyított kiváló pianistára bízta a kiadó: Emmanuel Chabrier valamennyi zongoraművét (elsőként és máig egyetlenként a világon) az az Alexandre Tharaud vette fel, aki Ravel összes zongoraművét, Chopin összes keringőjét és Poulenc zongorára írott kompozícióit is feljátszotta az Arionnál, valamint nagyhírű zenekarokkal és karmesterekkel lép fel rendszeresen.

Az Arion tíz évvel ezelőtt megvásárolta a Pierre Verany kiadót, amely egyrészt népszerű repertoárral, másrészt a francia zeneirodalom gyöngyszemeivel lépett a hanglemezpiacra, s elsősorban kiváló hangminőségű lemezeivel vált népszerűvé az audiofil rajongók körében. Európai körutazásunkat folytatva vegyük az irányt Bologna felé, ahol Francesco Bongiovanni 1905-ben alapította meg akkor még kottakiadással foglalkozó cégét

### Bongiovanni

néven. Olyan zeneszerzők műveit jelentette meg, mint Respighi, a Francesca da Rimini című operájáról ismert Riccardo Zandonai, vagy a torzóként fennmaradt Turandot befejezője, Franco Alfano. Az 1970-es években azonban az alapító unokája a lemezkiadást is bevette a cég tevékenységi körébe, s ma már a család negyedik generációja viszi az üzletet tovább, amelyhez egyben Olaszország egyik legrégebb és leghíresebb lemezboltja is tartozik. 1975 óta elsősorban ritkaságnak számító élő felvételeket adnak ki az olasz repertoárból. Nálunk megtalálható Mascagni több operájának és zongoraműveinek (!) világlétső felvétele, vagy említhetnénk Verdi két legkritkábban játszott operáját, a Legnanói csatát és az Aroldót (utóbbi a Stiffelio szövegkönyvének korábbi verzióján alapul), amelyek nemrég DVD-n jelentek meg. Szintén DVD-n látott napvilágot a Mozart-opera előképének számító mű, Gazzaniga Don Giovannija is, de katalógusuk tartalmazza számos, a XVIII. században világhírű itáliai zeneszerző – Pergolesi, Cimarosa, Paisiello, Sammartini – jelentős alkotásait. Megtaláljuk nálunk Rossini számos, méltat-







Fotó: Gramofon-archív

A milánói székhelyű **Stradivarius** 1988-ban alakult. Nemzetközi hírnevét mint a reneszánsz, barokk, illetve kortárs zene specialistája szerezte. Arra törekszik, hogy kínálatában a műfajok és stíluskorszakok minél szélesebb skálája legyen megtalálható a világi és egyházi vokális művektől a hangszeres kamarazeneig és a szimfonikus alkotásokig. Ugyanakkor távol tartja magát a tömeggyártástól, és nagy becsnek örvendő, érdeklődésre számot tartó lemezeket jelent meg. Mi sem jobb példa erre, mint a XX. század egyik legnagyobb zongoraművésze, Sviatoslav Richternek (képünkön) az 1990-es évek elején készített koncertfelvételeinek sorozata Bach műveiből. Szintén Richter előadásában hallhatjuk Haydn szonátáit, Beethoven és Grieg műveit, amely lemezek azért számítanak különleges értékeknek, mert a zenebarát köztudottan nincs elkényeztetve Richter felvételeivel. Haydn szonátái az Il Complesso Barocco vezetőjének, Alan Curtis fortepiano-művésznak az előadásában is megtalálhatók a Stradivarius katalógusában, de minden zenetörténeti korszakból találunk érdekes műveket. A kiadó különösen büszke arra, hogy gazdag kortárs zenei kínálatával még a nemzetközi zenei élet tekintetében is mértékadónak bizonyul. Astor Piazzolla összes gitárműve, amely a Guitar Collection 13. lemezeként jelent meg, csak egy kis szeletét jelenti az olyan kortárs és XX. századi zeneszerzők műveibe betekintést nyújtó felvételek mellett, mint Alfred Schnittke, Kurtág György, Luigi Dallapiccola, Bruno Maderna, Brian Ferneyhough vagy Salvatore Sciaccino.

lanul mellőzött operáját, s a XIX–XX. század fordulóján szintén rendkívül népszerű pap–zeneszerző, Don Lorenzo Perosi kompozícióit. (Romain Rolland egy teljes fejezetet szentelt neki magyarul Jelenkori muzikusok címmel megjelent munkájában, de Arrigo Boito és Arturo Toscanini is nagyra tartotta őt.) Mintegy száz lemezt számlál a kiadó Il mito dell'opera (Az opera mítosza) elnevezésű sorozata, amely nagy énekesek historikus felvételeit tartalmazza. Ebben a szériában jelent meg a Svéd Sándor művészetét bemutató korong is.

Nyugatabbra utazva Madridba érkezünk, ahol egy jelentős spanyol kiadó, a

### Glossa

működik. 1992-ben alapították, és szintén az úgynevezett régizenet helyezi előtérbe. Kiemelkedően nagyszabású vállalkozása Claudio Monteverdi és Carlo Gesualdo madrigáljainak összkiadása, amelyet a világ egyik legkiválóbb „madrigalistáival”, a La Venexiana énekegyüttesrel rögzítenek. Az egyik legeredetibb előadóművész, leírt zene és improvizáció fantasztikus elegyítője, Paolo Pandolfo is a Glossa kötelékében muzsikál – Bach hat csellósztvitje az ő előadásában minden bizonnyal egyedülálló. Pandolfo egyébként ugyanabból az alma materből, a bázeli Schola cantorumból indult, mint Jordi Savall, s a katalán gambavirtuóz együttesében nyolc évet töltött el egészen 1990-ig. A kiadó jeles régizenei együttese a Concert Spirituel (vezetőjük Hervé Niquet), amely többek között Charpentier, Boismortier, Purcell és Clément

kompozíciónak megörökítésével ünnepli idén fennállásának 20. évfordulóját. A Holland Rádióval együttműködésben született meg a Glossa azon lemeze, amelyen Kodály kórusművei hallhatók a Holland Rádiókórus – a magyar felvételeknél néhol áttetszőbb és érzékenyebb – előadásában.

Végül pedig bújjunk a hétmérföldes csizmába, és lépünk egy nagyot! Máris Németországban termünk, ahol 1979 óta az

### Accent

kiadó is működik. Az alapító törekvései ma is arra irányulnak, hogy a zenebarát előtt ismeretlen művek újra életre keljenek, s az ismertebb zeneszerzők – mint amilyen például Schütz, a két Scarlatti vagy Telemann – ritkán játszott alkotásai is utat találjanak a nagyközönséghez. Az Accent a régizenei előadók németalföldi (azon belül is a belgiumi) iskolájára építi katalógusát: elsőszámú művésze Sigiswald Kuijken, akinek a neve hegedűsként és – a Petite Bande élén – karmesterként egyaránt számos lemezborítón olvasható. Testvéreivel is több produkciót – zenekari műveket, versenyműveket, operákat – jegyez; érdekesekek például a nyolcvanas években készült felvételek, amelyeken Sigiswald Kuijken és együttese német egyházi kantátákat és áriákat ad elő. Ezeket, valamint Gluck Orfeo és Euridice című operájában – valódi kuriózumként – a ma már „csak” karmesterként ismert René Jacobs hallható mint kontratenor.

(Speciális hirdetési összeállítás)



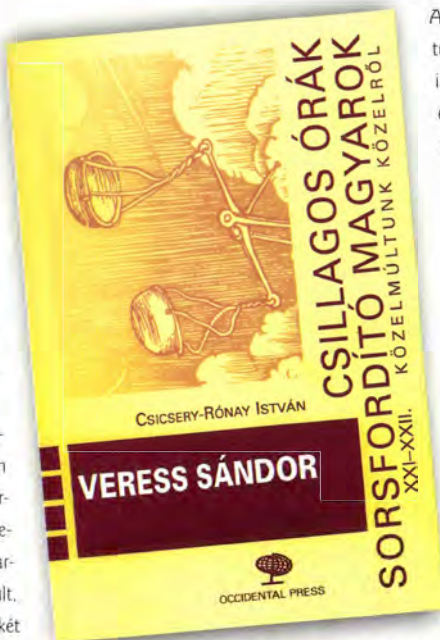
**CSICSERY-RÓNAY ISTVÁN SZERK.:**

**VERESS SÁNDOR – TANULMÁNYOK, CIKKEK, BESZÉDEK**

**Occidental Press, 2007, 127 oldal**

A 2006. és 2007. évben a magyar zeneélet Bartók Béla és Kodály Zoltán születésének 125. évfordulóját ünnepelte–ünneplé. A rendezvénysorozatok fénykörében azonban a Bartók–Kodály-nemzedéket követő tanítványnemzedék is figyelemre szorít: a mestereknél mintegy 25 évvel fiatalabb zeneszerző-generáció, Kodály zeneszerzés-osztályának kiválóságai napjainkban töltik be születésük centenáriumiát. E tanítványok a mesterek életművének közvetlen szellemi örököseiként folytatták a nagy elődök művészi és tudományos kezdeményezéseit.

Veress Sándor (1907–1992) a Kodály- és Bartók-tanítványok egyik kimagasló képviselője volt, akiben mestereinek első szintű szellemi örökösét látták a kortársak a második világháborút követő években. A zeneszerzésben Kodály-tanítvány, a zongorázásban Bartók-tanítvány Veress pályája az 1930-as években indult, és 1948-ig magyar környezetben bontakozott ki. A két évtizedes magyarországi időszakban Veress Sándor munkaköre szorosan kapcsolódott Bartók és Kodály tevékenységéhez: 1934-től Bartók mellett népzenei asszisztensként dolgozott a Magyar Tudományos Akadémián, 1943-tól pedig Kodály zeneszerzés-tanári örökösévé vált a Zeneakadémián, ahol többek között Kurtágot és Ligetit is tanította. Kompozíciói



már ekkortól feltűnő sikert arattak itthon és Európa-szerte. Veress 1949-es emigrációs döntését követően Svájcban folytatta munkásságát, ahol a magyar szellemi tradíciók európai követévé vált.

Ahhoz, hogy Veress Sándor centenáriumiának kultúrtörténeti jelentőségét értékeljük, mindannyiszor ismertetésre van szükségünk, mert az elmúlt fél évszázadban a magyar emigráció szellemi értékei az anyaország figyelmén kívül maradtak.

Ezért kiemelkedően fontos számunkra minden olyan publikáció, amely az emigráns magyar zeneéletről és személyiségeiről ad tájékoztatást. Ez a dokumentumkötet lényeges információkat közvetít Veressről. A 78 éves szerző öge önéletrajzi interjú keretében színes és hiteles képet adott saját életútjáról, amely Bónis Ferenc toliból jelent meg, már másodízben, Veress kimagasló szellemi kvalitásairól, látásmódjáról mozaikszerű képet villantanak elénk a kötet levélközleményei. A szerzői dokumentumokon kívül a kötet második részében azok a cikkek és emlékezések kaptak nyilvánosságot, amelyek a magyarországi Veress-reneszánsz kezdeményezéseinek, azokon belül is első-

sorban a Veress Sándor Társaság tevékenységének köszönhetően látnak napvilágot. A szerzőtől származó és a szerzőről szóló dokumentumok teszik érdekessé és értékesé a kötetet, amely a régi barát, Csicsery-Rónay István összeállításában és szerkesztésében jelent meg a Veress-centenáriumon.

*Berlász Melinda*

**SEBŐ FERENC: VIKÁR BÉLA NÉPZENEI GYŰJTEMÉNYE**

**Hagyományok Háza, Néprajzi Múzeum, 2006, 271 oldal**

Parlamenti gyorsíró, folklorista, műfordító: e három terület Vikár Béla (1859–1945) működésében sajátos egységben fért meg. Fonográfal rögzített népdalgyűjtéseinek szövegét gyorsírással jegyezte le, műfordításai közt pedig ott találjuk a finn hőseposzt, a Kalevalát. Különös paradoxon, hogy a Kodály és Bartók munkásságával fémjelzett népzene-kutatásunk első hangfelvételeit éppen a nem-zenesz Vikár Bélának köszönheti, aki Európában is elsőként, 1896-tól rögzített népdalokat a „beszélő gép” segítségével. Személyes ismerősei kedvelték tréfálkozó modoráért, humorérzékeért. Kodály így jellemzi: „Nagy tréfamester volt, a magyar néppel való érintkezés többé-kevésbé mindenkiben kifejleszti a humor érzékét, mégha természete nem is olyan. De Vikár természetlő is meg volt áldva humorérzéssel.”

Sebő Ferenc könyve ezúttal Vikár komoly, tudósi oldalát tárja elénk. Előszőr is a Vikár által alkalmazott újszerű eszközök – a gyorsírás és a fonográf – jelentőségét érzékelteti bőséges Vikár-idézettel. A gyűjtés történetében jelentős mozzanat volt az 1900-as párizsi viláagiállításán való jelenlét és az ugyanott zajló nemzetközi etnográfiai kongresszuson szerzett nemzetközi elismerés. Külön fejezet taglalja a fonogramgyűjtemény kialakítását és a



hagyaték kalandos sorsát. A könyv lényegi része az a táblázatsor, amely Vikár Béla gyűjtéseinek különféle szempontú feldolgozását tartalmazza. Eszerint Vikár főként a Dunántúlon, Felvidéken és Erdélyben gyűjtött sokat, és nemcsak magyar, hanem például tót és román népdalokat is. Kár, hogy számszerű

összegzést nem kapunk a gyűjtésekről, ellenben talán nem érdektelen, hogy internetes világunkban a hengerekről készült Bartók-lejegyzések a kezdősorok alapján leihívhatók a Zenetudományi Intézet honlapján található online rendszer segítségével ([www.zti.hu](http://www.zti.hu)).

A könyv dokumentum-része a Vikár-írásokból, a témához tartozó levelezésekből nyújt válogatást, a kortársak visszaemlékezései fontos életrajzi momentumokat fednek fel. A Vikár-gyűjtések értékelése Kodálytól való: „Népdalkincsünk igen értékes része az, ami csak Vikár gyűjtésében maradt fenn. Azóta nem hallható, mert kihaltak, akik tudták. Ezért úttörő érdemeit mindig elismeri és emlékéit kegyelettel őrizi minden magyar folklorista.” Vikár kiváló fotósi eredményeit mutatják a könyvben közölt néprajzi fotók. A könyv kutatástörténeti forrásmunka, a népzene iránt érdeklődőknek érdekes adatokat, ismereteket kínál olvasmány. *Szalay Olga*





# ZSIDÓ NYÁRI FESZTIVÁL

## X. ZSIDÓ NYÁRI FESZTIVÁL

■ ■ ■ 2007. AUGUSZTUS 25 - SZEPTEMBER 3.

Állandó programok:

Villányi András fotóművész kiállítása /Rumbach utcai zsinagóga/ • Könyvnapok • Filmnapok (ÖRÖKMOZGÓ)  
Képzőművészeti kiállítások • Kézműves kirakodóvásár, szabadtéri zenés programok  
Kávéházi beszélgetések Budapest legpatinásabb kávéházaiban (NEW YORK PALOTA, CENTRAL KÁVÉHAZ)

■ 2007. AUGUSZTUS 25. (SZOMBAT) 21 ÓRA

Uránia Filmszínház  
Kálmán Imre est  
Vezényel: RÓTH LÁSZLÓ

Rumbach utcai zsinagóga  
BENTE KAHAN, az oslói születésű, nemzetközi rangú énekes-előadóművész és a WROCLAWI ZSIDÓ HITKÖZSEG GYERMEKÓRUSÁNAK koncertje

Karinthy Színház  
A New York-i páraparablás (vigjáték két részben)

2007. AUGUSZTUS 26. (VASÁRNAP)

Uránia Filmszínház  
DES-GESZTI-BEKÉS: A dzsungel könyve (matiné előadás) 11 ÓRA  
A PANNON VARSZINHÁZ (Veszprém) vendégjátéka

Budapest Kiállítóterem  
Ünnepélyes megnyitó  
Köszöntőt mond PROF.DR. GLATZ FERENC, a Zsidó Nyári Fesztivál fővédnöke  
Kiállítás GRÁBER MARGIT és PERLROTT CSABA magángyűjtők által felajánlott műveiből

Néprajzi Múzeum  
PAUL GOLDMAN fotóművész kiállítása augusztus 26-tól szeptember 18-ig  
A Néprajzi Múzeum és a Bécsi Zsidó Múzeum közös kiállítása

SYMA Rendezvénycsarnok  
SHLOMO ARTZI koncertje

Dohány utcai zsinagóga  
FASSANG LÁSZLÓ koncertje  
Közreműködik: PÁLYA BEA

■ 2007. AUGUSZTUS 27. (HÉTFŐ)

Dohány utcai zsinagóga  
Szól a kakas már  
A 100 TAGÚ CIGÁNYZENEKAR  
Sztárvendég: SZENTPÉTERI CSILLA

Uránia Filmszínház  
JERUZSÁLEM KÖZEL VAN  
Halk SZIÁMI KONCERT kedves vendégekkel:  
BRÓDY JÁNOS ÉS TOLCSVAY LÁSZLÓ

Rumbach utcai zsinagóga  
Útban a világhír felé...Fiatalkor tehetségei a fesztivál színpadán  
A GOLDMARK QUARTET kamarazenei estje

■ 2007. AUGUSZTUS 28. (KEDD)

Dohány utcai zsinagóga  
BOGÁNYI GERGELY ÉS A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR koncertje  
Vezényel: ELLI JAFFE

Uránia Filmszínház  
KORDA GYÖRGY ÉS BALAZS KLÁRI koncertje

Rumbach utcai zsinagóga  
Útban a világhír felé...Fiatalkor tehetségei a fesztivál színpadán  
GYÓRI NOÉMI fuvalaművész és FÜZI NÓRA zongoraművész kamarazenei estje

■ 2007. AUGUSZTUS 29. (SZERDA)

Dohány utcai zsinagóga  
Nemzetközi Kántorkoncert  
Közreműködnek: ITZHAK MEIR HELFGOT (USA)  
BENJAMIN MÜLLER ÉS FIA (Belgium), FEKETE LÁSZLÓ

Madách Színház  
A FELLEGINI KLEZMERGIPSY koncertje

■ 2007. AUGUSZTUS 30. (CSÜTÖRTÖK)

Dohány utcai zsinagóga  
MENDELSSOHN: Éliás (oratórium)  
Közreműködik a MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ Zenekara  
Szólisták: CSERNA ILDIKÓ, JEKL LÁSZLÓ, BALATONI ÉVA, MUKK JÓZSEF  
Vezényel: Elli Jaffe (Izrael)

Uránia Filmszínház  
For you, for me – HORGAS ESZTER, SZAKCSI LAKATOS BELA ÉS VUKÁN GYÖRGY  
Gershwin-estje

Rumbach utcai zsinagóga  
Útban a világhír felé...Fiatalkor tehetségei a fesztivál színpadán  
GÁBOR HAJNALKA zongoraművész és JÁNOSHÁZI PÉTER csellóművész kamarazenei estje

■ 2007. SZEPTEMBER 1. (SZOMBAT) 21 ÓRA

Rumbach utcai zsinagóga  
BENEDETTO MARCELLO: „Estro poetico armonico” zsoltárok  
Közreműködik: SAVARIA BAROKK EGYÜTTES, művészeti vezető: NÉMETH PAL  
Szólisták: GONZÁLEZ MÓNIKA, BALATONI ÉVA, BARÁNY PÉTER, JEKL LÁSZLÓ  
Héber intonáció: FEKETE LÁSZLÓ

Uránia Filmszínház  
jiddishalom  
Közreműködik: KLEIN JUDIT, GERENDÁS PÉTER, ROZGONYI JÁNOS, NEUMARK ZOLTAN

SYMA Sport és Rendezvénycsarnok  
SYMA Születésnap  
Közreműködik EDWIN MARTON ÉS EVGENY PLUSHENKO

Astoria Pódium  
Zsidó Orfeum  
100 éves a magyar kabaré

■ 2007. SZEPTEMBER 2. (VASÁRNAP)

Dohány utcai zsinagóga  
BUDAPEST KLEZMER BAND ÉS BALOGH KÁLMÁN koncertje

Rumbach Zsinagóga  
KODÁLY ZOLTÁN-GRUBER EMMA emlékkoncert  
Közreműködik: PRUNYI ILONA, PERÉNYI MIKLÓS, VASÁRY TAMÁS, CSERNA ILDIKÓ, FEKETE LÁSZLÓ

Astoria Pódium  
Zsidó Orfeum  
100 éves a magyar kabaré

■ 2007. SZEPTEMBER 3. (HÉTFŐ)

Dohány utcai zsinagóga  
PINCHAS ZUCKERMAN ÉS A ZUCKERMAN CHAMBERPLAYERS koncertje

Bálint Közösségi Ház  
Kodály-konferencia

A 10. JUBILEUMI fesztivál kiemelkedő eseményei

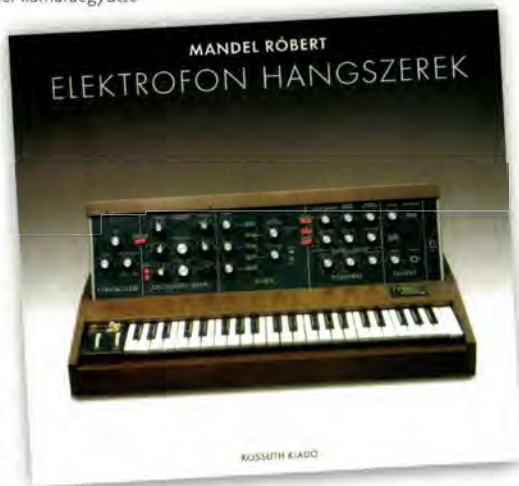




**MANDEL RÓBERT: ELEKTROFON HANGSZEREK**

**Kossuth Kiadó, 2007, 96 oldal**

Mandel Róbertnek különleges érzéke van ahhoz, hogy a legmegfelelőbbben időzítse produkióit. 1981-ben alapított régizenei kamaragyüttese, a Mandel Quartet komoly nemzetközi pályát futott be, és tekintélyt szerzett a historikus zene területén. A világzene magyarországi virágzása sokaknak egyet jelentett a Mandel Produkció által rendezett WOMUFE fesztiválokkal az 1990-es évek közepétől. 2006 végén a Művészetek Palotájában szervezte a 100 éves az elektronikus zene című koncertet. majd pár hónappal később, 2007 tavaszán kiderült, hogy vállalkozása máris a hiánypótló kategóriába tartozik. Akkor érte döbbenettel a zenész szakmát a hír: a Magyar Rádió új vezetősége megszünteti az intézmény nagy múltú Elektroakusztikus Zenei Stúdióját (HEAR). Az akkori koncerten több olyan hangszer is megjelent a Fesztivál Színház pódiumán, amelyeket a HEAR bocsátott a szervezők rendelkezésére – a többi között Szigeti István egyik szerzeményének egy tétele a legendás MOOG analóg szintetizátor hangján szólalt meg. A koncerttel szoros összefüggésben készült el Mandel Róbert áttekintő könyve. Első pillantásra a kísérfűzet kibővített változatát látja benne az érdeklődő olvasó, ám hamar kiderül, hogy az élőben látott-halott instrumentumokon túl



a kötet az elmúlt száz év hangszeres fejlődésének egészéről nyújt összefoglalást. Szellős, áttekinthető szerkezete, gyönyörű műtárgyfotókkal gazdagon illusztrált oldalai kimondottan a hangszeres rejtelmei iránt fogékony közönség számára jelenthetnek lebilincselő olvasmányt. A szerző rendszerező ké-

pességét és persze a tárgyban szerzett felkészültségét, hangszer-restaurátor múltját dicséri a kötet végén található képjegyzék, mutató és bibliográfia. A szöveges tartalom mellett a hangzást is bizonyosan szívesen tapasztalná az olvasó, így a témára való tekintettel hasznos lett volna CD-t mellékelni a kötethez.

A szerkesztés időrendi sorrendben haladva mutatja be az egyes hangszereket, és nem enged a kísértésnek, hogy különbséget tegyen azok között, amelyeket mára teljes jogú hangszerekké fogadott a zeneművészet, és amelyek megmaradtak a hóbortos találmányok panteonjában. Mert bizony az elektromos gitár, a Hammond

orgona, a Fender zongora vagy a Wurlitzer zongora mellett akadnak igencsak mókás szerkezetek is. Másokról, mint például a Teremin vagy a Mellotron, kiderül, hogy a nevük nincs ugyan a zenerajongók tudatában, mégis fontos szerepet kaptak a XX. századi zene bizonyos pillanataiban. Az egyes hangkeltő eszközök kezelhetőségét, az általuk keltett hangfenomén jellemét híven írja le a könyv. marandóságokról, szellemi értékükről viszont – talán bölcsen – nem foglal állást.

*H. Magyar Kornél*

**GLENN GOULD: EGYÁLTALÁN NEM TARTOM MAGAM KÜLÖNCNEK**

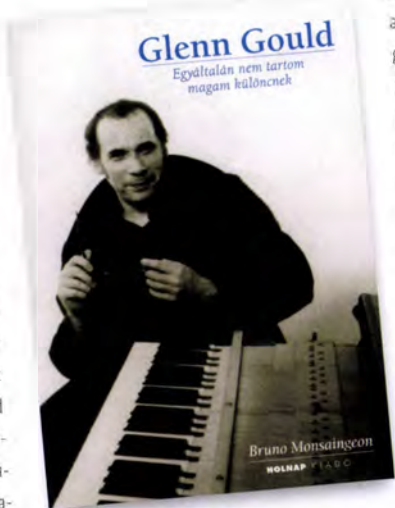
**(Összeállította: Bruno Monsaingeon.**

**Fordította: Rácz Judit)**

**Holnap Kiadó, 2007, 227 oldal**

Amikor megnéztem az eredeti, francia nyelvű kiadás évszámát, fanyalagtam: miért kell egy több mint húszéves könyvet kiadni magyarul? Úgy látszik, ezekben az években éri el Magyarországot a Glenn Gould-hullám újabb lökete, hiszen az egyébként haldokló zenei könyvkiadás utóbbi öt évében ez a harmadik kötet, aminek ő a tárgya. Miért ez a megkülönböztetett figyelem? Talán nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy egy könyvkiadónak Glenn Gould még halála után negyedszázaddal is jó üzlet. Hiszen az ember mindig élvezettel olvas egy csodálatos elméről, aki nagykabátban, kesztyűben és hótáposó csizmában jár-keel nyáron; aki 30 centiméter magas, szinte ülőlap nélküli székronecon ül (amelyről már húsz évvel korábban azt mondta, hogy ki kellene cserélni), s azt nyilatkozta róla: „hihetetlen, milyen kényelmes!”

Aztán elkezdtem olvasni ezeket az összegyűjtött interjúkat, és kiderült, hogy Glenn Gould nem csak üzletileg kifizetődő. Gondolatai, felvetései ma is aktuálisak, szigorú ítéletei 2007-ben is mint vízbe dobott kavics zavarják meg a zenetörténeti kánon lusta elfogadásából fakadó szellemi nyugalmat és bizton-



ságot. Szavai újra- és belegendolásra készítetnek. Az ördög ügyvédje ő, egy Lucifer. Ligeti György jutott eszembe és az a zöld interjúkötet, aminek szókimondását – legalábbis a róla megjelent kritikák alapján – nem fogadta be a magyar zenei közélet kényes gyomra. Gould például nem szereti Mozart zongoraversenyeit. Szerinte azok zenei szerkezetként „nem működnek igazán jól”. Aztán, itt van Chopin, aki – Liszthez és Schumannhoz hasonlóan – a „hatáskeltés kedvéért” írt. Kedvenc zeneszerzője pedig a XVI–XVII. század fordulóján élt virginalista, Orlando Gibbons.

„A zongoramuzsika nem nagyon érdek!” – mondja Gould, aki tartalmas útravalót ad többek közt a gyakorló zenésznek is. Számomra kulcsfontosságú mondata: „Az ember nem az ujjával, hanem az agyával zongorázik.” Majd másutt: „A zongorázás titka részben abban rejlik, mennyire sikerül szeparálódnunk a hangszertől.”

A nemrég megjelent Tiltsuk be a tapsot! című kötettel szemben Glenn Gould itt elsősorban magáról beszél. A nagyszerű rendező és egykori barát, Bruno Monsaingeon (akiről már magáról is filmet kellene készíteni) Videokonferencia címen ollózott össze nagyszabású interjút, mely rész az ötven fényképet is közlő könyv mintegy felét teszi ki. Úgy érzem, ebbe a négy felvonásra tagolt szövegfolyamba sikerült összegyűjtenie mindazt, amit Gould a műfajból fakadóan rövidre szabott interjúkban legtöbbször csak pedzeget.

Nem arról van szó, hogy mi is úgy vélekedjünk a zenetörténet némely nagyjáról, mint ő. Mindössze arról, hogy hagyjuk magunkat megkísérteni.

*Várkonyi Tamás*





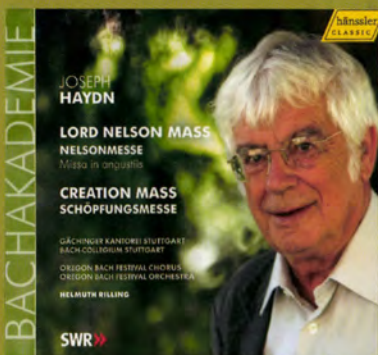
Stradivarius



Alia Vox



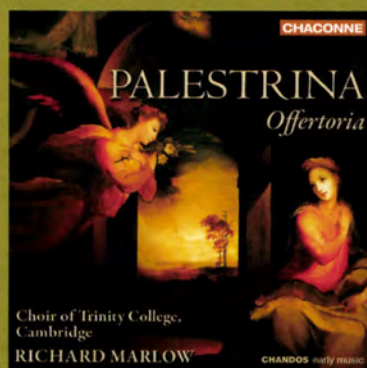
naïve



Hänssler Classic



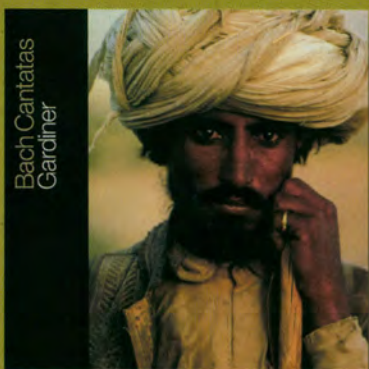
Arion



Chandos



Berlin Classics



Soli Deo Gloria



Orfeo



United Archives

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650





**RICHARD STRAUSS: JÓZSEF-LEGENDA**

Budapesti Fesztiválzenekar

Karmester: Fischer Iván



Egy évvel ezelőtt Fischer Iván vezényletével koncerten hallottuk Richard Strauss túlszínezett József-legendája című balettzenéjét a Művészetek Palotájában. Természetesen táncot nem láhattunk, a feliratozásnak köszönhetően azonban a színpadi eseményeket precízen leíró táncleírattól a zenével szinkronban elolvashattuk. A bő egyórás műnek kell is az ilyenfajta támogatás: Strauss ebben az esetben biztosan nem gondolta, hogy ez a kompozíció megáll a saját lábán, színpad, cselekmény, jelmez és díszlet nélkül. S hasonló véleményen lehetett a lemezkiadó is, mivel a darabot hetven trackre osztott CD-n jelentette meg (természetesen a lejátszás folyamatos). A rendkívül részletes blett-leírás – hogy azonos-e Hoffmannsthal eredetijével, nem tudom – követi a számozást, a néhány másodperces képvillanások ezáltal éppúgy azonosíthatók, mint a hosszabb, három perces is meghaladó részletek. Egy-egy hosszabb betét, mint például József táncának utolsó része, a kísérőszöveg alapján szinte mozdulatról-mozdulatra végigkísérhető. Az egyvégtében való hallgatás mellett számos stratégia kipróbálható – aki kisebb falatokban szeretne ismerkedni a művel, az kezdheti a 36-os számtól, József álmától, s önálló egységként is hallgatható József tánc (24–31). A történet szempontjából mellékesnek ható hosszadalmas bevezetőt (2–23), a fantasztikus harci tánc dacára a legvégére hagyom. A mű alapos feltérképezése után van rá esély, hogy a hallgató egyetértően Fischer Ivánnal: a József-legendája a szerző egyik legjobb műve. Kár, hogy a zenekar eleven előadását ezúttal nem sikerült olyan akusztikai káprázattal társítani, mint az együttes előző lemezén, Mahler II. szimfóniájában.

Molnár Szabolcs

Channel Classics – Karsay és Társa  
CCS SA 24507



**RICHARD STRAUSS: SZIMFONIKUS MŰVEK**

New York-i Filharmonikus Zenekar

Karmester: Lorin Maazel



A Deutsche Grammophon és a New York-i Filharmonikus Zenekar új kezdeményezésének első gyümölcse az a lemez. Ezentúl letölthető koncertfelvételeket kínálnak a világhálón, de néhányat lemezen is megjelentetnek. A Don Juan előadása dinamikus, Maazel hajtja a zenekart, s ők pazarul játszanak. Profizmus, minden olajozott, öröm hallani a remek hangszeres játékot. A Halál és megdicsőülésről ugyanez mondható el: Maazel mozgalmasan, színekben, kontrasztokban gazdagon tárja elénk a darabot. Nincs túlzott fülledtség, letargia, az epizódok izgalmasan váltják egymást. A Hétfátyaltánc látszólag ugyancsak érdekes, ám vessük csak össze Bernstein Deutsche Grammophon-felvételeivel, amely kevésbé sodró, mégis több benne a feszültség, a sejtelmesség. A rózsalovag keringői kissé súlyosan, telitetten szólnak, bár az előadók virtuozitását itt sem lehet vitatni. A két táncos darabban a tempós, extrovertált megközelítés elfogadható, bár kissé felszínes. A lemez fő baja azonban a hangzás. Egyértelmű, hogy a zenekar remekül szól a kora ellenére fiatalos Maazel irányításával, de nincs mélysége a lemeznek: mint ha a sok-sok szólam egy vertikális síkra vetülve szólna. Hol van például a kitűnő vonások hangjának fénye? Régi, nehezen megszerezhető hangzó dokumentum esetén ez nem zavar, de ma készített felvételnél bizony csalódást jelent. Ahogyan a befejezést meg nem váró taps is. Hol van mindez Bernstein egykori élő felvételeitől, melyeknél – ritka kivételektől eltekintve – esetlegességnek, hallgatók zajának nyoma sem volt? Mindez azért is különös, mert nem egyetlen hangversenyt hallunk, hanem többször megismételt koncertek anyagából összeállított műsort.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal  
477 6435



**SOSZTAKOVICS: A SZIMFÓNIAK**

National Symphony Orchestra,

Karmester: Msztyiszlav Rosztropovics



Amikor kölcsönkaptam ezt a tizenkét lemezre dobozt, írni akartam az egyik szimfóniáról kritikát, elgondoltam, miként fogom majd – ha megkésve is – köszönteni és méltatni néhány szóval Rosztropovicsot 80. születésnapja alkalmából. Hiszen a Warner is ebből az alkalomból jelentette meg Sosztakovics valamennyi szimfóniáját az ő vezényletével. Április 27-én azonban a kiadó impozáns ajándékából emlékalbum lett, a születésnap köszöntőből pedig legfeljebb már csak nekrológ lehet.

Erre azonban nincs szükség. Nem azért, mert a lemezkritika alkalmatlan ennek a szerepnek a betöltésére, hanem azért, mert – hangozzék bármily közhelyesen – a nagy művészek nem halnak meg. Rosztropovics, a XX. század másik legnagyobb csellistája – az egyik, természetesen. Casals – is felvételein él tovább, például ezekben az 1989 és 1995 között készült lemezekben. Ugyan választhatam volna a XIV. szimfóniát, amelyet egy 1973-ban készült koncerten rögzítettek, de engem most a leghosszabb Sosztakovics-szimfónia, a Hetedik érdekelt. Márpedig ennek is vannak erői és gyenge pontjai.

Rosztropovics vonalakban gondolkodik; a zene vertikális elemeit nem gondolja kellőképpen, s a nagyforma sem bomlik ki a keze alatt. Mint karmester viszont a dallamok megmunkálásának nagymestere. Lélegeznek, élnek a magukra maradt szólamok, varázslatosak például a 3. tétel zárószakasza előtt a brácsák, vagy említhetnénk a 2. tételt, amikor az elsőhegedűk ismét kezdőtémájukat játsszák. Mennyei magasságokban járnak, mégis, az ember már-már a csellózó Rosztropovicsot véli hallani. Ki tudja...

Várkonyi Tamás

Warner Classics  
2564 64177-2





**MAHLER: IX. SZIMFÓNIA**

Staatskapelle Berlin

Karmester: Daniel Barenboim



Ez a felvétel nem hasonlítható össze Barenboim két évvel ezelőtti budapesti Mahler-produkciójával, de nem azért, mert akkor a Chicagói Zenekar élén állt, most pedig német együttesét a Staatskapelle Berlint vezényelte. Nem a két zenekar közötti különbség a döntő, erről e felvétel alapján nem is lehet megbízhatóan beszámolni. A CD-ről visszahallgatható anyag ugyanis drasztikusan manipulált, s mivel az „árut” Barenboim portréjával kínálják, ki kell jelentenünk, hogy az eredmény Barenboim művészi elképzeléseit tükrözi. A szokásos zenekari elrendezésből adódó hangzásképet ne keressük a felvételen, de a szokásos hangzásarányok is igen távol állnak a természetestől. Megdöbbenően erős klarinét-megszólalások, lekevert (és nem eljátszott) decrescendók, hiteltelenül kiemelt hárfakiséret. (a szó térbeli értelmében is) hátrakevert vonósok. Utóbbi vastagságával és durvaságával kelt feltűnést, melyen nem sokat segít a hangmérnöki „püder” sem. Barenboim mostanában rögzített zongorázása (Das Wohltemperierte Klavier II.) köszön vissza a koncepcióból, mely koncepció vezérfonala, hogy egy-egy szólámat erőteljesen kiemel, további szólamokat mellékessé fokoz le. Átvilágító, egyszerűsítő vezénylés ez, de meglehetősen kiábrándító, hogy ellenkező eredménnyel jár: Mahler IX. szimfóniája ebben a felfogásban zavaros és fárasztó.

A korábban recenzeált VII. szimfónia-felvételnek voltak rész-szépségei, figyelemre méltó rész-megoldásai. Akkor nem merült fel, hogy volt-e értelme nekiveselkedni egy ki tudja hányadik bejátszásnak.

Molnár Szabolcs

Warner Classics  
2564 64316-2



**SCHUMANN: II. ÉS IV. SZIMFÓNIA**

MAHLER ÁTDOLGOZÁSÁBAN

A Lipcsei Gewandhaus Zenekara

Karmester: Riccardo Chailly



Akadnak olyan zenetörténeti érdekességek, amelyekről hiába tudjuk, hogy léteznek, ismeretlenségük miatt ma már inkább a legendák körébe sorlandók. Wagner állítólag átdolgozta Palestrina egyik Stabat materét, Brahms Schubert-dalokat hangszerelt át. Schumann zongorakiséretet írt Bach csellószerzeteihez. Hiszem, ha hallom...

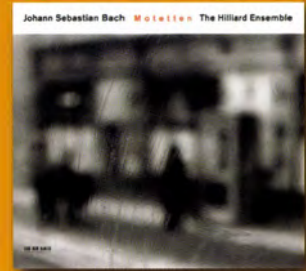
Persze, átdolgozás és átdolgozás között is van különbség, és könnyen előfordulhat, hogy csalódunk, mert az idegen kéz általi változtatások a vártnál kevésbé jelentősek. Mahler határeset: csak itt-ott „nyúlt bele” Schumann partitúrájába, s beavatkozása hol jobban, hol kevésbé érvényesül. Inkább a hangzás áttetszősége érdekében árnyalta a dinamikát, a hangzást karcsúsítandó vette ki néhány a vonósok mellől a fafúvósokat, a II. szimfónia kürtökön felhangzó vezérmotívumát trombitának adta. Legtöbbször nűanszokról van tehát szó, egy-egy helyütt azonban Mahler megnyomta a cezuráját: például a II. szimfónia 4. tételében a fagott helyett harsonát írt elő, amitől olyan energikus és izgalmas válik az adott szakasz, ahogyan Schumann „verziójában” soha nem hallhattuk. Széthúzott crescendói pedig rendkívül hatásossá teszik a csúcspontokat. Mégsem Mahler és az öthúrú bőgő miatt szólnak bombasztikusan ezek a művek. Chailly felduzzasztotta a zenekart, hangsúlyai nyersek és élesek, viszont kísérteties, ahogyan a IV. szimfónia fináléja elején felsiejlik a művet indító téma.

Ahogyan a legtöbb átdolgozás, ezek is inkább az átdolgozóról szólnak, mint az eredeti mű szerzőjéről, de közzétételük elengedhetetlen ahhoz, hogy a legendák ismét életre keljenek. Ezért fontos ez a lemez.

Várkonyi Tamás

Decca Classics – Universal  
475 8352

ECM RECORDS



Forgalmazza a MusiCDome Kft.  
Cím: Budapest, XIV.,  
Fogarasi út 5.  
Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396  
E-mail: [ertekeletes@musicdomekft.hu](mailto:ertekeletes@musicdomekft.hu)





**BRAHMS: I. SZIMFÓNIA**  
**BEETHOVEN: EGMONT-NYITÁNY**  
 Münchener Philharmoniker  
 Karmester: Christian Thielemann



Kivételes élményt kínál a korong, amelyről szinte kizárólag néhány nem egészen hajszálpontos hangindításnak köszönhetően hisszük el, hogy élő előadás felvételét tartalmazza.

A koncerthallgató attitűdje mindig más, mint azé, aki felvételt hallgat, hiszen az utóbbi önkényesen bánhat az idővel: megállítva az előadást, bármely részét ismételt meghallgathatja. A koncertközönség – jó esetben – koncentráltabb: egyszeri lehetősége van az élmény befogadására. Az est sikere is ezt támasztja alá – a publikum első hallásra képes volt „ráhangolódni” a kétértelmű szokatlan interpretációra, ám ugyanez a hangfelvétel hallgatójának nem könnyű. Mivel mindkét mű esetében nehéz elvonatkoztatni a korábbi hangzó élményektől, azonnal feltűnnek a pregnáns „másságok”. Az interpretáció a további meghallgatások során mind meggyőzőbbé vált.

Thielemann nemcsak a kottaképet akarja teljesebben életre kelteni, hanem a Brahms-korabeli előadó helyzetébe képzelettel magát. Ráadásul azt sem veszti szem elől, hogy Brahms számára a hagyománytisztelet a művészi magatartás alfája és őmegája volt.

Jótékony csodája, hogy képes a rohanáshoz szokott hallgatót (aki újrhallgatná a művet) arra készíteni, hogy ne csak az ismert-kedvelt dallamokban gyönyörködjön, hanem ismét átélje a kompozíció monumentális építményét, időt szánva az elmélyült szemlélődésre, a zene tér-élményeinek befogadására. Egyszóval, a lemez azon ritka felvételek közé tartozik, amelyek az értékes műalkotás kimeríthetetlen gazdagságát teszik hangzó valósággá.

Fittler Katalin

Deutsche Grammophon – Universal  
 00289 477 6404



**BRAHMS: ZENEKARI MŰVEK;**  
**HEGEDŰVERSENY**  
 The Cleveland Orchestra  
 Karmester: Christoph von Dohnányi



A tetszetős, négy CD-s Brahms-dobozba 1986 és 1989 között készített felvételeket tettek. A két évtizeddel ezelőtti Christoph von Dohnányi talán ma nem lenne érdekes, ha napjainkban nem azt tapasztalnánk, hogy a dirigens, aki egykor hűsz éven át vezette a Clevelandi Zenekart, a legjelentősebbek sorába emelkedett.

Ki gondolta volna, hogy a Brahms-felvételek időszakában a hatvan felé járó Dohnányiban annyi éresi potenciál van, mint egy jóféle portóiban. A megbízhatóság, a pontosság, a tradícióismeret, a világos beszéd, a szép, de nem hivalkodóan polírozott zenekari hangzás, a hagyománytisztelet, az újdonsághajhásztól való idegenkedés talán kevésnek bizonyult az 1980-as évek lázában. A láz csillapodott, a lendület megtört, kicsit bele is rokkant a hanglemezipiac, s lám, a nyugodt érlelődés, a tompa-arany konzervatívizmus manapság újra piacképes.

De ne elégedjünk meg ennyivel, mert itt van például az F-dúr szimfónia meglóduló allegrettoja (3. tétel), ami aztán úgy hullik vissza, úgy zuhan bele valamiféle öngyilkos nosztalgiába, hogy karmester legyen a pulpituson, aki innen visszarángatja az életbe. Szinte az utolsó előtti ütemben, egyetlen mezzofortéval, de Dohnányinak sikerül. Vagy kapjunk a Haydn-variációkhoz, és tegye fel a kezét, aki már hallotta a témát ebben a soha-nem-volt szerenádköpenyben! S Dohnányi nem szelöcske módjára fúj e köpeny alá, nem fuvallatként gyűri meg minden egyes variációban. Itt maga Boreasz ténykedik, az északi szél.

Persze, legutóbb is Hamburgból jött.

Molnár Szabolcs

Warner Classics  
 2564 64159-2



**BRAHMS: NÉMET REQUIEM**  
 Berliner Philharmoniker  
 Karmester: Simon Rattle



Janus-arcú felvétel. Vitathatatlan értékek sora vitatható eredménnyel. Rattle túlzottan követi a historikus praxis mintáját, így az interpretáció furcsamód inkább veszít történeti hűségéből. Rattle érezhetően arra törekedett mindenekelőtt, hogy a darabról lehántson minden nehézséget, súlyosságot, a zenei szövet áttekinthetőségét akadályozó összefolyást. Hol van a „Denn alles Fleisch” szakasz sodrása? Hol a „Herr, du bist würdig zu nehmen” rész aurája? Miért kell ennyire óvatosan kezelni egy nagyromantikus művet?

Félreértés ne essék, Sír Simon mágius, a zenekar játéka méltó régi nagy híréhez, vezetőjük egészen csodálatos hangzást produkál a lemez számtalan helyén. Jó példa rá a második tétel bevezetése, amely kivételesen szép – mint a porcelánmáz. Zenekar és énekkar hangzása végig lágy, ugyanakkor határozott. Ám aki ilyet tud, miért követi a historikus előadói praxist, ami adekvát korábbi korok alkotásaival, de az érett romantika monumentális alkotásai esetében anakronisztikus. Rattle törekvése csak egy bizonyos pontig meggyőző.

Ami a szólistákat illeti, Thomas Quasthoff a varázsnak megfelelően tiszta beszédével, veretes énekével gyönyörködteti a fület. Dorothea Röschmann azonban némi csalódást kelt, képzett és szép hangú énekesnő, de a szüntelen vibrato és a nem egészen természetes hangképzés miatt szereplése sok lemez produkciója alatt marad. Rattle végül is elérte, hogy a szólamszöttek vékony s egymástól jobban elkülönülő szálabból áll, s ezáltal a mű a megszokotthoz képest kevésbé monumentális.

Zay Balázs

EMI Classics  
 00946 36539324





**WEINER LEÓ: ZONGORAMŰVEK – IV.**  
Kassai István – zongora

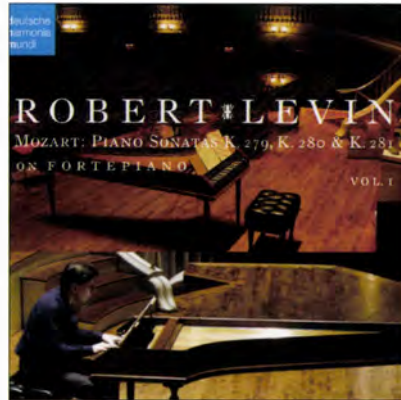


E kiadvánnyal teljessé vált Weiner zongoraműveinek és négykezeseinek hangzó összkiadása. ezáltal a szakmabeliek és nem-muzikusok egyaránt megismerhetik Weiner életművének jelentős fejezetét. A szakmabelieknek (kiváltképp zongoristáknak) további tanulságot kínál a sorozat: az elkötelezettség diadalát. Hogy érdemes hinni, tervezni, célokat kitűzni, s azok megvalósításáért mindent elkövetni. Kassai István egyszemélyes frenetikus vállalkozása ez az összkiadás, amihez persze szükség volt kiadói partnerre. Kassai, a XIX. és XX. századi zongorairódomal alapos ismerője, értő tolmácsolója Weiner műveinek; ráadásul vállalkozott arra, hogy – kihasználva a playback-adta lehetőségeket – önmagával négykezesezzen.

Az op. 3-as Szerenád és az I. Esz-dúr vonósnyegyes egyetlen előadó jóvoltából hihetetlen plaszticitással csendül fel. Más kérdés, hogy a perfekcióra-törékvés néha az élményszerűség rovására megy. Elismerésre méltó bravúr, hogy a négykezesek nem válnak mechanikussá, hogy a tudatos megtervezésnek köszönhetően az agogika mindig elhithető erejű és pontos. Más kérdés – és nem hallgathatunk róla – hogy az előbbiekből következően hiányzik a muzsikálás közösségi öröme. A Csongor és Tünde táncjáték kétkesz zongora-átíratának két kiválasztott tétele, továbbá a tiz szám a Toldihoz készült illusztráló zenéből, egyaránt sejteti: mennyivel hangulatosabb lehetett volna, ha Kassai méltó partnert talál a négykezes-átiratokhoz. Csak sajnálhatjuk, hogy játékát többnyire felvételekről hallhatjuk, mert aki stúdióban ilyen ízesen tud játszani, a legnagyobb közvetlenséggel szólítaná meg közönségét a pódiumról.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic  
HCD 32403



**MOZART: ZONGORASZONÁTÁK – I.**  
Robert Levin – fortepiano



Robert Levin ezen az ötvenöt perces felvételen „mindössze” három Mozart-szonátát játszik: a C-dúrt (K. 279), az F-dúrt (K. 280) és a B-dúrt (K. 281). Az 1775-ös müncheni sorozatból kiválasztott darabokban valamennyi ismétlést pedánsan végigzongorázik, s e pedantéria ezúttal arra is kiterjed, hogy semmit sem formál ugyanúgy: improvizál, díszít, átalakít, átritvizál, néha olyan mértékben avatkozik be az eredeti textusba, hogy az ember nem is érti, miért nem azt írták a CD borítójára, hogy Mozart-Levin. De hát nem csak ezt nem lehet érteni első hallásra. Például mindjárt a nyitószonáta metruma, ritmusa komoly fejtörést okoz. Még nem találkoztam olyan felvétellel, amely alig egy perc után kottáért kiált. Kottával a kézben valamivel könnyebb megérteni Levint, de megszeretni így sem egyszerű. A fortepiano egy Andreas Stein-hangszer kópiája, ezt „használja” Bilson is a Cornell Egyetemen. Hangolása (A=430Hz) nem a mai egyenletesen „hamis” hangolást, hanem a korabeli temperálási gyakorlatot követi. Az F-dúr szonáta lassújában (hangneme f-moll) ennek megfelelően valamivel sajátosabb hangnemérzetet várnánk, de várakozásunkban csalódnunk kell. Nem derül ki a kísérőfűzetből, hogy Levin az összkiadástól eltérő kottából játszik-e, a gyanút erősíti a sok idegen hang (nem mellétűsről, nem is olvasási hibáról van szó) és az olyan betoldásértékű ütemek, mint például, az F-dúr szonáta zárótételében hallható modulációs átkötés. A nevezett hozzatét d-moll és F-dúr között teremt kapcsolatot – vajon Mozart nem a visszavezetés problémáját szerette-e volna megoldani a váratlanul hosszú szünettel? Nekem az ifjú salzburgi szükséztávusa szellemesebb megoldásnak tűnik.

Molnár Szabolcs

Deutsche Harmonia Mundi – Sony/BMG  
82876 84237 2



**BEETHOVEN: ZONGORASZONÁTÁK – IV.**  
Schiff András – zongora



A művész a fortepiano bájos egyszerűségére is emlékeztető, ugyanakkor sokszínű, változatos hangzásával lép meg az op. 26-os Asz-dúr szonátában. A bal és jobb kéz dinamikájának eltérései izgalmasak, akárcsak a lágyág és keménység együttes alkalmazása. Erősen rezonáns a hangzás, ám ezen belül gyakori a pontszerű, kemény bilentés. A II. tétel különösen ütőhangszer-szerű, ám egyúttal melodikus is. A gyászinduló dinamikus menet, a IV. tétel staccatósan indul, aztán szép legatók kerülnek túlsúlyba. Az Esz-dúr szonáta (op. 27 no 1.) első tételét puha és erőteljes hangütések elegye teszi különössé. A II. tételben gyors, rövid csapások lepnek meg, melyek aztán sejtelmes hangulatban oldódnak fel. Az op. 27 második darabjáról – mivel nemigen tudunk elvonatkoztatni az ál-címektől – azt mondhatjuk: finoman köszönt be a holdfény. Schiff András előadása azonban cseppet sem szentimentális: elég gyorsan játssza, viszont végig diszkrét és kifejező marad. A II. tétel – szemben a nyitótétellel – kimért, míg a III. pergő, sebes. A D-dúr szonáta (op. 28) idilli hangú, valóban pasztorális I. tétellel, az előző szonátáknál kiegyensúlyozottabb előadásban. A II. tételben feltűnő az akcentusok elhelyezése, amely sajátosság megjelenik a III. tételben is, karakterének megfelelő módosulással. A IV. tétel pedig üde visszatérés a nyitótétel hangulatához.

Schiff lemezén nem a megszokott módon halljuk a műveket. Lépten-nyomon Gould jut eszünkbe: játék a hangzással, szokatlan hangsúlyok, különböző hangszínek párhuzamossága, váltakozása. Kiegyenlítetttség helyett inkább spontán sokszínűség, Beethoven meglepetésekkel.

Zay Balázs

ECM Records – MusiCDome  
ECM New Series 1944





**WITH MALLETs AND STRINGS**

J. S. Bach, C. Ph. Emanuel Bach, Jeney,

Kondor művei

Vékony Ildikó – cimbalom



Vékony Ildikó furcsa, szükszavú címet adott lemezének: ütökkel és húrokkal (With Mallets and Strings). Talán véletlen, hogy ezzel egy olyan Bartók-műre is asszociáltat, melyet csak úgy emlegetünk, hogy a „Zene...”. E „véletlen” asszociációval bíbelődve hamar rájövünk, hogy Vékony Ildikó lemezén a zene egészen ősi, elementáris, már-már ösztönös, felszabadult és felszabadító megnyilatkozásával állunk szemben, s ehhez csak ráadás a szerkezet öttételes hídformája: sarktétélekként Bach-művek cimbalomátiratai (E-dúr partita és g-moll szonáta), a centrumban egy megdöbbentő fantázia fisz-mollban C. Ph. Emanuel-tól. A belső héjat pedig két kortárs mű alkotja: adagióként Jeney már koncerten is megcsodált gyászzenéje, a Búcsú Ligeti Györgytől, valamint Kondor Ádám kongeniális „scherzója”, a Hand ball paper. Utóbbit magyarázza (vagy inkább jósolja?) Vékony Ildikó, amikor így beszél a világ legegyszerűbb – mert erre utal a cím: „csak” ütök és húrok – hangszeréről. „Fogd az ütöket és ejtsd a húrokra, vagy csak kézzel kaparász rajtuk, vagy labdával, esetleg papírlappal keress hangokat. Szeretem hallgatni, amikor gyerekek játszanak így a hangszeren”. Nem szokványos cimbalomlemezről van tehát szó, miközben a kiválasztott művek nagyon is jelképezik a cimbalom tipikus repertoárját, s miközben Kondor Ádám a hangszer lelkét is feltérképezte játékosával, eltitkolhatatlan zörejeiből épít kompozíciót. De nem is előadói portrélemez, mint a megelőző felvétel (Splinters, BMC 046), mert most valóban csak a zenéről van szó – hangszertől, zeneszerzőtől és előadótól függetlenül.

Molnár Szabolcs

BMC Records  
BMC CD 134



**MOZART: D-DÚR HEGEDŰVERSENYEK**

(K. 211 ÉS 218)

Maxim Vengerov – hegedű

UBS Verbier Fesztivál Kamarazenekara



Vengerov Bartolival és Pinnock-kal konzultált s Leopold Mozart hegedűiskoláját tanulmányozta a felvétel megelőzően. Az ember ezek után mást vár. Szó sincs Bartoli agilitásáról, fényes-fémes historikus hangzásról. Vengerov tempói legtöbbször kellemesen kimértek, ugyanakkor ehhez két, látszólag ellentétes jelenség is társul. A mérsékelt tempó nem tömörséggel párosul, hanem kifejezetten levegős, könnyű hangzással. Másodszor pedig, a mérsékelt tempó közepette újra és újra fürgeség lép meg bennünket. Ez ugyancsak vengerovi sajátosság. Halkan, visszafogottan hegedül, durva hangzás soha nem hallható tőle. Egyfajta békebeli hozzáállás jellemzi, ugyanakkor számos ponton – főképp gyorsabb, díszítésszerű futamoknál – egyszerre csak siet egy kicsit, hogy aztán megint nyugodtan menjen tovább. A lemezt a látszólag ellentmondó kvalitások e szép játéka jellemzi. Nyugalom s benne sok-sok fürgeség. Az előadások egyik fő jellegzetessége a concerto grosso-jelleg. A két szolókonzertben legalább annyira, mint az Esz-dúr Sinfonia concertantében, ami eleve jobban köthető e sajátosságához. A magánszólam a finom, diszkrét, ám érzelmeikkel teli zenekari szövetből emelkedik ki, s aztán oda hullik vissza. Vengerov szólama nem a zenekariak fölött jelenik meg, hanem közülük lép ki finoman, s rendre bennük oldódik fel. Könnyű, lágy előadások, a mérsékelt iram sem nehezíti el őket, a nagy orosz hegedűsök játékanak melegségével. Vengerov a két hegedűversenyben saját kadicenciát játsza, melyek kiválóak. Ebben is jeles elődeit – például Milsteint – követi.

Zay Balázs

EMI Classics  
0094637837429



**LOMBARDINI SIRMEN:**

**HAT HEGEDŰVERSENY OP. 3**

Vitárius Piroška – hegedű; Savaria Barokk

Zenekar (művészeti vezető: Németh Pál)



Zenei tanulmányok Velencében, a hangszerjáték tökéletesítése a kor legnagyobb hegedűsénél, Giuseppe Tartininél, ezután koncertturnék, fényes sikerek egész Európában, népszerű saját kompozíciók, majd ünneplélt énekesi tevékenység, magas gázsí Londonban, Drezdában, Szentpétervárott. Egy sikeres életmű tudatosan megtervezett pálya állomásai ezek, ám igazán érdekessé az teszi őket, hogy egy XVIII. századi ambiciózus itáliai hölgy nevéhez fűződnek. Kíváncsian vesszük kézbe a Hungaroton-albumot, amely Maddalena Laura Sirmen (született: Lombardini) hegedűversenyait tartalmazza. Azt kapjuk, amire számítottunk: a korai klasszika zenei paneljeiből ügyesen összerakott korabeli divatdarabokat, elegánsan, egyszerűen hangszerelt, üde zenét. A műsorfüzetből kiderül, 26 hegedűdarabot tulajdonítanak a zeneszerzőnek, e műveken kívül szonátát, duókat, vonóstriókat, vonósnégyeseket. Impozáns sorozat, pedig Lombardini Sirmen egyetlen életébe hármat sűrített, ebből a komponálásra esett a legkisebb hangsúly. Mindig hegedűművészi rutinnal kezelte a szólóhangszert, de nem írt számára technikailag megerőltető szólámat – talán ebből fakad, hogy túlságosan eredetit sem. Érezzük a szerző korlátait, mert bár könnyedén komponált, hiányoznak zenéjéből az izek, az egyéniség, a humor. Mindez nem von le az újralfedezés értékéből: a kompozíciók Vitárius Piroška pontos tolmácsolásában és a Németh Pál vezette Savaria Barokk Zenekar stílusos, mértéktartó kíséretével Lombardini Sirmen a Haydn és Mozart európai holdudvarában tevékenykedő ismert kismesterek sorába helyezik.

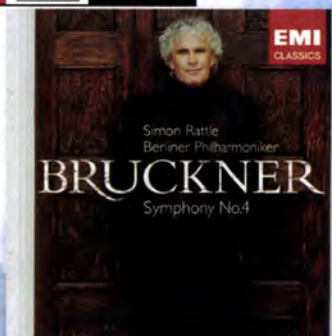
Gilányi Gabriella

Hungaroton Classic  
HCD 32499





# klasszikus és jazz újdonságok



www.emimusic.hu



**PAGANINI: I. (D-DÚR) HEGEDŰVERSENY**  
**SPOHR: VIII. (A-MOLL) HEGEDŰVERSENY**  
 Hilary Hahn – hegedű  
 A Svéd Rádió Szimfonikus Zenekara  
 Karmester: Eije Oue

●●●●○

Íme, Mutter kisasszony ifjabb kiadása: a hamvas Hilary stylistok és retusmesterek sürgölődésével készült fotókról tekint vissza, láthatóan jó partnerre a marketingnek – és cseppet sem melleleg: kiváló hegedűs. Hogy korszakos művész-e, arra ma csak nemmel felelhetek. Még nem az – a pontosítás fontos lehet. A Paganini-koncert felütése mintha miniatűr Rossini-nyitány volna, az egymásba torló dallamdarabokat cirkuszaszias csinnadratta ékeli, s igen dekoratív muzsika övezi a szólistát. Miss Hahn eminensül hegedűli a csillogó szólamot,



**PAGANINI: I. (D-DÚR) HEGEDŰVERSENY;**  
**II. (H-MOLL) HEGEDŰVERSENY; 24 CAPRICE**  
 Alexander Markov – hegedű  
 A Saarbrückeni Rádió Szimfonikus Zenekara  
 Karmester: Marcello Viotti

●●●●○

amely eleve variációkkal indul, és kápráztatni akar. Kristálytisztán, és nem holmi macskanős attitűddel zenél; ami pedig a kényes üveghangokat illeti, ily merész dinamikákat még senkitől se hallottam. Hegedűhangja általában is kristályos: kontúrja tökéletes, de belül a tartalom gyakran moccsatlan, irány nélkülív dermedt. Tíz év múlva tán mindez nagyvonalúbbá lesz, és a vagányabb, effektusban gazdagabb interpretáció telibe találja majd a mű tüzijáték-jellegét. A másik hegedűs szerző, Louis Spohr műve a „kvázi énekjelenet” alcímet viseli,

Olyan is: leginkább a különös, és különösen elfeledett Jessonda borús hangját idézi. (A lemezborító össze-vissza beszél, a mű nem kétrészes.) Komplementer darabnak nagyszerű: itt dalolhat, akár sötét tónusban is, csakugyan operai scénát imitálva. Markov más eset. Orosz is, férfi is, de hegedűlési attitűdje a gyökeres különbség. Senki se keverné össze őket: Markov Paganini-imágoval ragadja magához a concertót ezen az 1991-ben készült felvételen. Nem siklik vagy kacszik versenypályáján, hanem elegáns ívben átrepül felette. Itt nincs helyén minden üveghang, tripla tempójú skálafutamok vagy tercmenetek egy-egy láncszemét szidolozni kellene, mégis élmény, mert szenvedélytől izzik a játék. Írhatnám, hogy e kettőből össze-gyúrható egy referenciacsillag, de nem volna igaz. A 24 caprice koncertfelvétele is arról győz meg, hogy Markov képes a precíz sterilítésra is, ha arra szottyan kedve: ő maga tehát a referencia. Reménykedjünk, hogy az igen tehetséges és igen fiatal Hahn kisasszony is hallgat Markov-lemezeket.

Ökövics Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal  
 477 6232 (Hahn)

Warner Classics  
 2564 69987-2 (Markov)





**BUXTEHUDE: MEMBRA JESU NOSTRI**

Schola Cantorum Basiliensis

Karmester: René Jacobs

DVD



Különös passióciklus Buxtehude 1680-ban keletkezett Membra Jesu Nostrija. Elsősorban azért, mert – bár szövegében elvéve akad konkrét utalás a passió eseményeire – alig találunk még egy olyan művet a zenetörténetben, amely ennyire átélten, sőt szinte vizuálisan közvetítené a hűsvéti időszak üzenetét – nem a történések elmesélésével, sokkal inkább a szemlélődéssel. Mint ha egy barokk szobrot vagy festményt néznénk, hogy a keresztre feszített Jézus egy-egy testrészét, lábát, térdét, kezét, oldalát, mellét, szívet és arcát kiválasztva elmélkedjünk. A ciklus hét kantátája címében is ezt a hét kiválasztott testrészt sorolja fel.

René Jacobs nem kizárólag a meditációra fekteti a hangsúlyt. Ahol akár a legrejtettebb lehetőség kínálkozik rá, ott igyekszik a passió drámáját megmutatni – s ez nemcsak lendületes tempóiban, hanem a markáns ritmikai formálásban is teteszt ölt. Énekesei és muzsikusaí pedig annyira meggyőzően, természetesen és technikailag tökéletesen vesznek részt a produkcióban, hogy még az a hallgató is elhiszi, ilyen Buxtehude műve, akinek esetleg nem ez a felfogás az ideálja. A DVD nyújtotta látvány – a többnyelvű feliratozás lehetőségén kívül – nem emeli igazán az előadás értékét. Persze gyönyörű hangszereket látunk (sajnos sehol nem derül ki, eredetiek-e vagy másolatok), de nem több ez, mint koncertfilm. Nincsenek interjúk a művészekkel, információk a műről, és nem láthatunk például XVII. századi festményeket sem. Mindezt úgy is mondhatjuk: Jacobsnak nincs szüksége semmire, ami elterelné előadásáról a figyelmet.

*Katona Márta*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

HMD 9909006



**BACH: MOTETTÁK**

Hilliard Ensemble

Hilliard Ensemble

DVD



A középkori többszólamú vokális zenében otthonos Hilliard Együttest Bach műveinek előadóiaként aligha ismerhetjük. Szenzációt keltő kivétel 2001-es dobásuk, a klasszikus zenei toplistákat akkor vezető Moirum című album volt, amelyen a számmisztika jegyében a d-moll partita rejtett koráljai után kutattak Christoph Poppen segítségével, többek számára vitatható, de érdekes végeredménnyel. A jelenlegi felvétel nem misztikus értelemben kuriózum: az ECM gondozásában megjelent CD-n Bach motettái hagyományosan „hilliardos”, vagyis a cappella felfogásban szólnak meg. Az interpretáció mellőzi az énekszólamokat kettőző hangszereket, de az énekegyüttes így is megduplázódik: a nyolc énekes két kórust alkot. Talán szokatlan, hogy a felcsendülő kórustételek nem tradicionálisan tömszerű, grandiózus tablók, hiszen az állóképeket eleven, izgalmas szövetté oldják föl az egyenként is világosan kihallható szólamok. Az énekesek sokat kockáztatnak, de bírják koncentrációval az első hangtól az utolsóig. Hosszú hangszereszerű skálamenetek egy levegőre, értelmes tagolás: minden hang a helyén van, és a nagyformák zenei ívei is természetesekek. Ez az igényesség jellemzi a szöveg artikulálását is. Hátborzongató, ahogy a szünetekbe beleszendülő mássalhangzók tartalommal töltik meg az utánuk következő csendet. A darabok akusztikai terében a felső hangfekvés a kidolgozottabb, a mély szólamok támasza eleinte hiányzik, de a fül hozzászokik a finom tónusokhoz, a dinamika szűk holtjátékához. Összességében megállapíthatjuk, hogy a középkori szerzők kompozícióján edződött, egyszerű tisztaságával ható Hilliard-interpretáció Bach-művek előadásakor sem okoz csalódást.

*Gilányi Gabriella*

ECM Records – MusiCDome

ECM New Series 1875



**KODÁLY: VEGYESKAROK – 3.**

Debreceni Kodály Kórus

Karmester: Párkai István

DVD



A Kodály-életmű vegyeskari optikájú utolsó harmada – nomen est omen – igen vegyes. Aligha említhető egy lapon Az éneklő ifjúsághoz címzett kis strófikus szelvény, az alapkölteményhez hiven epigrammatikus, klasszicizáló Magyarország címere, a szükséztű, szubsztanciális Naphimnusz a monstrozus Moháccsal, vagy a Zrínyi szózatával. Az 1946–65 közötti alkotói periódus termésének gyűjteménye a kodályi erények jegyeit hordja magán. A megcélzott apparátushoz történő figyelmes alkalmazkodás, a vállaltan archaizáló szépségesszémnyttől el nem távolodó, dodekafóniát elkerülő út, és a magyar történelemhez fordulás mind ilyenek. De ugyanúgy említhetnénk a maszszív spirituális elkötelezettséget: ezen vonások szervülnék az életmű korábbi szakaszaihoz is. Párkai István kétségtelenül a hazai kórusvezetők doyenje. Tempóin az elszaladt idő nem érzik, színesen és igényesen vezényel. Hogy nem makulátlan referenciefelvétel született, arról a kórus időnként bágyadt basszusa, kevésbé létező (vagy bemikrofonozott?) tenorja tehet. Nem tudni, Párkai mekkora létszámú együttesrel a háta mögött vonult/vonulhatott stúdióba, mindenesetre a sokszor kamarakórusra emlékeztető karcsú hangzás a különösen gyönyörűre sikeredett Stabat Materben kifejezetten előny, míg a Marseillaise-feldolgozás erőtlen. Ami pedig a Zrínyi szózatát illeti: a lenyűgöző dramatikus kantátát professzionalitáson túli lelkesedés fűti. (Ez – ha hangban nem is ideális, de – például átéléssel, intonációval és muzikalitással teljesítő baritonista, Bárti Fazekas Zoltán közreműködésével szólal meg.) A lemezt hallgatva bizni kezd az ember, hogy legalább a Kodály-év nem sikkad el.

*Ókuvács Szilveszter*

Hungaroton Classic

HCD 32365





PentaTone  
Classics



Channel  
Classics



harmonia  
mundi

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650



**MISSA QUINQUE AUCTORUM  
(ÖT SZERZŐ MISÉJE)**

**Gyöngyösi Levente: Magnificat**

**Vajda János: Missa in D**

**Csemiczy Miklós: Deus creator omnium;  
Ave verum corpus**

**Orbán György: Lux aeterna**

**Magyar Rádió Énekklara**

**Vezényel: Selmeczi György, Erdei Péter,  
Strausz Kálmán**



Mindig érdekes játék, ha egy művet több szerző jegyez. A Magyar Rádió Énekklarának felkérésére született mise minden egyes tételét más-más szerző írta; a Kyriét Csemiczy Miklós, a Gloriát Gyöngyösi Levente, a Credót Selmeczi György, a Sanctust Vajda János, az Agnus Deit Orbán György. Igen erősen, túlságosan is erősen kezdődik ez a mise, Csemiczy a Máté-passió nyitókórusát idézi, kérdés, hogy a többiek figyelmeztették-e, a hivatkozott mű, mivel meghaladhatatlan, nehéz helyzetbe hozza a következő tételek komponistáit. Csemiczy talán azzal nyugtatta meg őket, hogy a felelősség egyedül az övé, s ha a Kyriében nem sikerül felnőni a hivatkozott anyaghoz, akkor a Glóriában már senki sem fogja ezt elvárni. Igaza lett, a kétségeket maga támasztotta, és maga viseli a felelősséget, s az vesse rá az első követ, aki képes Bach passiózenéje fölé emelkedni. Néhány tételhez (a Kyriéhez is) zongorakíséret kapcsolódik, a hangszerválasztás templomi környezetben furcsaságként hat. A mű premierjéről írt kritikájában ezt Dauner Nagy István joggal tette szóvá a Café Momus oldalain. Gyöngyösi Levente impulzív Glóriáját Kerékfy Márton (a CD kísérőtanulmányának szerzője) a reneszánsz világi kórusművészetével hozza kapcsolatba, a virtuóz letétet a madrigálokhoz hasonlítja. Magam ide-

vennem még a kora barokk concitato-stílusának kortársi túlhatását is. Selmeczi Credo-jában ugyanazzal az elégedetlen, dühös, kemény hanggal találkoztam, mint a szerző mostanában hallott (nem vokális) darabjaiban. A Sanctus ünnepélyességét Vajda a nyitőütemek szétartó szólamaival idézőjelek közé teszi, a szoprán-alt és a tenor-basszus szólamok között fenyegető szakadékokat nyit. Miközben emelkedni vágyunk, a zuhanást kockáztatjuk. A szoprán-szólóista belépése (Hosanna) a teljes mise legihletettebb pillanata, drámai és reménykedő. A koncerthez írt „önelemzésében” Orbán György így fogalmazott: „Tételeimet néha alcímmel látom el, amennyiben úgy érzem, jellemző (merthogy én is így tartom számon őket). Ez az Agnus a »quasi murmurando«, vagyis az ostinato »mormolására« utaló alcímet kapta.” A misét Selmeczi György vezényli, a lemez másik, egyetlen szerző (Vajda) által jegyzett miséjét pedig Strausz Kálmán. Miként a közös miséből a Sanctus, úgy ez a kompozíció a lemez anyagából emelkedik ki.

Molnár Szabolcs

**Hungaroton Classic**  
HCD 32457





**BARTÓK: V. VONÓSNÉGYES;  
HINDEMITH: IV. VONÓSNÉGYES**  
Zehetmair Quartett



Bár nem annyira idős, hogy gurunak nevezhetnénk, Thomas Zehetmair számomra olyan elmélyült muzsikus, mint Harmoncourt, Kurtág, vagy amilyen Végh Sándor volt. Némileg megváltozott összetételű kvartettjével nyolc év alatt mindössze három lemezt készített – a legutóbbit öt éve –, de nem ezért vagyok biztos benne, hogy a lemezen hallható minden egyes hang mögött több órányi szellemi és fizikai munka áll.

Ez a felvétel egyszerre felvillanyozó és elgondolkodtató. A Bartók-kvartett főtémájába beleerősítenek, majd lekerekítik, pedig a kottában mindegy semmi nem utal. Zehetmair megreccsenti hangszerét ott, ahol „stridente” olvasható – kérdés: Bartók milyen mértékben szánta fülsértőnek azokat a hangokat? Lenyűgöző fantáziával közelít meg a művet; kezdeményezéseik néha merésznek tűnnek, mégis a leírt hangokban gyökereznek. A bolgár ritmusú scherzo néhol annyira duhaj, hogy nincs idő meghallani a hangokat, és biztos, hogy Bartók számos piano dallamot nem így testetlennek, hanem kifejezőbbnek képzelte – mint azt utasításokkal jelezte is. Zehetmairek viszont nem csak karakterekben, hanem mindig színekben gondolkodnak – például a 4. tétel végi koráldallam túlvilági fényben ragyog –, viszont talán éppen emiatt degradálnak néha szerkezetileg fontos motívumokat pusztá effekteké. (A színvározásnak kisebb teret enged a Hindemith-kvartett, amit a kísérőfüzetben olvasható interjú szerint szintén kívülről játszanak.) A felvétel felfedezéseket és újabb kérdéseket is tartogat. Az elsajátítás, a kivitelezés és értelmezés ezen fókán azonban teljesen mindegy, így képzelte-e el a szerző a művet. Mert – mint tudjuk – a szerző halott. Viszont, ami szól: igaz. *Várkonyi Tamás*

**ECM Records – MusiCDome**  
ECM New Series 1874



**SOSZTAKOVICS: III., XIV., XV. VONÓSNÉGYES; G-MOLL ZONGORAŐTÓS OP. 57**  
Juilliard Vonósnégyes, Yefim Bronfman



Míg idehaza Bartók volt a főtéma 2006-ban, addig a világ nagyobbik felében a klasszikus modern egy másik nagysága foglalkoztatta a kedélyeket – lássuk be, nem alaptalanul. A másfél évtizeddel a Szovjetunió összeomlása után még mindig legendák és mítoszok homályával övezett Dmitrij Sosztakovics ugyanis a századik születésnapját ünnepelhette volna a tavalyi esztendőben. A Juilliard Quartet lemeze egyáltalán nem áll hát magában, hanem egy sor új, vagy újra kiadott Sosztakovics-felvétellel versenyre kelve járult hozzá az évforduló méltó ünnepléséhez. Mármint csak az a kérdés, hogy ez a hozzájárulás mennyiben bizonyult egy kedvező piaci szituáció (a születésnap kötelező felértékelődés) kiaknázásának, avagy mennyiben a Sosztakovics-interpretációk tényleges megújításának?

Kétség nélkül kijelenthetem, hogy a lemez gyönyörű, ám ennek ellenére a válasz az előbbi – kissé nyakatekert – kérdésre korántsem könnyen megfogalmazható. Hiszen a XIV. kvartett elképesztően erőteljes és aktuális felvételén kívül nagyszerűen válogatott és csodálatosan eljátszott, ámde korábban már megjelent interpretációkkal van dolgunk. Másodlagos gyűjtemény tehát ez a dupla-lemez, de a legjobb fajtából való. Érettségről, a megérett gyümölcs nyugalmáról beszélhetnénk, s nem kísérletező, újat próbáló hangzásesszémnyről. Az amerikai vonósnégyesek körében nagy hagyományokra visszatekintő levegős, átlátható szólamvezetéssel megszólaltatott darabokban a Juilliard Quartetnek és a kitűnő Yefim Bronfmannak sikerült Sosztakovics zenéjének minden ismert elemét teljes gazdagságban elénk tárnia. Benne van az ironikus, a nosztalgikus, a konstruktivista és a romantikus Sosztakovics egyaránt. *Veres Bálint*

**Sony – BMG**  
82876790182



**CHRISTIAN PALMER: ZONGORATRIÓK**  
Magyar Zongorás Trió



A Hungaroton lemezborítóin nemrég megjelent egy kis jel. E szerint a magyar cég nyíltan felvállalja, hogy a felfedezések kiadója (The Label of Discoveries), ami cseppet sem túlzás, hiszen kiadványainak túlnyomó része elsőként tár a nyilvánosság elé bizonyos zenéket. A lemezeknek köszönhetően ezúttal egy különös egyéniség alakja tűnik elő a múlt homályából: a Liszt-kortárs Christian Palmer. XIX. századi teológus, lelkész, aki itt hallható műveit házimuzsikálás céljára vetette papírra. Érdekes, hogy a kéziratokat és másolatokat a több kontinensen szétszóródott családtagok megőrizték, így könnyű dolga volt a Magyar Zongorás Triónak, hiszen csak meg kellett ezeket találni... No, de komolyra fordítva a szót, ritmikailag változatos, karakterekben és harmóniai fordulatokban gazdag négy zongoratrió került a lemeze – talán Schuberthez állnak legközelebb –, amelyeknek klasszicista tisztaságú formáiban könnyen eligazodik a hallgató. És kritikus ezzel már az előadásról is véleményt mondott, hiszen ezen jellegzetességekre a felvétel hívta fel a figyelmét. Az egymásnak felelgető szólamok megformálásán hallatszódik a trió két évtizedes együttjátéka, hiányérzetet csupán a cselló kelt, amely félénk személyiségnek mutatja magát a négy kellemes, húszperces beszélgetésben. Ennek a gyengeségnek az orvoslása pedig nem annyira a csellista Rádi Ildikó, mint inkább a másik két muzsikuss feladata. Szentpéteri Gabriella zongorahangja főleg az akkordfelbontásoknál lehetne áttetszőbb, Mondrián József hegedűhangja pedig valamivel nemesebb. A lemezen hallható műsor talán még erőteljesebben hatna, ha nem ugyanabból a műfajtából való művek szerepelnének rajta, így azonban a darabok gyengítik egymást. *Várkonyi Tamás*

**Hungaroton Classic**  
HCD 32442





**RICHTER,  
A MESTER – III.**  
Szvjatoszlav Richter  
– zongora

A „The Authorized Recordings” sorozat újracsomagolása, mindig aktuális anyag. 1993-ból Szkrjabin és Prokofjev. Richter e szerzők esetében jobban megtartotta korábbi acélosságát, keménységét, mint Beethovenél, Lisztnél. Prokofjev IV. és különösen VI. szonátáját végsőkig zengeti. Debussy iránti vonzódása is érvényesül több műben, persze elegyedve az oroszos határozottsággal: sejtelmes, de mindig markáns billentés révén. Másutt féktelen menet erős kontrollal: Vers la flamme – A láng felé, lángolva. Sosztakovics 1963-ból. Hat előjáték és fuga. Csodálatos. Univerzum tárul elénk. Megérthetjük a szerzőt, amiért neheztelt Richterre, hogy csak tizenhatot játszott a huszonnégyből. Ám ne legyünk telhetetlenek! Ha Richter mennyiségre nem is, a minőségben nagyon is szerette a teljességet. ZB

**Decca Classics – Universal**  
475 8130



**SCHUBERT: C-DÚR  
VONÓSŐTŐS**  
Msztyiszlav  
Rosztropovics –  
cselló  
Melos Quartett

Franz Schubert e művének megszólaltatása – a többi nagy késői darabhoz hasonlóan – nehéz feladat, mert a látszólagos egyszerűség és a nevezetes „mennyei hosszúság” mögött összetettség, mélység és sokrétűség lakozik. A nemrég elhunyt Rosztropovics kétszer vette fel a Deutsche Grammophonnál: az Emerson Quartet 1992-es élő felvétele a formai tökélyt célozza meg, az érzelmek helyett az értelemnek hódol.

Ez a másfél évtizeddel korábbi bejátszás a Melos Vonósnegyessel más. Ők jobban elidőznek egy-egy pillanatnál, a szólások kevésbé olvadnak össze. A csúcspontot a második és a harmadik tétel jelenti, ahol, úgy érzem, közel járunk az ideális megszólaláshoz. Intenzív töltés, finom, de heves indulatok, lágy, mégis markáns hangzás – nemes kamarazene. ZB

**Deutsche Grammophon – Universal**  
477 6357



**FÖLDES ANDOR –  
A BILLENTYŰK  
MÁGUSA**  
Földes Andor –  
zongora

Jó, de kevés. Földes életművének keresztmetszete, több, eddig ismeretlen bejátszással, de hátravan még számos felvételének CD-kiadása: Mozart, Beethoven, Liszt, Rahmanyinov versenyművei, Liszt, Bartók, Schumann jelentős alkotásai. Az album szemlélteti a művész sokoldalúságát: nemcsak egyszerű Beethoven, éteri Poulenc, melegséggel és szépen tagolt Stravinsky, különösen sokszínű Barber, erőteljes, kemény Copland, határozott Chopin és Albéniz. S persze Bartók és Kodály. Földes testesen billentett, és tisztán kijátszott mindent. Pedáns volt, finom érzékkel megáldott, gyakran tűzött műsorára modern zenét. A lemez csodás kezdete a Kromatikus fantázia és fuga felejthetetlen előadása. Bach bartóki rubatóval? Bizony. Földes megbízható és komoly zongoristaként jelenik meg előttünk, aki nem mindig lép meg, de meggyőz. ZB

**Deutsche Grammophon – Universal**  
477 6511



**MOZART:  
KAMARAMŰVEK**  
Budapest Quartet  
Széll György – zongora;  
Benny Goodman –  
klarinét

A már tisztán orosz Budapest Vonósnegyes két különös szólólistával készített Mozart-felvételek: Széll Györggyel a két zongoranegyessel 1946-ban, Benny Goodmannel a Klarinétötösről 1938-ban. A felújítások kitűnően sikerültek. Ám a fő vonzerő a játék. Széll rendkívül képzett zenész volt, aki olyan szinten zongorázott, amilyenzen vezényelt. (Érdekes, Solti is felvette a zongoranegyeseiket.) Világosan tagolt előadások, mégis lépten-nyomon felhívják a figyelmünket a csodálatos zenei pillanatokra. Mindezt egészen diszkréten teszik, s ez a legszebb bennük. Bizony, modern interpretáció, romantikus előképekkel, de fegyelmezettsége ma is példa lehet. A kvintett hangzása erőteljesebb, itt az egyensúly a kitörő érzelmek felé billen el. Goodman játéka ezúttal főképp a gyorsabb futamokkal, ki-kitörő gesztusaival nyűgözött le. ZB

**Naxos – Mevex**  
8.111238

**KLASSZIKUS  
DVD-ÚJDONSÁGOK**

**PUCCINI  
MANON LESCAUT**

Adina Nătescu,  
Patrick Demiston,  
Paolo Montarsolo  
JOHN ELIOT GARDINER

**VERDI  
FALSTAFF**

Renato Bruson,  
Katia Ricciarelli,  
Barbara Hendricks,  
Leo Nucci  
CARLO MARIA GIULINI

**TANGOS  
AMONG  
FRIENDS**

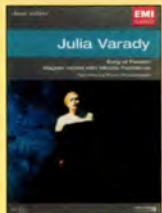
DANIEL BARENBOIM  
Rodolfo Mederos,  
Hector Console,  
Plácido Domingo

**A MUSICAL  
JOURNEY**

Zenei dokumentumok,  
beszélgetés és koncertfelvétel  
Mendelssohn,  
Liszt, Beethoven  
DAVID HELFGOTT

**WARNER CLASSICS  
HUNGARY**  
www.warnermusic.hu





**SONG OF PASSION –  
PORTRÉFILM VÁRADY  
JÚLIÁRÓL**

**Rendező: Bruno Monsiegeon  
Wagner: Wesendonck-dalok**

**EMI Classics**

DVB 3884589 ●●●●●

Várady Júlia, Kolozsvár egykori debütáns szopránja Christoph von Dohnányi és Dietrich Fischer-Dieskau oldalán káprázatos karriert futott be. A huszonevés énekesnőt előbbi frankfurti meghallgatásra hívta, utóbbi pedig 1977-ben feleségül vette. Mitől világsztár – ha csak nem a nagy baritonista miatt? Pompás archív filmrészletek ellenpontozzák a megcsontosodott kétséget: Bruno Monsiegeon portréfilmjében Tatjana jelenete, Fischer-Dieskaual közös Köpeny-premierjük néhány taktusa. Az egzotikus arcú, csinos művésznőt hidegnek, pőszének, erón felül drámázónak, oroszos stíben alulin-

tonálónak ismerhettük. Erre kiderül: Tözsér Júliaként született, férje keményen korrepetálja húsz év után is, otthonából Portugáliába kiszakítva felszabadult beszélgetőtárs, öt nyelven beszél, s legtöbbré az olasz énekiskolát tartja. Csak alveoláris spiránsai nem javulnak, de hát ez fogazat kérdése. A legnagyobbakkal működött a legjobb házakban: szerencsére e film nem sorolat alanyával érdektelen dátumokat és városneveket, öndicsérrő szuperlatívuszokat. Ellenben szó esik a Ceausescu-érában esélytelen magyar lányról, a zene kiválóttá legszemélyesebb érzésekről, s arról, hogy pláne kell társ a művész mellé, aki megállítja a rossz lépések útján. Szűkmarkú a sok bejátszás, ám bónuszként itt egy párizsi, csonkítatlan Wesendonck-dalost (nem a legjobb Várady-felvételekből).

A tanulságot az a szép pillanat hozza, amikor a másik ráadás-film, a negyedórányi Halál és a lányka-szörözés végén Júlia megsimítja a zongorától oktató férje hátát. Amennyire kényelmes egy legenda feleségének lenni, a saját jogon szerzett érdemek miatt ugyanannyira nehéz is.

ÓSz



**R. STRAUSS:  
NÉGY UTOLSÓ ÉNEK:  
A CAPRICCIO ÉS A SALOME  
ZÁRÓJELENETE**

**Nina Stemme – ének  
A Covent Garden Zenekara  
Karmester: Antonio Pappano  
EMI Classics**

00946 37879726 ●●●●●

A nagyszerű Izolda-alakítás után logikusnak tűnt R. Strauss „hat utolsó énekét” is felvenni. Nina Stemme és Antonio Pappano hisztériásra

veszi a Salome zárójelenetét, sehol a Caballé–Bernstein változat hűvös izgalma, perverz kielégülése. A motívumközösség alapján is jó átvezetés – és kontraszt – a Capriccio Holdfény-zenéje. Aztán ennek az operának a zárójelenete, amely ugyancsak hektikusabb, ezúttal viszont kevésbé indokoltan: itt inkább árnyalt flegmaságra volna szükség. A Négy utolsó énekekben Nina Stemme hangja a mélyebb fekvésben különösen sokatmondó. Az operákban általában túl sok vibratót alkalmaz, itt nem. Alban Berg megelölegező stílusával a Salome-jelenetet ideálisnak érzem színeiben-arányaiban, a Capriccio-zárójelenete viszont kevésbé ragadott meg.

ZB



**HÄNDEL: JELENETEK ÉS ÁRIÁK  
Mark Padmore – ének, The  
English Concert, Andrew Manze  
Harmonia Mundi – Karsay és  
Társ**

HMU 907735 ●●●●○

Járt már nálunk, evangélistát énekel – intenzitása, hangjának fénye, virtuozitása jószerevel kitakarta a többieket. Ezen a lemezen túl sokat és túl hosszan (77 perc!) markol: az alig játszott művek legtöbbje oly elkesztő énekest követel, aki nincs, sőt, nagy sansszal sose született meg. Ezúttal a mester extra kívánságai közül a bassziálisra előírt hangok nem teljesülnek, például a Sámson-áriában – egy korrekt hősbariton szólam végén – csak sajnálatos meleg levegő szívároghat a különben remek tenoristából. Padmore Tamerlanoként a legjobb: lányát vigasztalva visszafogott és érzelmekkel teli hangot használ, aztán a drámai accompagnato dühkítőreibe még gikszerre bukó, vagy halálos sebtől hörgéssé vált hangok is beférnek. Az English Concert e korai Sturm und Drangra hasonló viharral felel.

ÓSz



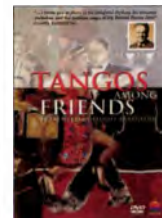
**PETER LIEBERSON:  
NERUDA-DALOK  
Hunt Lieberzon – ének  
Bostoni Szimfonikus Zenekar  
Karmester: James Levine  
Nonesuch – Warner Classics**

7559 79954 2 ●●●●○

Lorraine Hunt, a kiváló Mélisande és Peter Lieberzon zeneszerző szerelme tragikusan korán hunyt el. De megszülettek a Neruda-kötetből közösen válogatott verseik dalai, ame-

lyek a kiegyenlített izgalmas hangú mezzoszoprán még végzetes betegségének kitörése előtt énekelhette el egy hangversenyen. A csendesebb de Falla- vagy Rodrigo-darabokból merítő, illetve Canteloube auvergne-i feldolgozásainak stílusával rokon ciklus folyamként terül szét, és sok hálás, posztromantikus énekszólammal öleli körbe a szerelmet. Az utolsó dal a nő korai halálának érzetét vetíti előre, így egészen háttorzongató: a vég egyszerűen felszűnik az égbe, a faktúra mosolyogva fogy el. A kortárs muzsikától elzárkózó James Levine, a házaspár jóbarátja jelenlétével példázta, hogy maradandó érték született a halálból.

ÓSz



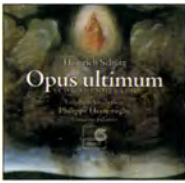
**TANGÓK – BARÁTOK KÖZT  
Daniel Barenboim – zongora  
NVC Arts – Warner Classics**

256469974-2 ●●●●○

Tíz éve készült a film, amely Daniel Barenboimot szülővárosába, Buenos Airesbe kíséri el. A valamikori csodagyerek egy alkalmi trió tagjaként tangóműsört játszik, később átruccannak vele Londonba is. Rodolfo Mederos, egy mesteri bandoneonos működik mellette, akinek van véleménye a tangóról. A nagy elődöknek is volt: idézik az 1935-ben lezuhant Carlos Gardelt, a tizenöt esztendeje halott Astor Piazzollát, Horacio Salgánt, Alberto Ginasterát és a többieket. Barenboim szintén elemzi a műfajt, ráadásul hangszer mellett, ami a legtanulságosabb. A habanera (Bizet-t zongorázik hozzá), a mazurka és a polka kontinensközi oda-vissza útja és végül a nagy olvasztótégely, az argentin főváros közössége alakította ilyenné. Hogy milyenné, arról szól a film – természetesen a tangó az élet maga.

ÓSz





**SCHÜTZ: OPUS ULTIMUM**  
**Collegium Vocale Gent, Concerto Palatino, Philippe Herreweghe**  
**Harmonia Mundi – Karsay és Társa**  
 HMC 901895-96 ●●●●●

Schütz első műveit, az itáliai madrigálokat 1611-ben, huszonhat évesen komponálta – és pontosan hat évvel később fejezte be zeneszerzői pályáját egy kétkórusos motettákat tartalmazó gyűjteménnyel. Ennek terjesztésével az idős mester már láthatólag nemigen törődött – talán ezét kellett 300 évet várni egy újabb előadására. Ma már több felvétel létezik a 119. zsolttár 176 versszakának 11 motettán átívelő páratlan megzenésítéséből. Azonban Herreweghe új, kétlemezes albuma, amely két másik, szintén Schütz utolsó évében keletkezett művet, a 100. zsolttárt, valamint a Német Magnificatot is tartalmazza. Részleteiben (például hangszíneit, tempóválasztásait vagy a kórusok-szólisták közti arányokat tekintve) és összefogottságát nézve is egyedülállóan szép előadás. **KM**



**GESUALDO: NAGYHETI RESPONZÓRIUMOK**  
**A Sei Voci**  
**Warner Classics**  
 ●●●●○

Gesualdo saját kápolnája számára komponált nagyheti responzóriumi megrendítő zenei-pszichopatológiai lenyomatok 1611-ből: a démonaival viaskodó szerző utolsó, irracionális tónusú, disszonáns egyházi művei. A 21 tételből

álló, két CD-t megtöltő sorozatban a francia A Sei Voci énekegyüttes nem állja meg a helyét a Tallis Scholars vagy a Hilliard Együttes felvétele mellett. Az intonációs pontatlanságokat még csak elnéznék nekik, de nem lett volna szabad ennyire ötlettelenül hozzáfogni a feladathoz. (Noha nyilvánvaló, hogy e különös, látszólag formátlan zenei alakzatok nem könnyítették meg a dolgukat.) A felvétel kiváló hangj adottságokkal rendelkező énekesek ügyes lapról olvasásának hat – összehasonlító anyagként talán odafér a többi Gesualdo-album mellé. **QG**



**INTO THE LIGHT**  
**Kaori Muraji – gitár**  
**The Sixteen**  
**Vezényel: Harry Christophers**  
**Decca Classics – Universal**  
 475 8199 ●●●●○

A japán gitáros hölgy sokoldalúságát hivatott bemutatni a felvétel: hallhatjuk az énekegyüttes kísérelőjeként és szólistaként is. A műsort is e szempontnak rendelték alá; többnyire reneszánsz kórusművek közé ékelődnek XX. századi gitárdarabok. Figelemre méltóak Villa-Lobos prelúdiumai Dowland vokális tétéleivel, Bob Chilcott feldolgozásában, viszont rosszul megválasztott ráadás-számoknak érzem ebben a környezetben Borogyin népszerű Polovec táncainak átíratát. Kaori Muraji érzékeny muzsikus, kiváltképp kísérelőként, a szólótételekben viszont zavaróak a húrzörejek, a „nyávogó” csúszások. A Harry Christophers vezette Sixteen éneke azonban mindig képes gyönyörködtetni hallgatóit – Chilcott átíratában Villa-Lobos egyik Bachiana Brasilierájának népszerű Cantilenája például egészen rendkívüli –, s külön élvezet, ha némelyiküknek szólistaszerep is jut. **FK**



**RICHARD JONES: CSEMBALÓSZVITTEK**  
**Péteri Judit – csembaló**  
**Hungaroton Classic**  
 HCD 32454 ●●●●○

Ismét egy kitűnő Hungaroton-kiadvány. Ezúttal nagyrészt a kiváló zenetörténész és előadóművész Péteri Judit érdeme a ritkaság fellelése, avatott kommentálása és előadása. Egy brit zeneszerző, akit alighanem szülőhazájában sem ismernek. Hegedűsként működött, de hangszerére írt szerzeményei billentyűs átíratban maradtak fenn. Igazán érdekes, jó zene – még annak a kornak a terméke, amelyben rengeteg, általunk talán kevésbé jelentősnek és kevésbé izgalmasnak tartott kompozíció született. Ez a három szvit nem írja át korról alkotott képünket, de árnyalja, és élvezetes órát nyújt, nemcsak egyetlen alkalomra. Reméljük, Péteri Judit folytatja felfedezőútját, és hamarosan körbevezet minket Richard Jones másik három csembalószvitjének tájain is. A lemezen „a mi csembalónk”, a Magyarországon sokszor hallható Dowd szól. **ZB**



**LISZT: ZONGORAMŰVEK**  
**Balázs János – zongora**  
**BMC Records**  
 BMC TCD 001 ●●●●○

Amikor a tehetség ideális tehetség-gondozókkal találkozik, nem marad el a siker. Zongorázását hallgatva nehéz lenne kitalálni Balázs János életkorát. Játékának legsajátosabb ismérve a problémamentesség. Partnere a hangszer, nem akarja leigáz-

ni, uralkodni felette. A tizenkilenc éves fiatalember rendkívüli tehetség. A 2005-ben Pécsen megrendezett Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraverseny győztese a felvételen tíz művet illetve átíratot szólatalt meg. A műsorválasztás ideális, megnyerő és egyben találó pillanatképeket ad a zongoristáról. A gyönyöröző futamok és bravúros hangzások virtuozitásáról tanúskodnak, ám érzünk affinitást az ábrázoló-szemlélődő hangvételek iránt is. Balázs zeneiségének legnagyobb erénye, ahogyan az idővel bánik: biztos érzékkel formál. Palettája – érthető okokból – korántsem teljes, amit viszont birtokol, maradéktalanul gyönyörködtető. **FK**



**RAVEL ÖSSZES ZONGORAMŰVE – I.**  
**Artur Pizarro**  
**Linn Records – Limar Audio**  
 CKD 290 ●●●●○

A Ravel összes zongoraművét átfogó sorozat első darabja azoknak való, akik a hi-fi hangzást, a mattabb, mérsékeltbben dinamikus megszólalást preferálják. Ami az interpretációkat illeti, mindenképp elismerés illeti Pizarrot az igényességért, a gondosságért. Nehéz darabok ezek, s a portugál pianista megpróbál megfelelni a bonyolult textúrájú, ezerszínű impresszionista alkotások követelményeinek. Egyértelműen felkészült előadó, méltó a művekhez, ugyanakkor nem éri el az autonóm művésziesség fokát. A saját előadói hang, a megszólaltatások egysége hiányzik. Korrekt, de a benyomások sokszínűségének, a művek komplexitásának érzékeltetésére való érezhető törekvés ellenére is kissé egysíkú interpretációk. A hangulatokat sejtjük, de nem csapnak meg, nem ártanak el, nem kavarhatnak fel. **ZB**





**HUBAY JENŐ: HEGEDŰ-ZONGORA-MŰVEK – X.**

**Szecsódi Ferenc – hegedű  
Kassai István – zongora**  
**Hungaroton Classic**

HCD 32452



Jeles sorozat, amely az előadások minősége szempontjából is kimagasló, nemcsak egyértelmű dokumentatív értéke révén. A lemez azt a véleményemet igazolja, miszerint Szecsódi Ferenc jóval nagyobb elismerést érdemelne, hiszen legkiválóbb hegedűseink közé tartozik. Izesen, izléselesen, tisztán, testesen, mindvégig élvezetesen hegedül, csak a magas hangoknál zavar néha a fekvésváltás. Méltó módon interpretálja hajdani nagy virtuózunk zenéjét. Kassai István zongorázása szintén nagyszerű: hol a háttérbe húzódik, hol az előtérbe lép, és nyomatékot ad, máskor afféle hangfestőként játszik. Az előadások alapvetően nyugodtak, mégis érvényesül bennük a virtuóz karakter. A sorozat egyes lemezeinek az összeállítás változatos – ezt Cinka Panna nótája nyitja, amelyet többek közt még két Csárdajelenet követ. ZB



**ROMANTIKUS ITÁLIAI  
GITÁRMŰVEK**

**Johanna Beisteiner – gitár**  
**Gramy Records**

GR-070



Az 1976-ban Bécsújhelyen született Johanna Beisteinernek ez ötödik felvétele. Giuliani Rossiniana No 1 című műve kétségkívül igényes játszaváló, ám az eredeti ismeretében szegényesek a gitáros lehetőségei.

Carulli hat Andantéja inkább játéktechnikából vizsgáztatja az előadót. Nem derül ki, hogy kitől származik Paganini eredetileg hegedűkíséretes A-dúr szonátájának szóló-verziója, de már az is öröndetes, hogy teljes értékű műnek hat. Legnánitól a két caprice afféle ráadás. Beisteiner remek formaérzékkel építi fel a tételeket, pregnánsan karakterizálja a motívumokat, színvilága igényes hallásról tanúskodik, ám hangszere dinamikai határait nem ismeri eléggé. Jó előadás, tetszetős hallgatnivaló – csak épp a virtuóznak kijáró csodálatot nem tudja kivívni. FK



**CSAJKOVSZKIJ:  
IV., V., VI. SZIMFÓNIA**

**A Santa Cecilia Zenekara**

**Karmester: Antonio Pappano**  
**EMI Classics**

00946 35325829



Antonio Pappano ezeken a felvételeken ismét kiváló teljesítményt nyújt. Ennél kifinomultabban csak néhány igazán nagy zenekar játszik Csajkovszkijt. Kidolgozottság, összefogottság terén példaértékű az előadás, s magasan afölött a szint fölött áll, amit egy nem e repertoárhoz szokott zenekartól várnánk. Csak a IV. szimfónia bevezetése mennyi dinamikai fokozaton halad keresztül! Pappano bizonyára szándékosan kerülte a kitörő érzelmességet, a hangzás teltségét, a megszólalás hevesességét, de ehhez némiképp a vonósszólamok adottságai is hozzájárulhattak. A fúvósok hangzása sem túl patetikus, ám zengőbbek az olykor félszáraz vonósoknál. Pappano néha ritmikailag a vezető szólamnak rendeli alá a többbit, néhol viszont jobban esne nagyobb dinamikai szint. Ezek azonban apró merevségek az egész finom kidolgozottságához képest. Várjuk az első három szimfóniát! ZB



**BRAHMS: D-DÚR SZERENÁD,  
WAGNER: SIEGFRIED-IDILL**

**Mantovai Kamarazenekar**  
**Karmester: Friedrich Haider**  
**philArtis Vienna – Mevex**

PAV 0604



Friedrich Haider elsősorban operakarmesterként ismert, különösen feleségével, Edita Gruberovával készített felvételei révén. Ezt a lemezt azonban mint koncertdirigens jegyzi: a huszoneves Brahms sajnos ritkán hallható I. szerenádját vezényli. Az 1981-ben Umberto Benedetti Michelangeli által alapított olasz zenekar elsőrangú: összeszedetten zenélnék, és hallhatóan kitűnően együtt tudnak működni Haiderrel, akivel 2000-ben adták első koncertjüket. Talán nem tűnik belemagyarázásnak, ha észrevételezzük, hogy az osztrák dirigens ezen a koncertfelvételen is hozzá színpadi formáját: minden tételnek tere van, a zenei folyamat mint drámai cselekmény halad fokozatosan előre, s a takarékos, visszafogott kezdetekből nagyívű építmény körvonalai bontakoznak ki. VT



**SCHÖNBERG: ZENEKARI  
ÉS VERSENYMŰVEK**

**Chicagói és Londoni  
Szimfonikus Zenekar**

**Karmester: Pierre Boulez**  
**Warner Classics**



A két lemezen négy mű szerepel – kifejezetten azoknak való összeállítás, akik a Schönberg nevű diót próbálják újra és újra feltörni, de eddig mindig beletörött a bicskájuk.

(Lehet, hogy nem bicskával kell diót törni?) Ha a posztromantikus Pelléas és Mélisande után hallgatja az ember a tizenkétfokú technikával komponált Zongoraversenyt Peter Serkinnel, vagy a Hegedűversenyt Pierre Amoyal szólójával, meg fog lepődni, hogy utóbbi két mű esetében Schönberg milyen letisztultan, milyen áttetszően hangszerelt. Aki a művek interpretációira kíváncsi, annak valószínűleg szintén az utóbb említett darabok okoznak majd kellemes meglepetést. Az emberként melegszívű, de muzsikusként hidegfejű Boulez ugyanis ezekben igazán nagyszerű; a szimfonikus költeményben széles gesztusokat, átfűtött szenvedélyeket ne várjuk tőle. VT



**DECSENYI: BÚCSÚ EGY  
TOVÁBTŰNT ÉVSZÁZADTÓL**

**A Magyar Rádió Szimfonikus  
Zenekara**

**Karmester: Kovács János**  
**Hungaroton Classic**

HCD 32372-73



Lehet, hogy a szerző 80. születésnapja alkalmából került lemezre a csaknem másfél órás mű, mindenesetre, a 2001-es kompozíció terjedelme lehetővé tette, hogy a kétkorongos albumon ismét megjelenhessen az életmű jelentős, korábban LP-n közzétett további három darabja. (A Csontváry-képek 1979-es, Weöres Sándor Tizenkettedik szimfóniája, illetve a Sirfelirat Aquincumból 1984-es felvétele.) A héttételes, monumentális oratórium ténylegesen valamiféle „számvetés”; személyességét a szövegek kiválasztása jelenti, valamint a zene elsődlegesen illusztráló jellege. A lemez meghallgatása után még nehezebb megérteni: honnan az elutasító idegenkedés a kortárs komolyzene iránt? FK

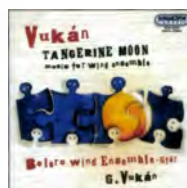




**GÓRECKI:  
III. VONÓSNÉGYES**

**Kronos Quartet**  
**Nonesuch – Warner Classics**  
7559-79993-3 ●●●●●

Mindenekelőtt szögezzük le: a Nonesuch Górecki-sorozatának lassan tíz éve halogatott új felvétele egy nagy és jelentős zeneszerző nagy és jelentős művének nagy és jelentős előadása. Tudom, banális szavak, de Henryk Góreckihez épp a banalitás illik. Mert a hetvennégy éves lengyel zeneszerző a semmivel, az érvénytelennel, a lehasználttal, a banálissal dolgozik: ezekből hoz létre valóságosan szépséget – és ezért oly nagy az összhang komponista és előadói között, akik sohasem mentek a szomszédba egy kis banalitásért. Szaknyelven azt mondhatnánk: „lírai repetitív art”. Priváte azonban jobb, ha kimondunk egy nyílt titkot: ez a zene – alcíme: „...songs are sung” – végtelen búcsúárja, s olyan személyes, ami nagyon ritka a mai művészetben. VB



**VUKÁN:  
MŰVEK FÚVÓSEGYSÉGRE**

**Bolero Fúvóegyüttes,  
Győri Őtöegyüttes**  
**Karmester: Vukán György**  
**Hungaroton Classic**  
HCD 32537 ●●●●○

Szimpatikus, hogy Vukán György nem magyarzza a darabjait. A címadó kompozíció, a Mandarin Hold magyarzza magát, amennyiben a csodálatos Bartók hatásáról tanúskodik. Mégis kíváncsi lennék, mi lehet a cím elsődleges jelentése –

ahogyan a Maurice Andrénak és Berkes Kálmánnak írt, s a lemezen Boldoczki Gábor szintén nagyszerű szólójával hallható ragtime-nak, a Borszínű tengernek az esetében is. Formás s természetesen a jazztól nem idegen kompozíciók ezek, amelyek nem a „magas művészet” igényeinek kívánnak megfelelni. (Ha létezik egyáltalán ilyen kategória.) Itt-ott valamiféle programot sejtetnek, de a szerző ránk, hallgatókra bízta ezeknek a megfejtését. Ilyen kalandra hív a győri Bolero Fúvóegyüttesnek komponált, 2005-ben bemutatott Mindörökké és még egy nap című opus, amelyben maga Vukán is közreműködik. VT



**MATUZ ISTVÁN  
KONCERTFELVÉTELEI**

**Fon-Trade – BMC**  
●●●●○

A fuvolajáték iskolateremtő hazai megújítójának 60. születésnapja adja az apropót, hogy a Magyar Rádió Archivumában őrzött, eddig kiadatlan koncertfelvételeit hallgathassuk meg a lemezeiről. Az album összeállítása (Ittész Gergely munkája) hű tükre a művész sokoldalúságának, stílárís kozmopolitizmusának: Bach, Händel, Schubert, Soproni, Matuz és Gyenyiszov művei kerültek a reprezentatív válogatásba.

Körlégzés ide vagy oda, ezúttal is a muzsikálás természetessége, a hangképzés rendkívül magas szintű kontrollja fogja meg a hallgatót a Bach-szonáta 1992-es felvételében és persze az érzéki csalódást okozó technika az akkordokkal operáló Multi appassionato című Matuz-kompozícióban. Gyenyiszov versenyműve a Mihály András vezényelte ÁHZ-val 1979-ből szintén nagyértékű kincs a Magyar Rádió Archivumában található kincsbányából. VT



**PERTIS JENŐ:  
KAMARAMŰVEK**

**Hungaroton Classic**  
HCD 32436 ●●●●○

Május eleje óta sajnos már Pertis Jenőről is múlt időben kell szólnunk. Ő azon szerencsések közé tartozott, akinek mindig volt kinek írnia. Közvetlen környezetében ugyanis számos tehetséges muzsikussal találkozott, akiknek játékaról a lemezen is sugárzik az alkotó iránti szeretet, a teljes odaadás, valamint a gondolat- és lelki közösség azzal, akinek a műveit megszólaltatják. Az ezredforduló táján született Családi zenéket és más kamaraműveket a Kelemen-Kokas-, illetve az Egri-Pertis páros előadásában halljuk, de ezek mellett korábban komponált darabok teszik teljessé a képet. A kilenc női hangra írt Fal No 2, ez az érdekes kísérlet az improvizációval, a kétcimbalmos bagatellek, a rézfúvós szextett, vagy a vonósnégyesre írt hat tétel a nyolcvanas évekből: mind egy invenciózus, nagy szakmai tudású, jó humorú zeneszerző üzenetei az utókornak. VT



**SÁRY BÁNK: TIMEBELLS**

**Weiner Szász  
Kamaraszimfonikusok  
Intermoduláció Együttes**  
**Karmester: Tihanyi László**  
**Hungaroton Classic**  
HCD 32435 ●●●●○

Tessék ezt a lemezt azoknak megmutatni, akik szerint a mai magyar kortárs zene hallgatásához irtoztató szellemi erőfeszítés, ezoterikus szakértelem vagy mazochizmus kell!

Mert ez kérem friss, színes, harsogó, andalító, ellazító – a Weiner Szász Kamaraszimfonikusok és a Tihanyi László vezette Intermoduláció Együttes mellett a hazai kortárs zenei élet számos kiválósága szerepel rajta, érezhetően élvezve, amit csinálnak.

Sáry Bánk a legklasszikusabb értelemben vett muzikalitásunkra apellál – tudjuk, volt honnan örökölnie ezt a készséget. Változatos és fantáziadús zenéjének éppen ez a bizonyos „klasszikus muzikalitás” az egyetlen korlátja is egyben. Legalábbis azok számára, akik azért azt is szeretik, amikor a fagylyalt visszanyal. VB



**TREPULKA, HANNENHEIM:  
ZONGORAMŰVEK**

**Herbert Henck – zongora**  
**ECM Records – MusicDome**  
ECM New Series 1937 ●●●●○

Nagy zenetudósoktól nemigen várjuk el, hogy nagy előadók is legyenek. Ismeretlen nevű, kis zeneszerzőktől pedig nem várjuk el, hogy nagy remekművek szerzői legyenek. Herbert Henck, akinek a nevéhez oly sok izgalmas felfedezés kötődik, már régóta igyekszik rációlni az előző állításokra. Jelentős kutatóként a huszadik századi zongorás repertoár megkerülhetetlen előadójává vált (nem véletlenül kapta meg májusban az Ernst von Siemens Alapítvány különdíját), aki nem csak jó, de néha mélyrehatóan ihletett felvételekkel áll elő, s képes rá, hogy megingassa azt az igazán sosem ellenőrzött előítéletünket, hogy akire nem emlékszünk, arra nem is érdemes emlékezni. A csak nagyon kevés fennmaradt Trepulka- és Hannenheim-művet (mindketten az atonális zene második nemzedékéhez tartoztak) kétségbevonhatatlanul jó ötlet volt felfedezni. VB



## „A művészet meghal az egoizmustól”

### Bátori Éva a színjátszásról, a háláról, a sokféleségről

**Ha hinnék az energiaátadó varázslatokban, kérném Bátori Évát, naponta csak öt percet beszéljen hozzám. Megfoghatatlan, honnan van ennyi erő benne, pedig hétköznapi problémákkal éppúgy el van látva, mint bárki más. Tizenhárom évet töltött külföldön, így a pesti klakknak\*, amely bizony létezik, még nem kedvence.**

◆ Albert Mária



Bátori Éva: „A Karnyónéban most vért izzadtam”

„Strapás” évadja volt Bátori Évának. Hál’ istennek – jegyzi meg. Az André Chénier Magdalenája után a Karnyóné címszerepét is eljátszotta, éneklé korábbi, szintén nem könnyű szerepeit: Donna Annát, Lizát, Katyerinát, Jenufát. Második éve külsős vendégtanár a Színház- és

#### PÁLYAKÉP-VÁZLAT

Tanulmányait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végezte, majd felvették a bécsi Staatsoper operastúdiójába. 1992-ben a Lipcsei, majd 1995-ben a Kölni Operához szerződött. Számos alkalommal fellépett Frankfurtban, Hannoverben és más európai dalszínházakban is. A Pekingi Operát a bécsi Staatsoper Figaro házassága előadásával nyitották meg, amelyben a Grófné szerepét énekelte nagy sikerrel. Az Egyesült Államokban, Seattle-ben Tosca szerepében és A Nyugat lánya Minnie-jeként lépett közönség elé.

\*klakk (francia, claque): irányított tetszésnyilvánítás, bértaps

Filmművészeti Egyetemen, Ascher Tamás és Novák Eszter zenés színész osztályában. Néhányan felvételiznek a Zeneakadémiára, felkészíti őket a felételre is. Ingyen. Persze, hogy ingyen, mondja, nincs semmi pénzük. És különben is, annyi segítséget kapott fiatal korában, most a fiataloknak adja vissza. Bécsben „Réthy Eszter volt a mesternőm” – meséli. „Azt mondta: itt van ez a kulcs, most beköltözöl a villámba, én megyek Japánba tanítani. Ingyen laktam ott két hónapig, és ingyen tanított.”

Hallani, hogy talán sikerül együtt maradni a „varázsfuvolás” osztálynak. „Jó lenne a gyerekeknek, és nagyon jó a közönségnek egy ilyen Varázsfuvola, mert a színészetéről szól. Na, már megint ide lyukadtam ki...” – teszi hozzá. Nagyon helyesen, mert a Magyar Állami Operaháznak abba az irányba kellene elmozdulni, amerre néhány lépést megtett a közelmúltban. Bátori Éva szerint ez sarkalatos kérdés Magyarországon. Persze megkapja, hogy elfogult: na igen, te Németországban dolgoztál. „Nem hiszem, hogy a német rendezői színház rossz, fel szoktak hozni néhány kirívó példát, de nem ezt kell nézni, hanem azt, hogy hány sikeres és jó előadás látható. Nem mondom, hogy tisztán modern színházat kell létrehozni, a klasszikus előadások közönségét sem veszíthetjük el. De nem lehet lila fejjel a sűgőlyuknál állva elordítani a szerepet, mert a fiatalok a harmadik emeleten valóban kiröhögik az énekest.” A ház most lehetőséget ad arra, hogy az operajátszás zenés színházi mivolta több teret kapjon. Jövőre Vidnyánszky Attila, Kovalik Balázs, Zsámbéki Gábor rendez előadásokat. „A Karnyónéban most vért izzadtam. Sokat vártam, azt éreztem, ha ez nem lesz nagy trouville, akkor túl nagy áldozatot hozok, mert ez a szerep nem az én hangomra van írva. A harmadik előadáson már igazán jól éreztem magam. Azért is vállaltam el a Karnyónét, mert viszonzni akartam, hogy fiatal énekesként a „Négyek” – Selmeczi György, Csemiczky Miklós, Orbán György és Vajda János – a műveik közelébe engedtek.”

Dramai fejleménynek tartja, hogy a fővároson kívüli operajátszás rossz állapotban van, ha egyáltalán van... Szűkülnek a lehetőségek a fiatalok számára. Ezért jövőre nem tanít, mert nem tudna becsülettel válaszolni a tanítványainak, ha föltennék a kérdést: meg fogok élni a hivatásomból? „Bár fontos kérdéseket, mint élet és halál, pénzzel nem lehet megoldani. A pénz és az egoizmus megöli a művészetet.”



# NÉGY BEMUTATÓ a 2007/2008-as évadban

2007. október 26. és 27. – Thália Színház  
SZTRAVINSZKIJ három egyfelvonásosa:  
*MAVRA, A RÓKA és A KATONA TÖRTÉNETE*  
Rendező: Vidnyánszky Attila

2007. november 24. és december 8. – Operaház  
*RICHARD STRAUSS: ELEKTRA*  
Rendező: Kovalik Balázs

2008. március 8. és 9. – Operaház  
*KENESSEY: BIHARI NÓTÁJA*  
Koreográfia: Keveházi Gábor és Román Sándor

2008. május 31. és június 1. – Operaház  
*CSAJKOVSZKIJ: ANYEGIN*  
Rendező: Zsámbéki Gábor



MAGYAR ÁLLAMI  
OPERAHÁZ

*értékek  
harmóniája*

*www.opera.hu*



## Bartók + Párizs

### Francia ritkaság a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon

**A francia operairodalom – szemben például a filmmel – egy ideje kevésbé népszerű Magyarországon. Reméljük, ez a helyzet megváltozik: időről-időre színre lép egy-egy karmester, igazgató, rendező, aki megpróbálja visszahozni a gall muzsikát a pannon zenés színpadokra.**

◆ Albert Mária

Az egyik magyarázat talán az lehet, hogy ezeknek a műveknek az értékei kiemelkedő szereposztásban és szellemes rendezésben érvényesülnek igazán. A Bartók + ... Nemzetközi Operafesztivál szervezői mindenesetre idén a francia operát állították a program középpontjába, és nem is kellett a kínálattal sokat bajlódniuk, hiszen a környező országok operáiban is találtak jószívvvel meghívható előadásokat. Remélhető, hogy hasonlóan az ugyancsak homályban tartott verista irodalom tavalyi sikeres felvonultatásához, a francia zenedrámát is felfedezi a közönség. Gounod Faustja nem tartozik a felfedezésre váró operák közé, a Rómeó és Júlia is előkerül időnként, de másik jelentős alkotását, a Mireille-t legfeljebb rádióban hallhatta a közönség, magyar operaszínpadon még nem játszották. Pedig rendkívül értékes irodalmi alapanyagból készült a darab szöveggönyve. Frédéric Mistral (1830–1914), Nobel-díjas író-költő tizenegy énekből álló alkotása a

Diszletterv 1901-ből, a Mireille 4. felvonásához

Mireió című romantikus provanszi legenda. Szerzője éppen azért kapta 1904-ben az elismerést, mert megpróbált a „trend” ellen fordulni, és a provanszal irodalmi reneszánsz élére állni. A dél-francia nép életét, szokásait, az érzelmeket és a tájak szépségét ábrázoló versei és elbeszélő költeményei a provanszal népköltészetből és legendákból táplálkoznak. A Mireiót két nyelven, saját francia fordításával jelentetette meg a költő. (Magyarra Gábor Andor fordította.) „Az Emberiség, az Igazság és a Szépség: úgy hisz bennük, mintha – volnának. Mistral ennek a meghatározó, emberi naivságnak a költője. Naivabb és típusosabb mindenki másnál. Ő e korszak Anti-Ibsene: az élet részeg igentlője és dalnoka” – írta róla Ady Endre 1906-ban a Pesti Naplóban.

Mireió – franciául Mireille – történetéből Michel Carré szerkesztette a librettót, az operát 1864-ben a Théâtre Lyrique-ben mutatták be. Június 17-én este végre megismerheti a közönség a Nyári Színházban a Sipario Társulat szólistái, a párizsi Bel' Arte Szimfonikus Zenekar és a Stella Maris Kórus tolmácsolásában. Stefanna Kybalova alakítja a címszerepet, ami nem könnyű feladat, hiszen Mireille-nek nemcsak énekelnie, hanem táncolnia is kell. A bolgár énekesnő előbb Szófiában, majd Prágában tanult énekelni, végül a milánói Verdi Konzervatóriumba iratkozott be. Tanulmányai alatt szorgalmasan énekelt a Scala kórusában, ahol így jelentős színpadi gyakorlatra tehetett szert, és fokozatosan kisebb szülő szerepeket is rábíztak. 2003-ban Donizetti Don Pasqualéjának nő főszerepében debütált német színpadon, s ugyanebben az évben az Idomeneo Iliáját bízták rá a cremonai és a comói Mozart-sorozatban. Amorét alakította Gluck Orfeo és Euridicéjében több észak-olasz dalszínházban. Tavaly a Rigoletto Gildájára készült föl Milánóban, és több belcanto alkotás szoprán szólamát is megtanulta.

A Mireille története majdnem tipikus love story, mégis érdemes beleolvasni. A jómódú Ramon gazda lánya, Mireille, a szegény kosárfonót, Vincent-t szereti. Az apa azonban hallani sem akar a fiúról, mert Mireille-t Ourriashoz, a gazdag csordáshoz akarja férjhez adni. A két férfi összetalálkozik. Vincent szép szóval igyekszik meggyőzni vetélytársát, hogy mondjon le a lányról, de Ourrias ezt visszautasítja. Ekkor birokra kelnek. A csordás orvul támad, leüti ellenfelét. Mivel holtak hiszi, elmenekül. Lelkiismeretfurdalástól és félelemtől gyötörve át akar kelni a Rhône folyón, de vízbe fullad. Mireille belebetegszik Vincent halálának hírébe. Megérkezik azonban a fiú húga, és elmondja, hogy bátyja nem halt meg, sőt fel is épült súlyos sebéből. A lány útnak indul, pusztaságokon kel át, és ez halálosan kimeríti, Vincent talál rá. Már Ramon is áldását adná a frigyre, de késő: Mireille Vincent karjai között meghal.

A Bartók + Párizs hivatalos honlapja:  
www.operafesztival.hu



Forrás: Bibliothèque Nationale de Paris



# „Nem játszhatunk úgy, ahogy a századfordulón”

## Vizin Viktória pályájáról, a versenyekről és új szerepeiről

**Kecskeméten született, s ha Magyarországon akad dolga, Vizin Viktória hazaugrik a híres városba a szüleikhez és a testvéreikhez. Mióta Chicagóban van az otthona, másként értékeli a távolságokat, mint amikor a Szeged–Kecskemét–Kolozsvár–Budapest négyzöget járta.**

➤ Albert Mária

1996-ban debütált Kolozsváron, Rosina szerepében, A sevillai borbélyban. „A következő öt évben valamennyi Mozart mezo szerepet elénekelttem, még Zerlinát is játszottam a kolozsvári Magyar Operában” – meséli.

A 2000. év fordulópont az életében, ekkor kezd el a londoni Covent Gardenben kisebb szerepeken dolgozni. Értesítik Németországból: egy fiatal Carment keresnek. „Először ijesztő feladatnak látszott, mert a Mozart- és belcanto szerepek után a Carmen stílus és technikai váltást kívánt, de nagyon csábított az ajánlat, vállaltam, és 2000 decemberében énekeltem először a Carment Essenben.”

Azután több német dalszínház is foglalkoztatta a szerepben; idei budapesti vendéjátékán kisebb évfordulót ünnepelt: ötvenötödik alakította Bizet hősnőjét. Ez volt hetedik rendezés, amellyel meg kellett ismerkednie. „Sok mindent másként gondolok Carmenről, mint a kollégák, de mindig alkalmazkodom, noha az alakot itt is én töltöttem ki. Szerintem Carmen nemcsak kihívó, hanem humora is van – ezt igyekeztem megmutatni. Azt hiszem, ez a szerep elkísér a pályámon, bennem is változik. Másként látom, mint hét évvel ezelőtt, és másként fogom látni tíz év múlva.”

Vizin Viktória 2000-ben indult a bécsi Belvedere énekversenyen, amelyen, bár rutinos és sikeres versenyző, a második helyet érte el. „Lehetetlenség volt az elsőt megszerezni, mert egy nagyon jó kontratenor futott be.”

2002-ben Eboli grófnőt ajánlották neki, erre nemet mondott: „Ha vállalom, ma már biztosan nem énekelnék, túl nagy ugrás lett volna” – jegyzi meg. Meghallotta azonban, hogy egy düsseldorfi fesztivál A rózsalovag Octavianjára tart meghallgatást. Hogy ismerte volna a szerepet, az in-



Vizin Viktória mint Carmen

kább blöff volt, mindenesetre tanulta... Ezt nyilván sejtették, mert Octavian nem kapta meg (egyelőre) viszont három szonóra megtöltötték a naptárját: Carment és a Normában Adalgisát, valamint A ravasz rókácskát énekelte sorozatban. Egy másik Richard Strauss-figurát, a Capriccio Clarionját bízták rá. „Nagyon szeretem a darabot, s ha választanom kell egy látványos és egy intelligens szerep között, mindig az utóbbi javára döntök. Clarion nincs sokat színpadon, de ha ott van, intenzív jelenléletet követel. Roppant vonzó számomra, hogy színész, hiszen magam is annak készültem. Mindenesetre fontosnak tartom, hogy az operajátszást mint színházi alkotófolyamatot fogjuk föl. Ehhez igyekeztem is alapszerepeket és gyakorlatot szerezni: Medgyesi Máriához, Kopetty Liához jártam beszéd és színészmesterség különórákra. Mond-

tam a szüleimnek, sajnálom, hogy csak egy életem van, hiszen annyi dolog érdekel...” – meséli Vizin Viktória.

Hívták az Egyesült Államokba, 2003 nyarán 14 alkalommal énekelte Az olasz nő Algirban című Rossini-opera Isabelláját. „Rossiniért is rajongok, mert csodálatos, komédiázásra való szerepeket írt. Úgy érzem, birtokában vagyok a szükséges technikának, hogy színészként építhessek föl egy szerepet. A Carmen koreográfiáját Londonban tanultam be, a koreográfus számíthatott rá, hogy mivel hosszú lábam van, képes leszek egyetlen ugrással fönt teremni az asztalon a Seguidillához. Budapesten ez nem volt könnyű, mert magas az asztal. A XXI. században élünk, nem játszhatunk úgy, ahogy a századfordulón.”

**Vizin Viktória hivatalos honlapja:**

[www.viktorivizin.com](http://www.viktorivizin.com)



## Kísérlet járja be a palotát...

### Az előjáték előjátékára készül Fischer Ádám

**Óvatos, de határozott „duhajnak” bizonyul Fischer Ádám, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának zeneigazgatója, amikor júniusi budapesti Wagner-produkciójának részleteiről érdeklődünk. Kísérlet – állítja a nemzetközi hírű karmester, akit Bayreuthban és Münchenben – a Wagner-operák előadási hagyománya kérdésében meghatározó helyeken – e művek nagyra becsült interpretátoraként tartanak számon.**

✦ Albert Mária

**Gramofon:** Másodszor beszélgetünk a speciális helyszínre, egy színpadgépezet nélküli koncertpódiumra készülő Wagner-előadásról. Tavaly júniusban a Parsifal két estén aratott rendkívüli sikert a Művészetek Palotájában. A bigott wagneriánusok és az avantgárd operajátszás hívei egyaránt elfogadták az ön és munkatársai elképzelését. A Parsifallal persze könnyebb dolguk volt, mint lesz idén a tetralógia első két darabjával. A Rajna kincsével és A walkürrel.

**Fischer Ádám:** Sajnálom, de először ki kell igazítanom, mert bár muzsikusok is rutinszerűen tetralógiaként emlegetik A nibelung gyűrűjét, Wagner nem szerette, sőt elutasította, ha így nevezték. A pontos definíció: zenedráma trilógia előjátékkal. Mint közismert: az előjáték A Rajna kincse, amelyet egy felvonásban illik játszani, és ekként fogjuk előadni. Ami a Parsifallal való összehasonlítást illeti, az valóban sokkal introvertáltabb mű, akár csak a Trisztán és Izolda, bár statikusnak egyik sem minősíthető. A Rajna kincse és A walkür hangjaiban azonban sok az „akció”, a történés, és a közönség megszokta, hogy archaizálva vagy merészen modern képekben – így vagy úgy hatásos látvánnyal körítik a zenét.

**G.:** Hogyan oldják meg, hogy egy olyan helyen, amelynek korlátozottak a lehetőségei, ne csak a néző füle, a szeme is élvezetet találjon?

**F. Á.:** Az a tervem, hogy nemzetközi színtéren is szokatlan, új előadási módot találjunk ki, és vezessük be. És éppen erre adja meg a lehetőséget a Művészetek Palotája, mert a hátrányai, vagy a hagyományos operajátszás tekintetében hiányosságnak nevezhető tulajdonságai számunkra előnnyé válhatnak. Az illúziótechnika

az utóbbi húsz-harminc évben hipergyorsasággal fejlődött. Egy konzervatív épületben, egy 100-150 évvel ezelőtti berendezésű színpadon (mint amilyen például a bayreuthi Festspielhausé) nem lehetne az általunk elképzelt játéktípusban sikerrel dolgozni. A hangversenyterem más tud, és ezt a másfajta tudást fogjuk maximálisan használni. De hangsúlyozom, ez a kétszer két este még kezdetleges és kísérletező produktum lesz, hiszen számomra és a munkatársaim számára is ez az első nekifutás. Volt egy vízióm, amit még sehol, semmilyen mértékben nem valósíthattam meg. Ha jól hat az emberekre, akkor más irányokba, más műveknél is kiépíthető ez a szisztéma. Nem arról van csupán szó, hogy a Művészetek Palotájában két alkalommal előadjuk A Rajna kincsét, kétszer meg A walkürt. Hanem arról, hogy kitaláljunk valamilyen alternatívát, olyat, ami talán másutt is bevezethető.

**G.:** Hogy lehet négy estét úgy elvállalni, hogy a hangversenytermet nem lehet bayreuthi hosszúságú próbaidőszakra bezárni? Itt folyamatosan koncertek vannak, különféle műfajokban, eltérő technika igényekkel.

**F. Á.:** Erről beszéltem az imént: az adottságokhoz igazítjuk a munkát. A fénytervezés folyik, a táncosok Teresa Rotemberg vezetésével pedig már májusban próbáltak Budapesten. Nem egy ember alakít egy szerepet; az énekesek koncentrálnak az éneklésre, és mégis látványos lesz az előadás. A főszereplőket jól ismerem, mind-egyikkel többször is dolgoztam, számukra elegendő lesz az egyhetes intenzív próbaidőszak.

**G.:** Nem ugyanazok éneklék a két mű kulcsfiguráit például két Wotan lép színre.

Miért?

**F. Á.:** Mert még Bayreuthban is van kétnaponta egy szünet.





Négy estét – józan ésszel belátható – majdnem képtelenség végigénekelni. Bár akadnak, akik még erre az örült-ségre is hajlandók. Christian Franz, akiknek tavaly olyan rendkívüli sikere volt Parsifalként, vállalta, hogy kétszer Logét formálja meg, kétszer pedig Siegmundot. A néhány ponton eltérő szereposztás azért is jó, mert az énekesnél könnyen jön a meghülés, fertőzés, s a másik gárdából gyorsan és zökkenőmentesen megoldható a beugrás. Őszintén szólva, egy kicsit aggódom magamért is, mert még sosem dirigáltam négy egymást követő estén ekkora műveket. A nézők legyenek csak kritikusak! Ezeknek az előadásoknak a tapasztalataival foghatunk hozzá a 2008-as sorozathoz, amikor a következő két rész, a Siegfried és Az istenek alkonya megszólalásával teljessé válik a trilógia.

**G.:** Délben beszélünk. Délután a Bayerische Staatsoperben lesz egy közönségbeszélgetés az esti előadásról, amelyen ön vezényli A bolygó hollandit. Budapesten is szerveznek hasonló akciót?

**F. Á.:** Nem hiszem, hogy erre most lenne kapacitásunk. A bolygó hollandit azért találja ilyen gondosan a Staatsoper, mert Peter Konwitschny rendezése nagyon hatásos, de különös. A fináléban, ezt már tavaly is említettem, hatalmas robbanások zárják az előadást, erre is felkészítik az embereket, nehogy pánikba essenek. A színháznak könnyebb dolga van e téren, mint lenne nekünk, mert a közönség majdnem egynemű nyelvi, Budapestre viszont sok és sokféle külföldit is várunk. Ki és milyen nyelven beszéljen velük? Én például még sosem csináltam effélé,

## A KOREOGRÁFUS

A svájci, német és argentin állampolgár Teresa Rotemberg Buenos Airesben született. A Teatro Colón balettiskolájában kezdte tánc tanulmányait, majd Monte Carlóban, az École de Danse Classique-ban tanult. A kilencvenes évek végén Daniela Kurz asszisztense volt Nürnbergben. 1999-ben alapította meg Zürichben saját együttesét, a Company Mafaldát, amely társszervezője a legnagyobb svájci táncfesztiválnak, a STEPS#10-nek.

## A RENDEZŐ

Hartmut Schörghofer Salzburgban született, és a Mozarteumban tanult díszlettervezést, világítást. Fischer Ádámmal a kismartoni Haydn-játékokon ismerkedett meg. Hannoverben Ligeti György Le Grand Macabre-ját, rendezte, ezt a produkiót átvette Lisszabon, Antwerpen és Gent operaháza is. Dortmundban a Rigoletto bemutatójára készül.

föl kellene rá készülnöm. Kodály Hány Jánosát május végén bemutattuk Bécsben, a Konzerthausban és ott is tartottak műísmertetést a ház egy másik termében. Egyet-értek, szükség van erre is, azon leszek, hogy 2008-ra kitálaljuk a legjobb megoldást. ■

### Budapesti Wagner-napok

június 7–10. Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem  
www.mupa.hu

A ZENE VÁROST ÉPÍT. OPERAMII



# Bartók + Párizs

Debussy, Gounod, Halévy, Massenet, Offenbach

2007. június 13–24.

## Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

International Opera Festival Miskolc, Hungary

Az opera ünnepe Miskolcon – különleges előadások, izgalmas helyszínek, világsztárok

Jegyek válthatók: Fesztivál jegyiroda: 3525 Miskolc, Széchenyi u. 23., Tel.: (+36 46) 516 735, 516 736, E-mail: jegyiroda@mnsz.eu; operami@t-online.hu  
Honlap: www.operafesztival.hu, Valamint: Ticket Express jegyirodaiban: www.te.x.hu, Tel.: +36 30/3030-999

Charpentier, Lully, Poulenc  
Rameau, Faure, Honneger


































## Tiszán innen, főként túl...

### Nyári fesztiválok a nagyvilágban

**Inkább ne keressék föl a brit Gramophone honlapját ([www.gramophone.co.uk](http://www.gramophone.co.uk)), mert már-már fullasztó kínálattal szembesülnek. Szerencsére az Opera című folyóirat lényegesen konzervatívabb, ők „csak” nyomtatásban zúdítyák az olvasóra a fesztiválinformációkat...**

◆ Albert Mária

Az ember azonban természetétől kíváncsi lény, végül enged a csábításnak. Fájó szívvel bár, hiszen, ha megütné a lottó főnyereményt, akkor sem juthatna el minden vonzónak ítélt programra. Elandalodva bogarássza a sorokat a papíron, vagy a képernyőn, milyen kápráztatón gazdag a zenei világ.

#### Aldeburgh ünnepel

Benjamin Britten gyermekéveit a Lowestoftban, a kies tengerparton töltötte. Ezek a mély emlékek visszhangoznak sok operájában, legkivált a Peter Grimesban. A negyvenes évek közepén Britten már sikeres szerző volt, ekkor költözött a szintén tengerparti, kelet-angliai Aldeburghbe, ahol barátaival, Peter Pearsszel és Eric Crozier-val 1947-ben fesztivál létrehozását tervezték. Az első Aldeburghi Fesztivált 1948. június 5-én nyitották meg. Erre is emlékeznek az idén, amikor június 8-án a hatvanadik eseménysorozat kezdődik el. A fesztivál művészeti igazgatója napjaink egyik legjobb brit komponistája, Thomas Adès. Britten Halál Velencében című operáját a japán rendező, Yoshi Oida viszi színre, s azt mondja, hogy a keleti és nyugati kultúra keveredését szeretné megjeleníteni az előadásban, amelyet a jeles Paul Daniel vezényel. Egy multimédia-újdonság is szerepel a rendkívül változatos és ökonomikusan szerkesztett programban: bárki meggyőződhet róla a világhálón, a [www.aldeburgh.co.uk](http://www.aldeburgh.co.uk) címen.

#### Nagano váltja Mehtát a müncheni fesztiválon

Londonban és környékén valószínűleg nincs park, templom, kastély, ahol ne lenne valami pazar esemény. De most mégis (virtuális) repülőgépre szállunk, hogy a bajor fővárosban teremjünk. Tavaly Zubin Mehta vezényelte a példaszerű parádét, idén Kent Nagano igazgatja a Müncheni Operafesztivált. A június 30-án kezdődő és július 31-ig tartó nyári sorozat számunkra legérdekesebb momentuma az Alice Csodaországban című opera ősbemutatója. A darabot egy fiatal koreai hölgy, Unsuk Chin komponálta. Lewis Carroll bizarr regényét Ligeti György tervezte operává transzformálni. Unsuk Chin Ligeti tanítványa volt Hamburgban, alighanem mestere szellemi végrendeletét ismernék meg Achim Freyer rendezésében, ha ott lehetnénk a június 30-i világpremierén. Nagano egyébként fantasztikus programot állított össze:

Mozart Così fan tutte-ja sztárszereposztással szerepel a programban, játszószák Richard Strauss Saloméját, és idén is látható Donizetti Roberto Devereux-je Edita Gruberovával Erzsébet királynő szerepében (a közönség szereti Christoph Loy átgondolt rendezését). Nemcsak a rangos fellépők nevét olvashatjuk sóvárogva, hanem a támogatókét is – az üzleti élet rendíthetetlenül áll a fesztivál mellett.



Unsuk Chin, az Alice Csodaországban szerzője

#### Leo Nucci az arénában

Nem azért utaznánk az örök szerelmesek, Rómeó és Júlia városába, hogy kortárs alkotásokat, merész rendezéseket lássunk. Veronában továbbra is Verdi három, Puccini és Rossini egy-egy műve szerepel a programban. A Nabuccóval indul a sorozat június 22-én, Leo Nuccival a címszerepben, és az Aidával zárul július 28-án. Egy itáliai sztárjelölt, Amarilli Nizza éneklé a királylányt. A Traviata hősnőjét Inva Mula albán énekesnő kelti életre. Mula az 1993-as Domingo-énektárgy győztese, s mint ilyen hazalátogatott Tiranába, ahol a verseny névadójával adott közös koncertet. A Gramofonban tavaly bemutatott grúz származású szoprán, Tamar Iveri és Marcello Giordano alakítja a Bohémélet szerelmespárját, Mimim és Rodolfót. Leo Nucci pedig fáradhatatlan. A pálya csúcsát már elérte, akár kényelmesen baktathatna lefelé. De nem: A sevillei borbély furfangos Figaróját is eléneklé kétszer.

#### Katharina maratonja

Bayreuthban 2007 nyarán a teljes Ring és a Parsifal marad műsoron, az utóbbit ismét Fischer Adám vezényli. Új rendezésben kerül színre A nürnbergi mesterdalnokok, a premierrel Katharina Wagner pozíciói erősödnek a Zöld



dombon, ő jegyzi ugyanis rendezőként a produkciót. Az ükunoka, Wolfgang Wagner leánya Budapesten nem hagyott túl jól emlékeket, igaz, akkor három esztendővel fiatalabb volt, a megjelenése borzosalább, a stílusa érdekesebb – ahogy harmincon innen illik. Ma egy rafináltra fésült menedzserhölgy tekint szembe a képernyőről. Látszik, hogy Katharina nemcsak a mesterek vetélkedőjének színrevitelére készül...

Franz Hawlata éneklő Hans Sachsot, Stolzingi Walter Robert Dean Smith lesz; ő volt minnesänger az előző, 1999-es produkcióban is. Az amerikai énekes a közelmúltban Budapesten Richard Strauss koncertszerűen megszólaltatott Ariadné-részleteiben aratott nagy sikert. Eva Pognert az amerikai Amanda Mace kapta, az énekesnő a New York-i Wagner Társaság ösztöndíjasaként érkezett Európába, ahol több intézményben folytatta képzését. A magyar operajátás kevés büszkeségének egyike: mivel újra játsszák a Tannhäusert, Németh Judit ismét Vénuszt éneklő az Ünnepi Játékokon.

### Fest – post Mozartem

Salzburgban a Mozart-év lefutásával mások a hangsúlyok. Négy premier és egy új betanulás várja a közönséget. Haydn Armidáját Christoph Loy rendezésében mutatják be. (Müncheni Roberto Devereux-jét említettük mint sikeres példát.) Azt állítja, hogy be fogja bizonyítani: Joseph Haydn modern komponista. Tagadhatatlan, hogy az Anyegin premierjének legnagyobb vonzereje a karmester: Daniel Barenboim. Tatjánát Anna Samuil játssza, a honlapját éppen korszerűsítik, egy kép látható csupán az orosz szopránról. Ennek alapján az jóslható, hogy Netrebko nem sokáig lesz piacvezető figura a hirdetőszámára... Muzikalitásban pedig biztosan versenyképebb, hiszen a moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban hegedűsként diplomázott, ezután kezdett énekelni. Berlioz első operáját, a Benvenuto Cellinit Valerij Gergiev zenei irányításával tűzik műsorra, és a tavalyi díszletben új szereplőkkel játsszák a Figaro házasságát; Thomas Hampsontól Gerard Finley veszi át a gróft, Susannát pedig Netrebkótól a kiváló salzburgi „törzsgárdista”, Diana Damrau.

### Operadiva primadonna-szerepben

Szegeden sosem tagadták, hogy Salzburgot tekintik példaképnek (lásd könyvrecenzióinkat a 90. oldalon). Ezen a nyáron a szintén évfordulós szerző, Bartók és Kodály évfolyamtársa, a 125 éve született Kálmán Imre operettje, a Marica grófnő az újdonság. Eszenyi Enikő rendezi a Dóm téren, primadonnának a neves drámai szoprán Lukács Gyöngyi ígérkezett el Szegedre. Két musical, a Macskák és a Rudolf is színre kerül. A Madách Színház legendás, 1981 óta műsoron lévő produkciója Magyarországon először szólal meg élő zenekari kísérettel, új díszletben és megújult rendezésben, néhány új szereplővel, július vé-



Németh Attila a Rudolf című operettben, Ferenc József szerepében

gén. Tavaly a Szegedi Szabadtéri Játékok, a Vereinigte Bühnen Wien és az Operettszínház együttműködésében jött létre a Rudolf című előadás. A musical az amerikai Frank Wildhorn műve, egy végzetesen szenvedélyes kapcsolatról Rudolf trónörökös és Vetsera Mária tragikusan végződő szerelméről szól. Dolhai Attila játssza a trónörökös, szerinte a komponista muzikája roppant populáris, ezért is oly sikeresek a darabjai. Frank Wildhorn popzeneszerzőként indult, többek biztatására írta első zenés játékeit, például a Camille Claudel (Rodin szobrászművész műsája és szerelme) életéről szóló művét, majd a Jekyll és Hyde-ot, amelyet Magyarországon is játszanak. (A nyáron a Margitszigeten újítják fel.) A Tisza-parti város közsínházában októberben mutatják be az Orczy Emma bárónő sikerkönyve alapján készült új Wildhorn-musicalt, A vörös Pimpernel.

A Szegedi Szabadtéri Játékokat Erkel operája, a Bánk bán zárja augusztus 18-án és 20-án. Kiss B. Atilla éneklő a címszerepet, Melindát Keszei Bori, Gertrúdot pedig Wiedemann Bernadett alakítja, vezényel Kesselyák Gergely. Szinte hagyományos turisztikai attrakcióként a Szikora János rendezte előadás augusztus 20-án a játékok helyszínével szomszédos téren elhelyezett óriáskivetítőn is látható lesz.



## A Grazi Operaház az operett és a népszerű musical felé is nyitott „Nálunk működik a szájpropaganda”

A bécsi Staatsoper mögött Ausztria második operaháza a grazi. Az előadások itt is figyelemre méltóak, az alkotók számos újdonsággal is előrukkolnak. Hogy minél szélesebb publikumra tehesenek szert, egy ideje operetteket, musicaleket és gyermekoperákat is műsorra tűznek. Bernd Krispin dramaturg és a ház sajtófőnöke, Eva Bucht informálja a Gramofon olvasóit.

➔ Lindner András/Graz

**Gramofon:** Hat évvel ezelőtt a színház az Opernwelt kritikásainak jóvoltából elnyerte az Év Operaháza címet. Mivel járt a rangos elismerés?

**Bernd Krispin:** Kaptunk egy díszes oklevelet, de anyagi juttatás nem járt hozzá. Megjegyzem hasonló címmel már azelőtt is büszkélkedhettünk. Am 2001-ben emellé még négy egyéb elismerést is bezsebelhettünk, mert Peter Konwitschnyt is megtisztelték a Falstaffjáért az Év rendezője címmel, az a darab lett az Év produkciója, jelenlegi intendánsunk Jörg Kossdorff megkapta az Év díszlettervezője titulust, végül alakításaiért Jacek Strauch lett akkor az Év énekes is. Fájó emlék, hogy ez az „ötös” az osztrák sajtóban nem kapott elegendő figyelmet.

**Eva Bucht:** Szerintem a publikum lelkes elismerése, a sikeres előadások, a zsúfolt ház fontosabb bármilyen kitüntetésnél.

**G.:** Mégis, hiába a telt házas esték, az elismerések, kénytelenek a világhírű bécsi Staatsoper árnyékában dolgozni. Rivalizálnak egymással?

**E. B.:** Egész Ausztria szenved Bécs dominanciájától. Létezik Ausztria, és létezik Bécs. Érvényes ez az operaházakra is. Hiába vagyunk a nézőszám tekintetében a második legnagyobb osztrák operaház, a bécsiek kétszeres támogatást élveznek. A Staatsoper előnye velünk szemben az is, hogy az ő házuk turisztikai látványosság, a Bécsbe látogató külföldiek attól függetlenül is igyekeznek megtekinteni, hogy aznap este épp mit játszanak. A miénknél sokkal drágább jegyeket is megvásárolják csak azért, hogy otthon elmesélhessék: jártak a patinás Operában. Bármilyen szép Ferdinand Fellner és Hermann Helmer épülete Grazban, a bécsihez hasonló vonzerőt mégsem mutat.

**G.:** Mekkora állami támogatással számolhatnak?

**E. B.:** Ez egyre kevesebb. Ebben a szezonban 22 millió eurót (5,4 milliárd forintot) tesz ki.

**G.:** Gyakori – a költségkímélés miatt is – a koprodukciónak létrejövő előadás. Ilyen most Wagner Bolygó hollandija, amely eredetileg a müncheni Bayerische Staatsoper és a moszkvai Bolsoj közös produkciója, de most önök is színre viszik. Van hasonló együttműködés a bécsiekkel is?

**B. K.:** A Staatsoper mellett működő Volksoperrel igen. A következő szezonban Weber A bűvös vadász című operája kerül így színre, de hasonló a mostani szezonban Wilhelm Kienzl A bibliás embere is, amelyet a klagenfurti Josef Ernst Köpplinger eredetileg a Volksoper számára állított színpadra, és most a grazi operaházhoz adaptált.

**G.:** Hasonló koprodukciónak?

**B. K.:** A trieszti Operának mi „szállítottuk” például Stravinsky The Rake's Progressét, ők pedig nekünk Verdi Simon Boccanegráját. A frankfurti Opera például tőlünk vásárolta „szőröstül-bőröstül” a Carmen-előadást, a rendezést, a díszleteket... Két évvel ezelőtt A rózsalovagot a helsinki Nemzeti Színházzal együtt vittük színre, és most Hamburgban és Koppenhágában is láthatják ugyanezt a produkciót, hogy majd a tervek szerint két év múlva visszatérjen Grazba.

**G.:** Milyen szisztéma alapján dolgoznak? Repertoár-színházként, vagy stagione rendszerben?

**B. K.:** Inkább az utóbbiban. Nálunk több a premier, és ez előnyünk a repertoár intézményekkel szemben. Gyakrabban frissítjük a műsort, mert a grazi közönség folyton új produkciót, új zenét, új rendezést, új énekeseket követel. Szeptember végén felújítjuk a Carment, amit márciusig műsoron tartunk, de utána lekerül, és jön helyette valami más. Egy hónapban átlagosan öt-hat alkalommal játsszuk ugyanazt a darabot. Figyeljük a grazi publikum reakcióit, és itt nemcsak az eladott jegyek számára gondolok, hanem elsősorban a tapokban megnyilvánuló sikerre. Vannak népszerű operák – a Carmen, a



Konwitschny bolygó hollandija Grazban is kikötött



## FELLNER ÉS HELMER

A grazi operaházat a színházak építésére szakosodott Ferdinand Fellner és Hermann Helmer bécsi építészek irodája tervezte a XIX. század végén neobarokk stílusban, amely akkor még a stájer főváros városi színházaként (Stadttheater Graz) működött. A színház 1899. szeptember 16-án Schiller Tell Vilmosával nyitotta meg kapuit, de az ünnepélyes házavató másnapján már Wagner Lohengrinje volt műsoron. A Fellner–Helmer cég működésének 43 esztendeje alatt összesen 48 operaházat, illetve hangversenytermet, és varietét tervezett, kivétel nélkül historizáló stílusban, a legtöbbet az Osztrák–Magyar Monarchia területén. Budapesten az egykor Somossy Orfeumként működő mai Fővárosi Operettszínház, a Víg-színház és a Népszínház is az ő terveik alapján készült. A grazi színházat a szakértők Fellnerék stilisztikailag legsikeresebb épületeként tartják számon. Az 1998-as renováláskor a belső kép még inkább közeledett az



eredetihez: ma is fa a padozat, és filigrán Thonet székek szolgálják a nézők kényelmét.

Traviata, A varázsfuvola –, amelyeket kötelezően nekünk is játszunk, de arra is törekszünk, hogy vagy méltatlanul elfeledett darabokat támasszuk fel, vagy kortárs operákat mutassunk be. Játstottuk Ligeti Le Grand Macabre-ját és Henze operáit is.

**G.:** *Ki dönt a repertoár alakításáról?*

**B. K.:** A mindenkori intendáns, 2009-ig Jörg Kossdorff. Nekem legfeljebb annyi a feladat, hogy tanácsokkal szolgáljak. Hogy azokat megfogadja-e, már egyedül tőle függ. Övé az utolsó szó és a felelősség is. A műsorokról még annyit, hogy játszunk operetteket is – Lehár Ferenc, Kálmán Imre és Johann Strauss műveit –, illetve népszerű musicaleket, most például Cole Porter „Anything goes”-át. A következő szezonban bemutatunk egy gyermekmuscalt, Maurizio Nobili és Markus-Peter Gössler Ikarusát.

**G.:** *És városuk szülötte, Robert Stolz melódiai?*

**B. K.:** Az operettnek erős a hagyománya Ausztriában. Természetesen Grazban is, de nemcsak Stolz miatt. Régebben több operettjét is színre vittük, ebben a szezonban egy hangversenyen szólalnak meg fülbemászó dallamai.

**G.:** *Opera nincs szép hangok nélkül. Igyekeznek sztárokat szerződtetni egy-egy produkciójukra?*

**E. B.:** A graziak nemcsak folyamatosan új darabokat, hanem új hangokat is szeretnének hallani. Az ideális Traviatát, az ideális mantuai herceget...

**B. K.:** Nálunk remekül működik a szájpropaganda. Ha sikerül egy remek hangú tenort szerződtetni a mantuai herceg szerepére, másnap futótűzként terjed a híre Grazban.

Mivel sok vendégművésszel dolgozunk, igyekszünk az egyes szerepekhez a legjobban passzoló hangú énekeseket szerződtetni. Régebben megesett, hogy egyetlen estére meghívtuk José Carrerast. Ilyesmi ma már nincs. Mert nem szerencsés, ha valaki – legyen bármilyen világsztár is – egy órával az előadás kezdete előtt fut be a színházba. Akkor már csak arra van idő, hogy a kötelező bejárásokat elmagyarázzuk. A rendezői koncepciót aligha lesz ideje átérezni, átgondolni és tolmácsolni. Aki sztárokra kíváncsi, menjen Bécsbe, a Covent Gardenbe, vagy a MET-be.

**G.:** *A társulatnak is vannak már sztárjai, hiszen Margarita Klobucar, Stephanie Houtzeel és Tamar Iveri is az...*

**B. K.:** Valóban, de ők inkább helyi csillagok, ha fellépnek is Berlinben, a párizsi Bastille Operában, vagy Salzburgban.

**G.:** *A Falstaff előadás óta állandó vendégrendezőjük a világon mindenütt keresett Peter Konwitschny, akit jó barátság fűz a grazi operaház intendánsához. Hívnak másokat is rendezni?*

**E. B.:** A grazi társulatban nincsenek rendezők, minden produkciót vendég állít színpadra. A hatvanas években André Diehl személyében még állandó rendezője volt a háznak, szinte mindent ő rendezett. A graziak általában a hagyományos rendezéseket kedvelik. Igaz, Konwitschny modern elemekkel fűszerezett Bolygóját rendkívül lelkesen fogadták, és korábban Martin Kusej Saloméja is hatalmas siker volt. De az abszurd ötleteket már nem szíve-lik, ezért Christoph Schlingensiefel nem lenne érdemes meghívunk Grazba...



**A SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK KÉZIKÖNYVE (1931–2006)**

Bába Kiadó Szeged, 2006, 319 oldal

Ezt a könyvet nem kell és nem is szabad elolvasni. Megvétele után célszerű mohó kíváncsisággal belelapozni, aztán elégedetten föl kell tenni a polcra, elérhető helyre, mint a kézikönyveket szokás. Ez ugyanis nem más, mint izgalmas és szórakoztató lexikon, nagy nosztalgikus sóhajképző erővel megálva. Az első 130 oldal egy hetvenöt éves nagy történet, tele sikerrel, félsikerrel, kudarcokkal, sok tütira menéssel és majdnem annyi kísérletezéssel.

A leghíresebb magyar látványszínház történetének minden pillanatában egyszerre három dráma fut: a színpadon maga a darab, a szervezők lelkében, hogy lesz-e eső, s velük párhuzamosan zajlik magának a színháznak is a folytatólagos drámája. Küzdelem a megszületésért, az elfogadtatásért, az újrakezdésért, a megmaradásért – és persze a sikerért. S ezeken belül még számos izgalom: lesz-e pénz jövőre, eljön-e a közönség, megérkezik-e a vendégstár, a berekedt énekes meggyógyul-e a premierig, s ha nem, haza lehet-e hozatni, például Új-Zélandról idejében Misura Zsuzsát, az Aida bemutató megmentőjét. A szabadtéri előadás talán a világ legbizonytalanabb művésze. Sosem lehet pontosan tudni, mi hat, mi nem. Sokáig azt hitték, csak a tömeg, a fények, a látványosságok. Aztán a Hamlet bebizonyította, hogy egyetlen emberre is oda lehet figyelni. A zenekari koncertek azonban nem tudtak gyökeret verni, a nagy tér szétzilálja a hangzást és a hallgatóság figyelmét. A túlságosan intellektuális darabok sem tudtak átütő sikert elérni, kivétel talán Az ember tragédiája, bár legtöbbször nem a bölcséleti tartalmával, hanem inkább látványos történelmi képeivel. A technika fejlődése is nyomon követhető, főleg a világításban és a hangosításban. A mikroportok forradalmian új helyzetet teremtettek, de például a play back nem aratott osztatlan sikert. Sőt.

Az előző századelőn Európa-szerte divattá váltak a látványos szabadtéri rendezvények, Szegednek talán Salzburg volt a legnagyobb ihletője, ahol 1920-ban indult a nagy sorozat. De talán még inkább maga a tér, a dóm és az akusztika, mely szinte vonzza a monumentális alkotásokat és a monumentális tömegeket.



Az elején a cél színházi népnépzélek létrehozása volt. Hevesi Sándor szerint csak olyan előadást lehet itt teremteni, mely vallásos témájú, és főszereplője a dóm, bár később olyan elképzelések is voltak, melyek szerint a színpadot a tér másik végébe kellene tenni, hogy ne „zavarjon be” a dóm. Hevesi azt is kijelentette, hogy Az ember tragédiája itteni bemutatásának terve szakmai félreértés.

Ehhez képest Az ember tragédiája a háromnegyed század leggyakoribb és legnépszerűbb darabja lett, tizenhatszor vették elő. Mindig, ha biztosra akartak menni. A Hunyadi Lászlót tizenkétyszer, a János vitézt tízszer, a Hány Jánost, a Cigánybárót kilencszer.

1935-től Janovics Jenő koncepciója érvényesült, ő több műfajú tömegvonzó népszínházat képzelt a nyári Dóm térre. Lényegében ilyen a szegedi játékok máig, úgy, hogy a legújabb időkben beemelte az opera és az operett mellé a musicalt, a rockkoncertet, a balett mellé a néptáncot, a színház mellé a kabarét is. A politika és a történelem többször beleszólt a játékok életébe. Rögtön az elején 1932-ben azért maradt el Az ember tragédiája bemutatója, mert Gömbös Gyula, akkori hadügyminiszter nem adott támogatást a tribün felépítéséhez. Aztán a háború, a Rákosi korszak, 1956 – ez húsz év pauzát jelentett. A könyv második – nagyobbik – része csaknem ugyanolyan érdekes, pedig csak dátumokból, nevekből, szereposztásokból áll, de micsoda nevekből és micsoda szereposztásokból! Mascagni, Dohnányi, Kodály, Fricssay, Ferencsik – hogy csak néhány muzsikust említek

a legnagyobbak közül. A hazai és nemzetközi operacillagok és színjátszásunk színe-javának fősorolásába bele se fogok. Pedig illusztrálni lehetne vele, hogy egy-egy név nemcsak néhány betű kombinációja, s egy szereposztás még kevésbé csupán névsor. Arcokat, emlékezetes helyzeteket, legendás előadásokat képesek földézni az olvasóban, akárcsak a jó szakácskönyv betűi az illatokat, ízeket, zamatokat.

Az első részt Nikolényi István írta (a kezdeti éveket Kovács Ágnes foglalta össze), az adattár Polner Zoltán nagyszerű munkája, bár egy több mint háromszoros névmutatót nem lehet hiba nélkül előállítani (Például szegény Szakácsi Sándor kétszer kétféle néven szerepel). Nikolényi tárgyyszerűsége törekvő szövegén pedig – bárhogy titkolja – átsüt a játékok elfogult szeretete.

Ez egyáltalán nem bűn, mert átragad az olvasóra is.

Szále László

.....Már a legelső hangoknál rabul ejt a megszólaló zongora könnyfakasztóan gyönyörű, lágy, puha és mégis fényes hangja...“  
Balázs Miklós - [mimus.hu](http://mimus.hu)

**SZILASI ALEX**  
CHOPIN ÖSSZES MŰVE  
PIRELLI ZONGORÁN

GRAMOFON CLASSIC Fizeau Fabbrini Lenczealon



**BARTÓK BÉLA: A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA**

**Bartók saját kezű zongorakivonat-fogalmazványának hasonmás kiadása**  
**Balassi Kiadó, MTA Zenetudományi Intézet, 2006**

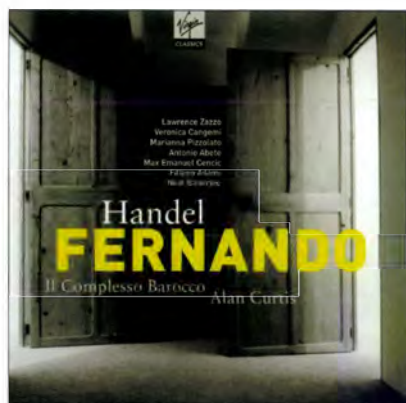
Ez a gyönyörű faksimile kiadvány. Bartók Béla A kékszakállú herceg vára zongorakivonatának autográf fogalmazványára emlékeztet arra, hogy 2006 Bartók-jubileum volt. A Vikárius László közreadásában megjelentetett nagyalakú kottát örömmel forgathatja a bibliofil, a zenebarát és a kutató. Azok is kedvüket lelik majd benne (ide sorolja magát a recenzens is), akik egyszerűen szeretnek kéziratból zongorázni. Sokáig nem hittem a kéziratokkal kapcsolatos misztikus

leírásoknak, nem vettem komolyan az autográf-fetisizmus tárgykörébe sorolható előadóművészi okoskodást, s néhány rosszul olvasható kézirat is elretentett ezek praktikus használatától. Bartók kézírása, a kottakép, az elrendezés viszont annyira világos (mind zenei, mind olvasási szempontból), hogy a kötet kinyitása után azonnal kottatartóra került. Hogy rendeltetésszerűen használtam, abban nem kételkedem, a kiadvány ugyanis számos „hivatalos” kottánál jobban kezelhető, lapozásával nem teszünk benne kárt, nem csukódik be, nem kell élt préselni a gerincére. A filológiai kérdések iránt érdeklődő



olvasó rendkívül gazdag anyaghoz jut ezzel a kiadvánnyal. Tovább is mehetünk: az is fontos kötetet kap kézhez, aki a zenefilológia, a forráselemzés problémáihoz laikusként, az általános kíváncsiságtól hajtva szeretne közelebb kerülni. Az egyes oldalak értelmezéséhez, a különböző írásrétegek egymáshoz való viszonyának tanulmányozásához Vikárius László Kommentárja (amely „melléleg” a mű keletkezéstörténetéhez, értelmezéséhez is bőséggel szolgáltat információkat) nyújt támpontot. A tanulmány „Hangszerelés – napfűdőben” című fejezetét különösen kedveltem, ebben a kortársi visszamemlékezésekben gazdag részben például Balázs Béla naplójából a következő portré rajzolódik ki: Bartók a „legmeghatóbb és legcsodálatosabb ember. Levetkőzött ő is meztelenre. Vékony, gyenge, finom kis teste, még ha a labda után szaladgált is, olyan volt, mintha talárban, oltár előtt mozgott volna. Hihetetlen, varázssos méltóság és előkelőség van benne. A bőrért le lehet húzni, de akaratlan méltóságát nem. [...] Egy hátzissákkal és 10 szivarskatulyával utazik, melyek tele vannak bogarakkal és legyekkel, melyeket roppant pedantériával és folytonos csodálkozással gyűjt. És »az a borzasztó, hogy olyan sokféle van – mondja panaszos hangon –, az ember azt hiszi, hogy minden variánsból van, aztán még újakat talál». Balázs talán nem is tudta, de tökéletesen írta le Bartókot, a népdalgyűjtőt.

Molnár Szabolcs

**HÄNDEL: FERNANDO**

**Lawrence Zazzo, Veronica Cangemi,**  
**Filippo Adami, Marianna Pizzolato – ének**  
**Karmester: Alan Curtis**



Ceterum censeo Carthaginem esse delendam – Cato minden beszéde végén ezt fújta a szenátusban: véleménye szerint Karthagónak vesnie kell. A szenátorhoz hasonlóan szajkózom, ugyan építő és nem pusztító szándékkal: elfogadhatatlan, hogy Magyarországon nem létezik Händel-reper-

toár, de még alkalmi előadások sincsenek. Az internet korában néhány kattintással elérhető a fantasztikus bemutatók még fantasztikusabb szereposztásai. A Virgin Classics újabb kiadványa, a Fernando címszereplője, Lawrence Zazzo kontratenor például Giulio Cesarét énekel Amszterdamban és Brüsszelben, és egy másik, londoni produkcióban, az Agrippinában Sarah Connellyvel lép színpadra. Azzal az énekesnővel, aki tavaly Glyndebourne-ben játszotta világszóló sikerrel Giulio Cesarét. (Az előadástól készült kitűnő DVD-t 2006. őszi számunkban méltattuk.) Tehát kialakult egy olyan nagyszerű nemzetközi előadói réteg, amelyet nem kizárólag, de elsősorban a Händel-irodalomban foglalkoztatnak, és amelynek sajnos nincsenek képviselői Magyarországon. Nem mintha nem lennének alkalmas énekesek, hanem, mert ezt a stílust itt szinte csak oratorikus művek előadásában tanulják-használják.

Az 1731–32-es londoni operaszézonban a kor legjobb énekesei léptek föl Händel együttesénél, néhány nap alatt új művet bemutatni nem okozott nehézséget. A közkezen forgó operakalauzokban a Fernando, Castiglia királya című darab nem található, de a bemutató helye és időpontja – King's Theater Haymarket, 1732. február – egyezik a Sosarme, Média királya című operáival. A konf-

liktus is azonos, csak a szereplők neve más. A dráma cselekménye egyébként rokon más Händel-, illetve és egyéb barokk zeneművek cselekményével. Hőse az apja ellen lázadó édes fiú, de a törvénytelen gyermek is a hatalomra, a trónra áhítozik. Az Il Complesso Barocco játszik a felvételen, az együttes vezetője, a karmester Alan Curtis rekonstruálta a Fernandót. Curtis különös érzékkel és tapintattal nyúl a kevésbé ismert Händel-operákhoz, előző felvételük, a Radamisto is erről tanuskodott. Lawrence Zazzo amerikai kontratenor szövegeztette meg Castiglia királyának szövegét, az énekes Cambridge-ben és Londonban fejezte be énekes tanulmányait, a nagy múltú intézményekben szerzett perfekció jól hallható CD-n. Egyszerre specialista és polihisztor, a repertoárján elképesztő barokk szerepsor áll, ugyanakkor Britten, Adès, Dove és Eötvös operáiban is játszik. Hasonló sztárkategóriájú énekes Veronica Cangemi, aki a Würzburgi Mozart Fesztiválon Fischer Ádám vezényletével énekel június végén, és akit a Teremtés című Haydn-oratórium szoprán szólámára hívott a következő évadra. Budapestre a magyar karmester.

Albert Mária

**Virgin Classics – EMI**  
 0946 3 65483 2 6



**ERKEL: HUNYADI LÁSZLÓ**

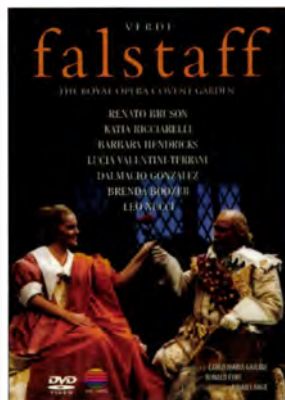
**Simándy József, Horváth Eszter, Palcsó Sándor, Kincses Veronika, Sólyom-Nagy Sándor – ének**  
**Karmester: Medveczky Ádám**

Háborgunk, miként kerül egy igénytelen bécsi cég kezébe az MTV zenés színházának Hunyadi László-produkciója – majd megtekintjük, és azt sajnáljuk, miért adja ki bárki is azt, ami felett kínosan eljárt az idő? Vámos László 1977-es rendezése csak helyenként élvezhető, és ez a Bánk bán jelentőségével vetekedő nemzeti remekmű esetén igen kevés. Néhány szűk szobányi műteremben vibráló televíziós fények, vadonatúj műszörmék és lakk-szagú parókák, négy remegő kamera, mocorgó ballettosok, közönyös statiszták. És motiválatlan színesek, akik – ha hihetünk a borzalmas nyomdahibáktól hemzsegő borítónak – egy rádiófelvételre tátognak. (Az Opera énekkara például a Rádiókórus hangjára...)

A jelenetek statikusak, a snittek is: jól választott operaénekesek ugyanerre képesek lettek volna, csak hitelesebben. Kivétel ez alól Benedek Miklós V. Lászlója, amely különösképp olvad eggyé Palcsó Sándor intenzíven átélt, ezerszínű, bár éneklésnek alig nevezhető interpretációjával, és Sólyom-Nagy Sándor erőteljes Gara nádora, amellyel Fekete Tibor jól azonosul. A pályája végén járó Otelló, Simándy József fáradozó hősi kaliberre már nehezen fér össze egy Sárvári nevű ifjú színész alakjával. Kincses Veronika sem egyértelmű jelölés Gara Mária szolámára – ki is marad a koloratúr szopránra írott fuvalás ária –, de becsülettel éneklé el, míg Horváth Eszter Szilágyi Erzsébeté néhány telibe talált középmagaságon túl csak gyötrelmes pillanatokot szerez. Sikertelen filmekkel az opera műfajt csak lejáratni sikerülhet.

*Ókoviás Szilveszter*

**Videoland Klassik – Mevex**  
 DVD 136

**VERDI: FALSTAFF**

**A Covent Garden produkciója**  
**Renato Bruson, Katia Ricciarelli, Leo Nucci, Brenda Boozier, Barbara Hendricks – ének**  
**Karmester: Carlo Maria Giulini ●●●○○**

A brit Királyi Opera negyedszázada rögzítet Falstaffját adta ki DVD-n az NVC Arts. Klasszikus, historizáló díszletekben pontosan kidolgozott előadás Ronald Eyre-től. A pontosság miatt állítható, hogy az idő nem lépett túl a produkción.

A címszerepet Renato Bruson alakítja, nagy hassal, szalagos, csipkés, kesztyűs, látványos jelmezben. Itt mindezek járulékos, az élményt gazdagító eszközök, és nem főszereplők. Bruson, aki meggyőződésem szerint a XX. század végének, de a XXI. század elejének is egyik legjelentősebb énekes színésze, a cafrangok, arcára ragasztott szőrök nélkül is hiteles Falstaffot formált volna.

Bruson Falstaffja azonban korabeli ruhákban is messze megelőzi korát, játszhatna akár öltönyben is, annyira korszerű. Nem néz tükörbe, tükre az énképe, mint Narcissusé, ideái, vágyai pedig mást mutatnak, mint a valóság. Szenvet tőle? Talán másodpercekre. Inkább fölülemelkedik – ez az, ami Brusonnak bizonyára személyesen is sajátja.

A produkció másik kiemelkedő személyisége a karmester, Carlo Maria Giulini. Kézben tartja az előadást, de nem korlátozza az egyéniséget, az együttesek mégis tökéletesek. Katia Ricciarelli nagyon szöke, Brenda Boozerről nem tudni hová tűnt. Barbara Hendricks üde, Leo Nucci pedig azt ígéri: lesz valaki.

A Falstaffot nem véletlenül tekintik az utolsó alkotásnak és eszmei összefoglalásnak. Minél többször, minél többféle változatban látjuk és halljuk, annál több, szavakkal leírhatatlan csodát találunk benne.

*Albert Mária*

**NVC Arts – Warner Classics**  
 50-51442-0494-2-8

**PUCCINI: BOHÉMÉLET**

**Gallardo-Domas, Giordani, Mosuc, Volle, Polgár – ének**  
**Karmester: Franz Welser-Möst ●●●○○**

Franz Welser-Möst csak pár másodpercig látható, ám míg a nyitány nélkül robbanó mű ajtaját Marcello berúgja, szemtanúi vagyunk egy avizónak, melyre a kiváló svájci együttes is ijedten rebben szét. Ami később hallik, friss partitúraolvasat, Puccini ütemként beírt tempómódosulásait is izléssel kezeli. Rodolfo, azaz Marcello Giordani „echte” olaszos tenorja levegős, ám áriájának íve és biztos csúcса van. Átéltési képessége azonban megsínyli a szerep igényelte extra hang elvárását: szeretném hinni, hogy a nem magas C-s költők szemé kevésbé zavaros. A Marcellónak igen markáns Michael Volle pompás baritonja főszólamám nő, a Collinként fel lépő bársonybasszust, Polgár Lászlót pedig ilyen gyorsnak és karakteresnek, ennyire „nem Polgárnak” ritkán látni... E természetes játéktílt Christina Gallardo-Domas töri meg: Mimije folyton elomlik, mint a másik nagy szerző másik tüdőbetege, Ibériai stíl szerinti szépség, nagy énekesnő, hangja finom és árnyalt – ám összes egzotikumával együtt sem varróleány. Musette, az apró Elena Mosuc két éve járt nálunk, Éj Királynője nyaktörő szólamát énekelte, perfektül. Most luxuskurtizánként dinamizálja tovább a jó ritmusú előadást.

Philippe Sireul nagyvárosi szubkultúra jelenébe helyezi a művet, de síkfalás színpadán legfeljebb frizurák és szegényes jelmezek vallanak erre. Jól elboldogul a nehéz második felvonással, egyáltalán: tömegjelenetben, teljes bohéméletszámmal lubickol – a kettősök hosszát már inkább érzi a néző.

Ha e remekmű megbízhatóan magas színvonalú előadását keressük, melyet holmi konzernialitás nem nyomaszt, ne menjünk tovább! Itt van.

*Ókoviás Szilveszter*

**EMI Classics**  
 0946 3 77452 9 8



**MONTEVERDI: L'ORFEO**

**Philippe Huttenlocher, Dietlinde Turban, Trudeliese Schmidt – ének**  
**Karmester: Nikolaus Harnoncourt**



1975. december 20-a mérföldkő az interpretációtörténetben: ekkor játszotta Zürich operaháza Monteverdi első operáját Nikolaus Harnoncourt és Jean-Pierre Ponnelle koncepciója szerint. Jelen film valóságos előadást imitál, bár egy bécsi stúdióban került szalagra. Ponnelle nemcsak a millió apró gyöngyre szétguruló pásztorjátékok képes egy mederben tartani, de a playback operafilmek mintadarabját is „lerendelkezi”. Színpadi stábjától, még a historikus zenészekről is oly teljes testi-lelki részvételt követel, hogy élő produkciónak tűnik az Orfeo. És a zseniális közelik, amelyeket képzőművészi arányérzékkel alkalmaz! A gyönyörű Dietlinde Turban (Euridice) némelyik plánja seicento festményekkel vetekszik! És Pet Halmen iskolát teremtő, pazar rémjelmezei! És a díszletek! Ponnelle maga szerette tervezni a játékeret, amely most reneszánsz kópalota szimmetrikus udvara, de rafinált világtással jól szolgálja ki az öt képet. Mindent beborít a lán: hol virágfűzér, hol a halálra maró kígyó absztrakciója, hol pedig az alvilág bugyrainak borzongató-foglyul ejtő pókhálója. Harnoncourt előadásmódja kiérlelt, ma is érvényes. Szimpatikus, hogy igazi operai hangokat tisztít le a korabarokkhoz, és drámai pillanatokban enged a voce bontakozását: Philippe Huttenlocher a címszerepben élete legjobbját hozza, éneklése itt fényes (Hermann Preyével vetekszik), de Trudeliese Schmidtet sem hallottam soha ily kiemeltetett frazeálni. Apróság, de a döbbenetes erejű, mégis esztétikus előadás kis pásztor szerepében ott mosolyog Francisco Araiza, a következő évtizedek egyik meghatározó lírai tenorsztárája... *Ókóvács Szilveszter*

**Deutsche Grammophon – Universal**  
 00440 073 4163

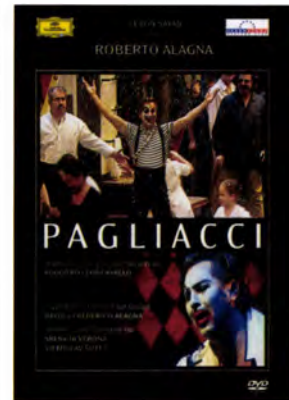
**PUCCHINI: MANON LESCAUT**

**Palombi, Deniston, Montarsolo, Nutescu – ének**  
**Karmester: John Eliot Gardiner**



Tévedések szomorújátéka – lényegében ezzel a két szóval jellemezhető a glyndebourne-i fesztiválon tíz esztendővel ezelőtt készült Manon Lescaut-előadás. Sir John Eliot Gardiner neve mint márkajelzés ezúttal nem vált be, a London Philharmonic Orchestra ugyan érzéketlenül, árnyalt dinamikával szól a palcája alatt, de hát nem koncertet látunk, hanem operaelőadást, zenés színházat. A második rész (harmadik felvonás) előjátékának tragikus hangja és finom lírája egy egész estére szóló élménynek mégiscsak kevés. Ha visszalapoznánk az évtizeddel ezelőtti újságokba, talán megtalálnánk, ki és miért ezt a szereposztás állította össze? Adina Nutescu egyébként ma is énekl Manont, sőt jóformán ezt az egy szerepet énekl, igaz a világ másodosztályúnak mondható operaházaiban. Nem gömbölyded formáival van baj, Maria Guleghina sem volt már szilfidkarcsúságú, amikor José Curával játszották a végzetes szerelemben esett párt, de mindketten fantasztikus figurateremtő erővel keltették életre Manont és Des Grieux-t. Patrick Dennistonnak (Des Grieux) valamelyik egyházi kórusban lenne a helye. Ugyan mit várjon az ember, ha már nyitóképpen az epizodista (Edmondo), a nem világstár kvalitású Antonello Palombi játékban és hangban egyaránt magasan a főhős fölé nő... Graham Vick rendező a mértani formák lelkes híve, a Milánói Scalában például a sarkain forgó hatalmas kocka adta Verdi Macbethjének hatásos díszletét. Itt a nap- és mustársárga falakon ajtókat nyílnak, alig van berendezés a színen. Ez a csupasz környezet éppen-séggel lehetne jó kerete jó játékosoknak. Lehetne, de nem az. *Albert Mária*

**NVC Arts – Warner Classics**  
 50-51442-0489-2-6

**LEONCAVALLO: BAJAZZÓK**

**Alagna, Vasziljeva, Mastromarino – ének**  
**A Veronai Aréna Ének- és Zenekara**  
**Karmester: Vjekoslav Sutej**



Nem egy, de három Alagna is a veronai kőszínházi produkcióban: a Roberto sztársága köré fonódó előadást Frederico díszletei között David instruálja. Szokványos előadás egy olasz kisvárosi főtér minden sablonos kellemeivel – kivéve azt az ormótlanságot, hogy Tonio egy modern Tama dobsszerelés felső tamját üti nagy cirksuzi szerszám helyett. Szögezzük le, hogy Roberto Alagna bármiért hagyta is el nemrég a Scala-béli Aida-előadást, tette menthetetlen – ám ettől még korunk legnagyobb tenoregyéniségeinek egyike. Nemcsak a matéria elsőpró erejű – fedett magasságai tanitanivalók – hanem energikus egyénisége is: felszikkrik a színpad, ha belép a jövőgású énekes. Speciel ez utóbbi erőnye nem könnyíti Canio-alakítását, hisz a darab természetes feszültségét épp a vénülő komédiás féktelen feltékenysége adná. Ha kigyúrtabb és lebilincselőbb, mint szeretője, Silvio, nehezen érthetjük Neddát... Apropó Nedda: Szvetla Vasziljeva egyfajta Netrebko-klón, (bár a pályát előbb kezdte) csinos, színésznek még jobb is, és gondatlan szopránú. Nem lehet nem észrevenni két szándékot: a nagy német kiadó most csalogatja el brit riválisától a tenoristát (korábbi felvételeit is megszerezte, átDOBOLTA), s hogy jelen előadás és film kizárólag az Alagna-klán sztárolását szolgálja. Kívülállólóként ne bosszantson minket a játszma, mert mesteri tenorral, osztályon felüli szopránnal jó közepes előadást láthatunk, amely ha szájbarágós is néha – miért kell a Nedda-Silvio Tutto scordiam képet át-tűnve megidézni a pantomimben? – de méltó emléket állít Roberto Alagna Caniójának. Van akkor művész, megérdemli. *Ókóvács Szilveszter*

**Deutsche Grammophon – Universal**  
 073 4295



**MOZART: ASCANIO IN ALBA**

**Kupke, Prina, Sandis, Reid, Damrau**  
**Karmester: Fischer Ádám**

●●●●○

A tizenöt éves Mozart munkája az Ascanio in Alba. Alkalmi darab, festa teatrale, amely Ferdinánd főherceg és Riccarda Maria Beatrice d'Este lakodalmára készült. Állig játsszák, de a Mozart-év jó ürügy volt rá, hogy a Fischer Ádám vezette. Mannheimben bemutatott produkciót Salzburgban fölújítják. Ez az előadás került a Deutsche Grammophon DVD-jére az évfordulóra kiadott M/22 sorozatban. Igen jó, hogy kiadták, mert Wolfgang Amadé életének két fontos momentumát kötődik e műhöz. Diadal és kudarc – mindkettő az Ascanio in Alba hozadéka. A diadal nem egyértelmű. „Annyira sajnálom, hogy Wolfgang serenatája Hasse operáját megbuktatta, hogy el sem tudom mondani” – írja némi aggodalommal Leopold Mozart Milánóból Salzburgba, a bemutató után. Egy másik, hírhedt levél Bécsből érkezik Milánóba. A kudarc dokumentumát Mária Terézia postázta fiának, Ferdinándnak: „Kérdezi, hogy szolgálatába fogadjá-e a fiatal salzburgit. Nem tudnám, hogy minek; nem hiszem, hogy szüksége volna zeneszerzőkre, vagy más fölösleges emberekre...”

Az Ascanio in Alba, a közhellyel szólva: Mozart oroszlánkörmeit mutatja, kitűnőek, hatásosak a kórusok. A zsenge színrevitelét egy fiatal rendezőre, Davis Hermannra bízta, aki egyfajta „újnemet” stílusban tartja a játékot, a kórust például katonai alakzatokban mozgatja, majd váratlanul egy barokk tájkép hullik le, ezelőtt hintázik Fauno. Diana Damrau alakítja fölényesen, méltóképp a „Salzburg kedvence” jelzőhöz. A fiatal énekesekből álló csapat, a mannheimi zenekar és a kórus oly híven és pontosan követi Fischer Ádámot, mintha még mindig a „főnökük” lenne. *Albert Mária*

**Deutsche Grammophon – Universal**  
 073 4229

**MOZART: TITUSZS KEGYELME**

**Kauffman, Mei, Hartelius, Kasarova – ének**  
**Karmester: Franz Welser-Möst**

●●●●○

Egy hétköznapi repertoárelőadás a zürichi Operaházból, 2005-ből. Franz Welser-Möst halálos precizitással, friss ritmusokkal és jókedvűen vezényli a darabot – látszik: ez az ő közege. Nem is emlékeztem arra a barátságatlan iparosra (persze, nagyon jó mesteremberre), aki tavaly a Művészetek Palotájában a clevelandiek élén „letudta” a koncertet.

A színpad közepén álló lépcsős pavilonszerűség, amely mintha egy emlékmű mellvédje is lenne, arra utal, hogy Tituszs császár honában, Itáliában vagyunk. Rómában, de nem az antik korban, hanem – ahogy a ruhákat nézzük – az 1920-30-as években. A Tituszs kegyelmét II. Lipót trónra lépésének ünnepségeire rendelték Prága számára a cseh rendek 1791-ben. A történet operai feldolgozása azonban már jóval korábban foglalkoztatta Mozartot, tehát a sztori, miszerint 18 nap alatt sebtében komponálta volna, a zeneszerző életét körülvevő legendák közé tartozik. Hiszen a Tituszs zeneileg gazdagon kidolgozott, többretegű mű, amely sokféleképpen értelmezhető, akár kortárs pszicho-dramának is. Jonathan Miller rendező premussolini környezetbe helyezi az operát, és ezzel nem csorbítja a művet, hiszen a cselekmény a hatalom megszerzésének eszközeit mutatja be, s a kapcsolatok megromlásának szomorú körképét is adja. Hogy ennyire kerek egész legyen a produkció, ahhoz nemcsak Miller koncentrált elképzelése kellett, hanem kiváló énekesek is: Vesselina Kasarova mint Sextus, a címszerepet alakító Jonas Kauffman, Malin Hartelius mint Servilia. És a drámai konfliktus előidézője: Vitellia szerepében Eva Mei. A kórus itt pontosan tudja, mit jelent mezzo voce énekelni, és miért van a színpadon. Egy hétköznapon. *Albert Mária*

**EMI Classics**  
 0946 3 77453 9 7

**MOZART: A VARÁZSFUVOLA**

**Gerhauer, Kühmeier, Groves, Damrau, Pape**  
**Bécsi Filharmonikus Zenekar**

**Karmester: Riccardo Muti** ●●●●○

Pierre Audi nagykorúként kezel minket: virtuózan cirkáló szikláit, a stáztahorda-hordta sárkánygyik és a madarász színes kabriója is nyilvánvaló papírmasé. Ám a meseopera-műfaj tisztázásán túl a rendező nem terhel minket a legproblémásabb művek egyikének értelmezésével. Hogy legalább pár jó kép készülhessen, arról Jorge Jara papagáj- és neonszínű ruhakölteményei gondoskodnak. Folyik a szokásos népszínművi karakterizálás, annyi meglepetéssel, hogy Diana Damrau, az ideális Éjkirálynő Tamino karjába omlik f-moll áriája adagiójában.

Reméljük, hogy az elfogódott és üres tekintetű Paul Grovesnál van jobb Tamino a világpiacón: leginkább magassága tűnik fel, mármint nehéz-atléta-termete. Tenorja spiel-turbó, formálása döcögős, művészi érdemeket a többieknek kell szerezniük helyette is. Christian Gerhauer az együttes sztárja, de megette a fene, ha Papageno mint énekes dominálja az előadást – mégiscsak egy prózai színész torkára komponáltatott a szólam. Hogy ez nincs így, arról René Pape (Sarastro) és a tiszta nőiséget hangban-figurában egyaránt hozó Genia Kühmeier (Pamina), illetve a hegyi vadásznak öltöztetett dámatrió is tehet: ritkán hallunk ennyire passzoló teltségű és vibratójú harmast.

Riccardo Muti húsz éve, mióta megteheti, irtja a partitúrába széljegyzett „hagyományt”, ám ettől még közel sem historikus. A hatvan felett is holló-fekete hajat festető dirigens számára a szimfonikus zenekar modern pompája ugyanúgy fontos, minden gesztusa erről a végig célzott fenségéről árulkodik.

*Ökouvás Szilveszter*

**Decca Classics – Universal**  
 074 3159



**R. STRAUSS: DAPHNE****Anderson, Saccà – ének****Karmester: Stefan Anton Reck****Dynamic – Mevex**

CDS 499



Gyönyörű és nehéz opera – állítja Richard Strauss bukolikus drámájáról Fischer Iván karmester. A Daphne abban az időben játszódik, amikor az istenek még a földön jártak. A közműltban megjelent felvétel a velencei Fenice Színház előadása alapján készült. Daphne szolamát az itáliai színpadokon népszerű bostoni szoprán, June Anderson énekli. A varázsfuvolával kezdte, azután belcanto szerepekre váltott, majd könnyebb Verdi-hősnökkel színesítette repertoárját. Ezzel az előzménnyel vállalhatja Daphne egyszerre lírai és drámai szolamát. Leukipposz pásztor és Apollon szerelmi vetélkedésének alanya és áldozata a lány: Zeusz babérfává változtatja – így menekül meg. Daphne varázslatos zárómonológja Strauss oeuvre-jének legválasztékosabb jelenete – ezt a tényt igazolja a lemez.

AM

**ARIA CANTILENA****Elina Garanča – ének****Karmester: Fabio Luisi****Deutsche Grammophon –****Universal**

477 6231



Garančát nem akárci, Joan Sutherland ajánlja a CD borítóján és füzetében azzal, hogy csodálatos orgánium, rendkívüli tehetség. Charlotte áriáját (Massenet: Werther), a gerolsteini nagyhercegnő szolamát, a furfangos

Isabellát Rossini remekéből. Az olasz nő Algírban című operából, továbbá a Hamupipőke fináléját eminens módon, de kissé vérszegényen szóltatja meg.

A CD-t A rózsalovag két részlete zárja, ebben Adrienne Pieczonka és Diana Damrau Garanča partnere. Az énekesnő igazi csapatjátékos, csodásan együttműködik társaival. A lemez hallgatását azzal a jó érzéssel fejezhetjük be, hogy a kísértőfűzet által természetes divaként aposztrofált énekesnő több mint diva. Még nem domináns egyéniség, de olyasvalaki, aki az európai operajátszásban hasznos státuszt tölt be.

AM

**DUETTEK****Anna Netrebko, Rolando Villazón,****Drezdai Állami Zenekar****Karmester: Nicola Luisotti****Deutsche Grammophon –****Universal**

477 6457



Régi, ideális időket idéző lemez. Netrebko kivételesen jó énekesnő lány, hajlékony hanggal, remek technikával. Villazón egyre inkább felnőtt szerepéhez: hosszú várakozás után talán kimondható: újra van nagy olasz–francia repertoárban mozgó tenoristája a világnak az elmúlt évek sztárolt, ám könnyűnek találtatott reménységei után. Szinte mindegy, mit hallunk – egyébként hosszabb duett-jeleneteket –, minden remek velük, legyen az bármilyen XIX. századi olasz vagy francia operarészlet. Az egyetlen orosz darab – a Jolanta – alapján egyértelmű: fel kellene venni velük az Anyegint. Csábit A gyöngyhalászok részlete is, e remekműről rég készült lemez. Alapos a karmester, aki röviden énekel is a Rigoletto-részletben. Nyolc track – nyolc ablak egy-egy világra. ZB

**GITANO – ZARZUELA-ÁRIÁK****Rolando Villazón – ének****Karmester: Plácido Domingo****Virgin Classics – EMI**

365474 2 8



A zarzuela, a kétfelvonásos katalán „operett” világa távol esik tőlünk. Hogy milyen ez az új album, segítségül hívtam az operavilág két nagy spanyolját, Domingót és Carrerast. Előbbi kéznél van, ő dirigálja a Madridi Városi Zenekar élén a mexikói Rolando Villazón műsorát, de utóbbi is több lemezzel tett hitet a speciális hazai műfaj mellett. Carreras felhangdús, nem problémátlan, de férfias fűtöttségével hengerlő tenorja mellett a másik kettő hegyesebb, ám kevésbé testes hangadása tűnik fel. S hogy az ifjú Domingo színe összekeverhető a Villazónéval! A szenvedély, ha néha réműletté csordul is túl a programban, az új tenorsztár hajlékony, fáradhatatlan materiájáért. Jota Te quiero, morena című daláért és persze, a Sorozabal-slágerért szeretni való ez a kiadvány. De vigyázat: zarzuelából is megárt a sok! ÓSz

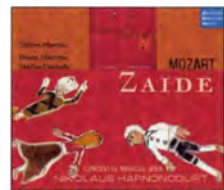
**WOLF-FERRARI:****SUSANNA TITKA****Howarth, Ödena – ének****Karmester: Friedrich Haider****philArtis – Mevex**

PAV 0608



1945 decemberében Fricsey Ferenc vezényletével mutatták be az Operaházban Ermano Wolf-Ferrari egyfelvonásos vigoperáját, a Susanna titkát. A mű egy-két alkalmi előadásán kívül lemaradt a magyar zenés színházak műsoráról, bár a háromne-

gyedórás darab nem jelentéktelen láncszeme az operatörténetnek. A szerző kétnemzetiségű, apja német, anyja olasz volt. Hangszeres kompozíciói wagneri, operái nápolyi hatást mutatnak. A Susana titka három szereplős, hasonló felállítás, mint Pergolesinél, az Il serva Padronában. A történet szimpla: gyanakvó férj meglepi feleségét, hátha a szeretője időzik nála. Ám Susanna más szenvedélynek hódol: titokban cigarettázik. Az antinikotinista gróf a békesség nevében cigarettára gyűjt... Susannaként az ismert brit szopránt, Judith Howarthot halljuk, a gróft a spanyol Ángel Ödena alakítja, az Oviedo Filarmonia kamaraegyüttes finomságával szól Haider irányításával. AM

**MOZART: ZAIDE****Damrau, Schade – ének****Karmester:****Nikolaus Harnoncourt****Deutsche Harmonia Mundi –****Sony/BMG**

82876 84996 2



2005 nyarán Michael Schade mint jelentős tervről nyilatkozott a Gramofonnak a Mozart-év Zaide-produkciójáról. A terv megvalósult, a Musikvereinsaalban Nikolaus Harnoncourt vezényletével, koncertszerűen 2006 márciusában és egy másik változatban Salzburgban is. Mozart 1799-ben, valószínűleg Schikaneder biztatására kezdett hozzá első török tárgyú operájához, a Zaidéhez, amelyet a Szóktetés a szerájából előképekné szoktak nevezni. A szüzsé rokon, de a zene más, kevésbé színes, kevésbé karakterizáló, és a szólamok struktúrája is eltérő. A zeneszerző közben kézhez kapta az Idomeneo librettóját, a német nyelvű singspielt nem fejezte be, a darabot a XIX. század közepén egészítették ki. A Zaide torzó, mégis tanulságos végighallgatni. AM



# Hátha meggondolja magát a világ...

**John Scofield újra Budapesten játszik**



**A John Medeski billentyűs, John Scofield gitáros, Billy Martin dobos és Chris Wood basszusgitáros alkotta formáció idén megjelent közös albumának anyagát európai koncertkörúton mutatja be. A turné magyarországi állomása július 3-án 20 órakor lesz a Millenáris Teátrumban. Az 56 éves gitárvirtuóz nem először jár nálunk, a Medeski, Martin & Wood (MMW) első hazai fellépésére viszont már régóta áhítoztak a progresszív, groove-alapú, kísérletező, rockkal, funkkkal, elektronikával, sőt New Orleans-i jazzel megbolondított improvizatív zene hívei.**

➔ Bércesi Barbara

Most mindenki „megkaphatja a magáét”. S hogy Scofield számára mit is jelent az együttműködés e nála jó pár évvel fiatalabb tagokból álló úgynevezett „jam banddel”, kiderül az alábbi, még májusban készült beszélgetésből.

**Gramofon:** Legújabb lemeze, az *Out Louder* (a CD-ről a 112. oldalon olvasható recenzió – a szerk.), amelyet ismét a Medeski, Martin & Wood trióval készített, az 1997-es *A Go Go* szerves folytatása. Érezte-e már akkor, hogy egyszer lesz egy újabb fejezete az önök közt lévő együttműködésnek?

**John Scofield:** Nagyon élveztük az *A Go Go* felvételét, mindnyájan úgy éreztük, hogy rendkívüli módon egymásra találtunk. Annak idején én kerestem fel a triót, mert nagy fantáziát láttam abban, amit csinálnak. Nagyszerű

muzikusok, akikkel könnyű, és ezért nagy öröm együtt játszani. Sosem kellett megbeszelnünk, mit játszunk, egyszerűen ment minden a maga útján. Elkezdtünk közösen improvizálni, és volt, hogy alig akartuk abbahagyni a muzsikálást! Miután megjelent az *A Go Go*, később is felléptünk közösen évente legalább egy-két fesztiválon. Megfigyeltük, hogy egyre szabadabban játszunk. Rendszeresen szóba került, hogy újabb közös lemezt kellene készítenünk, ennek most jött el az ideje.

**G.:** Részben meg is válaszolta a következő kérdésemet, hogy mennyiben, milyen módon jelent elmozdulást az *Out Louder* az *A Go Go*-hoz képest: szabadabban játszanak tehát rajta.



**J. S.:** Igen, és fontos az is, hogy míg az A Go Go-n az én szerzeményeimet játszottuk, amelyeket kifejezetten azzal a céllal írtam, hogy a Medeski, Martin & Wood hármassal adjuk elő őket, addig az Out Louderen sok számot közösen jegyzünk, mert azok közös improvizációkból születtek.

**G.:** Több számuk címének jelentésén elgondolkodtam. Például: miért gondolná meg magát a világ? (Az egyik darab címe: „In Case the World Changes Its Mind”)

**J. S.:** Elmesélem a történetét. Épp egy fotózáson vettünk részt az új lemezhez, amikor a trió valamelyik tagja tréfásan felkiáltott, hogy jó sok képet készítettünk ám magunkról, hiszen világsiker lesz az album! Én meg rávágtam, hogy no, persze, ha majd a világ meggondolja magát, talán akkor! Vagyis ahhoz eléggé meg kéne változnia a körülményeknek a zenei életben, hogy ez elkövetkezzen...

**G.:** A Medeski, Martin & Wood trió az első önnel közösen készített CD után több lemezt is megjelentetett. Talán furesza a kérdés, de gondolt esetleg arra valamelyik albumukat hallgatva, hogy azon szívesen közreműködött volna?

**J. S.:** Ó, szerintem nincs nekik rám szükségük...! Természetesen meghallgattam minden lemezüket, és mondhatom, nagy rajongójuk vagyok. Az a legnagyobb bennük, hogy igazi, egységes csapatként működnek, ami többet jelent, mintha az egyikük így, a másikuk úgy, a harmadik meg amúgy szólaltatná meg egyéni módon a hangszerét. Ha együtt muzsikálnak, ott valami rendkívüli születik. Azt szeretem leginkább a zenélésben, ha a közös játék alkalmával egyfajta új minőség jön létre, amit talán nem is lehet előre sejteni, hiába ismerik jól egymást a közreműködők. Hogy visszatérjek a kérdéshez: azt sosem gondoltam, hogy bármelyik kompozíciójukban elkelt volna egy gitár, de valóban előfordult, hogy úgy éreztem, egyik-másik számukban szívesen játszanék. Ugyanis a legalapvetőbb élményem az MMW-vel kapcsolatban, hogy rendkívül közel érzem magamhoz a zenei világukat. Több olyan szerzeményem van, amit más föllállással nem tudtam megszólaltatni, kizárólag velük.

**G.:** Említette, hogy az Out Louderen a számok többségét közösen jegyzik. Hogyan kell elképzelni a közös komponálás folyamatát?

**J. S.:** Az első lemezfelvételi napon úgy jöttünk össze, hogy semmit nem beszéltünk meg, semmit nem írtunk le, teljesen szabadon játszottunk együtt vagy 45 percen keresztül. Ezt rögzítettük, visszahallgattuk, majd elkezdjük föltérképezni az anyagot, hogy milyen lehetséges utak rajzolódhatnak ki benne. Úgy tíz részt különítettünk el, amelyekről azt gondoltuk, hogy használhatók lehetnek. Ezeket némileg átdolgoztuk, némelyiket jobban megszerkesztettük, formába öntöttük, így alakult ki a lemezen hallható közös számok alapja.

**G.:** Izgalmasan hangzik! Dolgozott máskor is ezzel a módszerrel?

**J. S.:** Igen, amikor Miles Davis zenekarában játszottam, vele hasonlóan folyt a lemezfelvétel. Mi szabadon játszottunk a stúdióban, közben forgott a szalag, Miles pedig

kivagdosta azokat a szólóinkat, amelyeket jónak talált, s azokból formált kompozíciókat. Transzkripciókat készítettünk az adott szólórészletből, az lett a kiindulópont számunkra. De jellemző volt ez az eljárás Joe Zawinulra is a Weather Reporttal. Tehát nem találtuk fel a spanyolviaszt, bár a mi módszerünk az MMW-vel egy kicsit más. Kiválóan emlékeznek rá a fiúk, hogy mit játszottak nem sokkal korábban szabadon, és pillanatok alatt képesek reprodukálni azt a részt, amit kiválasztottunk, hogy önálló darabbá alakítsuk. Ez valójában a trió munkamódszere, ami számomra is tökéletesen testhez álló elgondolás.

**G.:** Úgy vettem észre, hogy az MMW zenei világát egyfajta sötétebb tónus, némi melankólia, borongósság jellemzi. Míg az ön hangja világosabb, élénkebb, helyenként játékosabb. Szerintem az Out Louderen is érezhető, hogy az MMW saját lemezeihez képest ezen – önnek köszönhetően – egy csipetnyivel több a fény. Mit gondol erről?

**J. S.:** Valószínűleg van abban valami, amit mond. Óhatatlanul becsempészem a világlátásomat és az annak megfelelő soundomat a közös felvételeinkbe, de fontos, hogy ők is nagy hatással voltak és vannak rám. Lenyűgöz például a bátorságuk, hogy olyan ösvényekre merészkednek, amelyekre magamtól nem léptem volna. Kölcsönösen formáljuk egymást. És igen, azt hiszem, igaz az is, amit a tónusainkkal kapcsolatban érez.



Az MSMW zenéje underground elemeket is tartalmaz

**G.:** Meg tud nevezni olyasmit, amit tanultak egymástól, ön és a trió?

**J. S.:** Hmm. Nem is tudom, ők tanulhattak-e bármit tőlem... Tudom, hogy szeretnek velem játszani, ahogy én is velük, idősebb, tapasztaltabb testvérnek tartanak. A közös zenélés mindig a folytonos egymásra hatásról és tanulásról szól. Nehéz ezt megfogalmazni... Talán több is ez, mint tanulás: alapvető élményem velük, hogy a legnagyobb mértékben bízunk egymásban, hogy szó sincs arról, hogy bármit a másikra akarnánk erőltetni. Egymás legkisebb rezdüléseire is figyelünk, és a megfelelő módon reagálunk rá.



**G.:** Egyszer egy interjúban említette, hogy amikor megismerkedett az MMW tagjaival, és megtudta, micsoda rajongótáboruk van, nagyon meglepődött. Nem gondolt-e valaha arra, hogy néhány jazzrajongó számára úgy tetszik, hogy ön valamiféle divatos, talán túlzottan is divatos zenét játszik a trióval?

**J. S.:** Tudom, hogy néhányan így vélekednek. A Medeski, Martin & Wood triónak valóban rengeteg rajongója van, különösen az Egyesült Államokban. „Trendi” figurák. Ezért a jazzkedvelők egy része, akik szívesen lenyesnek az effajta „vadhajtásokat”, tényleg utálják őket. A jazzzenészek nem, ők nem utálkoznak. Az a rendkívüli az MMW-ben, hogy noha igen széles rétegeknek játszanak, nem alkuszak meg, nem próbálnak a hallgatóik kedvében járni. Úgy játszanak, ahogy nekik tetszik, a közönségnek pedig megvan a lehetősége, hogy kövesse őket, és

kinyilvánítsa a tetszését. Sok olyan banda van, amely sikeressé válik, mert ráérez egyfajta zenei stílusra, majd a világgért sem tágítana attól, így lehetetlenné válik a továbblépés, a fejlődés. Az MMW viszont veszi a bátorságot, hogy azt csinálja, ami neki tetszik. Ezt szeretem bennük.

**G.:** Ugye nem járok messze az igazságtól, ha azt gondolom, hogy az Out Louderrel nem utóljára találkozott az útja a Medeski, Martin & Wooddal...?

**J. S.:** Nemsokára európai turnéra indulunk együtt, amelyen élő felvételek is készülnek. Korábbi koncertjeink közül is többet rögzítettünk, ezekből tervezzük kiadni egy koncertalbumot. Legalábbis remélem, hogy elkészül.

**G.:** Az Out Louderből létezik egy kétlemezes kiadás, melynek a második korongján koncertfelvételek hallhatók. Azok különösen izgalmasak.

**J. S.:** Ó, köszönöm! Igen, azok az Európában megjelent albumon vannak. Még sok ahhoz hasonló felvétel készült.

**G.:** Jövő héten Japánban játszanak az MMW-vel, majd a Metropole Orchestra vendégszólísta lesz Hollandiában. Azt követően a Trio Beyonddal következnek fellépések, júliusban pedig indul a Medeski, Scofield, Martin & Wood zenekar európai turnéja. Hogy tud ennyiféle föllállás, stílus közt ilyen rövid idő alatt váltani? Nem okoz nehézséget, hogy így cikázik a projektek között?

**J. S.:** Nem, mert ezek mind-mind hozzám közel álló feladatok. A Metropole Orchestrával már játszottam korábban. Nagyszerűek Jim McNeely hangszerelései. Megtisztelő számomra, hogy a zenekar szólistája lehetek. A Trio Beyonddal is tökéletesen összecsiszolódtunk, hiszen régóta zenélünk együtt. Jó is, hogy ennyiféle formációban játszom, mert a sok különböző zenei közeg frissen tartja a figyelmeztet, az elmémet. Ha ugyanazzal az együttesel játszanék huzamosabban, elunnam magam. Rendkívül szerencsésnek tartom magam, hogy ekkora „családom” van, igazán jól megértjük és szeretjük egymást.

**G.:** Befejezésül hadd kérdezzem meg, merre tart az útja? Mire számíthatunk öntől legközelebb?

**J. S.:** Őszintén mondom, fogalmam sincs. Készítettem a közelmúltban egy lemezt a saját triómmal, vagyis Steve Swallow-val és Bill Stewarttal, amelynek az érdekessége, hogy fúvósok is csatlakoznak hozzánk. Én hangszereltem a négy fúvósszólamot. Hogy ezután mivel állok elő, azt még nem tudom. A közelmúltban slide gitáron gyakoroltam az üvegnyak-játékot, amit a bluesban gyakran használnak. Izgalmas így játszani, korábban még sosem próbáltam. De hogy pontosan milyen lesz következő albumom, azt még nem tudom. ■

## JOHN SCOFIELD – PÁLYAKÉP

- 1951. december 26-án John Scofield megszületik az Ohio állambeli Daytonban
- Tízévesen kezd gitározni, annak hatására, hogy Ricky Nelson látja a tévében
- 1970–1973-ig a Berklee College of Musicon tanul, és Boston környékén lép fel különböző formációkkal
- Gerry Mulligannel és Chet Bakerrel ad koncertet a Carnegie Hallban
- Két éven át tagja a Billy Cobham-George Duke bandnek
- 1977-ben felvételeket készít Charles Mingusszal, majd csatlakozik Gary Burton kvartettjéhez, illetve Dave Liebman kvintettjéhez. Megjelenik első saját lemeze
- 1982–1985-ig Miles Davis zenekarának tagja, lemezeket készít, és világkörű koncertturnén vesz részt a jazzóniással
- Funk-jazz felvételeket készít többek közt a dobos Dennis Chambersszel és a basszusgitáros Gary Graingerrel
- 1989-ben a Blue Note kiadóhoz szerződik, ahol 6 lemeze jelenik meg. Ekkor kezdődik együttműködése Joe Lovanóval és Bill Stewarttal
- Az 1990-es évek elején a soul-jazz felé fordul, Eddie Harrisszel és a Hammond-organista Larry Goldingszal dolgozik együtt
- 1993-ban közös albumot készít Pat Methenyvel I Can See Your House From Here címmel
- 1996-ban szegődik a Verve labelhez, első felvétele itt az akusztikus, Quiet című album
- Ugyanebben az évben meghallja Medeski, Martin & Wood Shack Man című lemezét, elhatározza, hogy együttműködésbe kezd velük, ennek eredménye az 1997-es A Go Go című CD
- A 2001-ben kiadott Works for Me című tradicionálisabb stílusú album kivételével az új évezredben inkább fusion jazzt játszik
- 2004-ben megalakítja trióját Steve Swallow basszusgitárossal és Bill Stewart dobossal
- 2005-ben Ray Charlesnak állít emléket a That's What I Say című lemezzel
- 2007 áprilisában jelenik meg az Out Louder című album, amelyet a Medeski, Scofield, Martin & Wood formáció jegyez

**John Scofield honlapja:**  
www.johnscofield.com

**A Millenaris honlapja:**  
www.millenaris.hu



# Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 16.00 órakor,  
ismétlés hétfőn 21.00 órakor a Klubrádióban

**Szereti a jazzt? • Ismeri a jazz sztárjait? • Gyűjti az új lemezeket?**

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot. Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világához közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!



**Klubrádió.  
Vélemények. Hírek.**

Budapest	95.3	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Ajka	88.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
Balatonfüred	91.8	Kecskemét	97.7	Veszprém	90.6

**Raiffeisen BANK**  
**Jazz Klub**

2007. június 7., 20.00  
Dresch Quartet – vendég: Szakcsi Lakatos Béla (zongora)

2007. július 5., 20.00  
Szakcsi Trió – vendég: Bolla Gábor (szaxofon)

2007. szeptember 6., 20.00  
Bolla Quartet – vendégek: a Lakatos Pecek Trió tagjai

Fotó: Tavas József



# Virulóban a finn jazz

*A jazz sosem számított tömegműfajnak Finnországban, ám felnőtt egy új generáció, amely nem sokat törődik vele, hogy jazznek vagy rocknak nevezik a zenéjüket. Akár a lemezfelvételek, akár a hangversenyek számát nézzük, a finn jazz az utóbbi tíz évben alighanem nagyobb aktivitást mutat, mint bármely korábbi periódusban.*

◆ Jan-Erik Holmberg

Az 1990-es években számos fiatal és tehetséges jazzmuzsikus túnt fel a zenei színtéren. A zenészek növekvő száma a stílusok gazdagodásához vezetett. A bop formái továbbra is sokakra inspirálóan hatottak: Jukka Perko közvetlenül meríthetett ihletet, amikor Dizzy Gillespie 70th Anniversary Big Bandjével turnézott. Mások Edward Vesala szabad stílusát követték.

A mai zenészek a soulból, a brazil zenéből és a hip-hop stílusból kapnak ösztönzést. Új jelenségként figyelhető meg, hogy a fiatalabb muzsikusként kevésbé kötődnek egy bizonyos stílusirányzathoz. Az ember nem engedheti meg magának, hogy válogatós legyen, vagy túlságosan specializálódjon egy olyan ritkásan lakott országban, mint amilyen Finnország (17 fő négyzetkilométerenként, míg Magyarországon ugyanez az arány: 109 / négyzetkilométer). Gyakori jelenség, hogy egy zenész akár öt-tíz zenekarnak is tagja.

## Pluralista tendenciák

A stílusok és a hangzások változatosabbak, mint régebben voltak. A The Five Corners Quintet játékában újratekint az 1960-as évek zenéjének hangulatát – posztmodern, táncolható változatban. Lemezeik high-tech jellegűek: hangmintákat ötvöznék hangszeres zenével, színpadon viszont 100 százalékgig élő muzsikát játszanak

akusztikus hangszereken. Az együttes tagjai a finn jazz élvonalába tartoznak.

Sok fiatalabb muzsikusként szabadon mozog a pop és a jazz műfajai között. Zenéjük talán nem is esik olyan távol attól a fusion-zenétől, amelyet a szüleik hallgattak az 1970-es években, s ugyanez lehet igaz a rockzenére is.

Az Ilmiliekki Quartet 2003-ban megjelent első lemeze óta került a finn jazzélet fókuszába. A Verner Pohjola gazdag, sokszínű trombitajátéka által fémjelzett együttes már több díjat mondhat magának, s tavaly ősszel a New York-i Lincoln Centerben adott hangversenyt.

Markus Holkko Being Here című lemezén a hagyományos jazzhangzásokat dúsan keveri a korábbi évtizedek meleg szintetizátorhangjaival, s így hoz létre az 1970-es évekre jellemző színekkel festett hangképet. A lemez hol az ECM-albumok tágasságát, hol pedig a progresszív jamelés világát idézi, s mindez modern jazzbe fut ki, ahol az egyes hangzások sosem szorítják háttérbe a mű zenei lényegét.

A szabadabb jazzimprovizáció se halt ki a finn zenéből. A konstrukciós és dekonstrukciós munka ma is folyik; gyakorta a különböző generációkhoz tartozó művészek közötti gyümölcsöző együttműködés formáját ölti e tevékenység. Juhani Aaltonen, Tom Nekljudow és Uffe Krokfors például három különböző generációt, de azonos zenei felfogást képvisel.

A hazai zenei hagyományok, így a népzene hatása se ritka a finn jazzben. Sakari Kukko Virret című lemeze (Spirituálék Északról), valamint Jukka Perko Kaanaanmaa (Kánaán földje) című albuma a jazzrajongók táborán kívül is sikert aratott. Mindkét lemezből sok fogyott, s Perkónak a Virtuosi di Kuhmo kamarazenekarral készített CD-jéből aranylemez lett.

Léteznek hagyományosabb idiómákban szóló, de művészileg igényesen kidolgozott jazz-zenék is Finnországban. Úgy tűnhet például, hogy Manuel Dunkel harmadik lemezén, a Darn That Dream-en egy kis lépésnyit hátrál a tradíció felé, valójában azonban ugrásról van szó, mégpedig előre. Igazi érett zene hallható ezen az albumon.



Foto: Hanna Salo / Finnagora

Az Ilmiliekki Quartet az idei Mediawave-en mutatkozott be a magyar közönségnek



## Több lemez, több kiadó

Az 1990-es évek közepéig évente csupán néhány jazz-lemez látott napvilágot Finnországban, s ezek döntő többségét nagyobb vagy legalábbis anyagilag stabil kiadók jelentették meg. Napjainkban több tucat új finn jazzlemez kerül a boltokba évente. Kisebb, jazzre szakosodott kiadók és maguk a művészek is készítenek magánkiadású lemezfelvételeket.

A TUM lemezcég egyértelműen az akusztikus, improvizált jazz kiadása mellett kötelezte el magát. A cégnek dolgozó fiatalabb zenészek közé tartozik az Ilmiliekki Quartet



Jukka Perko az egyik legsokoldalúbb szaxofonos a finn jazzéletben



Foto: Maarit Kyösti

Teppo 'Teddy Rok' Mäkynen – több csapatot is erősít

is. A Fiasko kiadó ezzel szemben olyasfajta új zenéket publikál, amelyek most szólnak meg először jazzmuzikusok műhelyében. Ide tartozik a Gnomus trió felkavaró elektronikus zenéje, amely ellenáll mindennemű definiálási kísérletnek. A Texicalli az egyik márkanév, amit a Martti Heikkinen vezette cég használ. Az itt publikáló együttesek közé tartozik az MP4 és a Teddy Rok Seven. A mind nagyobb jelentőséggel bíró KSJazz bár nem Finnországban működik, irányítója a finn Klaus Suonsaari dobos-zeneszerző. A muzikus 1985 óta New Yorkban él.

## ÚJABB FINN JAZZTÖRTÉNET – A LEGFONTOSABB LEMEZZKIADVÁNYOK TÜKRÉBEN

**2000 Jukka Perko & Hurmio-orkesteri:** *Music of Olavi Virta* (EMI/Blue Note).

Az első finn Blue Note-album

**Jan Simons Band:** *Answer* (Silence).

Kenny Wheeler trombitás és a bőgős Jan Simons közös lemeze

**2001 Kari Ikonen:** *Karikko* (Fiasko).

Ezen a lemezen hallható a Luoto című szám, amellyel Ikonen első díjat nyert a Julius Hemphill Zeneszerző Versenyen

**2002 U-Street All Stars:** *Helsinki Sessions* (EMI/Blue Note).

A spanyolországi Getxo Jazzfesztivál győztesének első felvétele, amely jól mutatja az új generáció extrovertált felfogását

**André Sumelius Lift:** *Kaira* (Abovoice).

Sumelius Amerikából visszatérve levegős, északi jazzt hozott létre

**2003 Raoul Björkenheim & Lukas Ligeti:** *Shadowglow* (TUM). A duólemezen Ligeti György szintén zenészerző fia avantgárd jazzt játszik

**2004 MP4:** *Central Plaza* (Impala).

Elektronikus fűszerezettségű, de alapjaiban akusztikus, groove-os hangzás

**Jarmo Savolainen:** *SoloDuoTrio* (KSJazz).

Kompromisszumokat nem ismerő zongorista, aki gyakran lép fel külföldön is

**Teddy Rok Seven:** *Universal Four* (Texicalli/Jupiter).

A The Five Corners Quintet dobosának, Teppo Mäkynennek világszerte, sőt talán világon túli zenei utazása

**2005 The Five Corners Quintet:** *Chasin' The Jazz Gone By* (Columbia/ Ricky-Tick)

A jazz visszatér a táncparketre. A lemez a legendás jazzénekes Mark Murphy közreműködésével készült

**Jukka Eskola:** *Jukka Eskola* (Free Agent Records).

A tüzes hangú ifjú trombitás zenéje igen népszerű külföldön is

**2006 Alexi Tuomarila Trio:** *Constellation* (Jazzaway).

Csillogóan tiszta hangú, szenvedélyesen játszó zongorista

**Ilmiliekki Quartet:** *Take It With Me* (TUM).

A New York-i Lincoln Centerben rendezett fellépést követően a zenekar itt egy második albumon csiszolgatja tovább máris felismerhető zenei koncepcióját

**2007 Umo Jazz Orchestra with Juhani Aaltonen, Raoul Björkenheim & Iro Haarla:** *The Sky is Ruby* (TUM).

Nagyzenekari swingelés és Björkenheim izzó gitárfutamai

**Markus Holkko Quartet:** *Being Here* (Texicalli)

A U-Street szaxofonhangzásának találkozási pontja a régi idők szintetizátor-soundjával. Az eredmény: tömör jazz-feeling

**Manuel Dunkel:** *Dam That Dream* (KSJazz).

Főként Dunkel saját szerzeményei, a címadó számot kivéve, s ezúttal a standard darabot se balladaként adják elő





A The Five Corners Quintet és vendégszólístájuk, a legendás Eero Koivistoinen

Manuel Dunkel legutóbbi lemezén kívül a cég fontosabb kiadványai közé tartoznak Jarmo Savolainen zongorista és Teemu Viinikainen gitáros albumai.

A legutóbbi időkben feltűnt lemezcégek között olyan csöppnyi vállalatok is szerepelnek, mint a Free Agent Records és a Ricky-Tick. E vállalkozások többek között Teemu Mattson gitáros és a bossa novából kiinduló Dalindèo együttes albumainak nemzetközi forgalmazásában jeleskednek.

### Jazzkoncertek rekordmennyiségben

Az újonnan színre lépő fiatal művészek sokat tehetnek érte, hogy felkeltsék az érdeklődést a műfaj iránt nemzedékek tagjaiban. Amikor a nagyközönség azt tapasztalja, hogy a kortársak swingelnek, gyakorta arra is kíváncsi lesz, hogyan csinálják, csinálták ezt más generációk.

A legkönnyebben úgy barátkozhatunk meg a jazzel, ha élőben hallgatjuk. Az elmúlt tíz év során Finnországban jelentősen megnőtt a jazzkoncertek száma.

Az élő jazzt kínáló helyszínek jellemző módon a nyitásokat követően hamarosan bezárnak, kevés a hosszú időn keresztül működő jazzklub. Mégis, az apró bároktól a nagy koncerttermekig rengeteg helyen rendeznek jazzkoncerteket. Finnországban ma havonta átlagosan 60 jazzeseményre kerül sor, s ezeknek mintegy a felét a fővárosban és környékén szervezik.

Évente több mint 30 jazzfesztivált rendeznek az országban. Ezek nagyobbik fele kisebb rendezvénysorozat a nyári hónapokban. A legnagyobb jazzünnep ma is a legendás, külföldi sztárvendégeket fogadó Pori Jazzfesztivál, amelyen 1966 óta lépnek fel a műfaj külföldi nagyságai. Mára a fesztivál profilja tágult, s mindenfajta modern ritmikus zenét felölel. Ugyancsak nagy jelentőségűvé vált az Imatra Big Band Fesztivál, a Tampere Jazz Happening, az April Jazz és a Keitele Jazz.

### A finn jazz külföldön

Mielőtt a 1980-as években megkezdődött a jazzoktatás a tekintélyes Sibelius Akadémián, természetes volt, hogy a finn muzikusok külföldön szereztek képesítést, gyakran a híres bostoni Berklee College of Musicon. Közéjük tartoztak olyan úttörők, mint Eero Koivistoinen, Atro Mikkola, Jukkis Uotila és Jarmo Savolainen. Mindannyian gyümölcsöző kapcsolatokat építettek ki Finnország és a külföldi jazzvilág között. Egyes finn muzikusok, így az ütőhangszeres Klaus Suonsaari, vagy a zongorista Mika Pohjola és Frank Carlberg talán végleg az Atlanti-óceán túlsópartjára költözött.

A finn jazzművészek és együttesek igen szép sikereket értek el a nemzetközi versenyeken. 2000-ben például az 1973-as

születésű Kari Ikonen zongorista-zeneszerző első díjat nyert az Egyesült Államokban, a Jazzkomponisták Szövetsége által megrendezett Julius Hemphill Zeneszerző Versenyen. A spanyolországi Getxóban megrendezett nemzetközi jazzversenyen 2001-ben a finn U-Street All Stars, 2002-ben pedig a szintén finn MP4 szerezte meg az első helyet.

Alexi Tuomarila zongorista, aki Tomasz Stanko trombitással is együtt dolgozott, Brad Mehldau jellemzése szerint „nemcsak a hangszerén kiváló, de komponistaként is jelentős”. 2005-ben első díjat nyert az International Granada Jazz Competitionön. Ez volt a muzikus ötödik fő díja zeneszerzőként.

Az utóbbi években megnőtt a finn jazzlemezek külföldi piaca és terjesztési hálózata. E folyamatot felgyorsították a Teddy Rok Seven, a The Five Corners Quintet és Jukka Eskola lemezei. A hírek gyorsan terjednek az Internet segítségével, s a lemezek immár könnyebben beszerezhetők, bárhol éljen is az ember. Sok újabb finn jazzlemez sokkal nagyobb számban kél el külföldön, például Japánban, mint otthon, Finnországban.

A finn nemzeti jellegzetességként emlegetett melankólia és szóltan befelé fordultság napjainkban már egyre kevésbé érvényes: az sms-ek és az internet világában a finneket is új kihívások érik.

*(A cikk szerzője Helsinkiben élő szabadújságíró, akinek szakterülete a zene, s azon belül is a jazz. Tíz éve jelennek meg írásai a svéd nyelvű finn napilapban, a Hufvudstadsbladet-ben és más sajtóorgániumokban. A szöveget fordította: Máté J. György)*

Köszönjük a Finnagora szíves segítségét.

**A Finn Zenei Információs Központ honlapja:** [www.fimic.fi](http://www.fimic.fi)

**A Finnagora finn kulturális, tudományos és gazdasági központ honlapja:** [www.finnagora.hu](http://www.finnagora.hu)



## Lépj be a finn jazz birodalmába!

### ÁLTALÁNOS TÁJÉKOZTATÁS A FINN JAZZRŐL

Fimic (Finn Zenei Tájékoztatói Központ): [www.fimic.fi](http://www.fimic.fi)  
Internetes újság a finn jazzről: [www.suomijazz.com](http://www.suomijazz.com)

### INTÉZMÉNYEK

Finn Jazz Szövetség: [www.jazzfin.com](http://www.jazzfin.com)  
Finn jazz- és poparchívum: [www.jazzpoparkisto.net](http://www.jazzpoparkisto.net)

### BIGBANDEK

UMO Jazz Orchestra: [www.umo.fi](http://www.umo.fi)  
Espoo Big Bands: [www.ebb.fi](http://www.ebb.fi)

### OKTATÁS ÉS KUTATÁS

Sibelius Akadémia: [www.siba.fi](http://www.siba.fi)  
Helsinki Pop & Jazz Konzervatórium:  
[www.popjazz.net](http://www.popjazz.net)  
Stadia Szakfőiskola, Helsinki: [www.stadia.fi](http://www.stadia.fi)

### LEMEZKIADÓK

Abovevoice: [www.abovoice.com](http://www.abovoice.com)  
Blue Note / EMI Finland: [www.emi.fi](http://www.emi.fi)  
Fiasko Records: [www.fiaskorecords.com](http://www.fiaskorecords.com)  
Love Music Publishing: [www.lovemusic.fi](http://www.lovemusic.fi)  
Ricky-Tick Records: [www.ricky-tick.com](http://www.ricky-tick.com)  
Rockadillo Records: [www.rockadillo.fi](http://www.rockadillo.fi)  
Texicalli Records: [www.texicalli.net](http://www.texicalli.net)  
TUM Records: [www.tumrecords.com](http://www.tumrecords.com)  
Wolfgang Records: [www.wolfgangrecords.com](http://www.wolfgangrecords.com)

### FESZTIVÁLOK

Lásd: [www.fimic.fi](http://www.fimic.fi) → addresses & links

Fimic

[www.fimic.fi](http://www.fimic.fi)

## Fimic | Finn Zenei Tájékoztatói Központ ABLAK A FINN JAZZ VILÁGÁRA

- Hírek és cikkek: mi újság a finn jazz terén?
- Művészek bemutatása: ki kicsoda a finn jazzben
- Fimic Player: számok, teljes hosszúságban

## A Finnagora is a jazz ritmusára mozog

### A FINNAGORA FINN KULTURÁLIS KÖZPONT

2007-ben jazz- és világzenei exportprojektet indított be. Egész évben a jazz és a kortárs népzene különlegességeit kínálja Budapesten és az egész országban.

A [www.finnagora.hu](http://www.finnagora.hu) címen olvashatod:

- havonta megjelenő elektronikus hírlevelünket – iratkozz fel a címlistára!
- elektronikus eseménynaptárt
- és még sok minden mást

Segítünk a zenészeknek és a zenei szakembereknek kapcsolatot teremteni egymással. Fordulj hozzánk bizalommal!

### finnagora

1068 Budapest, Dózsa György út 84/a. | tel. +36 1 4781010  
[info@finnagora.hu](mailto:info@finnagora.hu) | [www.finnagora.hu](http://www.finnagora.hu)

# FINN JAZZ

Ezt hallani kell!



## A Jazzy és a többiek

### Régi-új jazzműsorok a nagy-budapesti éterben – I. rész

**Amikor kétrészes cikket közlünk az új budapesti kereskedelmi adóról, a Jazzról és más rádiós jazzműsorokról, nem kívánjuk elhallgatni, hogy a Gramofon főszerkesztője, illetve a jazzrovat vezetője részt vesz a Klubrádió jazzmagazinjának készítésében. Cikkünk a szakmai szempontokra koncentrálna és nem ízlésbeliekre, de közben vállalja a szubjektivitást. Az alábbiak célja, mint ezeken a hasábkokon mindig, hogy az olvasóból hallgató váljon. Az első rész a Jazzyvel és a Magyar Rádióval foglalkozik, ősszel további kereskedelmi adók jazzműsorait vesszük göreső alá.**

◆ Zipernovszky Kornél

A jazz műfajának ideális népszerűsítési módja a rádióban való sugárzása. Ez a médium mindig közvetített jazzt, és hatással is volt a műfaj történetére. A jazz népszerűsítése kapcsán két eltérő célcsoportról beszélhetünk. A műfajhoz való viszonyulás meghatározható, például szimpátiaskálán mérhető. A jazz Magyarországon szélesebb körben ismert mint néhány évtizede, egyetemi szinten oktatják. Az ország lakosságának jelentős része fogyasztója a jazzt közvetítő termékeknek, médiumoknak. A másik része nem – azt gyanítom, ebben vannak generációs eltérések. A budapesti kereskedelmi rádiós kínálat legnagyobb része ennek a csoportnak, magyarul a többségnek a szolgálatára szegődött: közép-utas popzenével próbált minél több hallgatót vonzani. Pár éve egy külföldi szakember elképedve állapította meg, hogy ezek az adók 5-10 percenként kénytelenek ún. station ID-kre (a csatorna nevét, szlogenjét tartalmazó beköszönés) pazarolni az idejüket, mert a zenei kínálat alapján aligha lehetne őket egymástól megkülönböztetni. A kereskedelmi adók palettája szerencsére ennél ma már színesebb. Komoly erők csoportosultak az utóbbi években mind kereskedelmi, mind közösségi, mind helyi frekvenciákra benyújtva végiggondolt terveket, hogy végre a jazz is polgárjogot nyerjen az éterben, mindhiába.



Forrás: Voice of America & University of North Texas

A jazzrádió aranykora – Willis Conover mikrofonja előtt Louis Armstrong



Forrás: www.amazon.com  
Dave Koz: a smooth hangok mestere

Most végre a Jazzynek sikerült. Az adó február óta a 90.9 frekvencián sugároz Budapest vételkörzetében, és már interneten is lehet hívni a „live streamet” (élő műsorfolyamot). A név azt előlegezte, hogy a kereskedelmi rádiós zenei kínálat teljesen új színnel gazdagodik. De mintha a nevükben az ipszilon lenne a legfontosabb betű. A jazz csak háttér, megengedik: feeling, de ne kelljen odafigyelni rá. A lapzártakor (május közepén) látható honlap jól illusztrálja ezt: a hatvanas éveket idéző bár enteriőrjének animált színes rajzát látjuk a főoldalon. A csapos tölt, a bárszéken ülő nő iszik, a további vendégek újságot olvasnak, meg kinéznek az ablakon. A kijáratnál van egy pódium is, valaki bőgőzik, egy másik ember kongázik, egy nő énekel. A bárban lévők oda se bagóznak: ez az egész csak kulissza. Az első két hónapban pop-orientált és igen vegyes volt a nem tematikus műsorok zenei világa. Az egyik gyakran



játszott lemez például egy korábbi Megasztár bajnokságban érmes énekesé, aki arról ismert, hogy ott is hajlítással próbálkozik, ahol nem kéne. A játszott számok nagy részét egyáltalán nem érintette meg a jazz, holott az egyik jingle (az adó szignálja) éppen ezt állítja. Úgy éreztük: a „stílus és szenvedély” jelszó ugyancsak messze esik a döntően kommersz zenei kínálattól. Ha az ember háttérben hallgatta az adót, a napközbeni, monoton számoktól nyugtalanra vált, márpedig az adó áhított „cool” imázsával ez sem egyeztethető össze.

A fő (smooth) jazzműsor az adón a Dave Koz-féle szüntelen, szagatlan, heti kétórás magazin. Szerkesztése kifogástalan, interjúkkal, bejátszásokkal, egyéb rádiós műfajokkal kelti fel az érdeklődést – csak meg tudnám különböztetni egymástól ezeket a Kenny G-klónokat! A saját tematikus adásukat Kertész Csaba vezeti, tőle április 14-én például az első órában csak az aktuális születésnaposok felvételeit hallhattuk. Örvendetes, hogy magyarok, köztük teljesen ismeretlenek felvételeit játszotta pl. Herbie Hancock számai mellett. Mi is mindig, minden születésnaposnak ezúton is sok sikert kívánunk! A szerkesztőnek meg újabb ötleteket. Kertész műsorában azért volt budapesti koncertajánló is, egy másik alkalommal stúdióvendég, de ritkán hallani mást, mint korrekt, száraz és nem mindig jól artikulált bekonferálást.

Sajnos lekonferálás sosincs, igaz más adókon is alig. Mindenki azt hiszi, hogy az emberek egész órákon csapot-papot otthagynak, és áhítattal leülnek a táskarádiójuk elé, majd az óra végén visszatérnek hétköznapi életükhöz? Ha nem így van, akkor viszont lekonferálásra is szükség van – és persze internetes playlistekre, vagyis a játszott számok listájára. Tessék megnézni például a DR.DK, WBGO, KPLU, precíz műsorlistáit, lemezlinkekkel teleszűfolva.

A Jazzy weekend házigazdája május 6-án úgy köszönt el a hallgatóktól, hogy: Kraszkó Zita voltam, ami igen sajnálatos volna, ha igaz lett volna. A médiaiskolában tanítják, mint alaphibát. Kovács László szerkesztő új kedvenceit (Quincy Jones, George Benson, Gerald Albright és a Ripingtones) sorolja a honlapon. Sajnos lapzártánkkor még egyikük nevét sem tudta helyesen leírni. Eközben szombat délelőtt ugyanő flottul, jó hangon, jól artikulálva vezeti a Radio and Records toplistas (nagyon smooth) jazzműsort.

Viszont mintha – talán a műsorgépbe töltött zeneszámok gyarapodásával – az utóbbi hetekben az egyhangúság enyhült volna, valódi bossa nova szólt többször is egy délután, aminél el sem tudok jobbat képzelni. Remélem, az igazi változatosság egyre erősebb oldala lesz a Jazzy egészének. Arra gyanakszom, hogy ha az első hallgatói visszajelzések alapján igazítottak a zenei pozíciójukon, akkor az a jazzt ismerő/szerető hallgatóság ízlése felé történt óvatos lépés volt. Már nem csak édeskés italokat szolgálnak fel. Csak így tovább! ■

A budapesti és országos rádiók valamennyi jazzműsorának összesített táblázata megtalálható a Gramofon honlapján, a [www.gramofon.hu](http://www.gramofon.hu) oldalon

## JAZZ A MAGYAR RÁDIÓBAN

A Magyar Rádió óriási hagyományai és kötelességei vannak azáltal, hogy közszolgálati helyzete kizárólagos. A jazzt promotáló tevékenységet már sokszor dicsértük a Gramofonban is: különösen a tehetségkutatókat kell kiemelni, mint nagyszerű hivatást: ebben Maloschik Róbert szerkesztőnek történelmi az érdemei. Lapzárta után zajlott le a Zsoltos Ernő Jazzharsóna Tehetségkutató Verseny döntője.

Nem tudom az okát, hogy a három országos adó közül jelenleg miért egyedül a Bartókon hallható jazzműsor (ha jól értem a májusban bevezetett műsorstruktúráját). Végre sikerült viszont egységes időszávba tömöríteni a jazzműsorokat. De a Bartókon az éjjel fél tizenkettes, mindössze félórás idő valójában szűkös gettó a Pillanatkép, a Koncertajánló, az Éjszakai jazzklub számára, bár vasárnap engedélyezett egy egész óra jazz. Csak az Archivumunk kincsei kerülhetett este hatra szerdán, ez például Louis Armstrong pesti koncertjével elég kockázatmentesen indul. A jól bevált élő stúdiókoncert-sorozat, a Klasszikus és jazz is maradhatott szombaton délután. Az teljesen egyedülálló, hogy a Rádió honlapján a Hangtár hosszú hetekre visszamenőleg teszi interneten meghallgathatóvá az összes MR-műsort. A szerkesztő ezeknél is Maloschik, a műsorvezető az ismert énekesnő, Pocsai Krisztina, aki sajnos nem mindig készül fel megfelelően az interjúira: a május 12-i vendégét élőben, a hangszerrel mellett kérte meg, hogy mutassa be – önmagát.

Az új struktúrában elhangzott első jazzadásban a műsorvezető előre felkonferálta az összes ragtime-számot, mindegyiknél megemlítve a felvétel évszámát, majd a műsor végén elköszönt. Teljesen nivellálta ezzel a százéves és pár éves felvételek közötti különbséget, és így az ismeretterjesztésről vagy a népszerűsítésről, az átlaghallgatóról eleve lemondott. Az előzetes a második Stílusparádéra már stúdióvendéget is ígért: reméljük, vele a számok között is hallható volt a beszélgetés, ahogy a másnapi Pillanatkép stúdióvendége, a születésnapos (!) Tóth Viktor is megszólalt a számok között. Az új műsorrendbe egyelőre nem került olyan magazin, amely interjúkkal, portrékkal, többszereplős stúdióbeszélgetésekkel, helyszíni bejátszásokkal, tudósításokkal, lemez- és koncertkritikával népszerűsítene a műfajt. Így a Magyar Rádió nem teljesíti maradéktalanul egyik, bár nyilván nem mindenki számára legfontosabb közszolgálati funkcióját: hogy a rádiós műfajok segítségével próbálja meg a nem jazzrajongók figyelmét a műfaj érdekességeire, szépségeire irányítani. Felteszem ennek anyagi és nem szakmai okai vannak.

A jazzműsorok régi zászlóshajója a Jazzlista, amely május óta csütörtök este fél tizenkettőkor kezdődik. A szerkesztő a Billboard című amerikai hetilap toplistájáról válogat. Sokat hangoztatott érenye, hogy a nyomtatott lapszám New York-i szombati megjelenése előtt már két nappal a műsor lejtássa a főbb listás újdonságokat. A toplistas számok mellett koncertajánlók, hírek is szerepelnek a műsorban. A szerkesztőként kiváló, de nehezen artikuláló Maloschikot hallgatva az lehet az érzésünk, hogy fárasztja a beszéd. Reméljük, hogy az új struktúra finomításakor a rádiós szakmai szempontokat is olyan következetesen érvényesíti majd, mint amilyen mélységűek jazz-szakmai ismeretei.



# In memoriam Jávori Vilmos

## (1945–2007)

**Hosszan tartó, súlyos betegség után február 20-án elhunyt Jávori Vilmos, a magyar jazzdobolás kiemelkedő személyisége. Pályáját a konzervatórium elvégzése után a hatvanas években kezdte, Garai Attila, Fogarasi János, Pege Aladár, Tomsits Rudolf, Szakcsi Lakatos Béla és Szabados György együtteseiben játszott. A Rákfogónak, a Vukán-Berkes-Jávori triónak, a Magyar Jazz Quartetnek és a Shabu-Shabu együttesnek is tagja volt.**

➔ Turi Gábor összeállítása

A nyolcvanas években Jávori Kvartett, az utóbbi időben Jávori Sound Machine néven saját zenekart is vezetett. Oktatómunkája is jelentős, alapító tagja volt a Kőbányai Zenei Stúdióknak, pedagógiai munkájáért 2001-ben Weiner Leó-díjat kapott. Hatvanadik születésnapja alkalmából 2005-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki. A Magyar Jazz Szövetség 2007. február 17-i közgyűlésén neki ítélte az idei Szabó Gábor-díjat. Az elismerést már nem vehette át.

„Negyven éve ismertem meg, és vagy húsz évet dolgoztam vele folyamatosan. Életemnek nagyon szép korszaka volt, amikor – Kovács Gyula után és Kőszegi Imre előtt – vele játszottunk. Rendkívül szenvedélyes zenész volt, ami nagyon jó jel, mert, aki nem szenvedélyes, az valójában nem zenész. Kiugróan jó képességű, tehetséges embernek tartottam. Technikai készsége kivételes volt, teljesen egyénien dobolt. Megérdemelte volna, hogy külföldön is jobban ismerjék, de ilyen-olyan kötöttségek miatt ezt nem ambicionálta. Életvitele alapján nem lehetett sejteni, hogy egyszer megbetegszik – de úgy látszik, senki nem kerülheti el a sorsát.”

Vukán György (zongora), Kultúrház, március 4.

„Jávori Vili nagy életkedvvel, vitalitással megáldott ember volt. Ez hallatszott a játékán, és barátai, ismerősei, sokan szerették ezért emberként is. Gyors volt, nagy technikával játszott. Amikor beszélt valakivel, mondanivalóját mindig neki személyesen címezte. Szerettük, szeretjük.”

László Attila (gitár)

„Jávori Vilmos Kovács Gyulával és Kőszegi Imrével együtt a meghatározó magyar jazzdobosok közé tartozott. Egyéni játékmodja a frazírozásban, a dob hangolásában és az időkezelésben egyaránt megmutatkozott. Szólista típus volt, akire akkor is figyelni kellett, amikor nem szólózott. Zenekari jelenléte nem volt tolakodó, de mindig kellő hangsúlyt kapott.



Forrás: Gramofon-archív

Zenei univerzumát a nyitottság jellemezte. Bár igazából a hagyományos jazzben érezte jól magát, rugalmasan illeszkedett minden stílusba. Kivételes muzikalitásával az ösztönösség nagy szerepet játszott. Az évtizedek során rengeteg minden beépült játékába, amit aztán a tanítványainak is átadott.”

Szendőfi Péter (dob)

„Vili volt a legkedvesebb és legszeretreméltóbb kolléga a világon. Mindig jó kedve volt, és ez kihatott a zenekar többi tagjára is, ami ahhoz vezetett, hogy sikeres, jó koncerteket játszottunk vele. Nem vitás, hogy a magyar jazzélet egyik úttörő és oszlopos tagja volt finom és a zenéhez alkalmazkodó dobolásával. Életem talán legszebb öt napját töltöttem vele és László Attila zenekarával a tbilisi jazzfesztiválon, a nyolcvanas években. A fantasztikus koncertek mellett szinte egyfolytában neveltünk Vili jóvoltából, pedig ott és akkor ez nem volt olyan egyszerű. Ha van valamilyen formában lét a halál után, Vili biztosan jól érzi magát. Életem végéig tisztelettel és szeretettel fogok rá emlékezni.”

Tony Lakatos (szaxofon)

„Egy évvel idősebb vagyok Jávori Vilminél, a pályát is hamarabb kezdtem. Útjaink sokszor keresztezték egymást: hol én voltam külföldön, hol ő, hol én játszottam előbb egy adott zenekarban, hol ő. Negyven éven át voltunk barátok. Zenei ízlésünk, a jazzről való gondolkodásunk nagyon közel állt egymáshoz: mindketten a bebop-iskolából nőttünk ki. Ő több mindenbe belekóstolt, én megmaradtam a jazznél. Játsoztunk a Kovács Gyulával és vele a hetvenes évek közepén létrehozott, majd Gyula halála után Lakatos Pecek Gézával kiegészült Dobshow-ban. Jó évtizeden át létezett ez a formáció, óriási sikerünk volt. Olyanok voltunk, mint négy testvér. Csak így mondtuk: a galeri. Több időt töltöttünk együtt, mint a családdal. Nagyon nehéz nekem erről beszélni, mert az utolsó mohikán vagyok ebből a törzsből.”

Kőszegi Imre (dob)



# Oláh Dezső – a perfekcionista

**A Nyitott Műhely első Ifjúsági Jazztehetség Börzéjén, 2006. december 5-én figyeltem fel Oláh Dezsőre, a mosolygós, kedves és nagyon tehetséges 21 éves zenészre. Leült a zongorához és dőltek belőle az ötletek. Megvalósításuk még mutatott némi csiszolatlanságot, de csak helyenként. Amikor másokat kísért, korához képest meglepő és dicséretes szakmai alázatot tanúsított.**

◆ Pallai Péter

Ameddig csak vissza tudja vezetni, felmenői mind zenészek voltak. Nyolcéves korában kezdett zongorázni. Mindig is a zene volt számára a természetes környezet: otthon kávéházi cigányzenét, amerikai könnyűzenét és jazzt hallgatott a család. Dezső csak a konzervatórium utolsó évében figyelt fel igazán a jazzre. Az első darab a műfajban, amely megragadta, az „It could happen to you” volt Keith Jarrett előadásában, egy tokiói koncertfelvételen. Veritékes munkával és minden segítség nélkül készítette el a teljes felvétel átíratát.

A jazzben az improvizációs szabadság ragadta meg, amit nagyon fontos önkifejezési formának tart, ám a kamarazene is közel áll a szívéhez. „Az improvizatív kamarazenélésben az a legfontosabb, hogy az előadók sokkal közelebb vannak egymáshoz, mint bármely más muzsikában, hiszen ott minden egyes rezdülés, minden egyes pillanat sokszor meghatározó, fontos információ a zenésztársak számára” – tartja Oláh Dezső. A fiatal zongorista jelenleg a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem másodéves hallgatója. Erősen hat rá a néhai Bill Evans és Lennie Tristano, valamint tanára, Oláh Kálmán zenéje. A Bill Evans-féle harmonizációt jóformán személyes vallásának tartja. Saját rögtönzéseibe is megpróbálja átmenteni azt a fajta rendszerességet

és harmóniai igényességet, ami Evanst jellemezte. Lennie Tristano-t pedig a jazztörténet egyik legmeghatározóbb zongoristájának tekinti.

A tanáraival elégedett. A jazz tanszéken két tanár van rá igen nagy hatással: Oláh Kálmán és László Attila. „Tőlük mindennap megkapom azt az ösztönzést, azt a – mondhatni – rokoni, baráti törődést és azokat a jó tanácsokat, amelyek mindig jó irányba igazítanak” – vallja. „Azt hiszem, a jazzben a zenei iránymutatás a legnehezebb. Én mindennap készülök, ami azt is jelenti, hogy voltaképp minden órára egy új ideológiát hozok. Erre biztos nehéz egy tanárnak ráhangolódnia.” Dezső szerint László Attila és Oláh Kálmán tökéletesen teljesítik a jazzoktató embert próbáló feladatait, ezért szeret annyira náluk tanulni. Az egyetem elvégzése után a zongorázás mellett ő is szeretne tanítani. Tehetségéhez képest meglepően szerény. Fiatalnak tartja magát még ahhoz, hogy egyéni hangzásról beszéljen, de mindig tapogatózik számára érdekes irányokba. A nagy példaképek szellemét nem ránehezedő koloncnak érzi, nem gondolja, hogy hosszú távon meggátolnák saját hangzása kialakításában. Noha jellemző rá a csaknem bálványozó tisztelet, de – analitikus természetének hála – amikor hallgatja vagy lekottázza egy-egy mester zenéjét, mindig azt nézi, vajon mitől működik a darab. Klasszikus zenét is előszeretettel hallgat. Bach és Bartók imádatával bozontosan Oláh Kálmán „oltotta be”.

2005 óta vezeti saját trióját, amelyben két másik ragyogó fiatal zenésszel, a bőgős Pecek Lakatos Krisztiánnal és a dobos Pecek Lakatos Andrással játszik együtt. Havonta kétszer-háromszor jutnak pódiumhoz. Dezső a fellépések előtt mindig lámpalázás, de amikor leül a zongorához, hatalmas nyugalom tölti el. Szerinte nyugalom nélkül nem jönnek az ötletek. Márpedig zenei ötleteknek egyáltalán nincs híján. A megtévesztő szerénység mögött komoly tehetség húzódik. Eltökélt ember, aki a kötelező ujjgyakorlatokat is örömmel végzi, mert teljes szinkronba akarja hozni ujjait az agyával. Érdemes szemmel tartani hol és mikor lép fel, mert tartja magát Whitney Balliett diktátumához, amely szerint a jazz a meglepetés művészete kell legyen.

#### Oláh Dezső következő fellépése:

2007. június 6.: Muzsikós kávéház – László Attilával és Soós Mártonnal

#### Oláh Dezső honlapja:

[www.olahdezso.uw.hu](http://www.olahdezso.uw.hu)



A példaképek: Bill Evans, Lennie Tristano, Oláh Kálmán



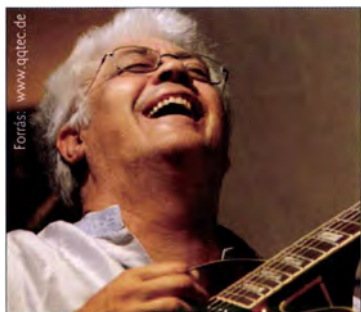
## Nyár van, nyár, jazzmuzsika száll...

*Az utóbbi évek örömteli fejleményeként élhetik meg a jazzrajongók, hogy nincs már uborkaszegzon a hazai jazzszíntéren. Az őszi fesztiváláradat, a téli ünnepek körül zajló események és az egyre nagyobb számban bimbózó tavaszi koncertsorozatok mellett nyáron sem jazzmentesek az esték. Erdemes a fővároson kívüli helyszíneket is becserkészni, hiszen a Bánki-tó vagy a Gyulai várfürdő extra élményforrást nyújthat zenehallgatás előtt vagy után. De még a Millenáris Park vagy a Művészetek Palotájának terasza is ideális hely lehet, hogy ráhangolódjunk egy kis élő jazzre.*

### Mini a fesztivál, de erős

Július 21-én este nyolc órakor kezdődik a Tószínpadon a XVI. Gyulai Vár Jazz Fesztivál, mely négy hangversennyel várja látogatóit. Az impozáns programot egy valódi sztárvendég koncertje nyitja: a tengerentúlról érkezik hozzánk a hetvenes évek fúziós korszakának újjító gitárosa, a fúziós jazz „keresztapjaként” is méltatott Larry Coryell (képünkön), aki a basszusgitáros Marc Egannel és a dobos Paul Werticóval alakított triójával lép fel. Utánuk a legendás Sirius együttes alapítója, a hetvenes években Ausztráliában nemzetközi karriert építő énekes-basszusgitáros Jackie Orszáczky játszik az új-zélandi származású soul énekesnő, a sokak által „hazája Aretha Franklinje”-ként emlegetett Tina Harrod együttesével. Őket a honi kortárs improvizatív zene egyik legnagyobb hatású alakja, a zongorista-zeneszerző Szabados György követi, aki a magyar gyökerekből

mélyen merítő szabad rögtönzéseivel ezúttal is az egyetemes zeneiség kifejezésére törekszik majd. A minifesztivál utolsó fellépője egy stílszerűen „hazai színekben játszó” csapat, a Gyulai Big Band lesz. ■



XVI. Gyulai Vár Jazz Fesztivál

A fesztivál honlapja: [www.c3.hu/~casteatr/program.html](http://www.c3.hu/~casteatr/program.html)

## Visszatér az aranykor Bánkra



Foto: Tavas Jászai

Június 29-30-án Bánkon a nagy Satchmo tiszteletére immár negyedik alkalommal kerül megrendezésre a Louis

Armstrong Jazz Fesztivál, melyen idén is elsősorban a dixieland, a szving és a mainstream iránti szenvedélyüknek hódolhatnak a látogatók. A fellépő zenekarok kivétel nélkül e műfajok kiválóságai, mint például az első napon a dixiet az ötvenes évek I Am Just a Gigolo és Buona Sera stílusú dalainak rock&roll ritmusaival pezsdítő Lucky Boys, a Határőr Big Band és a francia trombitaművész, Irakli által vezetett Louis Ambassadors, akik a halhatatlan előd életművének specialistái. A századelő Amerikájának hamisítatlan zenei hangulatát a második estén a legrégebbi vidéki jazzegyüttesként közismert, több mint öt évtizede fennálló, eMeRTon-díjas Molnár Dixieland Band fogja fokozni, akik után a stílusokba friss életet fúj a holland szaxofonos, Antoine Trommelen. A harmincas-negyvenes évek elnyúlhatetlen örökzöldjeit fogja játszani a Jazz Steps (képünkön), zárásként pedig a szintén holland Andor's Jazz Band az „aranykor” tánczenéjét eleveníti fel. ■

Louis Armstrong Jazz Fesztivál Bánk

A fesztivál hivatalos honlapja: [www.jazzfesztival.hu](http://www.jazzfesztival.hu)

## Raiffeisen Jazzlánc

A Raiffeisen Jazzklub megújult koncepciója szerint minden koncerten egy vendéglista csatlakozik a fellépő együttesekhez, aki a következő hangversenyen már főszereplőként lép fel saját zenekarával. A láncszerű programsorozat június 7-i estjén a szaxofonos Dresch Mihály kvartettje kerül fókuszba. A csapat autentikus, népzenei ihletésű jazzmuzsikájába feltehetően izgalmasan ötvöződik majd vendégük, a legkülönbélebb stílusokban egyformán otthonosan alkotó Szakcsi Lakatos Béla zongorajátéka. A pianista fenomen és triója (Orbán György – bőgő; Lakatos Pecek András – dob) július 5-én kap főszerepet, az ő előadásukhoz a szoprán- és tenorszaxofonos Bolla Gábor fog csatlakozni. A tematika szerint a lánc tovább fűződik: az év második felében a dobos Lakatos Pecek András, a gitáros Oláh Szabolcs, a trombitás Fekete Kovács Kornél, valamint a gitárművész Babos Gyula és formációik közös produkcióira gyűlhetünk össze a Millenáris Fogadóban. ■

A Raiffeisen Jazzlánc következő koncertjei: június 7., július 5.

Bővebb információ: [www.gramofon.hu](http://www.gramofon.hu)



## Továbbra is a HEJ-en a helyünk!

Nyáron is folytatódik a Művészetek Palotájában a Hétfő Esti Jazz sorozat, melynek keretében június 11-én fél nyolctól a Budapest Jazz Orchestra népes gárdája lép a Fesztivál Színház színpadára. A Fekete-Kovács Kornél két évvel ezelőtti kiválása óta Elek István művészeti vezetésével működő zenekar produkcióját ez alkalommal Berkí Tamás improvizációi fogják kiegészíteni, az este másik különlegessége pedig Vukán György Andalúz macska című, nagyzenekarra írt kompozíciójának bemutatója lesz, természetesen a



Fotós: www.pjmusic.cz

szerző közreműködésével. Július 16-án Párniczky András gitárművész-zeneszerző csapata, a Nigun tradicionális zsidó dallamokat a jazz improvizatív elemeivel ötvöző produkcióját hallgathajuk meg. Velük a Klezmaties sztárja, Matt Darriau (képünkön) fúvós-multiinstrumentalista fokozza majd a hangulatot és erősíti a produkció autentikusságát. A rendezvény sorozat egy kis szünet után ősszel folytatódik: szeptemberben Oláh Tzumo Árpádé lesz a főszerep, majd októberben az Ektar együttes a Weiner-Szász Kamaraszimfonikusokkal ad közös koncertet. Novemberben a Vasvári Pál és Bob Mintzer névvel fémjelzett Night Runner Band magyar-amerikai fúziós jazz kollaboráció mutatkozik be, decemberben pedig Kaltenacker Zsolt triójának hangversenye várja a hétfői jazz rajongóit. ■

### A Hétfő Esti Jazz sorozat következő koncertjei:

június 11., július 16. Fesztivál Színház, Művészetek Palotája

## Ünnep – minden tekintetben

A Művészetek Palotájának egyik kedves nyári hagyománya az idén harmadik alkalommal sorra kerülő augusztus 20-i ingyenes szabadtéri rendezvény, melyen sok-sok örömmel lehet ünnepelni az államalapítást. Délutántól egészen a tűzijátékig szólni fog a jazz. A két színpadon zajló program igen változatosnak ígérkezik. A szabadtéri helyszínen a többek közt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékének növendékeiből alakuló zongora-bőgő-dob triók mellett egymásnak adják a stafétát az énekes, gitáros, fúvós és ütőhangszeres szólisták, akikhez egy fergeteges jammelésre akár a vállalkozó kedvű amatőr muzikusok is csatlakozhatnak a közönség soraiból – volt már ilyenre példa! A muzsikát este nyolc órától a Határország Zenekarának big band hangversenye zárja, melyen a jól ismert standardok mellett saját kompozícióik is felcsendülnek majd. ■

A Művészetek Palotája hivatalos honlapja:  
www.mupa.hu

## Harmadszor swingel három napon át a MÜPA



Fotós: International Music Network

Augusztus 24–26. között három nappal ismét Budapestre költözik New Orleans, a helyszín pedig már megint a MüPa. A Fesztivál Színházban már harmadik alkalommal rendezik meg a jazz szülővárosának nevével fémjelzett swingfesztivált, mely mára a tradicionális jazz egyik legfontosabb közép-európai seregszemléjévé nőtte ki magát. Az első estét egy cseh-magyar találkozó nyitja a trombitás-énekes Bényei Tamás vezette, közönségkedvenc Hot Jazz Band és a virtuóz zongorista, Jakub Safr, valamint Shaffer's Riffers nevű, kilenctagú formációjának közreműködésével. A második napon a Jazz Steps ad randevút napjaink legsikeresebb olasz swingzenekarának, a Louis Armstrong-féle 1929-es chicagói Hot Five sessionök forró hangulatát idéző Milano Jazz Gangnek. Az érdekes produkciókat ígérő nemzetközi kollaborációkat követően a zárónapon a világhírű szaxofonos, Scott Hamilton koncertje lesz a hab a swing-tortán, aki kvartettjével (John Pearce – zongora, Dave Green – bőgő, Steve Brown – dob) eleveníti meg a negyvenes-ötvenes évek Amerikájának legnépszerűbb stílusirányzatait. ■

New Orleans Swing Fesztivál  
augusztus 24–26., Művészetek Palotája, Fesztivál Színház



## Sziget Fesztivál 2007 – jazz és világzenei programok

**A 2007-es Sziget Fesztiválon némiképp újfajta tálalásban kínálják a szervezők a jazz-produkciókat.**

◆ Bércesi Barbara

Lesznek tematikus napok, melyek a hazai érdeklődők mellett a Szigeten tartózkodó külföldi jazzrajongók érdeklődését igyekeznek felkelteni a műfaj kiváló magyar előadói iránt. Újdonság, hogy a koncertek után DJ-k játszanak a jazzkoncertek közönségének ízlése szerint összeállított, táncolható dalokat. A külföldi sztárfellépők közt üdvözölhetjük a sokadszorra visszatérő Mike Sternt. A tervek szerint két nagyjágyúval érkeznek, Dave Weckl dobossal és Anthony Jackson basszusgitárossal. A francia trombitást, Erik Truffaz-t sem kell bemutatni a magyar közönségnek, hiszen a magyar Off Course zenekarral még közös lemezfelvételt is készített. Kvartettjével a jazz, az elektronikus tánczene és az arab zene sajátos elegyét játssza. Erienne Mbappe, a kameruni származású basszusgitáros-énekes (képünkön) játéka Joe Zawinul szindikátusában ámulhattunk. Ő az elmúlt évtized egyik legnagyobb felfedezettje. Bár a Gary Willis' Slaughterhouse formáció neve nem túl bizalomgerjesztő, zenéjük annál inkább az. A Kirk Covington



dobossal és Libert Fortuny spanyol szaxofonossal érkező Willis kísérleti zenéje nagy meglepetés lehet a Szigeten. A hazai jazzélet legjobbjai közül a Szigetre vetődik majd a Balázs Elemér Group, a Babos Project Special, a Dresch Quartet, a Modern Art Orchestra, a Hot Jazz Band, Vácz Eszter és a Szörp, a Bora-go, a European Mantra és számos fiatal, feltörekvő produkció.

Világzenéből idén minden napra több monstre produkció is jut a Szigetre. Az elmúlt évek legnagyobb

sikereit hozó előadók egymást követik majd a Világzenei Nagyszínpadon. Ha csak az este fél tízkor kezdődő fellépők neveit soroljuk fel, már szinte minden világzene-rajongó is azonnal bérletet szerez magának a fesztiválra: nálunk lesz újra Salif Keita, Cesaria Evora, Rachid Taha, Manu Dibango és a Värttiä, de jön Eddie Palmieri és Sergent Garcia is, csakúgy, mint a Mau Mau, a Paradox Trio, a Motion Trio, Mari Boine, a Tinariwen és a Fanfare Ciocarlia. A magyarok kiválóságai közül fellép a Muzsikás, a Baba Yaga, a Besh O Drom, a Pannonia All Stars Ska Orchestra és a Söndörgő is. ■

**Sziget fesztivál: Hajógyári sziget, 2007. augusztus 8–15.**  
A fesztivál honlapja: [www.sziget.hu](http://www.sziget.hu)

### LEROI JONES: A BLUES NÉPE

Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007  
350 oldal

Érdekes időutazás egy olyan jazz-szakkönyvet forgatni, amely 1963-ban jelent meg Amerikában, és már 1970-ben magyar fordításban is olvashattuk. Jones műve minden magyar jazzrajongó bibliája volt évtizedeken keresztül, hiszen irodalom dolgában hihetetlen szegényes volt a kínálat. A szerző a hatvanas évek fekete amerikai szellemi és politikai életének egyik kulcsfigurája volt, aki megpróbálta a jazz forradalmi erejét zavaros, olykor szélsőségesen agresszív ideológiájának szolgálatába állítani. Kitűnően felkészült íróként még vaskos tévedéseit is meggyőzően adta elő. Tudomást sem vett a jazz multikulturális eredetéről, és mindenáron azt bizonygatta, hogy csak az afro-amerikai jazz az értékes, a fehérektől pedig megtagadta a jogot ennek a zenének a művelésére.

A fekete rasszizmus ilyen megnyilvánulása egyáltalán nem voltak ritkák a könyv megszületésének időszakában a polgárjogi mozgalmaktól hangos amerikai társadalomban, gondoljunk csak James Baldwin vagy Malcolm X írásaira. Azóta azonban csaknem fél évszázad telt el, ami lényeg-



ges változásokat hozott az amerikai feketék helyzetében és a kultúrához való viszonyukban is. Ezért még inkább érthető, hogy miért kellett az új kiadásból kihagyni Pernye András egykori utószavát, amely szakszerűen taglalta a bonyolult és összetett problémahalmazt, és jó érzékkel világított rá a szerző nézeteinek tarthatatlanságára. Ugyanakkor üdvös lett volna még egy rövid előszó publikálása is, amely orientálta volna az utóbbi évtizedekben felnőtt olvasókat arról, hogy mikor és milyen körülmények között született ez az írásmű, és mi magyarázza a szerző ilyen mértékű elfogultságát.

A kiadó azzal sem bajlódott, hogy szaklektorral átnézesse az eredeti szöveget, pedig – mint arra már számos jazz-szakkönyv „magyarítása” kapcsán felhívtuk a figyelmet – az angol nyelv alapos ismerete még korántsem garancia a szakmailag pontos fordításra. Mindezek ellenére a könyv újrakiadását csak üdvözölni lehet, hiszen éppen alapmű volta miatt a jazzbarátok féltett kincse volt és maradt, a fiatalabb generációk számára pedig évek óta hozzáférhetetlen volt. Jó lenne, ha a kiadó megfontolná Modern

Könyvtár sorozatában néhány érdeklődésre számot tartó jazzvonatkozású önéletrész, valamint könnyebben emészthető teoretikus munka megjelentetését. Ez nagyban segítené a műfaj történelmi és társadalmi hátterének jobb megismerését és megértését.

Márton Attila





**MICHAEL BRECKER: PILGRIMAGE**



Michael Brecker utolsó hangzó zárándoklatát 2006 augusztusában tette Herbie Hancockkal, Brad Mehldau-val, Pat Methenyvel, John Patituccival és Jack DeJohnette-tel – egy olyan helyre, ahol talán megérinthei a transzcendenst. Ha nem tudnánk, hogy egy súlyosan beteg ember zenébe öntött fájdalma, küzdelme, eufórikus létvágyása az, amit hallunk, akkor is elállna a lélegzetünk atól az őszinteségtől, tisztaságtól, erőtlől, ami árad felénk. Így a megrendültség és egyfajta ünnepélyesség érzése is eltölthet bennünket a Pilgrimage kilenc kompozíciójának befogadása közben.

Most először készítette Brecker olyan albumot, melynek minden darabját maga jegyzi. Mivel sosem volt igénye, hogy főnökként uralja a produkcióit, korábbi szólólemezein mindig elhelyezett egy-egy szerzeményt példaképeitől, muzsikustársaitól. Ez alkalommal muszáj volt minden tekintetben a középpontba állnia. Ennek ellenére egy csapatot, sőt egy lélekközösséget hallunk, akik maguk is érzik, hogy süllyed alattuk a stúdió padlata a pillanat súlyától. Mindnyájan legjobb formájukat hozzák, jó érzékkel lépnek előre, maradnak a hátérben, kérdeznak, felelnek. Metheny – akinek e tekintetben a legnagyobb a játéktere – zseniálisan választja meg a számok karakteréhez illő gitárhangsínt. A nyitó The Mean Time gyors tempót diktál, mintha a – hasonlóan beszédes című – Time Is of the Essence album folytatása lenne. Már itt óriási dinamikai magasságokba jut a zenekar, miközben tökéletesen formálják meg a gondosan szerkesztett darabot. Az album nagy része up-tempo – beszámolókból tudni lehet, hogy szólói közben a betegsége által jócskán megviselt Brecker többször az ájulás határára jutott –, bonyolult harmóniamenetekkel, tempókkal és olyan „elszállásokkal”, amelyekből más lemezen jó, ha egy tud így izzani. A Tumbleweed a leginkább dalszerű téma, némileg a Song for

Bilbaót juttathatja eszünkbe. Itt mintha valóban egy boldogan és a jövőbe reménnyel telve tekintő embert hallanánk. Az egyetlen ballada Brecker fiának mondatát visszhangozza, aki a kórterem üvegfa mögül kérdi: When Can I Kiss You Again? A záró s egyben címadó szám egyes források szerint a szaxofonos utolsó felvett darabja. Érezhető, hogy ekkor még nem mondott le a végső győzelemről...

Brecker soundja, frazírozása olyan kristálytisztasza és erőteljes, mint mindig, visszaköszönnek a csak rá jellemző motívumok is, de néha olyan vibratót fúj, mint még soha, extázisa pedig mintha nem is halandó embertől származna. A Loose Threads csendbe fogyó hangjaihoz hasonlót még talán nem is hallottam tőle. Ahogy Brad Mehldau mondta: Michael Breckernél nem értelmezhető az a határvonal, ahol véget ér az ember, s ahol elkezdődik a zene.

Nehéz elfogadni a tény, hogy többé nem fújja a nagy univerzális jazzhajó vitorlájába a lelkét, hadd suhanjon előre, és repítsen bennünket sosem látott tájakra.

Bércesi Barbara

**Heads Up – Universal**  
3095

**dupla koncert CD és DVD!**

**DJABE**  
MESSAGE FROM THE ROAD

A felvételek a 2006-os Életképek turné során készültek. A Djabe összesen több mint 50 000 embernek játszott az Egyesült Államokban, Németországban, Lengyelországban, Olaszországban, Litvániában, Cseh Köztársaságban és Magyarországon megrendezett koncerteken.

Két lemezes kiadvány! A második lemez dual disc, melynek DVD oldalán a koncert 5.1 surround keverésben hallható. Helyet kapott a DVD-n egy 71 perces film is, melyet a turné során készített televíziós és saját felvételekből állított össze a zenekar.

Dolby Digital 5.1 és DTS 5.1 hang

ADD
PAL ALL REGIONS

Gramy Records  
1092 Budapest, Ráday u. 40.  
e-mail mail@gramy.hu www.djabe.hu, www.gramy.com





**MEDESKI, SCOFIELD, MARTIN & WOOD:  
OUT LOUDER**

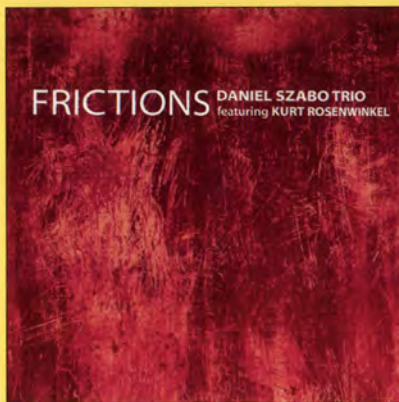


Nyilvánvalóan megbotránkoztatom a Medeski, Martin & Wood-rajongókat, de be kell vallanom, nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget a triónak, mígnem a közelmúltban elkaptam a Mezzón egy élő fellépésüket. Azonnal levettek a lábamról – elsősorban azzal, amit nem képviselnek. Nem játszanak swinget, sem jazzstandardeket, nem tesznek úgy, mintha küldetést teljesítenének, játéku mégis tele van frissességgel, lendülettel. Szimpatikus a történetük is: a hip-hop ritmusokat és a New York-i klubéletet hátrahagyva bejárják a keleti partot, közben egyre nevesebb kiadóknál jelentetik meg lemezeiket, majd végül saját kezükbe veszik sorsukat. Az Out Louder az Indirecto nevű lemezcégük első kiadványa.

A gitár-guru John Scofield, aki gyakran a jazz főnyomvonalán halad, előszeretettel csapódik oda azon kívül eső, de progresszív csapatokhoz. Így keletkezett pár éve az Überjam című Scofield-lemez, melyen a kizárólag analóg keyboard-arszenált használó John Medeski is közreműködött. A korongon szereplő egy tucat szám fele tulajdonképpen jammelés magas fokon, ahol az erős groove-alapokra szervesen épülnek a vertikális (és lineáris) textúrák, a melodikus anyagokból pedig a legerősebb lép elő témává. Közülük a Miles Behind a You Are Under Arrest-es Davis-korszakot idézi, a Hanuman-ben Medeski még basszusklarinét hangszint is kicsal valamelyik matuzsálem-billentyűjéből, de kétségkívül a legkimerítőbb a majd' 12 perces Down The Tube. A két Chris Wood-kompozíció közül a Cachaca a befutó, a reggae-legenda Peter Tosh Legalize It című számának feldolgozása lounge-music-nak is elmegy. Jó lesz végre élőben elcsípni a bandát...

Bori Viktor

Indirecto Records – Universal  
0602517204393



**SZABÓ DÁNIEL TRIÓ FEATURING KURT  
ROSENWINKEL: FRICTIONS**

Nyertes zongoraversenyek, amerikai tanulmányok, neves partnerek dicsőítő nyilatkozatai jelzik Szabó Dánielnek a jazz belső körei felé vezető útját. Az újabb elismerések közé kell sorolni azt is, hogy egy vezető nemzetközi cég magyarországi képviselője vállalta fel legfrissebb albuma kiadását és forgalmazását. Ez kevés magyar jazzmuzsikusnak adatott meg eddig. Az eredmény igazolja a döntést: a Frictions (Súrlódások) egy kiemelkedően tehetséges zongorista-zeneszerző markáns névjegye; koncepciózus, elmélyült alkotás. A vállalkozás értékét emeli az, hogy Szabó nem a manapság divatos, külső hatásokból merítő eklektika jegyében, hanem a jazz lényegéből és fejlődéstörvényeiből kiindulva igyekszik megteremteni a saját világát. Kilenc szerzeménye mennyi önálló letét: hol páratlan ritmus (Vertigo), hol változó harmóniamenetek (A-Chord-Dance), hol egy alaphang („A”-Tune), hol ritmikai-metrikai játékok (Quick Fix), hol egy-egy hangulat (Tale, Underwater), hol egy játékos ötlet (A Turtle's dilemma) szolgál bennük rendezőelvként. Komponistaként és előadóként Szabót kivételes formakultúra jellemzi: zenéjének egyedi vonása, hogy a formai fegyelem ellenére megőrzi spontaneitását – a jazz egyik legfontosabb vonását. Elméleti képzettsége nem teszi az absztrakció rabjává: játékában a harmóniagazdagság líraian melodikus invencióval párosul. Megfelelő előadók nélkül mindez legfeljebb egyéni teljesítményként nyilvánulna meg, de állandó társai (Szandai Máttyás – bőgő, Mohay András – dob) kreatív azonosulással, egy számban Szőke Nikoletta megejtő énekkel, három darabban pedig Kurt Rosenwinkel New York-i vendégitáros boszorkányos futamokkal járul hozzá a Frictions zenei univerzumának kiteljesedéséhez.

Turi Gábor



**Warner Music Hungary  
5144-21322-2**

Szabó Dániel beérett, a nemzetközi pályafutás kapujában áll. A magyar zongoristák elképesztő sorából is kiemelkedik: szinte minden versenyt megnyert, amelyen elindult, a montreux-i győzelme után lapunk címlapján szerepelt. Most Martial Solal méltatja a lemezbortón Szabót, ugyancsak versenygyőztesként. Kiemeli, hogy a jazz-nyelv mély és alapos ismerete ugyanúgy kellett diadalához mint az egyéni hang megtalálása.

Szabó első felvételei már megmutatták stílusbeli vonzalmainak két fókuszpontját: a kortárs klasszikust és a jazz-rockot. Érettsége a Frictions alapján úgy is leírható, hogy most már ezt a két jegyet nem lehet szétválasztani, és így artikulálódik az az egyéni hang is, amit Solal emleget. Már fiatalon tudatos zenész volt, ennek a lemeznek a felépítése is kiváló. A trióban a 24 hengeres turbómotorral felszerelt Szandai-Mohay páros valósít meg mindent a zongorista elképzeléseiből, és tesz hozzá pazar dolgozat. Szabó imponáló témákat ír, az első a legmaradandóbb (Vertigo), ezt követi egy inkább fantáziáló, mint andalító Mese, majd a három kvartett-szám közül az egyetlen lassúbb Rosenwinkellel. A vendégitárossal amúgy egy beugrásból létesített tartós együttműködést a trió. Szabó tiszteli és követi a rockos, tekerős Rosenwinkelt, de felfogásuk eléggé eltér, amit ebben a számban ketten egymás utáni szólójából is le lehet mérni. Ez hasonlóképp nyilvánvaló volt a lemezbemutató koncerten – igaz, ott játszották Rosenwinkel témáit is. Ezután egy játékos, ritmusváltásos téma hallható, Szőke Nikoletta is vendégeskedik egy balladában, majd egy „akkord-tánc” következik. Egy aesopusi mese (A teknős dilemmája, amelyben visszautal a szerző a Szédülésre) zárja a CD-t. Igazán méltó, hogy ezt a változatos, pompásan sikerült lemezt a magyar Warner bocsátja útjára.

Zipernowsky Kornél







**TÓTH VIKTOR:**  
**CLIMBING WITH MOUNTAINS**

Él közöttünk egy szerény fiatalember, aki csendben teszi a dolgát, de akire oda kell figyelni! Amikor játszani kezd, azonnal megérezzük, hogy számára a jazz nem öncélú művészet, hanem világnézet és életforma, a létezés szerves része. Tóth Viktorról, a hazai jazzélet kiemelkedő képviselőjéről van szó, akinek új albuma a műfaj igazi mérföldköve. Merész mutatvány: harmóniahangszer nélküli trió-, illetve kvartettfelvétel. Az efféle puritán, kevés eszközzel a legtöbbet nyújtani akár formáció által létrehozott művészet a lélekhez szól, nem szórakoztatás az elsődleges célja.

A darabok felében a sokoldalú Kovács Ferenc ezúttal trombitán játszik. Tökéletes partner a zenei „hegymászáshoz”. A Hamid Drake-Szandai Mátyás alkotta ritmustengely olyan szilárd alapot nyújt a két fúvósra, amelyre bizton lehet építeni. A világ egyik legjobb ütősenek vendégjátéka Viktornak a Mediawave fesztiválokra rendszeresen visszajáró William Parker kvartettel való elmélyült együttműködésére vezethető vissza.

A tucatnyi remek kompozíció – valamennyi Viktor saját szerzeménye – koncepciózusan építi fel a zenei anyagot. Külön érdekesség a záró számban Tóth Viktor verse szerzőkollégánk, Pallai Péter tolmácsolásában. A jazz és a költészet kombinációja nem ismeretlen a jazz világában, találkozhatunk vele Mingustól Archie Sheppig sokaknál, de nálunk igen ritkán fordult elő. Viktor vonzódása az emberi hanghoz már előző, Tercett című lemezen is tetten érhető volt (2005. nyár).

Sokak véleménye szerint a zenét nem elemezni, hanem hallgatni és élvezni kell. Fogadjuk meg hát a kísérőszöveget író William Parker tanácsát: „Tegyük félre mindent és hagyjuk, hogy lelkünkben táncoljanak, felkavarjanak és a hegy csúcsára repítsenek ezek a hangok!”

Márton Attila



**PARALLEL**

**BMC Records**  
BMC CD 132

„Tóth Viktor zenéjét olyan öröm tölti el, amely kizárólag a muzsikát önmagáért szerető ember szívéből fakadhat. Ez a zene több mint új: kortalan és egyensúlyban lévő, már a következő generáció nekirugaszkodásának része”, írja William Parker, akivel Tóth Viktor a Mediawave zenei műhelyében dolgozott. Ott találkozott Hamid Drake-vel is, a Tercett második lemezének vendégdobosával.

Amikor 1998-ban megjelent a Zeneakadémián, Viktor a legkülönbözőbb stílusokban és formációkban megszólalván szinte azonnal belevágott a harmóniahangszer nélküli triójátékba is. Erre a mainstream szaxofonosok közül csak a legerőteljesebbek, leghatározottabb improvizátorok és többnyire az avantgarde felé is nyitottak vállalkoznak. A Tóth Viktor Tercett 2004-ben alakult, majd 2005-ben már lemezt is készített. Egy-egy Parker-vagy Coltrane-darab mellett már főleg saját darabokból áll a repertoár, sokszor narrációval vagy vers-recitativóval kiegészítve, de már kezdetben lehetett érezni a logikus irányt Ornette Coleman világa felé. Mind a lüktetés, mind a frazírozás afelé mutatott.

Ez a hegyek meghódításáról szóló lemez végképp megérkezik Ornette világába – a korába. Kovács Ferenc vendégszerelése még markánsabbá teszi ezt az irányultságot, aki William Parker szerint úgy játszik, mint Miles Davis. Szerintem inkább úgy mint Don Cherry, aki Ornette szerint játszott úgy mint Miles, csak megfontoltabban. Szandai Mátyásban is van valamennyi Charlie Haden, Hamid Drake pedig helyenként szakasztott Billy Higgins. Hogy ezt a jeles névsort kiegészítem, Viktor olykor keleties karakterével, lüktetésével Jackie McLeant idézi. Persze ez a Tóth Viktor Tercett, egy világszínvonalú magyar jazztrió.

Szigeti Péter



**TZUMO: IMPROVISATIONS**



Értek némi anakronizmust, amikor leírom Tzumo nevét, s közben az Improvisations című szólóalbumát hallgatom. A kisgyerekként ráragadt becenév ma már egy érett gondolkodású, felnőtt művészt jelöl, aki igen nagy merészséget hajtott végre, amikor egy teljes mértékben rögtönzéseket tartalmazó felvételesorozatot készített. Hol van már a kissrác, akinek a lába sem éri a pedált? Közel tíz éve, hogy – holtversenyben éppen az előző oldalon méltattott Szabó Dániellel – megnyerte a Magyar Rádió tehetségkutató versenyét, s azóta nem kisebb jazzszemélyiségek oktatták, méltatták a műfaj hazájában, mint Wayne Shorter vagy Herbie Hancock. A tehetség előbb vagy utóbb mindig utat talál magának, de nem árt, ha mentorok, mecénások is kiállnak mellette: mondhatnánk, ez a lemez talán nem jött volna létre, ha Tzumo egy szólókoncertjét követően Hunka Róbert, a Hunnia Records vezetője nem ajánlja fel a fiatal zongoristának, hogy vegye lemeze, ami kikíváncsít belőle. Tzumóból kilenc egységig formálódott improvizáció kívánkozott ki, melyeken a jazz és a kortárszene hatásai egyaránt érződnek. Perkusszív hangszerkezelése nekem leginkább Chick Coreát juttatja eszembe, motívumaimban Jarrett, Bartók, de még Kurtág is felfedezhető. Előszertetettel üti a húrokat, ami gazdagítja a hangszíneket, van, hogy úgy érezzük, valaki dobseprűzik a háttérben. Sokszor levegős, impresszionisztikus a játék, a dinamikusabb részeknél pedig mindig ügyel rá, hogy világosan elkülönüljenek a hangok. Az egyetlen nehéz dió az építkezés, a nagyszerkezetek kialakítása, ami gyakran esetlegesnek érződik nála – no, de ez már a jarretti, szabadosi szint: úgy improvizálni, hogy menet közben a darabok rendre tökéletes kompozíciókká gömbölyödnek, szinte emberfeletti teljesítmény. *Bércesi Barbara*

**Hunnia Records**  
HRCD600





**KALTENECKER TRIÓ:  
WINTER'S TALE**

●●●●●



**KALTENECKER ZSOLT:  
IMPOSSIBLE**

●●●●○

Kaltenecker Zsolt művészetét a klasszikus trió felállítású akusztikus jazzprodukciók, a rockos, modern stílusokkal, valamint az elektromos billentyűs hangszerekkel való kísérletezés szinte kezdettől fogva egymással való kölcsönhatásban határozzák meg. Nem meglepő tehát, hogy a kiváló zongorista két új albuma ismét e két attitűd jegyében fogant. A hagyományokat a Winter's Tale képviseli, melyen Kaltenecker újra akusztikus trióformációban muzsikál a nagybőgős Hárs Viktorral és a dobos Borlai Gergővel. A felvételen letisztult, elegáns mainstream jazzt hallhatunk, mely rendkívüli stilisztikai kifinomultságról tanúskodik. A szerző sajátos melódiavilágú témái a már megszokott briliáns technikával és precizitással kidolgozva, remek összjátékban bontakoznak ki, a zenekar tagjainak virtuozitása magától értetődő. A korong csaknem tökéletesen kerekre csiszolt, s talán épp ez okozza az érzést, hogy szívesen hallgatnánk rajta több, a zongorista egyéniségére jellemző, „kalteneckeresen” sodró lendületű tételt.

A másik újdonság az Impossible címet viseli, ami Kaltenecker első olyan albuma, amelynek túlnyomó része szabad improvizáció. „Mindig szerettem volna egy ilyen lemezt készíteni, és úgy tűnik, most jött el ennek az ideje” – árulja el a művész,

aki a rögtönzés alapkoncepcióját egy általa kikevert elektronikus hangzásra építi fel, mely a klavikord, a csembaló és a gitár tulajdonságait ötvözi. A Clavitar névre keresztelt hangszín remekül sikerült, valóban különleges, mégsem „bírija el” a korongot. A hangzás uralkodik a zenei mondanivaló felett: mintha maga az instrumentum fontosabbá válna, mint a tartalom, amit közvetít. Többnyire az a benyomásunk (főképp a régebbi témák feldolgozásait hallgatva), hogy a tételek csupán a hangszín kínálta érdekes lehetőségek felfedezéséről szólnak, ám mindez nem alapszik szilárd zenei elképzelésen.

Hogy a muzsikus kétféle hangjának szimbiózisa mennyire életképes, kiválóan igazolta a lemezeket bemutató május 11-i Belvárosi Színház-beli koncert, melyen a Winter's Tale jól fészült anyagát a Clavitar-hangszínnel és más elektronikus effektekkel, sok rögtönzéssel, zenei geggel, humorral és rengeteg dinamikával izgalmasan kócolta össze a pianista és csapata. Legközelebb lelkesítő volna egy effajta produkciót megörökítő felvételt hallani Kaltenecker Zsolttól. *Laczkó Krisztián*

**R&V Records – Hangvető**  
RV 002, RV 001



**TORD GUSTAVSEN:  
BEING THERE**

●●●●○

Áhítatos, visszafogott, énekszó nélküli, európai gospel-muzsikaként jellemezhetnénk a norvég zongoratrió albumát, ami nem véletlen: Tord Gustavsen egykor templomi zenész volt. A rögtönzés főként tematikus vagy csak apró, hangulati variációkra szorítkozik. A számok rövidek, nagyrésztük melankolikus. Noha folyamatosan betüremkednek a zenébe a blues, a gospel, a karibi zene és a korai jazz elemei. Gustavsen kompozíciója és játéka inkább klasszikus hangulatot áraszt. A trió szoros egységet alkot. A bőgős Harald Johnsen és a dobos Jarle Vespestad hallatlan érzékenységét és szakmai alázatát tanítani kéne, ha lehetne. Többszöri hallgatás árán újabb és újabb szépségek tárulnak fel a muzsikából, de nekem egy idő után túl egysíkúnak, túl visszafogottnak hangzott az album egésze, ami nem lenne baj, ha nem ez jellemezné a trió korábbi lemezeit is. *Variatio delectat. PP*

**ECM – MusiCDome**  
ECM 2017



**JOACHIM KÜHN:  
KALIMBA**

●●●●○

Joachim Kühn, aki jelenleg Ibizán él telefonon hozta össze a Kalimba című album nyitódarabját a casablancái repülőtéren várakozó Majid Bekkasszal. „Hová valósi vagy?”, így a blues első sora. „E világ polgára vagyok. Egy marokkói, egy spanyol és egy kelet-német között”, mondja Joachim, aki 1965-ben Lipcséből jövet a pesti Operettszínház színpadán találkozott életében másodszor Kölnben élő bátyjával, és megfogalmazódott benne, hogy nem megy vissza. Így formálódott akkoriban a world jazz. Ramon Lopez, Kühn Ibéria triójának spanyol tagja egyaránt jártos a kortárs jazzben, a szabad improvizációban, a flamencóban és az indiai zenében, s mindezen világok hangszereit integrálta. A darabok zömét Kühn és Bekkas jegyzi, így nem meglepő, hogy sok a kvázi afro-groove, az arab skála, az atonalitásba, kortárs zenei világba hajló zongorázás. *SzP*

**ACT – CD Bár**  
9456-2



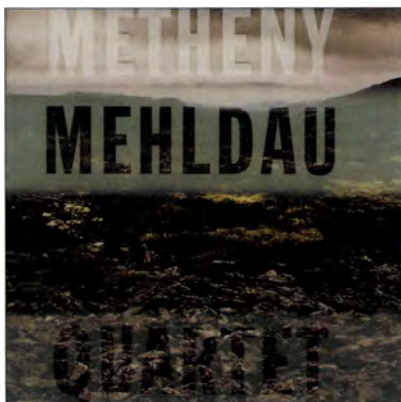
**HARRY CONNICK JR.:  
CHANSON DU  
VIEUX CARRÉ**

●●●○

A New Orleans-i születésű Harry Connick Jr. kisgyermekként szülei lemezboltjában szerette meg a zenét, zongorázni többek között Ellis Marsalisnál tanult, első lemezét 20 évesen készítette. Kíváncsi-an hallgattam az új CD-t, amelyen nagyrészt jól ismert dixieland-örökzöldek hallhatók a zongorista és bigbandje előadásában. A leírás szerint a hangszeléseket Harry Connick Jr. készítette autóbuszon, hosszú turnéutazások során, s egyben ő az együttes karmestere is. Rutinos profi zenélés, de nem tudok szabadulni a gondolatától, hogy a teljes repertoárt már számtalanszor hallottam másoktól, lényegesen jobb, színesebb előadásban. A bigbandre írott hangszelések puffog a sablonos közhelelyektől, a szólókra ugyanez jellemző. De a legnagyobb baj: ilyen langyos zongoraszólókat amerikai lemezen rég nem hallottam! Élőben valószínűleg hatásos produkció, lemezen közepes. *DCs*

**Marsalis Music – Universal**  
0874946000628





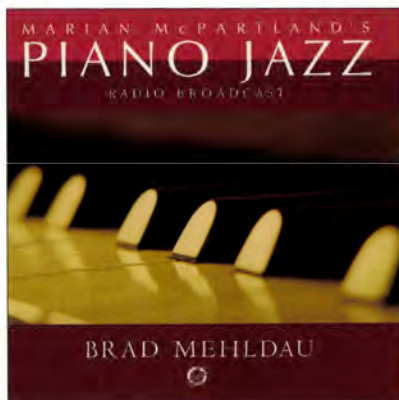
**METHENY/MEHLDAU:  
QUARTET**



Két nemzedék, két sztár, két CD. Az előző lemez ugyanabból a 2005. decemberi felvételesorozatból való, mint az utóbbi: az főleg duódarabokat tartalmazott, ezen inkább kvartettek kaptak helyet. A párosítás két invenciózus, a pop- és a brazil zenéhez egyképpen vonzó muzsikust hozott egy fedél alá. Mindkettő kiforrott személyiség, azonosítható stílusjegyekkel, körvonalazható szépségeszemménnyel. Bár találkozások meglepetésként érte a jazzvilágot, van közöttük érintkezési felület: Pat Metheny és Brad Mehldau egyénisége, a gitár és a zongora játéka harmóniában olvad össze a felvételeken. A tizenegy számból hét Metheny szerzeménye, ő is dominál, vélhetnénk, a viszonyok mégis kiegyenlítették. A témákat ugyan rendre a gitár intonálja, és több szólólehetőséghez is jut, de szerepe céltalanná válna a zongora biztos harmóniai támasza nélkül. Mehldau elég erős ahhoz, hogy ne Metheny alteregójaként vegyen részt a játékban. És hát ott van triójának két tagja, Larry Grenadier (bőgő) és Jeff Ballard (dob), akik visszafogottan lüktető, sűrű ritmikai hátteret szolgálnak a gitár és a zongora kettőséhez. A gondosan megmunkált darabok elegendő teret biztosítanak a rögtönzéseknek is, amelyekben mindkét muzsikusbontakoztathatja elképzeléseit. Felületes hallgató számára kissé egysíkúnak tűnhet a lemez anyaga, de ezt az érzetet inkább a hangzás homogenitása váltja ki. Metheny igyekszik változtatni hangszereit, 42 húros és akusztikus gitáron, no meg a jól ismert gitárszintetizátoron is játszik. Inkább szemlélődő és romantikus, mint disszonánsan intenzív – kifinomult, intellektuális, a szépségnek hódoló kamaramuzsika ez, amely nem módosítja alapvetően a két előadóról kialakult képet.

Turi Gábor

**Nonesuch – Warner**  
7559-79994-0



**MARIAN MCPARTLAND'S PIANO JAZZ  
RADIO BROADCAST WITH GUEST BRAD  
MEHLDAU**



Marian Turner Angliában született 1918-ban. Csodagyerekként eleinte klasszikus zongoratanulmányokat folytatott, majd megsapta a jazz szele. s később saját triót alapított. Jimmy McPartlanddel a kornettos Bix Beiderbecke révén ismerkedett meg. Marian McPartland stílusokon kívül álló időtlen jazzt játszott, akár csak Mary Lou Williams. Egyaránt be tudott illeszkedni férje dixieland jellegű zenéjébe, de előszeretettel játszotta Billy Strayhorn impresszionista jellegű jazzkompozícióit is. Mindig is csodálatosan harmonizált, és ahogy korosodom, egyre jobban kedvelem játékát, bár Dave Brubeck véleményét, mely szerint Mariant a jazz három legfontosabb zongoristája közé kell sorolni, még nem tudtam teljesen elfogadni.

1978-ban indult el McPartland rádióműsor-sorozata Piano Jazz címmel, amelyben szinte mindenki szerepelt, természetesen énekesek, fúvósok is. Dolgozatunk tárgya az 1996-ban Brad Mehldauval készített interjú. Ezen kilenc beszélgetés, négy Mehldau-, két McPartland-szóló, és két duett hallható. Gyönyörű, amikor Marian a Stella by Starlight duettje utáni beszélgetésben megjegyzi, „de jól működünk együtt!” Hangjában még érződik az előadás keltette öröm, majd így fejezi be – „ahhoz képest, hogy most találkoztunk először!” Ezzel a jazz egyik csodálatos tulajdonságát ragadja meg: mindegy honnét jössz, ki vagy, milyen nemű vagy korú, ha megvan a zenei-lelki kapcsolat, csodák történhetnek. Mehldau itt fantasztikus karrierjének még a kezdetén áll, csupán nyolc éve költözött New Yorkba, hogy komolyabban foglalkozzék a jazzel, de már az Introducing és az Art of the Trio három első felvételével kivívta helyét a jazzéletben.

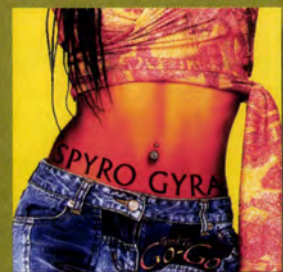
Friedrich Károly

**Concord – Universal**  
0888072301542

proprius



Heads Up



Telarc



Dreyfus Jazz

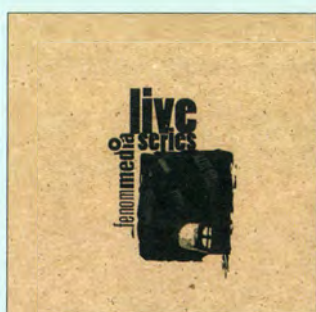


MAGYARORSZÁGON  
FORGALMAZZA:  
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.  
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650





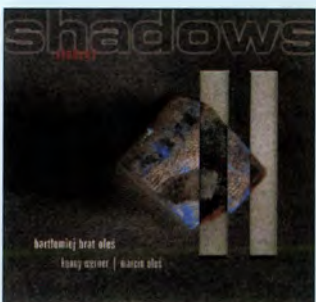
**MARCÍN OLEŚ FEAT. CHRIS SPEED,  
SIMON NABATOV AND BRAT OLEŚ:  
WALK SONGS** ●●●●○



**MARCÍN OLEŚ AND BRAT OLEŚ FEAT.  
ERIK FRIEDLANDER, MICHAEL  
RABINOWITZ AND EMMANUELLE  
SOMER: CHAMBER QUINTET** ●●●●○



**MARCÍN OLEŚ AND BRAT OLEŚ  
FEATURING THEO JÖRGENSMANN:  
LIVE IN POZNAŃ 2006** ●●●●○



**BRAT OLEŚ / KENNY WERNER /  
MARCÍN OLEŚ: SHADOWS** ●●●●●

A Fenomedia eredetileg grafikai stúdió volt, a CD-kiadás a cég újabb tevékenységének számít. Az eredeti vállalkozás jellegének megfelelően a kiadványok művészien kivitelezettek, a tokok esztétikai igényessége a Winter & Winter, s még inkább a nálunk kevésbé ismert erlangeni Meta Records gyönyörű papírtokjaival vetekedik.

De mi a helyzet a belbecssel? A kiadó elsősorban az Oleś-fivérek zenei elképzeléseinek ad háttérrel, akik a harmincas lengyel jazzgeneráció legkreatívabb alakjai közé tartoznak. A bögös Marcín és a dobos Bartłomiej „Brat” Oleś a magyar közönség is megismerhette, ha április 28-án elzarándokolt Győrbe, ahol a fivérek a szlovén Jan Kus tenorszaxofonossal léptek színpadra trióban. A hármas formáció amúgy is kedves felállása a krakkói testvérpárnak: 2003-ban például Mikolaj Trzaska társaságában készítették el a Danziger Strassenmusik című kísérleti albumot, melyen a szaxofon-bögő-dob triót utcazajok egészítették ki, hogy a zene végül Ornette Coleman Lonely Womanjében csúcsosodjon ki. Ugyancsak 2003-ban David Murrayval is felvettek egy élő trióelőadást Krakkóban. A fivérek mára olyan nemzetközi hírnevet szereztek maguknak a szakmában, hogy egyes cikkek együtt emlegetik őket a jazztörténet legjelentősebb ikerpárjaival: Johnny és Baby Dodds-zal, Butch és Wilber Morrisszal, az Adderley fivérekkel és a Farmer testvérpárral.

Az említett albumokhoz a Fenomedia-lemezek közül a koncertsorozat első darabja, a Live In Poznań áll a legközelebb, mely egyben az Oleś-testvérek és Jörgensmann korábbi közös lemezének (Directions) is szerves folytatása. A német fúvós a Dolphy-iskola egykori növendéke, s a generációs eltérések ellenére tökéletesen megérteti magát a két lengyelrel. Közös játékkukban talán a szabad improvizációk lírizmusa a legfeltűnőbb jelenség. A basszusklarinét és a vonóval kezelt bögő együttes alkalmazása (Menace) felerősíti a koncert kamarajazz-jellegét, máshol már-már swingel a trió. Finom, vájt füleknek való zene, akárcsak a még több zenei különlegességet kínáló, Britten oboára és vonóstrióra írt Fantáziája által inspirált Chamber Quintet, mely a testvérpár kortárszenei érdeklődéséről árulkodik. A lemez három vendége közül Erik Friedlandert, a világ ta-

lán egyetlen „jazzcellistáját” ismerheti legjobban a magyar közönség. A cellót az oboa-fagott ket-tős egészíti ki, két igen intellektuális művésznek köszönhetően. Rabinowitz például ma alighanem az egyes számú jazzfagottos a világon, aki hibátlanul képes swingelni a kettősnáddal fújt hangszeren (ld. Ocean Eyes című lemezét), de az Oleś-album kamaradarabjaiban is bizonyítani képes, hogy a „bűgősíp” nem csupán free lemezek kísérőhangszereként (Karen Borca) alkalmazható. A fúvósokkal felvett újabb Oleś-lemezek közül nekem a Walk Songs tetszik a legjobban. A Marcín által jegyzett CD a felületes hallgató számára a leghagyományosabb soundot kínálja a három felvétel közül, de Chris Speed tenorjátéka minduntalan rációfól e benyomásra. Bártran állítható, hogy a lengyelek által alkalmazott fafúvósok közül épp ő rugaszkodik a legmesszebb a tradicionális hangzásoktól (ld. az Evil's Eyes középrészét), Budapesten Uri Caine klarinétosaként már bizonyította nem mindennapi képességeit, de a Walk Songson végképp meggyőző teljesítményt nyújt. Az orosz Simon Nabatov ugyancsak kiváló választás, bár szólói nem annyira excentrikusak, mint a szaxofonoséi.

Brat Oleś zongorás triólemeze hosszú művészi készülődés eredménye lett. A komponistának is elsőrangú dobos Kenny Wernerben az egyik legmélyebben gondolkozó pianistát nyerte meg vállalkozásához. Werner mindent tud a modern improvizatív zenéről, igen artisztikus zongorista, és zenepedagógusként Effortless Mastery című könyvében (és oktató DVD-jén) azt magyarázza el haladó növendékeinek, illetve koncertezni vágyó olvasóknak, hogyan háríthatják el előadás közben az improvizatort hátráltató legsúlyosabb akadályokat (stressz, túlzott szabálykövetés stb.). Aki a Werner-módszer megvalósítását magától a szerzőtől akarja hallani, kövesse végig a Shadows felvételeit. A vállalt etalon itt Bill Evans életműve, s az egyéni hangú zongorista irányításával felvett album hajszál híján remekműnek nevezhető. A lengyel kísérők itt is példásan szerények, egyetlen dobszólo tartítja a felvételt. A Shadows valószínűleg az Oleś-fivérek eddigi főműve.

Máté J. György

#### Fenomedia – CD Bár

FM 06-004  
FM 05-003  
FM 07-006  
FM 06-005



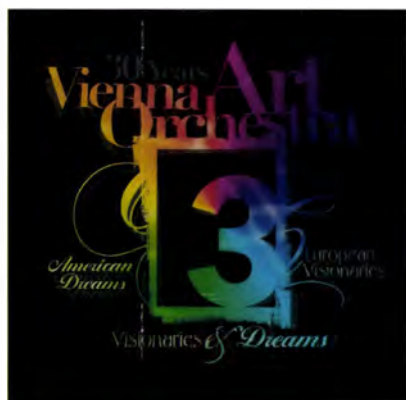


### AKOSH S.: NEM KELLETT VOLNA

●●●●●

Szelevényi Ákos 16 éve tartó muzsikusi pályájának legfontosabb mozzanatait az érdeklődők valószínűleg jól ismerik, dióhéjban mégis összefoglalom, mert jól kirajzolják a majd másfélórányi szabad improvizáció-áradás jellemzőit. Akosh Debrecen, a magyar jazzfesztivál-város szülőtte. Töltekezett Szabadossal, Dreschsel, táncházzal, kazettáról pedig a free jazz szinte minden alakjával, kiknek hatását az évek során visszahallottuk hangkeltő eszközeiből, 1986-tól Franciaországban sorra találkozik hőseivel, akik a kazettákon játszottak. 1991-től jelennek meg lemezei, s nemsokára itthon is több helyen sikerrel szerepel. Az általa létrehozott etno rock-free jazz konglomerátum, melynek hol egyik, hol másik vonása domborodott ki jobban, több különböző kontextusban megszólalt. Hogy a lemezen minek a megbánására utal, nem derül ki egyértelműen. Ákos láncszerűen összefűződő lemezcímei közül való. Elmondása szerint, amit hallunk is a lemezen, most a különböző hangszerpárosítású, nagyívű duóimprovizációk érdeklik. Partnerre Gildas Etevenard ütőhangszeres. A lemez, úgy tűnik, nem is tartalmaz a szó szoros értelmében vett kompozíciókat. Alacsony dinamikai szintekről indít, és piramidális építkezéssel, az alkalmazott hangszer karakterétől függően feloldít, ágál az egekbe, vagy meditatív csendben az ütők rituális bensőségességével öveze. A hangszerek lehetőségeit, felhanggazdaságát maximálisan kihasználja. Eszembe jut Giuffrè, Shepp, David Murray, Brötzmann, Alice Coltrane (harmóniumon Akosh a hitelesebb!), Dewey Redman, Sanders és még sokan mások. Direkt magyar vonatkozást most alig-alig hallok, ennyi Coltrane-ból vagy Aylerből is szól. De Szabadossal szólva, a zenei őstenger közös. *Szigeti Péter*

Szerzői kiadás – Varga  
AS201



### VIENNA ART ORCHESTRA: 3 (30 YEARS)

●●●●●

Milyen az, ha Judy Garland Assisi Szent Ferencsel fut össze? Vagy Josephine Baker Albert Einstein-nel hozza össze a sors? És Stephen Hawkingnak mihez lett volna kedve Marilyn Monroe-val, talán űrutazásra? Az elsőre a válasz egyszerű: zenésítésük meg együtt a Napfivér, Holdnővér himnusz! Matthias varázsló a második találkozást is frappánsan találja.

Na de hát ez oltári blöff! – legyinthetnének, ha ez a bohóckodás nem a kortárs big band jazz egyik csúcsteljesítményére volna átlátszó ürügy. A svájci Matthias Rüegg ezelőtt harminc évvel Bécsben alapított zenekart. A Vienna Art Orchestrára azt mondta az osztrák tévéhíradó a lemezbemutatót ajánlva, hogy ők az egyik tényező, amely az európai kultúra térképére helyezi Bécsét.

De vegyük sorra, hogy lett egy gondolat kísérletből a hegeli formát idéző, enciklopédikus tripla lemez. Rüegg az évforduló előtt két évvel kezdett komponálni, és a három egész estés műsornak, illetve lemezek önállóan is megálló keretet képzelt. Az első Amerika száz évét idézi, az emblemikus hollywoodi divák alakjának segítségével. Rüegg itt ennél a lemeznél már avantgárdabb dolgokat is, de ezt a jazztörténettel szinkron vonulatot a mainstream big band eszközeivel akarta ábrázolni. Antitézisnek a reneszánsztól máig élt európai gondolkodókat választotta. Formailag egy picit mintha merészebb hangot ütne meg ezekben, és bátrabban alkalmaz programzenei és egyéb konkrét ábrázoló eszközöket, de nyilvánvalóan a 3., a szintézis a legdinamikusabb. A zenekar egyszerűen bombajó, a kompozíciók zseniálisak, és végül is miért ne movizhatnánk a zene közben Jayne Mansfield meg dr. Freud hasonlóságairól és különbségeiről fantáziánk vázsnán? *Zipernovszky Kornél*

EmArcy – Universal  
0602517228795

**FON**  
TRADE MUSIC

Választék Minőség  
Szakértelem

FON-TRADE MUSIC HANGSZERBOLT  
ÉS FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY

[www.fontrademusic.hu](http://www.fontrademusic.hu)

1081 Budapest, Kiss József utca 14.  
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622  
Nyitva: munkanapokon 9:00–17:30-ig





**JOHN SURMAN:  
THE SPACES IN BETWEEN**



Alig néhány olyan projektet tudok felidézni, melyben egy improvizáló szólista vonósegíttessel maradandót tudott volna alkotni, ahol a vonósok – Max Roach szavaival élve – nem csupán az édesítőszert funkcióját töltötték be. Nyolc esztendő telt már el azóta, hogy John Surman első opusza a Trans4mation vonósnégyessel napvilágot látott. Az egész onnan indult, hogy Surman megbízást kapott, hogy egy prágai vonósnégyessel együttműködve komponáljon és játsszon, ám elégedetlen volt az eredménnyel. Ekkor vonta be Chris Laurence-t, az Academy of St. Martin In the Fields kamarazenekar bögösét, akivel kvartettjében és más projektjeiben azóta is dolgozik. Elhatározták, hogy maguk toboroznak vonósnégyest, s a tagokat ők választják meg. Így született a Coruscating 1999-ben, mely még klasszikus és rock körökben is meleg fogadtatásra talált. Azóta a társulat együttesé formálódott, akik nem csak egy lemezfelvétellel jönnek össze. Surman a kompozíció során bátran mer a vonósokra hagyatkozni, s az improvizációban is számíthat partnerségükre. (Kevesen tudják, hogy a hatvanas években ő maga is bögös volt, és egy szimfonikus zenekar szólárművezetője.) E lemezanyag centrális darabja Rita Manning, a Trans4mation vezetője számára írt szóló hegedűdarab, ami a ciklus ívének két felét van hivatva összekötni. A lemez több régi Surman-kompozíciót is tartalmaz, mint a Moonlighter, When Fortune Smiles vagy a Wayfarers All. A karakterekben a főnökre jellemző improvizációs fordulatok mellett a szoprán- és bariton-szaxofonon, basszusklarinéton angol régizenei, népzenei, sőt arab, indiai skálákkal tarkított világok tárulnak fel.

Szigeti Péter

ECM – MusiCDome  
ECM 1956



**BILLY HART TRIO:  
ROUTE F**



Az amerikai dobos, Billy Hart nevén jegyzett trióban két német muzsikussal működik közre, Johannes Enders szaxofonos valamint Martin Zenker bögös. A nagymester Hart, aki a három évvel ezelőtti koncertfelvétel idején 64 esztendő volt, több mint 600 lemezfelvételen hallható, olyan hírneves és változatos nevek társaságában, mint Miles Davis, Stan Getz, Herbie Hancock, Little Richard, Wes Montgomery, Pharoah Sanders vagy Jimmy Smith. Partnerei 40 körüli, azaz legjobb korban lévő, erős muzsikuskok. Zenker a jazzbögözés legnemesebb hagyományainak talaján állva Paul Chambers, Ray Brown vagy Oscar Pettiford követőjének vallja magát. Enders a grazi jazztanszakon ismerkedett meg Dave Liebmannal és Jerry Bergonzival. Ez a két remek muzsikussal és pedagógussal meghatározta pályája irányát.

E trióban Johannes Enders kompozíciói hallhatók. A címek, Atmonk, Trane to You, és az egyetlen külsős darab, Ornette Coleman Turnaroundja támpontot adhat, milyen stílusú zenére számíthat a hallgató. Harmóniahangszer hiányában, trióban játszani nehéz feladatot ró a muzsikuskokra. Itt tökéletesen oldják meg ezt a feladatot, sőt remekül ki is használják e kihívást. A német muzsikuskok, mint már korábban céloztam rá, a legnemesebb amerikai jazzhagyományokat folytatják. A muzsikát végköveti John Coltrane szelleme, amely nem csak a szoprán- és tenorszaxofonon játszó Enders hangszerének megválasztásában, de ezen túlmenően hangszeres stílusában és természetesen kompozícióiban is megnyilvánul. Billy Hart pedig korunk egyik legnagyobb jazzütőseként csodálatosan egyensúlyoz a ritmika szigora és a jazz szabadsága között, s remekül kihasználja a hangszer adta színlehetőségeket.

Friedrich Károly

Enja – Varga  
Enja 9176



**MICHEL PETRUCCIANI: PIANO SOLO –  
THE COMPLETE CONCERT IN GERMANY**



Volt egyszer egy tünemény, kicsi, gnómszerű teste volt, normális nagyságú feje és keze, de legnagyobb a szíve volt. Erejével kigyúrt izomkolosszusokat is el tudott volna sópörni.

Michel Petrucciani 1962. december 28-án született egy Orange nevű francia városkában, zenei családba. 20 évesen már kinötte hazáját, és Amerika felé vette útját. Nem sokkal New Yorkba érkezése után egy közös ismerős jóvoltából az akkor visszavonultán élő Charles Lloyd kaliforniai birtokán kötött ki, akire akkora benyomást tett, hogy a legendás szaxofonos magányát feladva újból turnézni kezdett. Ezzel gyakorlatilag minden ajtó kinyílt Petrucciani előtt és egy csapásra Amerika-szerte elismert művészé vált. A következő bő másfél évtized világkörű koncertekről szólt, trióban, főként Anthony Jacksonnal és Steve Gaddal, valamint szólóban.

Míg a korábbi szólókoncertjein túlnyomórészt kedvenc Ellington-számaikat, valamint standardeket játszott, most ezek háttérbe szorultak és saját kompozíciói adják az anyag nagy részét. Ezek mindent elárulnak Michel Petrucciani szelleméről. Egyértelműen magáévá tette az evansi harmóniavilágot – ilyen szinten ez csak kevesekről mondható el. A chopini romantika és a tyneres erő egyformán fellelhető játékában, de ugyanúgy megbújik benne a szemkápráztató virtuóz (ld. Caravan) és még valami egészen egyedi, csak a francia jazzre jellemző szentimentalizmus is (J'aurais tellement voulu).

Volt egyszer egy tünemény, Michel Petruccianinak hívták, pici, törekeny testtel, de óriási tehetséggel volt megáldva, és aki egyszer hallotta játékát, szerencsés embernek mondhatja magát.

Bori Viktor

Dreyfus – Karsay és Társa  
FDM 46050369062





**FRANK MORGAN: A NIGHT IN THE LIFE (LIVE AT THE JAZZ STANDARD VOL. 3)**

●●●●○

Sokszor kérdezik tőlem, melyek a West Coast stílus jellemzői? Azt szoktam válaszolni, hogy a West Coast olyan modern jazz, amelyet az Egyesült Államok nyugati partvidékén játszanak. Az első megrökönyödés után aztán jön a magyarázat, hogy ez a stílus a coolnak, a bebopnak és a klasszicizmusnak főként az ötvenes-hatvanas években, egy bizonyos magas zenei szinten, főként fehér muzikusok által játszott elegye, amelyet valahogy mégis többnyire átleng egy többé-kevésbé kommissz íz. Most azonban a nyájas olvasó háborodhat fel, hiszen New York-i felvételtől van szó, ráadásul az új évezredből! Nos valóban, Frank Morgan szaxofonos High Note klub-beli felvételeinek már harmadik CD-je dolgozatunk tárgya. Az előbbi kiadványok címei: City Nights, illetve Raising the Standard. A West Coast stílus meghatározása körüli zűrzavart Morgan személye azonban csak fokozza! Az 1933 végén Minneapolisban született szaxofonos, aki a felvételek idején 70 hetvenéves, 1947-ben költözött szüleiével Los Angelesbe.

Frank Morgan remek társaságban, George Cables zongorista, Curtis Lundy bőgős és Billy Hart közreműködésével igazi önfeledt örömmzenélést produkál. A repertoárt főként Parker és Gillespie-darabok alkotják, illetve a Nat King Cole által standarddá tett It's Only a Paper Moon, valamint a Miles Davis révén divatba jött On Green Dolphin Street egészíti ki. Az utóbbi kompozíció itt szokatlanul visszafogott tempóban hallható. A négy muzsikos mesterfokon játssza a stílust, és, hogy a muzsikálást mennyire élvezik, az még a lemezről is „lejön”. Ez a felvétel tökéletesen igazolja, hogy a mondás még ma is időszerű: bebop lives!

*Friedrich Károly*

**High Note – CD Bár**  
HCD 7164



**WYNTON MARSALIS: FROM THE PLANTATION TO THE PENITENTIARY**

●●●●○

Ez az album Wynton Marsalis talán eddigi leghangsúlyosabb zenei ígéhirdetése. Az album gyűjtőcíme magyarul: Az ültetvénytől a fegyházig, az ültetvény Marsalis olvasatában az a gazdasági kényszerhelyzet, amelyből az amerikai feketék a rabszolgaság intézményének eltörlése óta sem voltak képesek kitörni. A fegyház pedig a gettósított fekete társadalom életvitelének sivárságát és kriminalizálását jelképezi. Az album vitatható újítása, hogy az emberi hang egyenlő helyet kap rajta a hangszerekkel. Kicsit túlteng a verbális üzenet. Ezzel együtt, a 21 éves énekesnő, Jenifer Sanon hibátlanul, nagy érzéssel, de melodráma nélkül, mértéktartó ízléssel önti dalba a trombitás által írt szenvedélyes szövegeket. Ezek a dalok nem csak az amerikai feketék helyzetét, de a szuperkapitalista lét minden vetületét lamentálják, nem kímélve annak afro-amerikai kinövésseit sem. Visszautasítják a divatos rapperek nőgyűlöletét és erőszakimádatát, visszasírják a jó modort és a nemes érzéseket. A hozzárendelt zene első hallásra egyszerűen nagyszerű, második hallásra kiderül, hogy nem is lehet olyan egyszerű a változó tempók és metrumok remekbe szabott egymáshoz illesztése. Marsalis New Orleans-i gyökereit mutatja az amerikai, az afro-amerikai, a karibi és dél-amerikai elemek természetes összefonódása, ami a jazz bölcsőjének tekintett városban valamikor magától adódott. Marsalis remekül fűj, rációfolva azokra, akik lelketlen technokratának vélik. Kvintettjének minden tagja a helyzete magaslatán áll. Marsalis olyan keretet alkotott számukra, amelyben a maguk hangján tudnak megszólalni, anélkül hogy megbontsák a koncepció egységét.

*Pallai Péter*

**Blue Note – EMI**  
73675



**LOUIS SCLAVIS: L'IMPARFAIT DES LANGUES**

●●●●○

Louis Sclavis új lemeze címének legalább két jelentése van: egyrészt utal az egyes nyelvekben megtalálható leíró műltra (imparfait), a befejezetlen cselekvések jelölésére szolgáló igeidőre, mely az elmúlt események körülményeit rögzíti. Másrészt – s valószínűleg ez utóbbi jelentés a lényegesebb – a nyelvek, így a jazz formanyelvének lezárhatatlanságát, befejezhetetlenségét, azaz állandó nyitottságát, folytathatóságát érzékelteti. Az új CD zeneanyaga is határozottan ezt sugallja. Louis Sclavis a mai európai jazz nagy újítóinak egyike, akiről bizvást elmondható, hogy egyik-másik lemezén több esemény történik, mint más zenészek egész életművében. Érzésem szerint a L'imparfait des langues, melynek egyébként korántsem minden hangjáért rajongok, olyan album, mely példásan vegyít különböző zenei hagyományokból származó értékeket, s a végeredmény a jazz és a kortárszene közötti határsávban mozgó, befogadói elvárásainkat friss iróniával elutasító merész vállalkozás lesz. Az új Sclavis-album kreatív művészi tett, érvényes változata a jazz napjainkban lehetséges útkereséseinek.

A klarinétos 2005. április 7-én, a Monte Carlói Printemps des Arts fesztiválra készítette el új munkáját, melyhez régi kísérelőjét, François Merville dobost vette maga mellé. A két összeszokott muzsikust három fiatal zenész egészíti ki a sessionön: az elektromos gitáros Maxime Delpierre játéka rockelemekkel díszíti a szerzeményeket, a csupán huszonhárom éves Marc Baron szaxofonos a jazz és a kortárszene felé viszi a zenét, míg a különféle elektromos berendezésekkel dolgozó Paul Brousseau ambient és free-ambient hangulatokat bűvöl.

*Máté J. György*

**ECM – MusiCDome**  
ECM 1954





MUSIC  
FOR LOVERS:  
DIANNE  
REEVES

●●●○○



MUSIC  
FOR LOVERS:  
NANCY  
WILSON

●●●●○

Új sorozatával a Blue Note sem akart lemaradni a Columbia Love Songs és a Verve X.Y. for Lovers című gyűjteményei mögött. Úgy látszik, hogy a szerelmes jazzrajongókat és a jazzkedvelő szerelmeseiket is meg kell nyerni a CD-gyűjtők egyre csökkenő táborának. A szerelmeseket megcélzó kompilációk általában csak lassú számokat tartalmaznak, gondosan ügyelve arra, hogy (vokális produkciók esetében) a szöveg is a szerelemről szóljon. A repertoár ennek megfelelően a My Funny Valentine-től a My One and Only Love-ig sorjázik, például az itt most görcső alá vett két lemez esetében. Így sikerült aztán két kitűnő énekesnő legunalmasabb albumait létrehozni, amelyek nem sokkal jobbakként, mint az áruházak bejáratánál tornyosuló CD-hegyek.

Hogy a zenéről is szóljak: Dianne Reeves, aki napjaink egyik, ha nem a legnagyobb jazzénekesnője, az erre a korongra válogatott korai dalai alapján inkább popénekesnő benyomását kelti. Ezzel szemben az őt több mint két évtizeddel megelőző Nancy Wilson, aki minden jazzorientáltsága ellenére inkább popénekesnő volt, itt igazi jazzdivának tűnik. Igaz, a hatvanas években sikerrel töltötte be a Dinah Washington hirtelen halála miatt keletkezett űrt a jazzes pop és R&B dalok előadása terén. Egyébként a kísérfőzet hirdetéséből kiderül, hogy további énekesek mellett a jazztörténet legnagyobb hangszeres művészei – köztük Lee Morgan – is helyet kaptak a „Jazz for a Romantic Mood” alcímet viselő sorozatban. Ez kicsit ironikusnak tűnik számomra, annak ismeretében, hogy a kiváló trombitást féltékeny szeretője egyetlen lövéssel ölte meg romantikus hangulatában.

Márton Attila

Blue Note – EMI  
75544, 75546



JAZZ VOICES:  
VOICE-SING

●●●●●

A Jazz Voices kórus 2000-ben alakult az Erkel Ferenc Zeneiskola jazzének szakos hallgatóiból. Alapító-vezetőjük a jazz-énektanár és előadóművész Lakatos Ágnes, aki a Benczúr Jazz Klub és Fesztivál fő szervezőjeként, valamint saját zenekarával készített produkciói által több mint tizenöt éve a magyar zenei élet meghatározó szereplője. Társulata fennállása óta számos hazai és külföldi fesztivál vendégeként fellépett, s több nemzetközi megmérettetésen nyert első díjakat.

Az együttes repertoárját kezdetben az amerikai örökzöldek alkották, néhány éve azonban már a kortárs magyar jazzkomponisták alkotásai dominálnak műsorukban. Nincs ez másképp Voice Sing című lemezükön sem, melynek darabjai javarészt a nagybögös Csuhaj-Barna Tibor, valamint Márkus Tibor és Binder Károly zongoristák szerzeményei, akik a dobos, illetve ütőhangszeres Varga Bendegúzzal, Dely Róberttel és Dely Shangóval kiegészülve, változó felállásban maguk kísérik a kórust. A korong kiváló énekesek és remek szerzők egymásra találásáról árulkodik. A basszustól a szoprán hangfekvésig húsz tagot számláló vegyes kar az összes kompozíció finom hangulatát érzékenyen és hitelesen teremti meg. A dalokban ott van a blues és a jazz, a dallamba lágyan belesimuló scattal, sottogással, kiáltásokkal, tapssal, lábdobogással, vidám játékosággal. Az együttes egyformán meggyőző a latinos, a népzenei vagy a karácsonyi ünnepi hangulatot megidéző darabokban. A konga és az ütőhangszerek ötletesen ritmizálják a dalokat, üdítő a dinamikai változatosság, a jól adagolt fokozások, a magasak és mélyek váltakozása. A már műfaja által is különleges felvétel minden hallgatása igazi élmény.

Laczkó Krisztián

BMM  
BMM 0607-65295447



THE TIERNEY SUTTON BAND:  
ON THE OTHER SIDE

●●●●○

Van itt egy jazzdiva, kétszer fél arc (első, hátsó borító), jellegzetes, szögletes, nyílt, kissé hideg amerikai arcberendezés, hullámos szőke haj. Mégsem csak az ő, hanem az általa félmjelzett zenekar jegyzi ezt a CD-t, ami változás Tierney Sutton előző lemezeihez képest. Az énekesnő korában nemcsak ritka, hanem kivételes, hogy egy primadonna ennyire hangsúlyozza zenekarához fűződő kapcsolatát. Azt tudatja vele: ez a viszony nem a sztár és a kísércsapat, hanem azonos értékű muzsikusok együttműködésén alapul. Rokonszenves gesztus, annál is inkább, mert a valódságot takarja. Nem sok példa akad énekes és együttes ilyen szimbiózisára. Sutton úgy válik egyéni muzsikus társával, hogy időnként énektechnikája is hangszeres hatást kelt. Partnerei (Christian Jacob – zongora, Kevin Axt és váltótársa Trey Henry – bőgő, Ray Brinker – dob, és vendégként Jack Sheldon – trombita, ének) pedig úgy játszanak, mintha az énekes az egyik hangszeres volna közülük. A meghatározó természetesen mégis az énekhang, ez a közép- és felső tartományokban mozgó, rendkívül hajlékony, lenyűgöző technikai megoldásokra képes, érzéki adottság, ami Tierney Sutton sajátja. És 13 dal a boldogságról, pontosabban a boldogság kereséséről, amelynek jogát, mint hősnőnk a fülszövegben említi, a függetlenségi Nyilatkozat biztosítja az Egyesült Államok polgárai számára. A CD erről a vágyakozásról, a megszállottságról, a szív fájdalmairól és csalódásairól, végül talán valami jónak a megtalálásáról szól, merthogy Sutton kisasszony rendes amerikai állampolgár, aki komolyan veszi az alapító atyák üzenetét. Hogy ebből mennyi a technikai rafinéria és mennyi a mélyen átélt érzés, azt nehéz megítélni. De érdemes próbálkozni vele. Turi Gábor

Telarc – Karsay és Társa  
CD-83650





**STANLEY CLARKE:  
NIGHT SCHOOL**

DVD

●●●●○

Igazán kiváló öröme hallható és látható az új DVD-n, amelynek felvételei 2002. október 24-én készültek Los Angelesben, főszerepben a bögös-basszusgitáros fenomen Stanley Clarke-kal. A közreműködők listája igen hosszú, ezért csak néhány nevet szeretnék kiemelni: Benny Maupin – szaxofon, Béla Fleck – bendzsó, Stevie Wonder – zongora, ének, Patrice Rushen – billentyűs hangszerek, Paul Jackson Jr. – gitár, Gerry Brown – dob, és nem utolsósorban a női hegedűs Karen Briggs, akinek játékát most volt szerencsém megismerni. A fentiek és még sokan mások a legkülönbözőbb formációkban léptek fel, és csodálatos hangulatot varázsoltak a színpadra. Bepróbált produkció nem sok volt, de például a Song To John című szerzemény mellett nem mehetünk el szó nélkül. Nagyon jól szólt ezúttal a Béla Fleck–Karen Briggs–Stanley Clarke trió előadásában (korábban ez a szám a Rite Of Strings formációval vált híressé, amelyben Clarke mellett Al DiMeola és Jean-Luc Ponty játszottak), de külön említést érdemel az a néhány darab is, amelyekben a basszushangszerek virtuóza karmesterként szerepel egy vonósenekar élén. Stevie Wonder az Every Day I Have The Blues című örökzöldet éneklő, majd igazi meglepetésünkre zongorán Coltrane híres témájára, a Giant Stepsre improvizál. A koncert vége felé a hangulat egyre emelkedik, a finálé a híres Clarke-kompozíció, a School Days. A színpadon három dobos, két billentyűs és tíz basszusgitáros, lélegzetelállító szólók egymás után. Végül Marcus Miller is megjelenik, és szabályos zenei párbajt vív Stanley Clarke-kal. Hangulat a tetőfokon, extázis a színpadon és a nézőtéren egyaránt. A mérkőzés eredménye döntetlen.

*Deseő Csaba*

**Heads Up – Karsay és Társa**  
HUDV 7118



**DEE DEE BRIDGEWATER:  
RED EARTH**

CD/DVD

●●●●○

Hosszú lista készíthető azon amerikai jazzmuzikusokról, akik az őshaza, Afrika zenéjéhez fordultak új inspirációért. Napjaink sokoldalú jazzénekesnője ennél nagyobb elhatározásra jutott: lezárva életének azt a szakaszát, amely az Ella Fitzgerald által fémjelzett jazzéneklési hagyomány követőjének mutatta, új „szülőföldet” keresett magának a fekete kontinensen. Érdeklődése az utóbbi években erőteljesen a ritmus, az ütőhangszerek felé fordult, amelyek kitüntetett szerepet játszanak az afrikai zenékben. Utazásai során Mali fővárosában, Bamakóban ugyanolyan vörös földre bukkant, mint amilyen szülővárosában, Memphisben lépdelt gyermekkorában. Ebből az érzelmi indítástól született meg a Red Earth, amely nem kategorizálható vállalkozás. Formailag a hagyományos mali zenét és hangszereket ötvözi a jazz előadási gyakorlatával, tradicionális helyi muzikusok és az énekes jazztrioja – Edsel Gomez (zongora), Ira Coleman (bögő), Nimino Garay (dob) – előadásában; lényegét tekintve azonban a megtalált új emberi és művészi azonosság személyes dokumentuma. A 13 szám többsége mali eredetű, de a jazzkompozíciók – köztük az Afro Blue és a Footprints –, valamint a címadó blues is alkalmaznak afrikai és latin jellegű hangszerezési megoldásokat. Bridgewater énekesként, szövegíróként és angol nyelvű átköltőként is jegyzi a lemezt. Jazzes kiejtőmódját megtartva, a scatteléssel az improvizációnak is teret adva, lenyűgöző hajlékonysággal, természetességgel és életörömmel illeszkedik az őshaza közegébe. Melodikus, ritmikus, a variatív ismétlés gyakorlatával élő, tiszta forrásból merítő zene ez. Ritka kincs. A CD-hez mellékelte DVD a lemez születésének folyamatát mutatja be mali környezetben.

*Turi Gábor*

**DDB Records/EmArcy – Universal**  
0602517228306



**DJABE: MESSAGE FROM THE ROAD**

CD/DVD

●●●●○

A populáris fúziós jazzt játszó Djabe következetesen halad a saját maga által kijelölt úton, s úgy tűnik, nemcsak itthon, hanem Európa különböző régióiban, sőt a tengerentúlon is sokan kedvelik ezt a könnyen befogadható, etnikus gyökerekből és rockalapokból is táplálkozó zenei világot. Ezt bizonyítja a gitáros Égerházi Attila vezette zenekar tavalyi koncertkörútja, amelynek különböző állomásait most – Üzenet az útról címmel – dupla CD-n és DVD-n dokumentálták. A Djabetól megszokott, nemzetközi összehasonlításban is magas technikai minőségű kép- és hanghordozók felidézik a turné mérföldköveit: a Magyarországon, Csehországon, Lengyelországon, Litvániában, Németországon, Olaszországon és az Egyesült Államokban adott koncertek, fesztiválfellépések hangulatát, atmoszféráját. A DVD emellett 5.1 surround hangzólélményt kínál, és egy Berlinben adott rádióinterjú, valamint egy hetvenperces útifilm is tartalmaz. Az egyéni teljesítményeket értékelve ezúttal is a sokoldalú trombitás-hegedűst, Kovács Ferencet, valamint a technikai perfekció mellett gazdag színárnyalatokat is produkáló billentyűst, Kovács Zoltánt kell kiemelni, de a másik négy muzikus (Égerházi Attila, valamint a basszusgitáros Barabás Tamás, a dobos Banai Szilárd és az ütőhangszeres Sipos András) is hallhatóan otthonosan érzi magát abban a jellegzetes zenei világban, amit a csapat az elmúlt évtizedben megteremtett. Mindezen értékek ellenére úgy érzem, a Djabénak – a több éven átnyúló Tánconak a kazlak projekt, illetve a mostani turnéválogatás után – zenei szempontból új korszakot kell nyitnia: a jól bevált patternnek mellett invenciózusabbnak kell lennie, hogy versenyképes maradjon. A mesterségbeli tudásuk és a felkészültségük mindenesetre megvan ehhez.

*Retkes Attila*

**Gramy Records**  
GR 071-072





**EICHINGER QUARTET:  
PASZTELSZIVÁRVÁNY A BALKÁN FELETT**



Eichinger Tibor az egyik legizgalmasabb gitáros egyéniség Magyarországon, és mint ilyen, nehéz műfaji kategóriába skatulyázni. Jazzistaként jegyzik, ám szabad szelleműségét az általa végigkóstolt stílusok és a megjárt formációk hosszú sora bizonyítja. Az Amorfi Ördögök tagjaként a progresszív elektronikus tánczenében, a Wertetics Orkestárral az etno jazzben, a Pepsi Érzéssel pedig az underground rockban is letette névjegyét, többek között, de filmzenék és színházi produkciók is szerepelnek életművében. Mindezen hatások szépen összeformálnak 2000-ben alapított saját kvartettjében, illetve annak legújabb albumán.

A cím találó is meg nem is. Ez a szivárvány ugyanis nem paszteliszínű, sokkal élénkebb árnyalatokból áll. Rengeteg tónusa van, de nem harsány, ugyanakkor tele van meglepetéssel. Kompozícióinak harmóniáiban helyenként letagadhatatlanul ott motoszkál a gitáros Gadó Gáborral való együtt zenélés hatása, noha a korong nem ragad el olyan mélységekbe, mint egy Gadó-lemez. A muzsika sokrétű, sokféle hangulaton átvezető, ám könnyedén szórakoztat, a súlyos gondolatiság helyett Eichinger vitalitása, optimista életkedve sugárzik a szerzeményekből. A formációban a bőgős Nagy Péter és a dobos Gavallér Csaba a régiiek, míg a korábbi felállásban vibrafonozó Zrubka Zsombort Tóth Sándor váltja szaxofonokon. A csere sem a hangzás, sem az összjáték rovására nem ment, sőt. A csapat invenciózus kísérlettel teremt meg a szerző stílusára jellemző dinamikus és fordulatokban gazdag zenei közeget, melyben az energikus szaxofonszólók történetesen igazi csemegék. Merészen összetett, izgalmas muzsika, garantáltan nyomot hagy bennünk.

Laczkó Krisztián

ICO Zrt.  
ICO 0602



**DAVID TORN:  
PREZENS**



David Torn gitáros, „manipulátor” arról ismert leginkább, ahogy mintavételező elektronikák és effektek segítségével zenei textúrákat, atmoszférát teremt. Sokan nem is mint gitárost, hanem mint a looping technika egyik úttörőjét tartják jelentősnek, amivel 1976 óta kísérletezik. A looper működését legegyszerűbben úgy érhetjük meg, ha egy magnóhoz hasonlítjuk, amely képes több sávon egyszerre felvenni, illetve lejátszani, valamint a rögzített zenét többször is visszajátszani. Tornnál a hangszer és az elektronika nem különválasztható. A gitárjáték részévé válik, ahogy valós időben befolyásolja a gitár vagy más hangszerek, például a szaxofon hangját. Pályafutása során Jan Garbarek, David Bowie és Don Cherry oldalán igen széles műfaji spektrumot járt már be a SPLaTTeRCell álneven is publikáló Torn. A Prezens igazi megtestesülése mindannak, amivel a most ötvennégy éves zenész ez idáig foglalkozott. Ambient, jazz, underground, free, valamint huszadik századi kortárs zene (loopinggal Steve Reich és Terry Riley már a hatvanas években dolgozott) alkot fura elegyet az album tizenegy számában. Zenésztársai ezúttal kivétel nélkül a New Yorki-i zenei élet meghatározói, mint Tim Berne szaxofonos, Craig Taborn orgonista és a dobos Tom Rainey. Mindhármuk játéka szervesen illeszkedik Torn zeneszerzői koncepciójához. Nem tudom, mennyire befogadható ez a zene a mainstream jazzhez szokott füleknek, sőt azt sem, hogy mennyire lesz majd időtálló. Az mindenesetre leszögezhető, hogy mai zaklatott, sokszínű, néha eklektikus világunknak tiszta tükröt tart. Engem mint gitárost mindig is érdekelt az az effektus, amelyeket zeneien lehet használni, ilyen szempontból különösen izgalmas album ez.

Pármiczky András

ECM – MusicDome  
ECM 1877



**KOVÁCS FERENC:  
BELI BUBA**



A Beli buba a magyar nyelvterület keleti felében tipikus bölcsődal formula. A Beli Buba Kvartett a Székely Hírmondó tanúsága szerint egy ottani turnéra született alkalmi együttes. A lemezen szereplő darabok a Dresch Kvartett és a Djabe tagjaiból alakult Hatok együttes repertoárját tartalmazza. A felvétel a Tisztújítás József Attila Színház-beli előadásához készült. Az eredeti darabok funkcionális részekre bontva jelennek meg, és az egyes tételeket szerelmes és változós zenék, népzenei parafrazisok változtatják. Ahogy Parti Nagy Lajos színdarabja, Nagy Ignác reformkori vigjátékának transzformációja, a Beli Buba is így jött létre a Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band, valamint a Dresch Kvartett világának szintéziseként. A színházi előadás kísérőzenéjét kiegészíti a Dresch-ünnep alkalmával készült videófelvétel. A szintézis az összetevők valamennyi lényeges vonásának felbukkanásával hiánytalanul létrejön, viszont a programzene szokatlan atmoszférát teremt egy szobában hallgatva a hozzárendelt program közvetlen megélése, ismerete nélkül. A videófelvétel hangja inkább informatív, mint zenei. Mintha egy televíziós közvetítést néznénk. A zenéket hallgatva óhatatlanul meg kell küzdenünk egyes sztereotíp elvárásainkkal. Az ismert és várt karakterű zenei térben váratlan dolgok bukannak fel, és esetleges, hogy hogyan hatnak ránk. A fúvósok és a hegedű telt szonoritása mellett szokatlan a cimbalom és a bőgő egyébként autentikus cigányzenekari megszólalása, a hangzástér furcsán lukas. A pizzicato bőgő Szandai Mátyástól megszokott testes megszólalását hiába várjuk, más a koncepció. A cimbalomhangzás is filigrán. Az élmény ereje azért feloldja az esetleges beidegződéseket.

Szigeti Péter

Gramy Records  
GR-068





ÚJRAKIADÁS

**HORACE SILVER QUINTET:  
DOIN' THE THING**



**STANLEY TURRENTINE: JOYRIDE**



**JACKIE MCLEAN: DEMON'S DANCE**

A taglalando lemezek, az RVG Edition sorozat darabjai. A három betű a legendás hangmérnök Rudy Van Gelder iniciáléja, akinek neve elválaszthatatlan a Blue Note-tól. 1953-tól egészen a hatvanas évek végéig Van Gelder készítette azokat az analóg felvételeket, melyeket ő saját kezűleg 1999 óta albumról albumra 24 bites digitális újramasterelésnek vet alá.

Két okból is szeretem ezeket az újraelkiadásokat: egyrészt a 'bonus trackek', a felvételvariációk miatt, másrészt az azóta eltelt idő távlatából és ismerve az egyes muzikusok sokszor sajnos már lezárt életútját, izgalmas felismerésekre juthatunk.

A Horace Silver Quintetnek az 1961 májusában a New York-i Village Gate-ben rögzített Doin' The Thing című albumáról valami fiatalos, optimista lendület sugárik, és szinte tapintható a közönség reakciójából a korszellem, amiből teljességgel hiányzik a műfajra később gyakorta jellemző rezignáltság. Silver zongorajátékát sokan alábecsülik, s valóban, igazi jelentősége zeneszerzői munkásságában van.

Az 1965-ös Joyride, a szaxofonos Stanley Turrentine lemeze, a szélesebb közönséget célozta meg, ennek érdekében a kiváló hangszerelő Oliver Nelson

borozott össze egy olyan ászokból álló nagyzenekart, mint Clark Terry, J.J. Johnson, vagy Phil Woods, a ritmusszekcióban pedig egy 25 éves, Herbie Hancock nevű zongorista játszik... Dögös, bluesos bigband-muzsika. Turrentine időkezelését tanítani kellene. Akkoriban még az igényesség és eladhatóság nem zárta ki egymást.

Az altszaxofonos Jackie McLean Demon's Dance című lemeze zeneileg a legelőre mutatóbb a három album közül. A kompozíciók, melyeket egyharmad-egyharmad arányban McLean, a trombitás Woody Shaw és Cal Massey zeneszerző jegyeznek, alkalmat adnak modális post-bop vizekre evezni, és a zenekarvezető mellett igazán a méltatlanul kevésbé ismert, de a szakma által nagyra tartott trombitás Woody Shaw remekel, aki hátralevő, túlságosan is hamar lezárult karrierje alatt új improvizációs nyelvet teremtett.

Egy dolog mindhárom lemezről elmondható: a jazz lényegét ragadják meg, mely a jazz-lemezzipar úttörőinek tehetségét dicséri. *Bori Viktor*

**Blue Note – EMI**  
62682, 55208, 62670



**TURTLE ISLAND QUARTET: A LOVE SUPREME. THE LEGACY OF JOHN COLTRANE**



Vége a hermetikusan zárt műfajoknak. Az előadó-művészetben nem divat többé a merev elkülönültség. Jazzisták rockszámokat hangszerelnek át, operadívák jazzszerzeményeket énekelnek, és popsztárok is kipróbálják magukat jazzénekesként. Az átjárhatóság világában már nem is tűnik igazán nagy szenzációnak, hogy egy vonósnegyes John Coltrane zenei hagyatékának szenteljen egy teljes albumot.

A jó húsz éve a pályán levő Turtle Island Quartet CD-jének tengelyében a négyteteles Coltrane-műátírata áll. Becsülendő a törekvés, hogy egy merőben új zenei kontextusban szólaltassák meg a címadó számot, vagy más, Coltrane-hez köthető darabokat, de az új arrangement-okban sajnos nem mindig sikerül létrehozniuk olyasféle spirituális atmoszférát, amelyben ezek a művek az eredeti változatokhoz méltón érvényesülnének. Így csak érdekes kísérletről beszélhetünk. *MJGy*

**Telarc – Karsay és Társa**  
CD-80684



**THOMAS QUASTHOFF: THE JAZZ ALBUM – WATCH WHAT HAPPENS**



Quasthoff neve nem biztos, hogy minden jazzrajongóban élénk zenei emlékeket ébreszt. Korábban (1988-ban indult a pályája) a német romantika dalművészete, Bach kantátái és a Fidelio Don Fernando-szerepe tették a negyvenes korosztály egyik legnépszerűbb bassz-baritonjává. 2000-ben Grammy-díjat kapott a Legjobb Klasszikus Énekes Előadó kategóriában.

Jazzlemezén szintén megcsodálható gyönyörű orgánuma, előadói stílusa intelligens, s szemben például Kathleen Battle-lal, aki a jazzben is néha operaénekes marad, Quasthoff szinte tökéletesen adja elő a műfajban otthonosan mozgó croonert. A kíséret csupa sztárból áll, az Alan Broadbent-hangszerelések tetszetősek, viszont a lemez felét kitevő, vonóskarral dúsitott Nan Schwartz-arrangement-ok sziruposak. Nagy kár, Thomas Quasthoff hangja mást, jobbat érdemelne. *MJGy*

**Deutsche Grammophon – Universal**  
00289 477 6501



**DANIEL SCHNYDER: BRASS**



Daniel Schnyder svájci szaxofonos, zeneszerző. Ezen a lemezen saját, jazzes hangvételt, de inkább a komolyzene kategóriájába sorolható darabjai hallhatók. Ritka az olyan komponista, illetve előadó, aki mindkét zenei világban egyaránt otthon van. Úgy tűnik, ez Schnyderrel sem feltétlenül mondható el. A trombitaversenyét előadó klasszikus trombitás előadómódja nekem idegen. A rézfúvós kvintettre és Schnyder szaxofonológójára írott darabban a szerző játéka döccen, a kvintett viszont lenyűgöző. A basszusharmonia versenymű szólólistája, Dave Taylor stilisztikai törés nélkül, fölényes biztonsággal oldja meg iszonyúan nehéz feladatát. Schnyder számomra inkább a kompozíciós zenét jeleníti meg, el sem tudom képzelni, hogyan játszik Kenny Drew-val közös lemezén. Annak mindenesetre ajánlom az albumot, aki kíváncsi korunk legkiemelkedőbb rezes játékára. *FK*

**Marsyas – Varga**  
MAR-1802 2



**BENDE QUARTET: PICTURES****Dura Stúdió**

DS 420815

●●●●○

Hogy mennyire nem tudunk jól sáfárkodni értékeinkkel, és mennyire hiányzik a profi menedzselés a hazai jazz világában, arra jó példa Bende Zsolt pályája. Az Erdélyből indult, majd több éves amerikai tartózkodás után hazatért gitáros minden megnyilvánulása a mainstream modern jazz kiemelkedő teljesítménye. Széles körű elismertsége mégis várat magára. Itt ez a méltatlanul szerény kivitelű, nem egészen félórányi (!) játékidőjű új korong, öt megragadóan szép eredeti szerzeménnyel, amelyből négyet hősünk jegyezt. Társai is élvonalbeli zenészek: a tenoros Zana Zoltán, a minden formációban szívesen látott Szandai Mátyás és Zsolt állandó partnere Gary Willcox, a remek ütős és tehetséges komponista, az egyik darab szerzője. „Kiragadott képek életem fotóalbumából” – írja Zsolt a CD borítóján. Egy sokat megélt művész élményanyaga vérbeli jazzben elbeszélve.

MÁ

**TRANS-FORMATION: AZ EGÉR MOSOLYA****Periferic Records – Stereo Kft.**

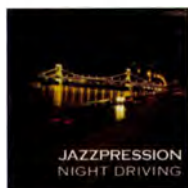
BGCD 180

●●●●○

Pozsár Eszter a műfajban mostohagyermeknek számító fuvala avatott mestere. A Coolactive együttes egykori vezetője néhány évig mamaszerepben improvizált, és most remek formában tért vissza a hazai jazzszintre. Új „transz”-formációjában még inkább érvényesül kiváló

hangszertudása. A jazz tágabb értelmezése, a konvencionális formáktól való elszakadás, kortárs- és világszenei elemek beemelése figyelhető meg debütáló lemezüket hallgatva. Mind ehhez nagyban hozzájárul a neves gitáros, Eichinger Tibor, akinek kompozíciói markáns profilt adnak a kvartettnak. Bravúros teljesítmény a korongon található tizenegy – különböző hangulatokat kifejező – darab egységes zenei megfogalmazása. Progresszív, érett alkotások, „kortárs jazzfantázia”. Eichinger korszerűbb gitárjátékot képvisel, mint a hangszer hazai művelőinek többsége. Frey György basszuszólam és Mogyoró Kornél ritmusketyeréi harmonikusan egészítik ki a produkciót.

MÁ

**JAZZPRESSION: NIGHT DRIVING****ICO Zrt.**

ICO 0601

●●●●○

A második lemez, az Éjszakai vezetés egyúttal a Jazzpression hatyúdala is hétéves pályafutása után. Nemrégiben deklarálta Sárik Péter az együttes megszűnését. Ezentúl saját formációval működik, miközben kompozícióival szép nemzetközi sikereket ér el. E korong repertoárjának felét is ő jegyzi érett darabjaival, melyek néha Jarrett-et idézik. Talán a legkevésbé karakteresszel kezdődik a lemez, melynek különösen nem tett jót az udvariás, nem túl jazzes, az egyéni hangzást jellemzőket elsimitő felvételi koncepció. Ami ezután következik az a mainstream legszebb pillanatait idézi Péter üde, latinos groove-jaival, pergő improvizációival, Tóth Sándor ropogós tenorhangjával, feszes swingjével. Frey György is hozott egy mozgalmasság és az egyetlen lassú darabot. Dörnyei Gábor korrektdobmunkával járul hozzá a Jazzpression emlékéhez.

SzP

**MARC MOULIN: I AM YOU****Blue Note – EMI**

382975

●●●●○

Sötét és lágy utazás testen és lelken keresztül. Ez az alcíme Marc Moulin friss lemezének, ami összegző munkának tekinthető a belga művész alkotásai között. A jazz-avantgárdista hosszú pályájának minden szenvedélyével flörtöl a felvételen, és mi mindennek a legjavát kapjuk. A számok a jazz, a blues, a chanson, a new soul és az electro érzékeny hangulataiból vannak szöve, amelyeket Christa Jérôme érzékeny énekehangja, Bert Joris trombitája, Fabrice Alleman szaxofonja, Philip Catherine zseniális gitárja és Marc orgonajátéka burkol finom groove-ba. Az I Am You csak sokadik hallgatásra mutatja meg igazi arcait, ahhoz viszont egy szempillantás is elég, hogy egy homályos lounge klub trendi chill out partiján találjuk magunkat, ahonnan nem is kívánczunk sehova. Legfeljebb egy felfedezőútra Moulin világában.

LK

**DANIELSON – DELL – LANDGRÉN: SALZAU MUSIC ON THE WATER****ACT – CD Bár**

9445-2

●●●●○

Ez a korong a 2005-ös JazzBaltica Fesztivál záróaktusaként a salzaui kastélypark tavára telepített vízi színpadon rendezett koncert anyaga. A kis horgászstégre hasonlító színpad épphogy elég a három muzsikusszámára, akik hajnali öt órakor, a felkelő nap tünényének csodálatos atmoszféráját idézik meg

zenéjükkel. A tizenegy tételből álló inkább közös improvizáció, mint kompozíció ugyanennyi kis hangulatot képvisel. Egy-egy d- vagy g-moll módus – később egy H-dúr is előfordul – különféle ritmikai felfogásban való körüljárásáról van szó. Lars Danielsson bőgős, Christopher Dell vibrafonos és Nils Landgren harsonás csodálatosan adja vissza a különleges időpont és helyszín egyedi ízét. Halljuk az ébredő madarak csicsérgését, éppúgy, mint a színpad felső részére rögzített fa szélharangok elbűvölő hangját, melyek csak fokozzák a koncertet rögzítő felvétel hangulatát.

FK

**JOHN ABERCROMBIE: THE THIRD QUARTET****ECM – MusicDome**

ECM 1993

●●●●○

A cím tárgyilagosan közli a tény: a Cat 'N' Mouse (2000) és a Class Trip (2003) után kezünkben tarthatjuk ennek a kivételes felállású kvartettnak (gitár- hegedű- basszusdob) a harmadik CD-jét. Amint elindul a Banshee című szám Baron finom swingjével és Mark Feldman rövid futamaival, majd belép Marc Johnson és felhangzik Abercrombie torzított gitárhangja, kiderül, a megszokott hangzás csiszolása, nem megújítása volt a szándék. „Ma a szabad improvizáció sokkal inkább úgy hangzik, mint a kamarazene, sem mint a free jazz.” Ez az Abercrombie-től származó idézet talán még egyetlen formációját sem írta le olyan pontosan, mint ezt a zenekart. Lenyűgöző az a harmóniai tudatosság, ahogy együtt muzsikálnak nem csak a szabad részekben, de az olyan standard kompozíciókban is, mint Evans Epilogue-ja vagy a Round Trip Ornette Colemanról.

PÁ





**DÖRNYEI GÁBOR: DRUMS, MUSIC AND FRIENDS!**

Szerzői – Hunnia  
HRCD 700



Dörnyei Gábor saját bevallása szerint első önálló albumával (It's Just the Beginning, 2001.) kezdte kialakítani „perkusszív” dobolási stílusát, melyet azóta is fejleszt. Ez a csiszolódás érződik friss korongján, a Drums, Music and Friends!-en is, melyre muzikusbarátait hívta meg. Az illusztris felállásokhoz hasonlóan a szerzemények is eklektikusak. A témákat néhol latinos hevület fűti, máskor lüktet bennük a szving, sodor a modern jazz lendülete, rockos torzított effektek húznak fúziós elektronikával ötvözve, vagy épp világzenei a hangulat. A stílus mégis egységes marad, és a kompozíciók jól eltalált arányai mellett ez a korong legfőbb erénye. Dörnyei igen gazdag és intenzív, valóban perkusszív hangzású dobolást produkál, s bár a technikai virtuozitás adott, a szerző eredeti, egyéni művészi hangja még kiforróban van. Az album mindenestre ígéretes állomás az úton. LK



**JUKKA PERKO: RETROSPECTIVE**

Blue Note – EMI  
68752



Aki már 17 évesen a Pori Jazzfesztiválon jamel, és erőteljes alt-szaxofon-hangja, virtuozitása miatt megkapja a Little Bird nevet, aki 18 évesen Dizzy Gillespie zenekarába kap meghívást – hogy a becenév így váljon teljes értékűvé, nos azzal

nem meglepő, ha már 37 évesen egy, a karrierje fontos állomásait fölildéző lemezt készít lemezkiadója, a Blue Note. A Retrospective-en hallhatjuk Perkónak a Severi Pyysalo vibrafonossal közösen alakított The Poppoo formációját, a Hurmio-orkeszt, akikkel az egykori finn tangóhős, Olavi Virta slágereit játsszák jazzesen (ezek igen bizarr darabok), a Virtuosi di Kuhmo kamarazenekarral készített felvételeit; saját kompozíciókat, finn népi dallamokat és például Jobim-számot. E gyűjtemény érzékletesen világít rá, hogy későn érő volta, gyökértelensége miatt szükségszerűen mennyire eklektikus a finn jazz, ugyanakkor micsoda tehetség minden idiómában Perko. BB



**ARI HOENIG: INVERSIONS**

Dreyfus – Karsay és Társa  
FDM AH 0906



Évekkel ezelőtt hallottam Hoenic The Painter című lemezét, s már akkor feltűnt tehetsége: nemcsak egy jó dobost ismertem meg, hanem – ami talán ritkább – egy ihletett zeneszerzőt, aki az élő albumon megnyerő biztonsággal kommunikált a ritmuszekcióval, s különösen annak másik oszlopával, Jean-Michel Pilc zongoristával. Most kiderült: amit akkor hallottam, nem csupán egyszeri fellobbanás, rövid szárnyalás volt: Ari Hoenic biztos léptekkel megy tovább a kitaposott ösvényen. Bögöst váltott, de Pilc most is kulcsszerepet játszik ezen a színekben gazdag, ismét Hoenic-szerzeményekben bővelkedő albumon. A trió a Simple Acoustic Trio, alkalmasint a Mehldau Trió színvonalán zenél, s hogy előadásait mégsem érezzük anynyira „artisztikusnak” vagy kifinomultnak, mint azokat, csupán azazal magyarázható, hogy a számokat nem pianista írta. MJQy



**CHIELI MINUCCI & SPECIAL EFX: SWEET SURRENDER**

Shanachie – CD Bár  
5145



A Special EFX együttest felejtethetetlen kollégánk, a Budapestről elszármazott ütőhangszeres, George Jinda alapította a gitáros Chiel Minuccival a nyolcvanas évek elején New Yorkban. Szép sikereket ért el, sok lemezt kiadtak változatos zenékel, különböző felállásokban, egy időben Szakcsi Lakatos Béla is rendszeres közreműködőjük volt. Jinda néhány éve elhunyt, akkor úgy tűnt, hogy a zenekar megszűnik, ám a Special EFX az elmúlt 25 évben olyan márkánév lett, amelyet Minucci nem hagy feledésbe merülni. Ez a lemez elsősorban róla szól, csupa saját szerzemény, kellemes szórakoztató „smooth” zene hallható rajta sok gitárszólóval, szintetizátoros hangszerelemmel, némi szaxofonnal és vokállal vegyítve. Magas igényű jazzkedvelők figyelmébe nem merném ajánlani ezt a CD-t, de háttérzenének, például autózvezetés közben, ideális DCs



**NESZTOR-MOHAI-GERÖLY-GLASER: ŐSZ**

Szerzői kiadás  
NCD 03



Nesztor Ivánt elsősorban a Zeneakadémia jazz tanszékének ütőhangszeres tanáraként ismeri a jazztársadalom. Ősz című lemezét vizsgálgatva jóleső érzéssel állapítom meg, hogy az érdeklődő hallgatónak módjában áll találkozni egyéniségének legkülönbözőbb oldalaival: a jazzmuzsikussal, népzenekeutatóval,

dalszerzővel, gondolkodóval és persze a pedagógussal is, hiszen akár csak előző másfél opuszán, partnere egykori tanítványa, Geröly Tamás. Eme projektben mindez Összeér, nemcsak a tizenöt percnyi Gyimesről a swingben lüktető zenéig, a konformtól a performanszig, szabad zenéig. Őszi dalok is felcsendülnek, melyekről a felvétel idején derült ki Iván számára, hogy mihez kezdjen velük – a hangtechnika túl sima tapintására csiszolta őket, de ezen sokat segít Mohai Tamás kíméletlen gitározása. Holokauszt-meditáció ősi kontextusba ágyazott klezmer... Ősz a nyárban... SZP



**SWING LADIES HUNGARY: ÁLOM**

Humaben Records



Vajon elegendő-e a sikerhez, ha egy big band csupa hölgyből áll? A gyengébbik nem jazzbéli jelenlétére gondolva örömmel kell vennünk, hogy akad 17 fiatal nő e honban, aki időt és fáradságot áldozva ezzel a zenélési gyakorlattal jegyzi el magát. A Swing Ladies Hungary látványa koncerten, egyenruhában bizonyára megnyerő. Bemutatózó lemezük kevésbé az. Négy instrumentális jazzszám kivételével táncdalok (köztük Máté Péter két szerzeménye) kaptak rajta helyet vendégénekesek – Behumi Dóra, Farkas Zsófi és Wolf Kati – előadásában. Hiába tanúskodnak szakmai érzékről Idrányi Eszter hangszerelemsei, hiába szvingel olykor lendületesen – saját szölisták híján Fekete István (trombita), Csepregi Gyula (tenorszaxofon) és Kollman Gábor (altszaxofon) improvizációi révén – a zene, ez a retro-egyveleg inkább a slágermúzeumba vagy nyugdíjastalálkozóra, mint a jazzbarátok polcára való. TQ



# Piaf és cigányzene

**Palya Bea négy lemezre szóló szerződést kötött a Naïve kiadóval**

*Egyre többet látni mostanában: női magazin címlapján, új filmzene énekeseként. Palya Bea autonóm, önálló művész lett. Karrierje európai léptékre váltott: megtalálta őt a független francia kiadó, a Naïve. Pályája történetét Bea most a Gramofon olvasói számára foglalta össze.*

❖ H. Magyar Kornél

**Gramofon:** Május közepén önálló koncertet adott a Nemzeti Hangversenyteremben. új filmzenét énekelsz. jószolgálati missziót teljesítesz... Melyik sikeredhez gratuláljak legelőször?

**Palya Bea:** Mindennek, amit eddig elértem, a zene az eredője, úgyhogy azt tartom a legfontosabbnak az egész életemben.

**G.:** A hallgató számára talán inkább a személyiségedből áradó szabadságélmény az, amely miatt a zenédet is ennyire szeretik, és amiért megtalálnak a magazinok szerkesztősei, sőt még a szociális egyenlőségért felelős miniszter is...

**P. B.:** Nézd, én szívesen foglalkozom sok mindennel, de csak addig, amíg nem kell az alaptevékenységemet feladnom. Vagyis ameddig a zene segítségével minden más megbízatást is el tudok látni. Az EU 2007-et az esélyegyenlőség évének nevezte ki, és minden országban két jószolgálati nagykövetet kellett választani a misszió népszerűsítése érdekében. Hivatalosan Kaltenbach Jenő jogászt és engem választottak, mondván, hogy rendszeres kulturális és társadalmi kapcsolatban vagyok több itthoni kisebbséggel is. De azt kell csinálnom, amit eddig, zenélni, a koncerteken pedig képviselni, hordozni, terjeszteni az esélyegyenlőséggel kapcsolatos értékeket. Ha jobban meggondolom, én magam is egy kis esélyegyenlőségi program vagyok. Az a gyönyörű útravaló, amit a szüleimtől kaptam dalokból, az élet szeretetéből, önmagában még nem elég az énekesi pályához, senki sem hitte igazán a családomban, hogy nekem ez lesz az utam, amíg én nem bizonyítottam.



**G.:** *A népzene, a világzene nagy öregjei segítettek a pályán, meg tudod fogalmazni magadnak, mit köszönhetél Sebő Ferencnek, Szőke Szabolcsnak és másoknak?*

**P. B.:** Igen, úgy érzem, mindegyiküktől igényességet tanultam. Magasra tették a mércét, és most meg kell tanulnom magammal szemben is ugyanilyen szigorú elvárásokat állítani. Sebő Feriről van egy kedves fotóm, a kisfia a hátára csatolva egy babaszékben, ő pedig fülhallgatóval elmélyedve ír, népdalt jegyez. Ez nagyon jellemző rá, ha csinál valamit, azt mindig maximális odaadással teszi. Hatvanévesen még mindig kivörösödik az arca, ha énekel, annyira belemelegszik. Személyesen, énekesként a tiszta dalszöveg-mondást várta el tőlem. Ez nem is csak technika kérdése, Feri azt az igényt követelte meg, hogy át akarjam adni a történetet, amiről szól a dal. Aztán megjelent az életemben a Szőke Szabolcs-féle színházi zenélés – a Hólyagcirkusz Társulat –, később a Folkestra Monori Andrással, az indiai zene szeretete Szalai Pétertől, valamint az első balkáni élmények koncertekről és kazettákról. Ezek markánsan más vonalat képviselnek a magyar hagyományhoz képest. Gryllus Samu több zenét is szerzett nekem – egy gyereklemez csináltunk közösen –, de a legnagyobb kihívást Weöres Sándor Psychéjének feldolgozása és felvétele jelentette nekünk.

**G.:** *A Palya Bea Quintet két éve létezik – azt mondják, a két év mérföldkő egy zenekar életében...*

**P. B.:** A zenekar létrehozása szükségszerű volt 2005-ben. Rengeteg mindenben részt vettem akkoriban egyszerre, elapróztam az energiám, és ebben elfáradtam. Akkor hoztam döntést, hogy egy mederbe terek mindent, és ezt megpróbálom igazán jó zenészekkel körülvéve megvalósítani. A kvintett tagjai különböző zenei háttérrel rendelkeznek: Szokolay Dongó Balázs fúvósként a népzene felől indult, aztán kezdett el játszani jazzformációkban; Lukács Miklós Szakály Ágnes cimbalomnövénydekeként a klasszikus zenéből érkezett a jazzbe; Dész András a jazzben tűnt fel először, és azután nyitott az ütőhangszerek világzenei alkalmazása felé; Novák Csaba zenei anyanyelve pedig a cigányzene és a magyar népzene, amelyet hihetetlen módon gazdagított jazz és világzenei formációkban szerzett tapasztalataival. Mindegyikükben – amellet, hogy a hangszerükkel jól bánnak – megtalálható ez a zseniális, a nyitottság és a zenei műfajok közti átjárás. Én magam népzene-sz énekesnek indultam, a legutóbbi lemezemen pedig már szinte alig vannak eredeti népdalok, kikötöttem a saját daloknál, a saját szövegnél.

**G.:** *Hallgatva a francia kiadónál megjelenő első lemezed felvételeit, igencsak eklektikus, de mégis koherens zene született, amely már inkább stilizáltan őrzi a népzene-t – abból is sok-félét. Nagyon markáns egyéni stílusa van, amelynek összefogottságán profi producer is dolgozott. Nem igényeltél túl sok megalkuvást a külső irányítás?*

**P. B.:** Stuart Bruce-szal a kiadó hozott minket össze. 25 éve van a pályán, és olyan felvételek vannak a háta mögött, mint például a Paco De Lucia–Al DiMeola–John McLaughlin gitártrio lemezei. Nagyon élveztük a profizmusát, és izgalmas feladat volt úgy ágyazni az ötleteit a zenébe, hogy az alapkoncepció megmaradjon. A lemezen több nagyon komoly kihívással is meg kellett küzdeni. A magyar mellett angolul és franciául is énekelek. Két angol dal személyes változata született meg, a Lover Man és Sometimes I'm Happy, valamint egy nagyon érdekes, French Medleynek keresztelt szám, ahol az építőteglák: Piaf és más sanzonrészeletek, magyar és román cigányzene, mégis saját sztori lett belőle.

**G.:** *Piaf és cigányzene együtt – ez elsőre elég merésznek hangzik...*

**P. B.:** Az ember maga a kapocs, aki dúdolás közben sokszor ösztönösen összepárosítja ezeket a dolgokat, és egyszerűen rájön, hogy a kettő már eggyé olvadt benne. Egyszerűen hagytam a folyamatokat fejlődni. Sokszor egy tarantella-dallam dúdolva egy moldvai táncdallamra kezd hasonlítani. Máskor egy Sarah Vaughan-féle szerelmes dal egy széki siratóra. Én ezeket a durvának tűnő, de mégis maguktól alakuló hasonlóságokat egyszerűen elfogadtam, a koncerteken pedig ezek az igazi sikerszámok, mert a stílusjáték rengeteg derűs pillanatot szerez.

**G.:** *Több erős külföldi szólista is közreműködik a felvételen. Nem volt nyomasztó a jelenlétük?*

**P. B.:** Ez volt a másik nagy kihívás. Sikerült megnyernem egy francia sztárszaxofonost, Vincent Le Quangot és a bolgár Theodosii Spassovot, aki öt számban kavalozik és egyben énekel is. Az első napon kicsit leblokkoltam: Spassov óriási művész, hatalmas tudással, hatalmas világsikerekkel. Kétkedtem: vajon képes vagyok-e együttműködni vele egy jam session után, amikor először zenélünk közösen a budapesti Bolgár Intézetben. Vívódtam egy ideig. A Sophia Express, amelyben játszok mégis az egyik kedvencem lett. A bolgár alapidallam 13+9 nyolcados, erre írtam egy szöveget: Minden mozdul, mégis teljes a nyugalom... így kezdődik, utazás, maradás... érdekes ellentétek.

**G.:** *Kicsit féltetek, mert láttuk már, ahogy a sikerrel járó kompromisszumok felőrlik a művészt...*

**P. B.:** Zenei dolgokban – a lemezkiadás és a fellépések terén – nem alkuszom, mert tudom, mivel fizetnék, mit kéne feladnom. Úgy szeretnék énekelni, hogy megmaradjon a sugárzás, a zenélés öröme. Ezt nem adom fel semmiért. ■

**Palya Bea honlapja:**  
www.palyabea.hu





**FANFARE CIOCĂRLIA:  
QUEENS AND KINGS**

●●●●●

A világhírű román rezesbandának már az előző, Gili Garibdi című albuma is pazar volt. Ha lehet, még nagyobbat durran a Queens and Kings. Az ötletgazdák most nem kevesebbet gondoltak, mint hogy meghívják az egész Balkán cigánységének reprezentánsait, sőt a spanyol Kalooome flamencósokkal kiegészülve egyfajta összeurópai koprodukciónak hoznak létre. A sztárparádé tökéletesre sikerült. Az említett andalúz testvéreken kívül ezúttal velük énekel a bosnyák Saban Bajramovic és Liliana Butler, a macedón Ema Redzepova, a bolgár Jony Iljev, a szerb Kal együttes, a román Dan Armeanca és Florentina Sandu, továbbá (a kakukktójás, mert nem énekes, hanem trombitás) Pancirel Constantandanche. Bennünket Micura Mónica (Mitsou) képvisel. A kompozíciók ebből fakadóan nagyon változatosak, mindemellett nem bonyolították túl őket, éppen elég volt, hogy mindenki hozta a megszokott formáját. Először magam is kételkedtem, lehetséges-e a gitárookra épülő flamenco zenét fúvószenekarral összehozni, de a két zeneszámban hallható eredmény tökéletesen meggyőző. Micura igazán büszkék lehetünk, a tradicionális beás cigány dal (pana cand nu te iubeam) kesergőjét szívbemarkolóan éneklí. De a modern feldolgozás is megy neki, amint a Kal-os Dragan Ristic Duj duj című rockos beütésű nótáját adja elő a román énekesnővel közösen. Bajramovic hangja talán már kissé megkopott, Ema Redzepova viszont még mindig elsőprő formában van. Szomonő aktualitás, hogy az együttes szíve, Ioan Ivancea klarinétos a közelmúltban elhunyt. Előre búcsúzott a lemezen, amikor a Farewell March-ot énekelte. De a végkicsengés pozitív, a Born to Be Wild a záró számuk. Majd meglátjuk, hogyan tovább Ivancea nélkül. *Pödör Bálint*

**Asphalt Tango – Varga**  
CD ATR 1207



**KHAMORO:  
LINGARA**

●●●●○

Igényesen feldolgozott autentikus magyarországi cigány népzene hallhatunk az autentikus szabolcsi cigánykultúra népszerűsítésével nevet szerzett Khamoro első lemezén. Van itt minden a szerbiai dallamoktól kezdve az erdélyiekén át az oroszos táncdallamokig, s természetesen az anyaországi vidékek is felsorakoznak. A műfajok is változatosak; pergetők, hallgatók, táncdallamok váltakoznak. A lemezbontó, akárcsak maga a Khamoro név, a napra, a napsugárra utal, és ez a vidám, napfényes hangulat a zenei anyagból is átsüt. Igazi cigány ízt hallunk, lendületet, pergő előadásban, a roma kultúra különleges színeit. Az eredetiség, a hagyomány, a természetes tehetség találkozik a megszerzett tudással, legyen szó akár a hangszerjátékban, akár a zenei szerkesztésben, a feldolgozásokban megnyilvánuló értékekről. A Khamoro muzsikáját hallgatva nem csodálkozunk, miért perdít táncra mindenkit az igazi cigányzene. Valami olyasmí energiát sugároznak, amely ténylegesen a fényvel fejezhető ki leginkább. A lemez címe, a Lingara csavargókat jelent – a címadó dal kifejezetten slágerszerű. Különben nehéz is választani, mindegyik önálló karaktert képvisel, bár az egyes hangulatok azért egy fűzére fűzhetők. Összekötő kapocs az a hagyományos, sajátosan díszített, időnként szinte „jajgató”, máskor jellegzetesen pergő énektechnika, amely olyan hitelessé teszi az előadásukat.

Érdekesek a hangszerelések is: a hagyományos régi cigány „instrumentumok”, mint a kanál, a kanna, a szájböngő, a füttyök, a pittyengetések, a csörgők mellett az újabb korok is felvonnak, mint a különböző húros hangszerek, a böngő, a gitár, a mandolin, a cimbalom, amelyet harmonika egészít ki, s tesz egészen modernné. *Pál Eszter*

**Fonó Budai Zeneház**  
FA-236-2



**KROKE:  
SEVENTH TRIP**

●●●●○

A tapasztalt lengyel triónak sorrendben ez a hetedik albuma, innen a címválasztás. 2000-ben elnyerték a német lemezkritikusok díját. Zenejüket klezmerimnek definiálják, de egyáltalán nem zsidó zenét hallunk a műfaj eredeti jelentésében, hanem valami egészen egyénit, modernet. Kroke jiddisül Krakkó városát jelenti, A harminc körüli fiúk ide jártak együtt a Zeneakadémiára. Magasan képzett muzsikusok, kettejük a Sinfonietta Cracovia tagja (ez Nigel Kennedy háziegyüttese is, ezért is szerepel a sztár a Kroke egyik korábbi albumán). Tomasz Kukurba fő hangszere a brácsa, de hegedűn, csellón és más hangszereken is profi. Jerzy Bawol harmonikán, Tomasz Lato pedig nagybögön játszik. Ebben az összeállításban akár hagyományos klezmer is játszhatnának, de ők messzebbre merészkednek. Avantgárd attitűdjükkel inkább csak alapanyagként használják a jiddis dalkincset. A tíz kompozíciót maguk jegyzik, de egy tradicionális dallam (Canon) is felcsendül a lemezen. Oly sok minden van ezekben a kompozíciókban, hogy nehéz behatárolni a stílusukat. Az első szám rockos – először azt hittem, egy Joe Satriani-CD maradt a lejátszóban, de csak az elektromos brácsa hangja és Kukurba játékmódja tévesztett meg. A csaknem egyórás albumot továbbhallgatva bebizonyosodik, hogy főleg a kortárs kamarazene és a jazz az ő világuk. A népzenei tartalmat leginkább a közel-keleti dallam és ritmusmotívumokban érhetjük tetten, de amint elkezdődnek kissé kényelmesen, népzeneként hallgatni, a kompozíció máris tovább kalandozik. E tanult zenészek kamarajátékán eltöprengve érdekes dolog találgatni, mi lehet megkomponálva, és melyiket improvizálják.

*Pödör Bálint*

**Oriente-IndieGo**  
RIEN CD 62





SÓVIDÉKI  
ZENEKAR



VAJDASZENT-  
IVÁNYI ZENE-  
KAR  
FEKETE ANTAL  
GYŰJTÉSIBŐL  
6-7.



Manapság, amikor könnyen elérhető a digitális technika, a táncházmozgalomnak szinte kötelessége megjelentetni azokat az egykori gyűjtéseket, amelyeket ma már nehezen ismételhünk meg. Részben azért, mert a nagy prímások közül sokan már nem nincsenek közöttünk, részben pedig azért, mert a muzsikálás alkalmai, a körülmények a rendszerváltással alaposan megváltoztak Erdélyben is, s ez nem feltétlenül jelentett pozitív fordulatot a hagyomány fennmaradása számára. Fekete Antal gyűjtései különlegesen, kitarásának köszönhetően sokszor olyan pillanatokat őriztek meg az utókor számára, amelyek nem minden gyűjtőnek adtak meg. Már a hatodik, illetve a hetedik lemeznél tart a kiadásuk, ezúttal a legendás Sóvidéki Zenekart hallhatjuk, akik egykor Korondon muzsikáltak, valamint a Vajdaszentiványiakat, Horváth Elek vezetésével. Ez utóbbi már csak azért is érdekes, mert a haladó gondolkodás jegyében, és az ízlés változásainak a kiszolgálásáért még a basszusgitár és számos, a magyar táncrendektől eredetileg idegen műfaj bekerült a repertoárba. Így például megtudhatjuk, hogyan táncolják a Marosmentén a tangót, a valcert és a foxot, s miként hatott a rádió és a jazz a magyar népzeneire. Következtethetünk arra is, mennyire folyamatosan változó, a korhoz alkalmazkodó, és mégis mennyire állandó bizonyos aspektusból a hagyomány. Mindkét lemez akár komolyabb tanulmányozásra is alkalmas, különösen azok számára, akik ismerik a két vidék muzsikáját. Mindkét lemezanyag bálókban készült, olyankor, amikor a maguk természetes közegében szólaltak meg a dallamok, mindenféle sallang nélkül. A negyedszázados felvételek megidézik Erdély szépségét, sajátos légkörét, az évszázados táncos és zenei hagyományt.

Pál Eszter



FABULA RASA:  
CSINDRATTA



Jó kis név! Hát még a cím... A lemezen az ősi és a modern keveredik, de olyan harmonikusan, olyan jólesően, hogy nem is érdemes bogozgatni őket, elég gyönyörködni! Mindjárt az Intro a mély alaphang fölött beköszöntő havajgatás imitációjával meditatív irányba viszi el a hallgatót, csakhogy nem időzünk ott sokáig, mert az egész továbbépülve „belenyílik” a „Semminek ágán”-ba, amelyben jobbnál jobb hangszínek mutatkoznak be. A Furfangos dal csak fokozza ezt: egy fia szöveg nélkül halljuk az emberi hangot (szájbögő, vokál) és az asszociációra bőven lehetőséget adó hangszereffekteket (ketyegésből sztepplépések). Az Istenem néhány ütésznyi bevezetőjéből még nem sejtjük, hogy milyen klezmeres meglepetés van készülöben, de aztán igazán örülünk neki, mint ahogyan a Kis Mókustáncnak is, ami a lírai vonalat képviseli (hegedű bevezetőjével már utal is erre). A 6-os és 7-es track hallatán mindenkinek táncolhatnékje támad... Aztán ismét egy lírai hangvételű dallam következik, a 9-es pedig az ír zenét juttathatja eszünkbe...

A 10-es akkordjai révén úgy érezzük, mintha már ismernénk a dalt, a 11-esben pedig érdekesen kevereg a zaklatottság és a nyugalom. Az Álom álom rengetegféle feldolgozása közül itt egy meditatív, rögtönzészzerű változat van jelen, illő hangszerelési köntösben. A Kendőm alá rejtelek visszaránt a pörgős, energikus valóságba, aminek szinte „logikus” folytatása a címadó Csindratta: a legszelembesebb megkomponált kaósszal. Persze azért a végén harmóniáivá simul...

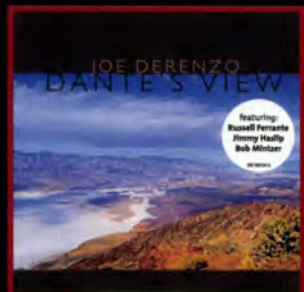
Remix zárja a sort: az Istenem, Istenem! motívumait halljuk vissza. Nem mondtam volna? Ötcsillagos!

Pődör Eszter

FolkEurópa – Hangvető  
FECD031, FECD032

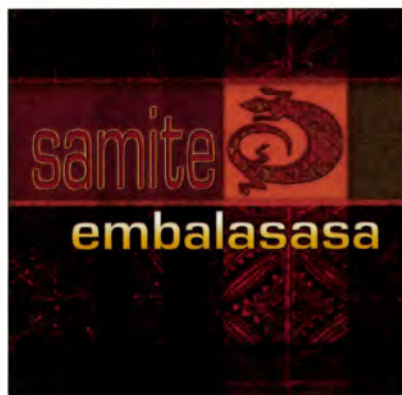
Szerzői kiadás – Hangvető  
FAB001

## JAZZ ÉS VILÁGZENE



Magyarországon  
forgalmazza  
**Varga István**  
(ist.varga@t-online.hu)





**SAMITE:  
EMBALASASA**



Az embalásasa egy csodaszép, szivárványosan csillogó gyík. Egy tünemény, amit mindannyian szeretnénk megérinteni. De jaj annak, aki megfogja, mert már a pusztá érintése is halálosan mérgező! Ezt az allegóriát választotta címadó témájául Samite, az Amerikában élő, ugandai születésű művész. Gyerekkorában a nagypapa zavarta el a botjával ezt a besurranó hullót. A szerző ezzel a csodalénnel utal a vágy halálos tárgyának szomorú következményére: az AIDS-re. Ugandai, kenyai népzenei motívumokon alapulnak kompozíciói. Egyaránt használ európai és afrikai hangszereket: akusztikus gitárt, basszusgitárt, még zongorát is, elmaradhatatlan a dobok és ritmushangszerek kísérete. Leggyakrabban Samite fő instrumentuma, a fuvola hallható (ő amúgy Kelet-Afrikában felkapott klasszikus fuvolista). Minden dalában cseng-bong a tájegység emblematisz pengetős hangszere, a mbira nevű hüvelykzongora. Ezen az albumon nem hallhatunk eksztatikus dobzenét. Rendkívül érzékeny, pozitív kisugárzású muzsikájában van valami az európai klasszikus zene időtlenségéből. Alkalmanként Steve Reich kompozíciós technikája igazolását, pontosabban annak mintáját halljuk itt, hiszen az afrikai zene lényege az ismétlésekben és a folyamatokban gyökerezik. (Reich maga nem nevezi minimálzenének ezt a stílusát.) Jőformán csak néhány dūr és moll akkord váltakozik, de hát az afrikai zene inkább ritmikailag bonyolult, mint harmóniailag. Viszont közelebb visz a meditáció, a transzba esés értelmezéséhez, átéléséhez. Őszinte hittel ismételteti, hogy az emberiség összefogására lenne szükség. Legálábbis ezt vélem kihallani belőle.

Pödör Bálint

Triloka – IndieGo  
TRICD82071



**KONSONANS RETRO:  
A PODOLIAN AFFAIR**



Vigyázat, tiszta forrás! Helyszínünk Dél-Ukrajna, a Moldáviához közeli Zagnitkiv falu. A Baranovsky családban muzsikos generációk örökölték egymásra a tudást. Tanúsítják, hogy ezen a többnyelvű vidéken mindig együtt muzsikáltak zsidók, cigányok, ukránok, oroszok, moldávok. A közkedvelt lagzis fúvószenekarok vegyes repertoár alakítottak ki. A zsidó zenészek, a szórakoztatóipar szolgáltatói mára megfogyatkoztak, kivándoroltak, ezért különösen fontos, hogy ilyen értékes, hagyományörző produkciók készülnek napjainkban. A banda nevének „retro” megjelölése is így értendő. Felállásuk: klarinét, alt-szaxofon, trombita, harmonika, harsona, tuba, nagydob – az a katonai, hason cipelt, ócska cintányérral felszerelt fajta – a nagypapa padlásáról. A tenyeres-talpas parasztrómantika mögött komoly technikai tudás és muzikalitás rejlik. Ezek a fúvósok tudnak gyorsan, pontosan és magasan virgázni, ugyanakkor lassúban és gyorsban egyaránt elragadóan ízes és érzelemgazdag a játékuk. A családi repertoárból főként a zsidó gyökereket ásták elő, de szinte mindenféle stílusú tánczenét hallunk: bulgaryas, sirba, dans, hora, doina, sher, freylekhs, khusidl. Mivel a népzeneben a stílusbeli átfedések természetesebbek, nem meglepő, hogy például egy-egy bulgaryast gyorsabban, sirbában fújnak. Egyik kedvencem a Kurka Chubaturka – ebben a tréfás, állatokat számológató dalban nem zenélnék, hanem énekelnek a férfiak. A zene és az egész repertoár a XIX. századbéli vasárnapitérzene és a pesti kávéházak hangulatát juttatja eszünkbe. Sajnálhatjuk, hogy az effajta meghitt, családi örömmelés nálunk már csak a nosztalgia része.

Pödör Bálint

Oriente-IndieGo  
RIENC2 62



**NEOFOLK:  
KEZDET**



Kezdetnek nem rossz, ismerjük el mindjárt az elején. Az „alapanyag” feltétlenül jó, többnyire a feldolgozások is, vagy nevezzük kidolgozásnak, hiszen nem feldolgozott, hanem inkább továbbgondolt dalok ezek. A borító szövegében említett népzenei gyökereket minden pillanatban érezzük, minden motívum ismerős, de érezzük azt is, hogy a „folk” mellett mi a „neo.” miféle hangszelési, ritmikái, harmóniai újítások rakódnak az archaikus réteg fölé. Mindjárt az elején jó a csellóval megidézett havajgatás (amit azért követ a tilinkós változat is), ez többször visszatér a lemez során ugyanúgy, mint az aszimmetrikus lüktetés. Meghitt, lassabb az Új élet virága, meg a különösen szép akkordokat felvonultató A szerelem sötét verem... De van itt tangóimitáció, kicsit rockos vagy keletiesen lüktető dal egyaránt. A közismert „Megfogtam egy szünyogot” dūros dallama talán a legsikerültebb feldolgozás mind között: játékos, szellemes, a végén hallható kis csattanó pedig valóban szépségdíjat érdemel. A sokszínűség, a változatosság fontos erénye a lemezen hallható számoknak, az átél, étellel teli előadásmód is mindenképp. Mindössze két kifogásolnivalót találtam: intonációs pontatlanság (2. track) és hangképzési modorosság (10. track, refrén), a többi előadási megoldás mind biztató. Hanem az egyes trackek hossza! Úgy találom, minden ötletnek jót tett volna egy kis „húzás”, nem kellett volna ennyire túlbonyolítani. (Konkrét példa az Árva vagyok kezdetű lassú parlando, ami telitalálat – a cselló hangsúlyos szerepe az egész lemezen nyilvánvaló –, de a gyors, szövegtelen részbe torkolló további fokozás már fölösleges, vagy új számhoz kellett volna fölhasználni.) Egészeben véve a jó kezdet már meghozta a fél sikert! Pödör Eszter

Szerzői kiadás – Hangvető  
BFP-01/06





**CSOBÁNOK NÓTÁI –  
SZERKESZTETTE  
JUHÁSZ ZOLTÁN**



Alapmű a furulyások és általában a furulyazene elkötelezettjei számára ez a korong, amelyen az erdélyi Bálványosváralja és Szásznyíres muzsikáját hallhatjuk. Erre egyébként Juhász Zoltán neve, akinek szerkesztésében napvilágot láttak ezek a felvételek, alighanem látatlanban is garancia. Most ismét nem okoz csalódást: a hangszer kiváló ismerőjeként olyan hagyományörzők játékát, énekét mutatja meg, akiknek előadása alatt szinte lúdbörzik a hátunk. Megelevenedik a pástorélet, s szinte belehalljuk a szöveget a dallamokba. Ezt különben ki is aknázza a szerkesztés, amely éppen az ének és a hangszerjáték összefüggéseit, elválaszthatatlanságát világítja meg, s ezzel sokat segít a gyakorló énekeseknek is a stílusjegyek el-sajátításában. Példatárról van ugyan szó, de kifejezetten élvezet csak úgy hallgatni is. PE

Fonó Budai Zeneház  
FA-238-2

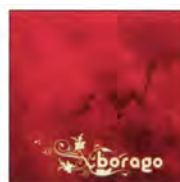


**FONDOR ZENEKAR:  
NÓTÁS SZILÁGY**



Tanulságos és termékeny kirándulást tett a Fondor Zenekar a Szilágyságban, s ennek szép példája az a lemez. Hiánypótló, hiszen első alkalommal szán-nak egy teljes korongot erre a méltatlanul háttérbe szorított dialektusra. Rögtön látszik, hogy a zenekar teljességre törekedett: az összes egykori etnikum, magyar, román, cigány és zsidó egyaránt helyet kapott, és a fontosabb táncrendek mellett még két köszöntőt is hallhatunk, valamint a Rákóczi-mars szilágysági változatát. Nagyszerű a szerkesztés, sokszínű a kép a Szilágyságról, mindössze a pergőbb részeknél érezhetjük néha úgy, hogy en-nél több erőt, spontán mulatságot vihettek volna az előadásba, a lassú nóták viszont rendkívül átéltek. Fontos állomás lehet ez a CD, hiszen alapvetően jól sikerült, és ezért felhívja a figyelmet a keveset játszott gyönyörű szilágysági muzsikára. PE

Fonó Budai Zeneház  
FA-235-2



**BORAGO**



A borágó kerti fűszer és gyógynövény. A Borago Hornai Anita énekes, fuvolista, Warnusz Zsuzsi, zongorista, billentyűs és Bizjak Gábor kürtös – utóbbiak is énekelnek. Zenei rendezőjük a trombitás Fekete-Kovács Kornél. A három magasán kép-zett s igen érzékeny muzsikus erdélyi magyar nép-dalokat hangszerel és ad elő, melyek, hallhatóan, lelkük részei, s azt remélik, azok a hallgató lelkébe is úgy beköltöznek, mint sajátjukba. Nem zenélnék: varázsolnak. Ahogy a dalokat, a természettel és önmagával még harmóniában élő archaikus ember mindennapi kenyerét elhozzák a modern, CD-hall-gató, városi emberek (melyek ők maguk is, hiszen modern hangszereket szólaltatnak meg), közben a saját, személyes világuk fűszerét is jó arányban hozzákeverik ehhez a testi, lelki és szellemi táplá-lékhoz. A Borago gyógyít, bódít, felemel. BB

Szerzői kiadás – Hangvető  
Borago2006

# Philharmonia Hungarica

**Az 1956-os emigráns magyar szimfonikus zenekar története hiteles dokumentumokkal.**

**Exkluzív CD-melléklettel a zenekar első magyarországi koncertjéről!**

Keresse a Libri, az Alexandra és a Lira és Lant hálózatok boltjaiban.



**SZABÓ DÁNIEL: EGYSZERŰ****Szerzői kiadás – Hangvető**

SZD01



Szerkesztésében, előadásmódjában egyaránt sokszínű kiadvány Szabó Dániel cimbalmos válogatása, amely, mindamellett, hogy rendkívül szórakoztató és igényes, még végig is kalauzol a hangszer tipikus előfordulási helyein. Hallunk keszervest, virtuóz táncokat, erdélyi, mezőföldi, dunántúli dallamokat, a cimbalom bemutatkozik dallamhangszerként és akkordkíséretként egyaránt, szőlőhöz hegedű és énekhang. Megelevenednek a nagy cimbalmosok: Tóni Árpád, Bóné Sándor, Márton Károly, Berkó Sándor, Czankó Károly, Csizmadia Illés, Tendli Pál, Mészáros László vagy Horváth Kálmán. Ebben a sokféleségben egy a közös: mind kidolgozottan, technikásan, stílushűen szólnak, érzéssel előadva. Ebben persze Szabó Dánielnek partnere volt Szalóki Ági és a zeneszerek is, akiknek köszönhetően könnyen megkedvelhetjük a cimbalmot, azt a hangszert, amelynek hangszíneit, lehetőségeit kevesen aknázzák ki ennél.

PE

**NOÉ MONDTA – BORNÉPEK DALAI****Etnofon – Hangvető**

ER-CD 088



Mulatságok, szüreti bálok, vagy egyszerűen csak a kellemes baráti összejövetelek elmaradhatatlan velejárója a nótázás, amelynek – különösen ha az asztalon pohár is van – gyakran témája a bor, a borivás. Már a témaválasztás is hiánypótló,

mivel ennek a kultúrának a népszerűsítésére eddig nem nagyon jelent meg hasonló kiadvány. Értékét növeli a kiváló szerkesztés, az, hogy a legtöbb tájegység, a legtöbb hangszerösszeállítás teret kap, akárcsak a sárospataki és debreceni kollégiumi diák bordalok vagy Tinódi egyik idevágó verse a Tabulatúra régizene együttes előadásában. Az előadók egyébként olyan kiváló népzeneészek, mint az Ökrös Kamara, a Técsői Banda, a Téka együttes, a Csalóka, a Fiastyúk, a Gajdos, vagy például Kiss Ferenc záró művét, az Ady verbunkját megszólaltató Etnofon Zenei Társulás.

PE

**NETSAYI: CHIMURENGA SOUL****World Connection – IndieGo**

WC 43065



A zimbabwei hölgynek ez az első szólóalbuma, de énekesként és szerzőként már régóta gazdagítja mások lemezeit. Szülőföldje és London között ingázik, gyakorta koncertezik, a hírek szerint nagyszerű előadó. A tradicionális kelet-afrikai zenét a brit poppal keveri. Folk, pop, jazz, soul: egyik hangulattól a másikba ejt. Szándékosan ennyire eklektikus, vagy urambocsá' lehet, hogy nem tudja, mit akar mondani – számomra nem egyértelmű. Akusztikus és elektromos gitár, basszusgitár és dobfelszerelés kíséri, ezek mellett különleges a kelet-afrikai népi hangszer, a mbira használata. Netsayi nagyon jó énekes, a hangja Erykah Badouéra emlékeztet. Az anyanyelvén, shonául és angolul adja elő dalait, melyek között vannak játékos és politikai szövegűek. Szerintem ebből a változatos anyagból kitelt volna akár két lemez is, egy folk- és egy popkorong.

PB

**BENJAMÍN ESCORIZA: ALEVANTA!****Riverboat – IndieGo**

TUG CD 1044



A Radio Tarifaival fényes karriert befutott granadai énekes szólólemezt készített. Az Alevanta csak abban különbözik a Radio Tarifa lemezeitől, hogy minden számot a showman-frontember, Benjamin Escoriza írt. Az anyaegyüttéstől megszokott stílust kapjuk: flamenco gazdagon átszőve móros elemekkel és némi funkcal. A mediterrán népek mindegyikétől sikerül itt a legjobb falatokat egy fogásba komponálni. Bár az alap az andalúz népzene, Escoriza túllép a hagyományos bulerias, solea, tango, rumba kötöttségein, hol rockkal, hol salsával vegyítve ezeket. Az egyik kompozícióban arab ud, ney, riq, daf hallatszik, a másikban indiai harmónium és tabla, némelykor pedig basszusgitár és dobfelszerelés „rántja össze” feszes löktetéssel a hangzást. Változatos, izgalmas menü, csak kissé rövid, mivel a tizenegy szám összesen csak negyvenkét perc.

PB

**TARTIT: ABACABOK****Crammed – Varga**

CRAW 34



Mali Timbuktu régiójából való ez az öt nő-négy férfi összeállítású tuareg csapat. Már a Festival in the Desert-en is óriási közönségsikert arattak, most egy mobil stúdióban rögzítettek tizenhárom zeneszámukat. Nagyszerűen átjön a spontán előadásmód, ahogy pszichedelikus, transzos zenéjüket hallgatjuk.

Mindannyian énekelnek, a nők közben rövid ritmusmotívumokat ismétletnek tinde dobjaikon, míg a férfiak pengetős hangszereken kísérnek, végül megszólal a legősibb tuareg hangszer is, az imzad, egy egyhúros tökhegedű. Mindezt tapssal és olykor jellegzetes „ululu” kiáltásokkal fűszerezik. A dalok mindegyikéről elolvashatjuk, milyen alkalomhoz kötődik. Megszólal a férfiak hivalkodó táncát kísérő zene, dal a vendégekkel rosszul bánó asszonyról, az öreg griot-ról, aki muzsikájával csodát tett, élet és halál forgandóságáról, sőt olyan is, amely őv a materialista életmód kísértéséről.

PB

**BEBEL GILBERTO: MOMENTO****Crammed – Varga**

Zir 30



Úgy érzem, a bossa-nova öröksége nemcsak előnyt, hanem egyúttal terhet is jelent a nagy Joao Gilberto és Astrud Gilberto lányának. Az énekesnő, Bebel eltávolodott a hagyományos bossa-novától. Rendben van, nem nosztalgiazenét akar játszani, hanem divatosat. Legújabb lemeze azonban annyira populáris, hogy csak a lounge, a legpuhább háttérzenék keretein belül értelmezhető. A dalokat Bebel és állandó partnere, Masa Shimizu (akusztikus gitár), valamint producere, Guy Sigsworth írta. Mindössze egy jazz standardet (Night and Day) és egy régi bossát (Caçada) dolgoztak fel. Shimizu hagyományos, bossa-novás technikával pengeti gitárját, Bebel pedig bűgő, fátyolos hangon, angolul és portugálul énekel. Ezenfelül viszont a szégyenszerű szintetizátor akkordok és a programozott dob gép kevés fantáziával megálmodott – hogy ne mondjam, ötletelen – ritmusai uralják a Momento hangzását.

PB



AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ  
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI  
SZAKÜZLETE



FONE, ALPHA, EGEA, ACT  
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,  
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,  
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,  
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,  
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás  
hétfőtől - péntekig 10-20  
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.  
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573  
www.cdbar.hu

# CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek  
a gregoriántól  
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD  
vétél-eladás

CONCERTO

1074 Budapest, Dob u. 33.  
E-mail: concerto.kft@t-online.hu



Telefon/fax: 268-9631  
Nyitva: H.-P.: 12-19 h

Lemeztisztítás

Postai utánvét

*Ez komoly!*

## AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest  
VI., Király u. 28.  
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:  
H-P.: 10-18  
Sz.: 10-14

A Gramofon magazinban  
szereplő CD-k  
megvásárolhatók,  
megrendelhetők az



Az MCD üzletlánc  
CD boltjaiban:

**MCD ZENEÁRUHÁZ,**  
VI., Jókai u. 40.

**MCD CAMPONA, XXII.,**  
Nagytétényi út 35-37.

ahol kiemelt klasszikus  
és jazz választékkal  
várjuk kedves Vásárlóinkat,  
továbbá  
belehallgatási lehetőséget  
biztosítunk a vásárlás  
megkönnyítésére!

# GRAMOFON

Megújult formában, kibővített tartalommal

**Az 1996-ban alapított zenei lap  
legjobb cikkei az interneten**

## GRAMOFON Online

www.gramofon.hu



# BEVEZETŐ ÁRAK

PROMITHEUS AUDIO TVC R5  
PASSZÍV, TRAFÓS ELŐFOK  
200.000 - FT



ZU DRUID MK4  
101 dB HATÁSFOK MÁSFÉL ÚT  
300W, 12 OHM IMPEDANCIA  
800.000 - FT - ALAPSZÍNBEN  
HELYIGÉNYE 30X30CM



NAIM AUDIOFIL LP ÉS CD,  
HDTT CD  
4800 - 7000 FT KÖZÖTT

ACOUSTIC REVIVE  
CD demagnetizáló RD-3  
80.000 - FT

YAMAMOTO A-08S,  
45-ÖS CSŐVEL 2X2 W  
797.000.- FT



PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D  
TELEFON: 325-8772, 438-0331 TEL./FAX: 325-9430  
E-mail: ppaudio@penna-poor.hu www.penna-poor.hu



„Minden hang ima, minden forma mester”

**ACCU PHASE**

**ACOUSTIC REVIVE**

**ACRO LINK**

ALTMANN

AUDIENCE

AUDIO RESEARCH

AUDIO REFINEMENT

CASTLE

DEQX

E.A.R. YOSHINO

**FLYING MOLE**

KIMBER KABLE

**LEBEN**

MANA ACOUSTICS

MICHELL

NAIM

NIRVANA

NOTTINGHAM

**OYAIDE**

PARASOUND

PROAC

PROMITHEUS AUDIO

REVOLVER

**SAEC**

SHAKTI

THETA DIGITAL

**TRANSFIGURATION**

**YAMAMOTO**

ZU

MOUNA

A BELSŐ CSEND

HANGJAI

JAPÁN BŐL...

A HARMONIKUS

LÉLEK ÉS A ZENE

TERMÉSZETESSÉGE

AZ EGYEDILEG

KÉSZÍTETT

ESZKÖZÖK BEN



PENNA-POOR KFT



## A „még olyanabb” hangzásélmény

**Ismét útjára indul a Lánc-reakció cikksorozat. A rövid tavaszi szünet után – reméljük, úgy találják – újabb érdekes, elgondolkodtató szempontokat, benyomásokat olvashatnak a High-End elvéről. Ez alkalommal Dés László Kossuth-díjas szaxofonművész, zeneszerző vállalta, hogy behatóan megismerkedik egy rendszerrel, melyet most is a Penna-Poor Kft. munkatársai választottak ki, miután gondosan felmérték a művész zenehallgatásra (is) használt szobájának paramétereit. S hogy hogyan vizsgázott a lánc a három hét alatt, melyet beszélgetésünkig ebben a bizonyos szobában töltött, s hogyan vizsgázott a High-End mint elv? Kiderül e cikkből.**

➔ Bércesi Barbara

Dés László igen hasonló érzéssel várta a rendszer érkezését otthonába, mint sorozatunk legelső szereplője, a Klukon Edit–Ránki Dezső művész házaspár. Vegyült némi rémület is a lehetőség kapcsán érzett kíváncsiságába, hiszen az idő számára is drága kincs, rengeteg határidős munka, fellépés, lemezfelvétel várja. De mivel rendkívül nyitott, szemlélődő természetű művészember,

örömmel állt elébe,

hogy tüzembe helyezték nála a 137. oldalon felsorolt elemekből álló láncot, míg saját DVD-játszóját, erősítőjét és 5.1-es rendszerű, meggyfából készült hangfalait a szoba sarkába tolták. „Amúgy teljesen elégedett vagyok a saját készülékeimmel”, vallja meg, de megjegyzi, hogy a vendégrendszer azoknál nyilvánvalóan még magasabb színvo-

nalat képvisel. Márpedig meglehetősen jó nevű gyártóktól származnak saját berendezései.

Természetesen nem volt ismeretlen Dés László számára a High-End hangzásélmény, korábban már egy, ugyancsak audiofil berendezések forgalmazásával foglalkozó ismerőssel voltak hosszú zenehallgató szeánsaik. Itt az analóg és digitális technika szembeállítására hozott extrém példaként egészen a régi tölcséres, sőt kurbilis gramofon hangzásának értékeléséig eljutottak. Nos ekkor Dés László már úgy érezte, az irrealitás vízeire eveztek... Hozzáteszi, zeneszerzőként számítógépes zenei programokat, többféle digitális hangmoduláló eszközt, samplert használ, de megfogadta, hogy nem esik néhány kollégája csapdájába, akik mohón kutatják és szerzik be a hangtechnikai újdonságokat. „Veszélyesnek tartom ezt a fajta végletességet, hiszen épp a lényeg, a zene sikkad el az effajta hozzáállás





során. Nem akarok technokratává válni, mert úgy érzem, elveszíteném azt a fajta érzékenységet, amely a zeneszerzéshez mint állandó improvizáláshoz szükséges. A legfontosabb az arányok megtartása, hogy ne váljon öncélúvá a technikai eszközök használata.”

Az otthoni zenehallgatás során Dés László legalapvetőbb igénye, hogy az általa használt rendszer egyfajta

### globális élményt

nyújtson számára, s úgy érzi, ezt a vendéglánc képes volt megadni. Hangsúlyozza, nem minden lemez esetében. Persze tisztában van vele, hogy mindent nem lehet elvárni a legmagasabb kategóriájú zenelejátszó berendezéstől sem, hiszen „a lényeg azon a kis korongon van, s szinte minden azon múlik, hogyan vették fel rá a zenei anyag. Ha ott baj van az arányokkal, a hangszínekkel, a hangtér kialakításával, azon nem tud segíteni a berendezés, sőt még jobban kiemelheti, pregnánssá teheti ezeket a hibákat. Tehát észnél kell lenni, és ezeket a fogyatékoságokat nem szabad a rendszer számlájára írni”, húzza alá. Mivel ő rendkívül tapasztalt zenehallgató, úgy érzi, szinte mindig képes azonosítani, ha a felvétel tökéletlensége a ludas, ezért a vendégrendszeren csupa számára jól ismert lemezt hallgatott, melyekről tudta, hogyan szólnak saját rendszerén.

Például Joni Mitchell *Both Sides Now* című, Vince Mendoza által hangszerelt albumát, amelynél rögtön felfedezett egy érdekességet. „Imádom Joni Mitchell hangjának sajátos vastagságát, „szőrösségét”, s bár a zenekar gyönyörűen szólott ezekből a hangfalakból, valahogy elnyomta az énekesnő hangját. Itt hangszínből, dinamikában jobban belesimult Mitchell a környezetébe, pedig tudom, hogy a saját rendszereimen – itthon is és a vidéki házámban is – hallgatva a lemezt nem ez történik.”

Az egyik legnagyobb élménye az ECM Records által megjelentetett Kurtág-album volt, melyen a Keller Quartet játszik. „Csodálatos a lemez hangzása, a hangszínek, a zenetés, a terrek, de maguk a művek is, nem beszélve az interpretációról”, mondja Dés László, akiben, láthatóan, élénken él ez a zenei élmény. „Még az előadók lélegzetét is halljuk, amellyel a saját, belső tempójukat segítik. Annyira élethű a felvétel, s ezt annyira támogatja a rendszer is, hogy a játékosok fiziológiai működése, ahogy együtt élnek a zenével, az is „átjön”. Olyan,

### mintha ott ülnék velük,

sőt „még olyanabb”, meséli. „Gyönyörűen szóltak a vonósok, és olyan érzetet adtak a hangszórók, mintha nem is sztereóban, hanem surround rendszeren hallgattam volna a kvartettet. Mélység és térérzet, úgy éreztem, benne vagyok a zenében!”

Kiemelte, hogy a vendég hangrendszer egyik határozott előnye, hogy tud kifejezetten lágyan szólni, amit főképp az akusztikus hangszereken előadott zenék esetében lehet

érezni. Ennek a jellemzőnek egy másik vetülete, hogy az általa megszokott berendezésekhez viszonyítva a „jövővény” lánc legmagasabb frekvenciatartománya mintha szűkebb lenne, mintha a magasak nem lennének annyira „kihegyezve” rajta. Jóllehet talán ez is csalóka érzet, hiszen a mai, minket mindenhol körülvevő kommersz felvételeknél és a silányabb minőségű hangszerekéknél előszeretettel alkalmazzák a magasak és a mélyek túlzott kiemelését, ami idővel alattomosan módosíthatja az ízlésünket. Mindenesetre az ő füle kívánt volna még egy kicsivel többet hallani a legfelső frekvenciatartományból. Dés László egyébként éppen elég nagy bajnak tartja, hogy mivel a fülünkkel bármit meg lehet tenni (nem csukhatjuk be, mint a szemünket), ezt rendszeresen ki is használják étteremben, üzletben, szinte bárhol. Pedig ez nem nevezhető zenehallgatásnak (legfeljebb akusztikai környezetszennyezésnek), hiszen az valódi jelenlétet kíván az embertől – ő maga legfeljebb egy órát tud koncentrált zenehallgatással tölteni.

Ha már kamarazenei tartunk, Dés László megemlíti, hogy Ralph Towner és Jan Garbarek 1976-os *Dis* című lemeze is ragyogóan szólt a rendszeren. Ez a felvétel is meg erősítette benyomását, hogy legszebben

### az akusztikus hangszerek

hangját képes visszaadni a lánc. Az apparátusok tekintetében azonban nem érzett számottevő különbséget a hangminőségben. Csodálatos élményként élte meg a William Christie *Les Arts Florissants* nevű társulata által előadott monumentális Rameau-opera, az *Hippolyte* et *Aricie* felvételének újrathallgatását a High-End rendszeren. „Fantasztikusan plastikusan szólt ez a felvétel. Emelkedett hangulatba kerültem, s nemcsak a nagyívű kompozíció miatt: a dús hangszerelésnek köszönhetően teljesen betöltötte a szobát a hangzástér. Nagyon jó a felvétel és az előadás is a korabeli hangszereken. Ez a zene tökéletesen állt a rendszernek.”

A napokon át tartó zenehallgatási folyamat betetőzéseként Dés László betette a lejátszóba Jeney Zoltán *Halotti*

### A DÉS LÁSZLÓNÁL ÖSSZEÁLLÍTOTT RENDSZER ELEMEI:

- Altmann Attraction D/A konverter
- Altmann BYOB erősítő
- Parasound D200 univerzális CD/DVD/SACD lejátszó
- Zu Druid MK IV hangfal
- Zu Gede összekötő és Zu Libtec hangfalkábel
- Acrolink 7N-DA6100 digitális összekötő kábel
- Oyaide Tunami hálózati kábel
- Mana asztalok
- Shakti Stone és On-Line
- Exxide 50 Ah spirálcellás auto akku, az Altmannok táplálásához
- Acoustic Revive RD-3 demagnetizáló





szertartás című liturgikus művének felvételét, mely a 2005. október 22-i bemutatón készült a Művészetek Palotájában. Óriási zenei vállalkozás ez, mintegy kísérlet az európai zenekultúra összefoglalására; a legkülönbözőbb korok formái szerepelnek benne a gregoriántól a kortárszenéig. A legintimebb hangzású tételektől az oratorikus felállásokig mindenféle apparátus megtalálható benne: szóló ének, vegyeskar és nagyzenekar, melyet ütőegyüttes, zongora és cimbalom egészít ki. „Örületos dinamikai váltások valósulnak meg akár egy tételen belül is. Ha az ember arra kíváncsi, mit tud egy effajta High-End rendszer, ahhoz ez a mű igen sok tanulsággal tud szolgálni. És nem utolsó szempont, hogy különösen jól van felvéve, ami nem kis dolog egy koncert esetében! Arra jutottam, hogy minden tekintetben, függetlenül a dinamikától, a hang-

szerek számától és hangszínétől, lebilincselő zenei élményt nyújt ez a rendszer”, összegzi véleményét. Egy kérdés erejéig még a rendszer

### kezelhetőségére

is kitértünk, s mindent egybevéve Dész László ezzel is maximálisan meg volt elégedve. A High-Endnél megszokott módon a lehető legkevesebb gomb és kapcsoló található a lánc egyes elemein. Ennél az egyedileg összeállított rendszernél két extra mozzanat adódik. Az egyik, hogy az erősítő és a D/A-átalakító akkumulátorról üzemel, amely időközönként természetesen töltést igényel, ám az egy éjszaka alatt elvégezhető. Nagy előny, hogy a rendszer működés közben nincs közvetlen kapcsolatban a hálózattal, és így mentes az onnan érkező zavaroktól. A másik különlegesség az a demagnetizáló készülék (képujkon), amely a CD-korong festékében lévő fémszemcsék mágneses viselkedését átmenetileg megváltoztatja, így a lemezek olvasása kevésbé veszi igénybe a lejátszó hibajavító elektronikáját, az olvasófej vezérlését, aminek következtében javul a reprodukált hang minősége.

Elég a lemez mindkét oldalát pár másodpercre a készülékbe helyezni, az eredmény pedig – bármennyire is büvészmutatványnak tűnik is a dolog – Dész László szerint is valóban hallható!

*(Egy nappal a beszélgetésünk után Dész László ismét felhívott, hogy elűjságojja, megvásárolta a Paul Motian, Joe Lovano, Bill Frisell és Charlie Haden nevével fémjelzett On Broadway Vol. 1 című CD-t, mert nagy rajongója az előadóknak, s kíváncsi volt, milyen érzés lesz egy olyan albumot meghallgatni a High-End rendszeren, amelynek hangzásáról korábban nem szerezhetett benyomásokat saját berendezésén. Csak szuperlatívuszokban szólt róla, kiemelve a saxofon különlegesen meleg tónusát, amelynél még a nád hangját is hallani lehet. „Ez a zene maga a jazz.”)*



## A teremhez kötött sztereofónia

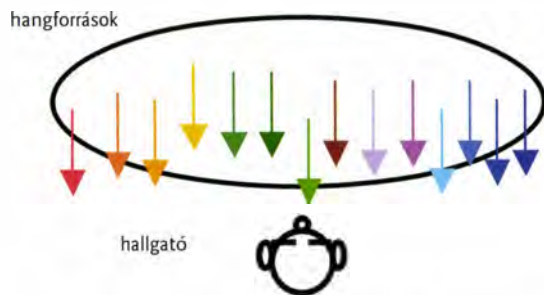
# A felvételek hangszórós hallgatása

Előző számunkban az emberi irányhallást szolgai módon utánzó műfejes hangfelvételi eljárást mutattuk be, amely kifejezetten fejhallgató „fejhez kötött” hangzását, valamint a szemközti középirány hiányát a szakma is komoly hátránynak tekintette, megszületett a napjainkban általánosan alkalmazott hangszórós sztereofónia. A következőkben ennek technikáját mutatjuk be olvasóinknak, először azt vizsgálva, hogy hogyan célszerű elhelyezkednünk a hangszórók előtt.

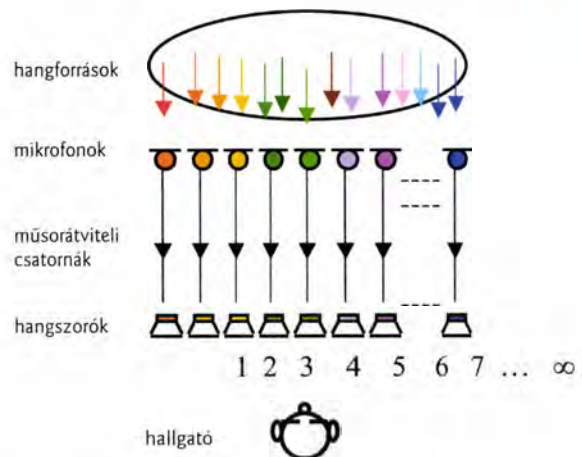
➔ Ujházy László

A műfejes eljárás „fejhez kötöttségének” mintájára a hangszórós sztereofóniát teremhez kötöttként jelöljük, ahol a „terem” azt a helyiséget jelenti, amelyben a hangszórókat elhelyeztük, a „kötöttség” pedig arra utal, hogy a hangszórók eleve meghatározzák a hangok megszólalási helyét, tehát zenehallgatás közben bárhogyan is mozgunk, képzeletünk pódiuma a helyén marad. Am sajnós itt is megalkuvásokkal kell megküzdenünk, ezért – mint látni fogjuk – a pódium a helyén marad ugyan, de belső irányai mozgásunk következtében megváltozhatnak, ami megint csak nem felel meg a természetes, koncerttermi hallgatásnak.

Miből erednek az említett megalkuvások? Az alábbi vázlaton felülnézetben láthatjuk, hogy egy koncertteremben a pódium irányából végtelen sok hangforrás hangja éri a hallgatót. (Végtelen, mert elméletileg a hangszerek szinte valamennyi pontja sugároz.)

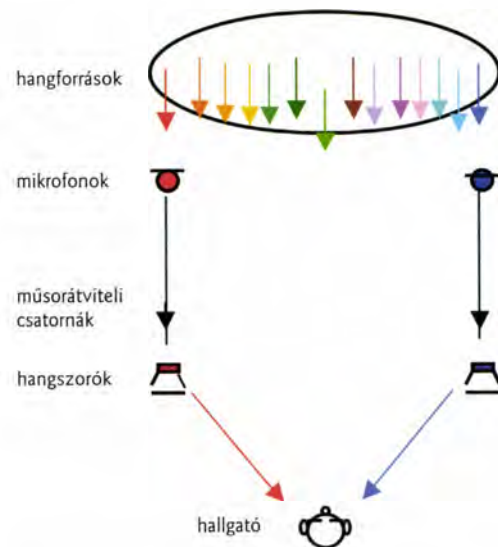


Ha ezt a hangélményt nagyon pontosan szeretnénk a hangtechnika eszközeivel közvetíteni, akkor ehhez végtelen számú mikrofon és egymástól független műsorátviteli csatorna, a meghallgatás helyén pedig végtelen számú hangszóró lenne szükséges:



### Köztes hangirányok

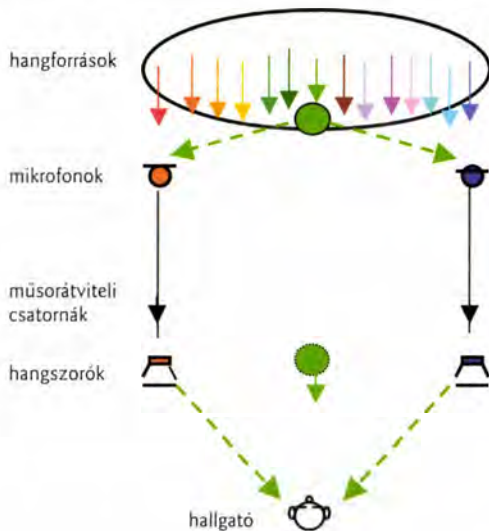
E megoldás elméleti szempontból rokonszenves lenne, hiszen az irányokat pontosan megjeleníti, azonban a gyakorlatban kivitelezhetetlen. Ezért a sztereó hangtechnika kidolgozásakor csak azt a minimális csatornaszámot vették figyelembe, amennyi feltétlenül szükséges a sztereó hangkép kialakulásához, így jött létre a jelenleg is általánosan alkalmazott kétcsatornás rendszer. (A sztereózás történetéből tudjuk, hogy Stokowski már 1933-ban megvalósította a háromcsatornás rendszer kísérleti modelljét, de a hanglemeztechnika – a hangbarázdák két oldala következtében – csak két csatornát tett lehetővé.) Így az előző ábrát a mai kétcsatornás gyakorlat szerint szimbolikusan átalakítva a következőre jutunk:



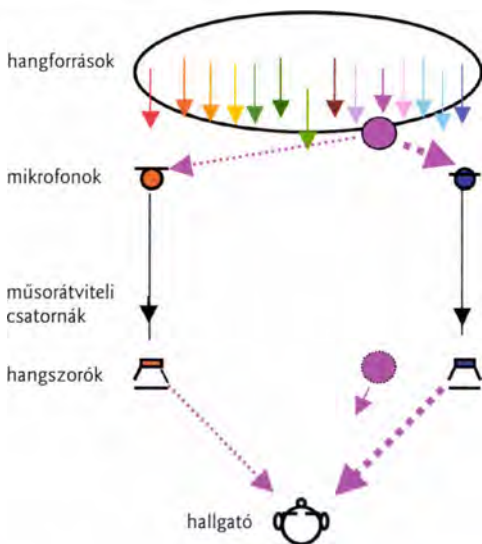
A vázlat alapján egyértelmű, hogy a bal mikrofon előtt megszólaló hangforrások döntően a bal hangszóróban szólnak meg, így azokat a hallgató is balra lokalizálja. Ugyanez történik a jobb oldalon. Mi történik a többi



hangiránnyal? Szerencsére e két mikrofon azokat is érzékeli, tehát e közties hangirányok is megszólalnak a hangszórókban. Melyik irányból? Ez attól függ, hogy a pódiumon a két mikrofonhoz képest hogyan helyezkednek el. Az alábbi vázlaton példaként bemutatjuk, hogy a pódium közepén lévő hangforrás – mivel a két mikrofontól azonos távolságban van – a két mikrofonban minden tekintetben azonos feszültséget kelt. Hangja a két hangszóróban is azonos fizikai jellemzőkkel szólal meg, ezért a fülünkhöz kapcsolódó agyi értékelésünk is a hangkép közepére lokalizálja:



Ha most egy másik példaként egy olyan hangforrást választunk ki, amelyik a pódium jobbközép területén helyezkedik el, akkor az előbbi állapot annyiban változik meg, hogy hangja nagyobb intenzitással (és korábban) jelenik meg a közeli jobb, mint a távolabbi bal mikrofonban illetve csatornában. Ennek megfelelően alakul a két hangszóró által sugárzott hangok fizikai különbsége is, s a hallgató úgy érzékeli, mintha a hangforrás a jobbközép irányban szólalna meg:



E két példa jelzi, hogy a pódium bármelyik iránya leképezhető a hangszórók segítségével, azonban határozott irány lokalizáció csak a két hangszóró közötti irányokból – az úgynevezett bázison – lehetséges.

### Hangok a bázison túlról

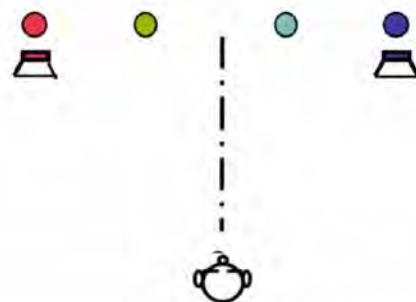
A két hangszóró alaposan megtéveszti hallásunkat, ráadásul e megtéveszthetőség viszonylag gyorsan, szinte automatikusan tanulható folyamat. (A „kezdő” sztereós még hajlamos arra, hogy a középirányt ne középről, hanem egyidejűleg balról és jobbról hallja – tehát a két szélső irányból, ahogyan az valójában történik, – ám ezt a „rossz szokását” igen hamar elfelejti, és hagyja magát megtéveszteni. Persze ha nem így lenne, akkor sohasem élvezhetné a kétcsatornás sztereót!)

A két hangszóró által közbezárt bázison kívüli helyekről határozott lokalizációval nem hallhatunk hangokat, tehát nem fordulhat elő, hogy a bögőt a jobb hangszórón túlról érzékeljük. Egyes effektusoknál azonban határozott irány lokalizáció nélkül is elérhető olyan hatás, mintha a hangkép minket körülvevő a bázison túli területekre is kiszélesedne.

Írányérzékelésünk említett megtévesztéséért azonban nagy árat fizetünk: a látszólagos hangirányok csak akkor alakulnak ki tudatunkban „irányhelyesen”, ha – a hangszórók környezetében szimmetrikusan azonos akusztikai állapotot és azonos hangszóró-beállítást feltételezve – pontosan a hangszórók szimmetriatengelyében helyezkedünk el.

### Mi történik, ha e tengelyből kimozdulunk?

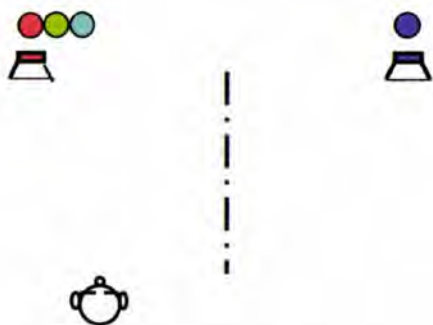
Tételezzük fel, hogy a felvétel 4 konkrét irányt tartalmaz: a bal, balközép, jobbközép és jobb irányt. A szimmetriatengely egy megfelelő helyén hallgatva ezek arányosan meg is jelennek a hangképben:



A szimmetriatengelyből balra kimozdulva azt tapasztaljuk, hogy a virtuális irányok a közelebbi hangszórónál húzódnak össze, míg a távolabbi szélső irány a helyén marad. Oka, hogy mivel a virtuális irányok kialakításában a bal hangszóró is részt vesz, ezért a távoli jobb hangszóróhoz viszonyított közelsége „előnyben részesíti”, azaz a jobb hangszóró szerepe a virtuális irányok kialakításában csök-

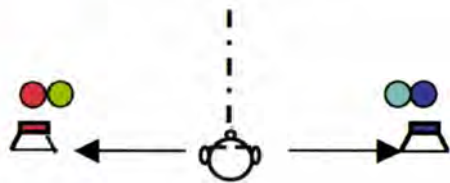


ken. A jobb viszont valóságos hangforrás-irány, műsorjeleit csak a jobb hangszóró közvetíti, s ennek megfelelően minden helyzetünkben a helyén marad:



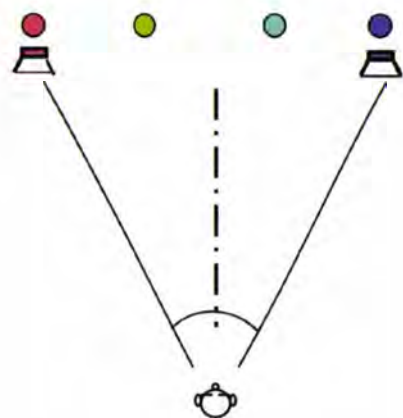
Tehát a szimmetriatengelyből kimozdulva a virtuális irányok minket követve elmozdulnak, a hangkép sztereóhatása felborul, ezért szükséges a szimmetriatengelyben elhelyezkednünk. Kérdés azonban, hogy ez a hangszóróktól milyen távolságban történjen?

Példaként továbbra is azt az esetet tekintjük, amikor a hangfelvétel a négy korábbi irányt tartalmazza, elsőként azt vizsgálva, hogy mi történik akkor, ha ezt a felvételt a hangszórók síkjában elhelyezkedve hallgatjuk?

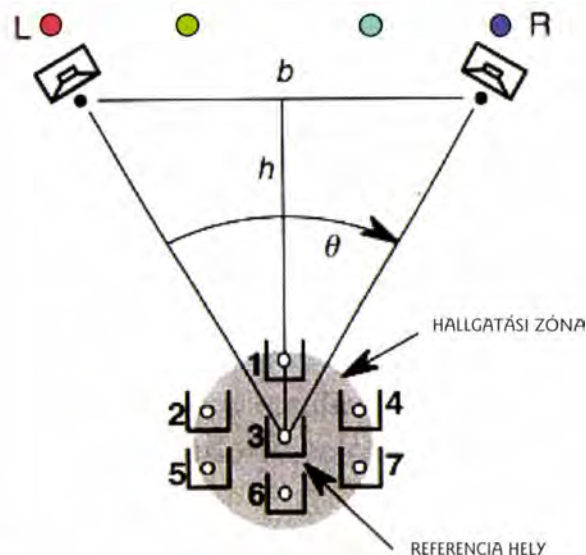


A hangkép ilyenkor kettészakad, „kilyukadva” a két szélső hangszóróban koncentrálódik, s az iránybenyomások annyira függenek fejmozgásainktól, hogy még a legkisebb elmozdulásunkra is megváltoznak.

A hangszórók síkjától erőteljesen eltávolodva a hangkép irányai fokozatosan a helyükre kerülnek, azonban igazán arányosak csak olyan távolságban lesznek, amelyben a hallási szög már annyira lecsökken, hogy irányfelbontásunk (például két közeli szomszédos hangirány megkülönböztethetősége) romlik:



A szubjektív tesztek során a körülbelül 60 fokos hallási szögnél (amikor tehát a két hangszóró velünk egy egyenlő oldalú háromszöget alkot) találták meg azt a kompromisszumot, amelynél a hangkép még arányos, (mert a bal-közép-jobbközép irányok szélekre húzódása alig észrevehető), viszont a hallási szög az előző példához képest mégis nagyobb. Ezért a „szabványos” meghallgatási elrendezésre (és ezzel együtt az otthoni zenehallgatásra) vonatkozó nemzetközi ajánlás a 60 fokos hallási szöget javasolja, és természetesen minél inkább a két hangszóró szimmetriatengelyében. Ezt a változatot már az említett ajánlás közlésével mutatjuk be:



$b$ : a két hangszóró távolsága (javasolt értéke: 2–4 m)

$h$ : az optimális hallgatási hely távolsága a hangszórók síkjától (értéke:  $\sim 0.9 b$ )

$\Theta = 60^\circ$  ( $h = \sim 0.9 b$  esetén automatikusan kiadódik)

A sátrózással jelölt hallgatási zóna maximális sugara 0.7 m, tehát „családi” hallgatásnál össze kell tömörülni, s ezen belül a referencia helyen (3) a legjobb az irányérzékelés.

Az említett és a rajzon is látható elhelyezkedési megkövetültségek a következményei annak az egyszerűsítésnek, amelynek értelmében az elméletileg végtelen számú hangátviteli csatorna helyett csupán kettőt alkalmazunk. Ám, ha jól meggondoljuk, ennek az egyszerűsítésnek is köszönhető, hogy a sztereó technika az 1950-es évektől olyan gyorsan elterjedhetett.

A fenti rajz a hangszórókat már a hallgatók felé irányítottan ábrázolja. Ennek akusztikai hátterét és általában a hangszórók – olykor nehezen kifürkészhető – „lelkivilágát” a következő számunkban mutatjuk be olvasóinknak, szándékunk szerint a lakószobai hangszóró-elhelyezést is segítve. ■





LINN



# Playmate of the month

Az új LINN SONDEK LP12 SE ÉS AZ EKOSSE HANGKAR







Bemutatóterem:

1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4.a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Linn • Mark Levinson • Ayre • MartinLogan • Audio Physic • Conrad Johnson • VAC • VTL  
Magnum Dynalab • Sophia Electric • Solid- Tech • Nordost • SME • Benz- Micro • Lumagen



**Limar Audio**  
[www.limar.hu](http://www.limar.hu)



## „Az üvegfalon innen vagy túl?”

**Matz László a Magyar Rádió nyugalmazott Erkel-díjas zenei rendezője és fia, Matz Ádám, aki a Classic-Sound Hangstúdió egyik alapító hangmérnöke. Ők ketten egyet akarnak: megmutatni az igazi értéket a zenében, méghozzá olyan alázattal és szerénységgel, mely csak az igazán nagy tudású emberek sajátja.**

➔ Lőrincz Judit

**Gramofon:** Németországban, a Hamburgi Zeneakadémián végzett karmesterként. Hogyan lett zenei rendező és miért választotta ezt a hivatást?

**Matz László:** Világ életemben zeneszerző vagy karmester, esetleg mindkettő szerettem volna lenni, és nagyon sokáig kitartottam ezen elképzelésem mellett. Egyszer hírt vettem, hogy a Rádióba zenei rendezőt keresnek. Hosszú hospitálás után – mentorom Erkel Tibor volt – elkezdtem dolgozni. Azt gondoltam, megismerkedem, illetve megpróbálkozom ezzel a mesterséggel is, de csak átmenetileg... Mert nem könnyű az elhatározás: az üvegfalon innen vagy túl állapodjak meg. Ez volt életem legnehezebb tizenöt éve, ugyanis ennyi ideig tartott, míg be mertem vallani magamnak, hogy megtaláltam az igazit, hogy jól választotam, s ez lesz a hivatásom: zenei rendező leszek.

**G.:** Főként komolyzenét rendez, és hatalmas repertoár fűződik a nevéhez. Mely zenei területek állnak a legközelebb önhöz?

**M. L.:** Az opera, illetve a szimfonikus művek. Edita Gruberova operafelvétele a Rádiózenekarral életem maradandó emléke. Szimfonikus darabok és kamarazene rögzítésében is szívesen veszek részt. Minden műfajban megtalálom azt az értéket, és azt a pontot, ahol a felvétel létrejöttét segíteni tudom. Az egyik kedves, de talán a legnehezebb munkám Vásáry Tamás koncertsorozatának CD-felvétele volt a Zeneakadémián, amikor Beethoven, Schumann, Csajkovszkij és Brahms csaknem valamennyi szimfonikus műve megszólalt. Azért olyan emlékezetes ez a felvétel, mert szokatlan körülmények között történt. Mindössze a nyilvános főpróba és az esti hangverseny hanganyaga állt a rendelkezésemre. A próba közben azonnal döntenem kellett, melyek azok a pontok a partitúrában, amelyeket még a délelőtti folyamán – a közönség előtt, mintegy a koncert részeként – javítanunk kell. Azt hiszem, hogy ez volt a legtöbb, amit a szakmában nyújtani tudtam, és erre igazán büszke vagyok. Itt említem meg kitűnő rádiós kollégáimat, Mosó Endrét és Schlotthauer Pétert, akikkel az elmúlt évtizedekben számos nagyszerű felvételt készítettünk.

**G.:** Úgy hallottam, ön a legalaposabb a magyar zenei rendezők közül...

**M. L.:** Érezni kell, hogy milyen és mennyi rendezői aktivitást igényel a produkció. Természetesen szeretettel bábáskodunk az új felvétel születésénél, de mindig jó a mértéket tudni, mérlegelni, hogy az utómunka milyen mélységig szükséges. Elsősorban a zeneszerzőt és a kompozíciót kell fi-

gyelembre venni, majd az előadót és végül minden más zenei és hangtechnikai tényezőt. Az alaposság ez esetben annak a mérlegelése, hogy mennyire érdemes beavatkozni.

**Matz Ádám:** Főleg koncertfelvételeknél szoktunk azon vitatkozni, hogy érdemes-e egy-egy köhögés vagy zöreij miatt megszakítani a mű folyamatosságát, és szinte mindig arra jutunk, hogy a zene fontosabb a steril hangzásnál...

**M. L.:** Még ifjú rendező koromban Andor Évával gyönyörű Scarlatti-, Stradella-, Gluck- és Händel-áriákat vettünk fel: ezek voltak az első igazán önálló munkáim. Lelkiismeretesen javítgatva, legjobb tudásom szerint megvágtam a felvételeket – az akkori technika szerint magnószalagon –, majd meghallgattam az eredményt, és óriási csalódás ért. Úgy éreztem, hogy a felvétel ugyan makulátlan lett, de valamit nagyon elrontottam, mert megszakadt a zene érzékeny folyamata, Ekkor kiderült számomra, hogy a technika segítségével éppen az ellen dolgoztam, amit el akartam érni. Természetesen majdnem mindent visszaállítottam eredeti állapotába.

**M. Á.:** Ebben a mesterségben szerintem az a lényeg, hogy a műszaki precizitást úgy ötvözzük a művészettel, hogy az a zene javára, ne pedig öncélúvá váljon. Ez talán a legnehezebb dolog, mert a meglévő technikai eszközeinkkel már szinte mindent meg tudunk oldani. Mérték és önkontroll szükséges hozzá, hogy irányítsa ezt a fajta kreativitást.

**G.:** Már gyermekként tudatosult önben, hogy édesapja nyomdokaiba lép?

**M. Á.:** Azért ez nem volt ilyen tudatos döntés. Zenei környezetben nőttem fel, és abban sincs semmi különös, hogy egy fiatal srác műszaki dolgok iránt is érdeklődik. Minden gyereket érdekel a repülő, a rakéta vagy az autó működése, de engem az is izgatott, hogyan szólal meg a hang, a zene. Tizenéves koromban tudtam először megfogalmazni magamban, hogyan kapcsolódik össze a technika és a zene. Ekkor már csellózni is tanultam. Meghatározó élmény volt számomra, hogy édesapám kollégái mellett láthattam, átélhettem, hogyan működik a hangfelvételi technika. A műszaki főiskola már a „nyelvtant”, a rendet adta. Aztán idővel világossá vált számomra a hangmérnöki és a rendezői munka elválaszthatatlan egysége.

**G.:** Fiatal kora ellenére a budapesti Classic-Sound Hangstúdió egyik alapító-tulajdonosa. Hogyan és milyen céllal jött létre a stúdió?

**M. Á.:** Juhos Gábor cégtársammal hoztuk létre 2001-ben.





Fotó: Németh András Péter

Vele immár tíz éve dolgozunk együtt. Ő hasonló érdeklődésű, azzal a különbséggel, hogy amíg én, képletesen szólva, a Magyar Rádióban nőttem fel, ő az Operaházban. Tulajdonképpen együtt nőttünk bele a szakmába, tanultuk meg, építettük föl magunkban, magunknak azt a stúdió-rendszertervezést, amellyel meg tudjuk valósítani a művészek és a magunk elképzeléseit. Fontos, hogy a műszaki tanulmányok mellett mindketten anyanyelvi szinten beszéljük a zenét. Így számunkra egységet alkot a klasszikus, szimfonikus műfaj, a jazz, a musical vagy a filmzene...

**G.:** *Úgy tudom, van a stúdióknak még egy másik fontos profilja: a külső helyszíni hangfelvételek készítése. Mi a különbség a stúdiómunka és e között?*

**M. Á.:** A külső helyszíni felvételek készítése sokkal közelebb áll hozzám, mint a stúdiózás, mert valahol azt érzem, ez arról szól, hogy emberek muzikálnak embereknek. A négy fal között, a stúdióban, a piros lámpának játszani még a legnagyobb művészeknek is megterhelő. Számomra ez a legfontosabb mérnöki feladat: hogy műszakilag se legyen másodrendű az élő hangfelvétel a stúdiózáshoz képest. Nagy kihívás számomra ennek feltételeit megteremteni, s úgy érzem, a legjobb felvételeimet élőben készítettem. Ez az, ami engem igazán inspirál. A nagy varázslat valahol ott kezdődik, amikor van két koncert és két próbafelvétel: ebből az anyagból lehet egy igazán élő, de az apró hibáktól mentes produkciót létrehozni. Ha létezik tökéletes felvétel, én ezt hívom annak.

**M. L.:** A változó feladatokat s egyben lehetőségeket a különböző megbízások adják. Az előbb említett Vásáry koncert-sorozat a Zeneakadémián, vagy a napokban elké-

szült felvétel a 6-os stúdióban Rost Andreával más-más körülmények között készült. Nem tudok választani a két módszer közül, mert mindkettő tökéletes lehet a maga nemében. Ez nem azon múlik, hogy élő vagy steril stúdiófelvételtől van szó, hanem hogy az előadók művészetén keresztül átsüt-e a szerzői szándék.

**M. Á.:** Végül is arról van szó, hogy a zene tartalmát juttassuk el abba a két kis dobozba, amelyek az emberek otthonában szólnak. Az a művészet a mi szakmánkban, ha annak a bizonyos művészi kisugárzásnak legalább egy töredékét vagy minél nagyobb részét sikerül átjuttatni ezen az átviteli láncon.

**G.:** *Mely felvételeire a legbüszkébb?*

**M. Á.:** Meghatározó élmény volt számomra Rico Saccani rengeteg koncertfelvétele, amelyeken már felnőtt hangmérnökként dolgozhattam együtt azokkal a rádiós mesterekkel, akiktől gyermekkorom óta rengeteg inspirációt és tudást kaphattam. Hasonlóan emlékezetes volt Haydn Teremtés című oratóriumának élő felvétele Vashegyi Györggyel. Talán itt sikerült megvalósítani mindazt, amiről az imént beszéltem. A másik kedves munkám volt gondolkodásom, Déri György professzor szólólemezeének felvétele, melyet egyedül készítettem el. Az volt a kérése ugyanis, hogy ugyanúgy csak ketten legyünk a stúdióban, mint annak idején a csellóórákon. Ám ez alkalommal az üvegfal más-más oldalán ültünk.

**G.:** *Dolgoztak már valaha együtt, apa és fia?*

**M. L.:** Természetesen. A Classic-Sound készített egy hang-lemez-sorozatot Boldoczki Gábor trombitaművésszel a Sony felkérésére. Az első Gábor partnere a Liszt Ferenc Kamarazenekar volt, a második a Zürichi kamarazenekar, majd az I musici di Roma következett. Ifjú kollégáim példásan teljesítettek.

**G.:** *Ma már szinte iparággá vált a klasszikus zenék felvétele. Ezáltal milyen értékek veszhetnek el?*

**M. L.:** A hatvanas, hetvenes években körülményesebb és drágább volt a felvételek készítése, ezáltal sokkal jobban megbecsülték ezt a munkát. Ma már azért egyszerűbb a helyzet, mert sokak számára elérhetőek azok a berendezések, amelyekkel felvételeket lehet készíteni. Így a piacon sok a kétes értékű zenei felvétel is. Ha azt mondom, hogy így jobban terjed a zenei műveltség, akkor ez pozitív hatásnak tekinthető, de gyanítom, hogy a kellően megalapozott kulturális igény nélkül az értékek devalválódásának lehetünk tanúi.

**M. Á.:** Nem az határozza meg a zene minőségét, hogy milyenek az eszközök, sztereó, surround, analóg vagy digitális berendezéseket alkalmazunk. Mégis különösen fontosak ezek az eszközök számunkra, nagyon kell tudnunk bánni velük, kiválóan kell ismernünk őket. Igazán egységes, harmonikus hangzás akkor jöhet létre, ha a régi és az új vívmányokat nem egymás ellen fordítjuk, hanem egyesítjük egy fontos cél érdekében: a zenei és egyben emberi értékek átadására. ■



**Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.**

## BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – 1061 Budapest, Király u. 28.
- Budapest Music Center – 1093 Budapest, Lónyay u. 41.
- CD Bár – 1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
- CD Bár Buda – 1123 Budapest, Kékgolyó u. 28.
- Concerto Hanglezembolt – 1074 Budapest, Dob u. 33.
- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova u. 3.
- Galeon Bolt – 1122 Budapest, Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrásy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Nagymező Jegyiroda – 1065 Budapest, Nagymező u. 19.
- Művészetek Palotája hanglezembolt – 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – 1036 Budapest, Kiskorona u. 7.
- Rózsavölgyi Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.
- Zeneakadémia aula (koncertnapokon) – 1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 8.

## HUNGAROTON

- Fotex Records MOM Park – 1123 Budapest, Alkotás u. 53.
- Hungaroton Classic márkabolt – 1071 Budapest, Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton Sugár – Hanglezem- és filmszaküzlet – 1148 Budapest, Őrs vezér tere

## LAPKER

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Tranzit
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1122 Budapest, Déli Pu.
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1052 Budapest, Kigyó u.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 2.)

- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.

## VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglezembolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth L. u. 3.
- Blue Train Hanglezembolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- Gramofon Hanglezembolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u.
- Hold Antikvárium és Hanglezembolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem, főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglezem- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

## LAPKER

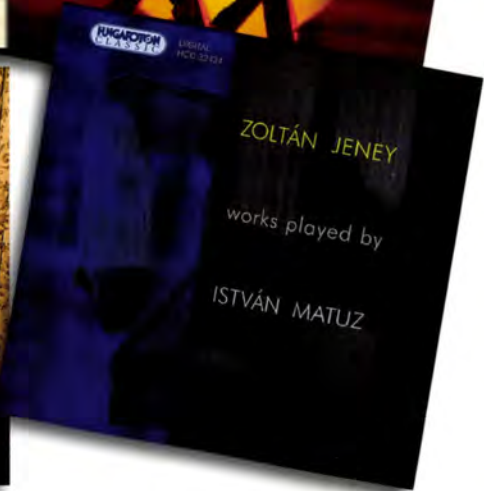
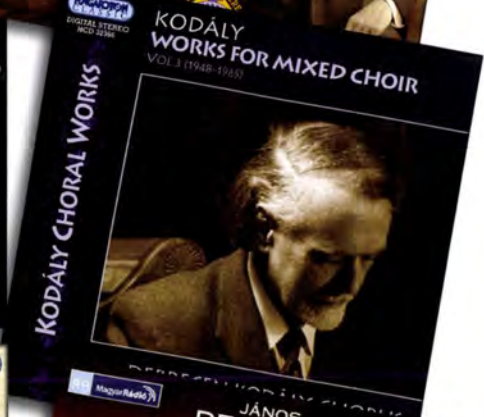
- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrásy út 58.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyállomás
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos kir. út – Alsómalom sarok
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – TESCO
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Revai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18.
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegeő u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar





HUNGAROTON  
CLASSIC

# ÚJDONSÁGOK







Nemzeti  
Filharmonikusok

*Egyből sokat kap.  
Ha bérletet vált.*



A 2007-2008-as évadra bérletek kaphatók az ismert jegyirodákban.

*Nagyzenekari bérletek, Gyerekbérlet*

Információ: 411-6651, Baráti Kör: 411-6636  
[www.filharmonikusok.hu](http://www.filharmonikusok.hu)